

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ/Δ 6

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1971

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

H 6 NET

mejor (S).

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Η 6 ΝΕΙΤ
Μάρτιος (5) -

Γ. ΜΕΓΑ, Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ
Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ, Θ. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ
Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΔΟΥΚΑ, Δ. ΔΕΛΗΠΠΕΤΡΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1971

002
ΛΝΕ
ΕΠΙΑ
50

тот факт, что в архиве
записано, что виноваты в
захвате заложников в
террористы из АДГР и
захвате заложников в

ANALYZE ΑΝΑΛΥΣΗ

Μετά την έκθεση της Επιτροπής Κομισιόν που ανέφερε στην απόφαση της Επιτροπής για την απόδοση της Ελλάδας στην πολιτική παιδείας και την επαγγελματική προετοιμασία των νέων, η Επιτροπή Κομισιόν έκθεσε μια αναλύση της πολιτικής παιδείας στην Ελλάδα.

1. Ο ΚΑΛΟΣ ΘΕΟΣ

"Ολα τ' ἀνθη, ποὺ προβάλλουν,
ὅταν ὁ καιρός των φθάσῃ,
ὅλα τὰ πουλιά, ποὺ ψάλλουν
μέσ' στὰ φυλλωμένα δάση,
ὅλα ὁ καλὸς Θεός,
ὁ Θεὸς τὰ ἔχει πλάσει.

Τὰ ψηλὰ βουνά, ποὺ ζουνε
τ' ἄγρια θεριὰ κρυμμένα,
τὰ λιβάδια, ποὺ βοσκοῦνε
τόσ' ἀρνάκια χαΐδεμένα,
ὅλα ὁ καλὸς Θεός,
ὁ Θεὸς τὰ ἔχει πλασμένα.

Καὶ τὸν ἥλιο, ὅπου χάρι
καὶ ζωὴ σκορπᾷ στὴ φύσι,
καὶ τῆς νύκτας τὸ φεγγάρι
καὶ τ' ἀστέρια μέσ' στὴν κτίσι
ὅλα ὁ καλὸς Θεός,
ὁ Θεὸς τὰ ἔχει κτίσει.

Γι' αὐτὸ πρέπει κάθε στόμα
νὰ τοῦ πέμπῃ εὔγνωμοσύνη,
ἐπειδὴ ψυχὴ καὶ σῶμα
κι ὁμορφιὰ καὶ γερωσύνη,
ὅλα ὁ καλὸς Θεός,
ὁ καλὸς Θεὸς τὰ δίνει.

« Παιδικὰ τραγούδια »

Γεώργιος Βιζυηνός

2. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

‘Ο ήλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα χωράφια. Χαμογελάει ὡσὰν βασιλεύς, εὐχαριστημένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του. Τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα δέχονται τὸ φῶς του μὲ πολλὴ χαρά. Στὴν ἄκρη ἀπὸ κάθε φύλλο των λάμπει καὶ ἀπὸ μιὰ δροσοσταλιά. ’Αγνάντια ἡ θάλασσα στέλλει τὴ μυρωμένη ἀλμύρα της, νὰ ἀνταμώσῃ τὸ μύρο τοῦ θυμαριοῦ. Μέσα στὴν ἀπέραντη γαλήνη φλώρια καὶ καρδερῆνες καὶ σπίνοι δοκιμάζουν τὶς φωνοῦλές των σὲ νέους κελαδισμούς. Καὶ πέρα στὰ πλάγια τὸ τσοπανόπουλο ἔβγαλε τὰ πρόβατα στὴ βοσκὴ καὶ παίζει τὴ φλογέρα του.

‘Ο κυρ - Πανάγος φθάνει μὲ τὸν ψαρῆ καὶ τὸ ντορῆ καὶ μὲ τ’ ἀλέτρι. Κρεμάει στὸ μεγάλο πεῦκο τὸ ταγάρι του μὲ τὸ μαῦρο ψωμί, τὸ τυρὶ καὶ τὴ ντομάτα καὶ ἀκουμπάει στὴ ρίζα του τὸ σταμνὶ μὲ τὸ νερὸ καὶ ὅλα τὰ χρειαζούμενα.

Ψάχνει δὲ κύριος Πανάγος γιὰ τὰ παλιὰ σημάδια τῶν αὐλακιῶν μέσ’ στὸ χωράφι. Μὰ πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργο του,

βγάζει τὸ σκοῦφό του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια. Κοιτάζει θαρρετά, ώσπερ κάποιο γνώριμο νὰ βλέπῃ ύψηλὰ στὴ γαλάζια σκέπη τ' οὐρανοῦ. Κάμνει τὸ σταυρό του τρεῖς φορές:

— Εύλογημένη ἡ χρονιά!...

Καὶ βάζει πάλι τὸ σκοῦφό του στὴν ἀσημένια κορυφή του.

Φτύνει στὶς δυὸ παλάμες του τὶς ροζιασμένες ἀπὸ τὴ δουλειά, πιάνει γερὰ τ' ἀλέτρι ἀπὸ τὴ χειρολάβα καὶ μιλάει φιλικὰ μὲ τοὺς συντρόφους του:

— "Αἰντε, ψαρῆ μου. "Ελα, ντορῆ μου. Τράβα.

'Αρχίζει τ' ὅργωμα τῆς γῆς. Αὔλακια βαθιὰ χαράζονται στὸ χῶμα. Σὲ λίγο λάμπει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ἀπὸ τὸν ίδρωτα τὸ μέτωπο τοῦ κυρ-Πανάγου λάμπουν καὶ τῶν ἀλόγων τὰ καπούλια ώσπερ ἀτσάλι καὶ ἔκεινα φιλότυμα προβαίνουν καὶ στ' ὅργωμα ἔξοδεύουν ὅλη τὴ δύναμί των.

'Αγναντεύω μὲ θαυμασμὸ τὸ γέρο ἔξωμάχο καὶ ὅλο τὸν βλέπω νὰ μεγαλώνῃ παράξενα στὰ μάτια μου: "Ολα τὰ ἄλλα μοῦ φαίνονται μικρὰ μπροστά του. Μικρή ἡ πολιτεία πέρα μὲ τὴ μάταιη βουή της. Μικροὶ οἱ κύριοι καὶ οἱ κυράδες, ποὺ περνοῦν μὲ χάχανα στὰ αὐτοκίνητα. Μικροὶ οἱ ἀκαμάτηδες, ποὺ βγαίνουν στὰ χωράφια γιὰ περίπατο. Μόνο ὁ γέρο ἔξωμάχος εἶναι ἀληθινὰ μεγάλος.

'Ο ἥλιος χρυσώνει τὸ ψημένο μέτωπό του. Καὶ ὁ πρωινὸς ἀέρας μπαίνει ἀπὸ τὸ ἀνοικτό του στῆθος καὶ χαιδεύει τὸ κορμί του, κορμὶ σφιγκτὸ ώσπερ τὸ πουρνάρι. Τὰ μάτια του ξεγελιοῦνται ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ βλέπουν ἀπὸ τώρα τὰ ὀλόξανθα στάχυα νὰ κυματίζουν, στολισμένα μὲ πλῆθος παπαροῦνες ὀλοκόκκινες. Καὶ ὅλο μιλάει φιλικὰ μὲ τοὺς συντρόφους του.

— "Αἰντε, ψαρῆ μου. "Ελα, ντορῆ μου. Τράβα.

Στή μέση στὸ χωράφι ὑψώνεται τὸ γιγάντιο πεῦκο.

Τὸν καρτερεῖ γιὰ μεσημέρι. Στὸν ἥσκιο του θὰ ξεϋδρώσῃ, θὰ φάγη καὶ θὰ γείρῃ. Θὰ ἔχῃ γιὰ προσκέφαλο τὰ μυρωμένα χαμόκλαδα τοῦ σχίνου.

Στέκω καὶ τὸν θαυμάζω ἄλλη μιὰ φορά. Γυρίζει καὶ μὲ βλέπει. Βγάζω τὸ καπέλλο μου.

— Γειά σου, μοῦ λέγει, ἀπλᾶ, νομίζοντας πώς τὸν καλημερίζω.

Μὰ δὲν ἦτο καλημέρισμα αὐτό, ποὺ ἔκαμα. Ἡτο κάτι ἀνώτερο· ἡθέλησα νὰ δείξω ὅλο τὸ σεβασμό μου στὸ γέρο ἔξωμάχο· καὶ ἔβγαλα τὸ καπέλλο μου, ὅπως τὸ βγάζουν στὴν ἐκκλησία.

Κατὰ Σπ. Μελᾶν

3. Ο ΤΡΥΓΟΣ

‘Η ἐποχὴ τοῦ τρύγου εἶναι μία περίοδος τῆς ζωῆς μας, ποὺ δμοιάζει μὲ ἔօρτη πολυήμερη. Παντοῦ σὲ δλους τοὺς τόπους, ποὺ πρασινίζουν ἀπὸ τὰ ἀμπέλια, σκορπίζεται κάποια ἄλλιώτικη χαρά. Τίποτε ἄλλο δὲν ἀκοῦς δλη τὴν ἡμέρα παρὰ φωνὲς χαρούμενες, τραγούδια, γέλια, θόρυβο. Παντοῦ βασιλεύει ἡ ἀνοικτὴ καρδιά. Οἱ τρυγηταί, ἀνδρες καὶ γυναικεῖς, γέροι καὶ νέοι, μ’ δλη τὴν κούρασι τῆς δουλειᾶς καὶ σὰν νὰ μὴν ἐσκέπτονταν τίποτε ἄλλο πετοῦν δ ἔνας στὸν ἄλλο τὰ χοντροκομμένα τους ἀστεῖα καὶ σκορπίζουν τὸ γέλιο τους. ’Ενῷ μεταφέρουν τὰ σταφύλια μέσα στὰ πλεκτὰ καλάθια καὶ τὰ πηγαίνουν στὰ πατητήρια, στοὺς ληνούς, ἀλ-

ληλοπειράζονται, χοροπηδοῦν, φωνάζουν σὰν νὰ θέλουν νὰ γιαρετίσουν ἔτσι τὸ καινούργιο χρασί, ἀμα θὰ γίνη στὸν καιρό του. Καὶ φαίνεται πώς στὸ ξέσπασμα τῆς τέτοιας χαρᾶς τοὺς σπρώχνει ἡ μαγευτικὴ δύναμις, ποὺ κλείνει μέσα της ἡ φύσις τῆς ἔξοχῆς.

Κάθε ἡμέρα στὰ ἀμπέλια, τὴν ἐποχὴ τοῦ τρύγου, βλέπομε συνήθειες τῆς ζωῆς, ποὺ μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἐσώθηκαν μέχρι σήμερα ἀπὸ τὰ μυθικὰ χρόνια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. "Ο, τι γίνεται σήμερα στὸν τρύγο ἐγινόταν καὶ χιλιάδες χρόνια πρίν." Ιδιες καὶ ἀπαράλλακτες καὶ τὸ ἴδιο ζωηρὲς οἱ συνήθειες. Οἱ πρόγονοι μας ξαναζοῦν μέσα στὸ ἀμπέλι! Στέκεις δίπλα σήμερα στοὺς τρυγητὰς καὶ βλέπεις τὴν δική τους τὴν ζωή, ποὺ δὲν ἔχει ἀλλάξει καθόλου.

Οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλλῆνες μὲ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια τους στὴν ὥρα τοῦ τρύγου, μὲ τὰ παιγνίδια τους καὶ τὰ ἀστεῖά τους ἐγιέρταζαν καὶ τὸν θεὸ Διόνυσο, ποὺ ἦταν κύριος τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ἔδειχνε ὅλη τὴν δύναμι καὶ τὸ μεγαλεῖό της.

'Ο θεὸς αὐτὸς τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ θορύβου, ποὺ ἀργότερα τὸν εἶπαν θεὸν «'Ἐλευθερωτήν», ἐσκόρπιζε παντοῦ τὴ χαρά του γεμάτη θόρυβο, στεφανωμένος μὲ κισσὸ καὶ μὲ δάφνη. Καὶ μὲ τὴν ἀκολουθία του ἐπερνοῦσε θριαμβευτικὰ μέσα ἀπὸ τὰ δάση καὶ τὶς λαγκαδιές. Τέτοιο θεὸ δὲν ἦταν δυνατὸν παρὰ μὲ θόρυβο, τραγούδια καὶ φωνὲς νὰ τὸν χαιρετίσουν οἱ βοσκοί, οἱ ἀμπελουργοί καὶ ὅλοι ὅσοι ἔζοῦσαν στὴν ἔξοχή. Καὶ πολὺ περισσότερο οἱ τρυγηταὶ τοῦ σταφυλιοῦ, τοῦ καρποῦ, ποὺ ἔχάρισε στοὺς ἀνθρώπους ὁ θεὸς Βάκχος, καὶ ποὺ ὁ χυμός του ἀργότερα θὰ ἔφερνε καὶ σ' αὐτοὺς κάποια δυνατώτερη χαρά.

Τὴν τρελλὴ αὐτὴ χαρὰ οἱ χωρικοὶ τῆς μαθικῆς Ἑλλάδος καὶ ξεχωριστὰ τῆς Ἀττικῆς τὴν ἐφανέρωναν καὶ μὲ τὴν

παράξενη γιορτή, που τὴν ἔλεγχαν «ἀσκώλια». Στὴν ὥρα τοῦ τρύγου ἐφούσκωναν ἔνα ἀσκὶ ἀπὸ δέρμα τράγου καὶ τὸ ἄλειφαν ἀπ' ἔξω μὲ λάδι. Οἱ νέοι ἐχόρευναν καὶ ἐπηδοῦσαν ἐπάνω στὸ ἀσκὶ μὲ τὸ ἔνα πόδι καὶ ὅποις κατώρθωνε νὰ σταθῇ ὅρθιος ἐπάνω στὸ ἀσκὶ ἦταν ὁ νικητὴς καὶ ἔπαιρνε βραβεῖο ἔνα ἄλλο ἀσκὶ γεμάτο μοῦστο. «Οποιος ἔπεφτε κάτω, ἀκουε τὰ πειράγματα καὶ τὰ πειραίγματα τῶν ἄλλων. Τὸ παιγνίδι αὐτὸ ἐλεγόταν «ἀσκωλιασμός». Γίστερα οἱ τρυγηταὶ καὶ οἱ ἄλλοι χωρικοὶ ἐγύριζαν μέσα στὰ ἀμπέλια τῆς περιοχῆς, ὅπου ἐγίνονταν τὰ ἀσκώλια, τὸ ἄγαλμα τοῦ Διονύσου καὶ ἐκρεμοῦσαν ἀπὸ τὰ δένδρα μικρὲς εἰκόνες τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ξύλο ἢ ἀπὸ κερί.

Οἱ τέτοιες καὶ ἄλλες ἔξοχικὲς ἑορτὲς ἐγεννοῦσαν στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων τὸν Διονυσιακὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὶς ἀλλαγὲς τῆς φύσεως, ποὺ τὴν ἐθεοποιοῦσαν.

Τὸν τρύγο, ποὺ ἦτο μία ἀπὸ τὶς δύμορφότερες καὶ σπουδαιότερες σκηνὴς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων Ελλήνων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ τὸν τραγουδήσουν οἱ ποιηταί.

«Ο Ὄμηρος, ποὺ καμμιὰ λεπτομέρεια τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς τῶν Ελλήνων δὲν ἀφησε χωρὶς νὰ τὴν πειριγράψῃ, ἀφιέρωσε καὶ στὸν τρύγο μερικοὺς στίχους. Στὸ ποίημά του, τὴν Ἰλιάδα, δίνει ζωηρὴ εἰκόνα τοῦ τρύγου καὶ τραγουδεῖ :

Κι ἀμπέλι μέσα σκάλισα σταφύλια φορτωμένο,
χρυσὸ κι ὅμορφο, κι ἡτανε μαῦρα σταφύλια ἐπάνω.
Σεηρίζονταν τὰ κλήματα σὲ φοῦρκες ἀσημένιες.

Κι ἔνα μονάχα βρίσκονταν στ' ἀμπέλι μονοπάτι,
ἀπ' ὅπου περνοδιάβαιναν οἱ τρυγητάδες, ὅταν
τ' ἀμπέλι αὐτὸ τρυγούσανε, καὶ τρυφερὲς παρθένες.

Κι ἀγόρια ὅλ' ἀνοιχτόκαρδα μέσ' σὲ πλεκτὰ καλάθια
ἐκουβαλοῦσαν τὸν καρπὸν ποὺ εἶναι γλυκὸς σὰν μέλι.
Κι ἀνάμεσά τους ἔπαιζε μαγευτικὰ ἐν' ἀγόρᾳ
τὴν ἀρπα τὴν γλυκόφωνην, ἐνῷ τὸ ὄρατο τραγούδι
τοῦ Λίνου τὸ τραγούδαγε μὲ τὴν γλυκειά φωνή του.
Κι ἐκεῖνοι ἀντάμα ρυθμικά, κτυπῶντας μὲ τὰ πόδια
τὴν γῆ, ἀκολουθοῦσαν μ' ἀλαλητὰ καὶ πήδους.

Τὸ τραγούδι τοῦ Λίνου ἦταν ὁ θρῆνος γιὰ τὸν ἄδικο
θάνατο τοῦ γλυκόφωνου τραγουδιστῆ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα.

Νὰ καὶ μερικοὶ στίχοι γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Λίνου, ποὺ
ἐσώθηκαν ἵσαμ' ἐμᾶς ἀπὸ τὰ λεγόμενα «Δημοτικὰ τραγού-
δια» τῶν ἀρχαίων.

“Ω Λίνε ποὺ σὲ τίμησαν περίσσια
ὅλ' οἱ θεοί, γιατὶ σὲ σένα πρῶτα
ἐδώσανε τὴν χάρι, στοὺς ἀνθρώπους
νὰ τραγουδήσῃς ὅμορφο τραγούδι
μὲ τὴν γλυκειά σου τὴν φωνή. Μὰ ὁ Φοῖβος
ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ζήλεια σὲ σκοτώνει.
Κι οἱ Μοῦσες τώρα σὲ πικροθρηγοῦνε.

Τὸν τρύγο περιγράφει καὶ ἄλλος ἀρχαῖος ποιητής, ὁ Ησίοδος, σ' ἔνα του ποίημα:

Τ' ἀμπέλια ἄλλοι τρυγούσανε κρατῶντας κλαδευτήρια
κι ἀπ' τὰ μεγάλα κλήματα, ποὺ ἥταν γεμᾶτα φύλλα,
κι ἀσημοκληματόβεργες, μαῦρα σταφύλια κι ἀσπρά
οἱ τρυγητάδες ἔκοβαν· κι ἄλλοι τὰ κουβαλοῦσαν
μέσ' στὰ καλάθια...

Νὰ καὶ μιὰ ἄλλη, πολὺ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ τρύγου, ποὺ
μᾶς δίνει ἔνας ἀρχαῖος μυθιστοριογράφος, ὁ Λόγγος:

«Καὶ ὅταν εἶχε πιὰ μπῆ τὸ φθινόπωρο καὶ εἴχαμε τρύ-
γο, ὅλοι στὴν ἔξοχὴ βρίσκονταν σὲ δουλειά. "Ἐνας διώρθωνε
τὰ πατητήρια, ἄλλος τὰ κοφίνια καὶ ἄλλος ἐκαθάριζε τὰ βα-
ρέλια. "Ἐνας ἀκόνιζε τὸ κλαδευτήρι του, γιὰ νὰ κόβῃ στα-
φύλια καὶ ἄλλος ἐφρόντιζε γιὰ πέτρα, ποὺ νὰ μπορῇ νὰ
λειώνῃ τὰ τσίπουρα τῶν σταφυλιῶν.

»Καὶ ὁ Δάφνις καὶ ἡ Χλόη, ἀφοῦ ἀφησαν τὰ πρόβατα
καὶ τὰ γίδια, ἐβοηθοῦσαν καὶ αὐτοί... 'Ἐκεῖνος ἔφερνε στα-
φύλια μὲ τὰ κοφίνια καὶ τὰ ἐπατοῦσε, ρίχνοντάς τα στὰ πα-
τητήρια, καὶ ἔφερνε τὸν μοῦστο στὰ δοχεῖα. 'Ἐκείνη ἐτοίμαζε
φαγητὸ γιὰ τοὺς τρυγητὰς καὶ τοὺς ἐκερνοῦσε κρασὶ παλιὸ
καὶ τρυγοῦσε ἀπὸ τὰ κλήματα τὰ πιὸ χαμηλά.

» Στήν Λέσβο ὅλα τὰ κλήματα εἶναι γχαμηλὰ καὶ ὅχι στηλωμένα καὶ οἱ κληματόβεργες ἀπλώνονται χάμω στὴν γῆ καὶ σέρνονται σὰν κισσοί. Μπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ σταφύλι καὶ παιδί, ποὺ μόλις ἔχουν λυθῆ τὰ χέρια του ἀπὸ τὰ σπάργανα. Καὶ καθὼς ἡτο συνήθεια στὴν ἑορτὴ τοῦ Διονύσου καὶ στὸ φτειάσιμο τοῦ κρασιοῦ, εἶχαν φωνάξει καὶ γυναῖκες ἀπὸ τὰ κοντινὰ κτήματα».

Οταν διαβάζωμε τὶς περιγραφὲς αὐτές, δὲν νομίζομε ὅτι βλέπομε ὅσα γίνονται σήμερα στὰ ἀμπέλια καὶ στὰ πατητήρια; Τὰ γέλια, τὰ ἀστεῖα, τὰ πειράγματα, ποὺ περιγράφονται, εἶναι τὰ ἵδια ποὺ θὰ ἀκούσωμε μόλις βρέθοῦμε σ' ὅποιοδήποτε ἀμπέλι, ποὺ τρυγοῦν. Καὶ ἂν δὲν ἴδοῦμε τὰ «ἀσκῶλια», θὰ ἴδοῦμε ἄλλα παιγνίδια τῶν τρυγητῶν, ποὺ ὄμοιάζουν. Καὶ ἂν δὲν ἀκούσωμε τὸ τραχούδι τοῦ Λίνου, θὰ ἀκούσωμε ἄλλα σημερινὰ δικά μας δημοτικὰ τραγούδια, ποὺ τὰ τραγουδοῦν γλυκόφωνοι τρυγηταὶ καὶ τρυγῆστρες, ὅπως τὸ παρακάτω, ποὺ λέγεται «'Αμπέλι»:

—'Αμπέλι μου πεντάφυλλο καὶ κοντοκλαδεμμένο,
γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲν
βγάνεις;

Μοῦ χάλασες, παλιάμπελο, κι ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω.
—Μὴ μὲ πουλᾶς, ἀφέντη μου, κι ἐγὼ σὲ ξεχρεώνω.
Γιὰ βάλε νιοὺς καὶ σκάψε με, γέρους καὶ κλάδεψέ με,
βάλε γριὲς μεσόκοπες νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
βάλε κορίτσια ἀνύπανδρα νὰ μὲ κορφολογήσουν.

Η χαρὰ καὶ ἡ ζωηρότης τῶν σκηνῶν τοῦ τρύγου στὴν ἀρχαία ἐποχὴ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν χώρα μας, μὰ ὁ ἐνθουσιασμὸς δὲν γεμίζει πιὰ τὴν δική μας ψυχή. "Ισως ἐπειδὴ δὲν ἀγαποῦμε πιὰ τὴ φύσι βαθιὰ καὶ ὅσο τῆς πρέπει..."

•Ηλίας Π. Βουτιερίδης

4. ΤΟ ΑΜΠΕΛΙ

-
- 'Αμπέλι μου πλατύφυλλο
και κοντοκλαδεμένο,
γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς,
σταφύλια γιὰ δὲν βγάνεις;
Μὲ χάλασες, παλιάμπελο,
κι ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω.
- Μὴ μὲ πουλᾶς, ἀφέντη μου,
κι ἐγὼ σὲ ἔχρεώνω.
Γιὰ βάλε νιούς και σκάψε με,
γέρους και κλάδεψέ με.
Βάλε γριές, μεσόκοπες
νὰ μὲ βλαστολογήσουν.
Βάλ' και κορίτσια ἀνύπανδρα
νὰ μὲ κορφολογήσουν.

Δημοτικὸ

5. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ

Τὸν Ὀκτώβριο δύο τρεῖς χορταστικὲς βροχὲς ἐπότισαν τὴ διψασμένη γῆ. Τώρα, τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Νοεμβρίου, οἱ ὀῷρες καὶ χλιαρὲς ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου ἔσταί σαν λίγο τὴ φθινοπωρινὴ φύσι.

Τὰ λίγα καθυστερημένα καλοκαιριάτικα πουλιά, τρυγόνια, μελισσουργοί, ὄρτυκια, τραβοῦν βιαστικὰ κατὰ τὸ νότο. Οἱ πρῶτες τσίχλες, οἱ καλογιάννοι, κάπου κάπου καὶ καμμιὰ μπεκάτσα μᾶς φέρνουν στὰ πτερά των τὰ πρῶτα μηνύματα τοῦ χειμῶνα.

Τὰ κιτρινισμένα φύλλα τῆς συκιᾶς, τῆς μουριᾶς καὶ τῆς βαλανιδιᾶς δὲν ἀντέχουν πιὰ οὔτε στὴν παραμικρὴ ἀνάσα τοῦ ἀγέρα. Καὶ μόνον ἡ ἐλιὰ δὲν φαίνεται νὰ φοβᾶται πῶς θὰ χάσῃ τὴ στακτοπράσινη φορεσιά της. Τ' ἀγριόχορτα ἔχουν ἀρχίσει νὰ ἔσαντύνουν τὴ γῆ μὲ τὸ ἀγαπημένο πράσινο φόρεμά της.

Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ὅλο τὸ χωριό, μικροὶ μεγάλοι, ξεχύνονται στὴ μικρὴ κοιλάδα καὶ στὰ γύρω ὑψώματα. Πρὶν καλοξημερώσῃ, οἱ δρόμοι καὶ οἱ γειτονιές τοῦ χωριοῦ σὲ κάνουν νὰ πιστεύῃς πῶς μεταμορφώνονται μὲ κάποια μαγικὴ δύναμι σὲ μιὰ πελώρια κυψέλη. Τὸ ἀλάθευτο ρολόι τῶν κοκκοριῶν λέες καὶ ἡλεκτρίζει μ' ἔνα ἀδιόρατο σύρμα τὰ κοιμισμένα κορμιά.

Λίγα λεπτά περνοῦν καὶ βλέπεις τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι
νὰ κατηφορίζῃ τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ.

Προπορεύονται οἱ νέοι ἄνδρες, ποὺ βιάζουν μὲ τὴ βου-
κέντρα καὶ τὰ ὅι - ὅι τὰ κάπως ἀργοκίνητα βόδια τῶν.

Ἄκολουθοῦν οἱ γέροι μὲ τὸ ἄδειο σακκούλι τοῦ σποριᾶ
στὸν ὕμο καὶ μὲ τὴ χονδροκομένη μαγκούρα τῶν, ἡ ὁποία
τοὺς στηρίζει στὶς κακοτοπιές, ἀλλὰ καὶ θυμίζει κάπου κά-
που μὲ μόνη τὴν ἀπειλή της στὸ φορτωμένο σπόρο γαϊδου-
ράκι, πὼς πρέπει νὰ ταχύνῃ τὸ βῆμά του.

Ἐρχονται κατόπιν τὰ πρωτόβγαλτα στὴ δουλειὰ ἀγό-
ρια μὲ ἀξῖνες στὸν ὕμο καὶ μαζί των οἱ ἀδελφές τῶν τρα-
βῶντας ἀπὸ τὸ σχοινὶ τὶς λίγο κακότροπες κατσίκες. Τελευ-
ταῖες κλείνουν τὴν πομπὴ οἱ μητέρες καὶ οἱ γιαγιάδες μὲ τὰ
μωρὰ στὶς πέτσινες φορητὲς κούνιες τῶν καὶ μὲ τὰ φαγητὰ
σὲ σακκούλια καὶ κατσαρόλες. Ἀπαραίτητοι βέβαια συνοδοὶ
ἀνακατώνονται μέσα στὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν
ζώων καὶ τὰ σκυλιά.

Μονάχα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἐτράβηξαν ἄλλο δρόμο
γιὰ τὴ μικρὴ πλατεῖα, ὅπου τὰ περιμένει τὸ πρωινὸ μάθημα.
"Αν ἔλειπε κάτι τέτοιες ἡμέρες καὶ τὸ σχολεῖο, ἔνας ξένος ἐπι-
σκέπτης θὰ ἐνόμιζε πὼς εὑρέθηκε σ' ἔνα ἐρημωμένο χωριό,
τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μετανάστευσαν ὀμαδικὰ σ' ἄλλον τόπο.

Καὶ νὰ σὲ λίγο τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν χωραφιῶν.
"Οπου κι ἀν πέσῃ τὸ μάτι σου, κάτω στὴν κοιλάδα ἢ ἐπάνω
στὴ λοφοσειρὰ ὡς τὶς κυρυφές, θ' ἀγναντέψης τὸ σκορπισμέ-
νο μελισσολόι τῶν γεωργῶν στὴν ἄγια ἐργασία τῆς σπορᾶς.

Ἐδῶ ὁ γερο - παπποὺς μὲ τὴ σοφὴ πεῖρα τῆς ζωῆς, μὲ
ἀργὰ κι ἐπίσημα βῆματα φουχτιάζει ἀπὸ τὸ σακκούλι του
τὸν σπόρο καὶ τὸν σκορπάει στ' ὡργωμένο χωράφι τόσο τε-
χνικά, πού, ἀν κοιτάξῃς στὸ χῶμα, θαρρεῖς πὼς ἔβαλε μὲ
ύπομονὴ ἔνα ἔνα σπυρὶ στὴ θέσι του. Παρέκει ὁ ἀτσαλο-

δεμένος ζευγολάτης πατάει, δόσο πιὸ βαθιά ἥμπορεῖ, τὸ σιδερένιο ἀλέτρι, ποὺ τὸ βάρος του κάνει τὰ βόδια ν' ἀγκομαχοῦν. Σ' ἐν' ἄλλο χωράφι ἔνα δεκαπεντάχρονο παιδὶ ἔζεψε τὰ βόδια στὴ σβάρνα, γιὰ νὰ σβαρνίσῃ δόσου τόπο εἶχε χθὲς ὅργώσει ὁ πατέρας του.

Ἐκεῖ στὶς λοφοπλαγιές δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ ἡ σβάρνα. Οἱ σβῶλοι θὰ σπάσουν καὶ οἱ αὐλακιὲς θὰ ἴσοπεδωθοῦν μόνον μὲ τὸ ξινάρι. Γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀκολουθοῦν κατὰ πόδι τὸ ζευγάρι γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Καὶ εἶναι ἀκόμη τόσα ἀνώμαλα μέρη, ὅπου δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ τὸ ἀλέτρι. Κι ἐκεῖ ἀρχισε νὰ δουλεύῃ τὸ ξινάρι. Οὔτε σπιθαμὴ δὲ θὰ μείνῃ ἀσπαρτη ἀπὸ τὸ κάθε χωράφι.

"Ολοι ἔργαζονται ἀδιάκοπα, λὲς καὶ συναγωνίζονται ποῖος θὰ προσπεράσῃ. Καὶ εἶναι ἡ μόνη ἔργασία τοῦ χωραφιοῦ, ἡ ὅποια δὲ σηκώνει τραγούδι. Τὸ ἀλέτρι καὶ τὸ ξινάρι θέλουν γιὰ λογαριασμό των ὅλη τὴν ἀντοχὴ τῶν πνευμόνων. Μὰ τοῦ καθενὸς δουλευτῇ ἡ ψυχὴ προσεύχεται σιωπῆλὰ στὸν πανάγαθο Πατέρα νὰ εὐλογήσῃ τοὺς κόπους του.

"Ολοι ἔργαζονται. Καὶ μόνον οἱ πέτσινες κούνιες τῶν μωρῶν κρέμονται ἡ κάθε μία ἀπὸ τὸ κλαδὶ κάποιου δένδρου. "Αλλὰ μωρὰ κοιμοῦνται τὸν ἀγγελικό των ὑπνο. "Αλλὰ ἔξύπνησαν κι ἀπλώνουν τὰ χεράκια των νὰ πιάσουν κανένα σπουργιτάκι ἢ κανένα χρυσοκίτρινο φύλλο, ποὺ πετάει λίγο ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφαλάκι των. Κάποια θεία φώτισις ἔχει κάμει κι αὐτὰ τόσο καλόβολα, λὲς καὶ νιώθουν πόσο πολύτιμες εἶναι οἱ στιγμὲς γιὰ τὴν ἄξια δουλεύτρα, τὴ μητέρα των.

Καὶ τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν συνεχίζεται μὲ μία μικρὴ διακοπὴ γιὰ τὸ μεσημεριάτικο φαγητό, ὥσπου νὰ σκοτεινιάσῃ.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανὸς

6. ΣΤΟΥΣ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΝΥΚΤΕΡΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

1. Πᾶνε, ἐπέρασαν πιὰ τὰ ὄπωρικά. Ὁ τρύγος ἐτελείωσε καὶ αὐτός. Τὰ νέα κρασὶ βράζουν τώρα μέσα στὰ βαρέλια. Οἱ κληματόβεργες στ' ἀμπέλια ἀπομένουν γυμνὲς καὶ οἱ συκὲς ἀπλώνουν τώρα τὰ στακτιὰ κλαδιά των ὡσὰν ἀπολιθωμένα ἔηρόκλαδα.

Τὰ πρωτοβρόχια ἐκαθάρισαν τὴ γῆ ἀπὸ τὰ ἔηρόχορτα τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ ἐπότισαν τοὺς διψασμένους ἄγρούς. Μὲ τὰ πρωτοβρόχια ἐμπῆκε «τὸ μικρὸ καλοκαιράκι». Λάμπει πάλιν ὁ ἥλιος μὲ τὶς ζεστές του ἀκτῖνες, τὰ χορταράκια ὀλοπράσινα στολίζουν μὲ νέα ἄνοιξι τὶς ἄκρες τῶν ἀγρῶν καὶ τὰ χρυσάνθεμα τὰ χρυσᾶ, τοῦ ἀγίου Δημητρίου τὰ ἄνθη στολίζουν τὸν μῆνα Ὀκτώβριο, τὸν 'Αἰδημητρίη, τὸν ὅπως τὸν λέγουν.

2. Ἀκόμη δὲν ἔφεξε καὶ ὁ παπα - Κωνσταντῆς ἐσήμανε στοὺς τρεῖς Ἰεράρχας. Καὶ ὁ παπά - Οἰκονόμος τῆς Πανα-

γίας τὸν ἡκολούθησε ἀμέσως, ώσταν νὰ τὸν ἐπερίμενε ἀπὸ ὥρα κρεμασμένος ἀπὸ τὴν καμπάνα.

Τὴν ὥρα, ποὺ ἡ Πούλια ἡ ἀργυροκέντητη εύρισκεται στὸ μεσουράνημα, τὴν ὥρα αὐτὴ οἱ νησιωτοποῦλες παίρνουν στοὺς ὄμους των τὰ κοφίνια μὲ τ' ἀδειανὰ σακκιά, περνοῦν καὶ τὰ καλάθια στὸ χέρι καὶ βγαίνουν πολλὲς μαζὶ στοὺς ἑλαιῶνες.

Στὸν ἑλαιῶνα τώρα, τὸν μῆνα τὸν Ἀιδημητρίτη, συγκεντρώνεται κάθιτο ἡμέρα τὸ χωριό. Ἐκεῖ τραγούδια καὶ χαρά, ἔκεῖ ἐργασία καὶ γέλια, ἔκεῖ ὅλο τὸ χωριὸ «ξεσπιτωμένο». Ἐκεῖ καὶ ὁ γέρο - Δῆμος, ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ, μὲ τὰ περιβόλια τὰ ἀλογάριαστα καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπηρέτες καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια.

Χωμένος στοὺς ἑλαιῶνές του μὲ τὶς ἐργάτριές του μαζεύει ὁ γέρο - Δῆμος τὶς ἐλιές, ποὺ ἐπεσάν καταγῆς. Βιάζεται νὰ στείλῃ στὴ Θεσσαλονίκη τὸ πρῶτο χέρι, τὸ πρῶτο λάδι του, μὲ τὸ κατέκι τοῦ καπετάνη Νικόλα τοῦ Παυλάκη.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γέρο - Δήμου, καὶ γελοῦν τὰ χείλη του, γελοῦν καὶ τὰ σταχτιὰ μουστάκια του, τὰ μικρὰ καὶ ἀγκαθωτά.

Τὴν ἴδια ὥρα ἡ κυρὰ - Δήμαινα, ἡ πρωτονοικοκυρὰ τοῦ χωριοῦ, ἐτοιμάζει τὸ φαγητὸ γιὰ τοὺς ἐργάτες ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλυβόσπιτο. Μαγειρεύει τὰ καβούρια, ποὺ ἐσύναξε τὴ νύκτα ὁ γέρο - Δῆμος μὲ τὸ πυροφάνι κάτω στὸ ρέμα τῆς Κεχριᾶς.

—^τΑ! κορίτσια μου, γρήγορα καὶ μᾶς ἐπῆρε ἡ γύντα! παρακινεῖ ὁ γέρο - Δῆμος τὶς ἐργάτριες στὸ μάζεμα μὲ φωνὴ ζωγρὴ καὶ ἀντηχεῖ ὅλο τὸ βουνὸ καὶ ὅλο τὸ βαθύρρεμα.

—^τΑ! κορίτσια, καὶ ἔγινε τὸ πιλάφι μας, καὶ ἔγιναν καὶ τὰ καβούρια!

Καὶ οἱ ἐργάτριες, ὅλες χαρούμενες, ώσταν νὰ εἶναι θυ-

γατέρες του, δὲν ἀργοποροῦν. Μιὰ-μιὰ μαζεύουν τὶς ἐλιές γεμίζοντας τὴν ποδιά των. Ἀπ' τὴν ποδιά των ἔπειτα γεμίζουν τὰ καλάθια καὶ τὰ ἀδειάζουν στὰ σακκιά. Καὶ ὁ γέρο Δῆμος φορτώνει τὰ σακκιὰ στὰ ζῷά του καὶ τὰ παραδίδει στοὺς ὑπηρέτες του, νὰ τὰ μεταφέρουν στὸ ἐλαιοτριβεῖό του, ποὺ εἶναι κάτω στὴ Χώρα.

Καὶ αὐτὸς μ' ἔνα καλάθι στὸ χέρι περιμαζεύει τὶς ἐλιές, ποὺ ἐσκόρπισαν μακριὰ τ' ἀνεμοβρόχια.

—Νά, καὶ ἄλλη μαυρομάτα, κορίτσια! φωνάζει μαζεύοντας τὴν ἐλιά, ποὺ ἐσκόρπισεν ὁ ἀέρας.

Καὶ τὰ κορίτσια ὅλα γελοῦν ἀπὸ τὴν χαρά τους καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰ τοῦ ἀφέντη των, ποὺ ὅλο καὶ ἔχαναλέγει:

—Οἱ καημένες οἱ μαυρομάτες! ποὺ θέλετε νὰ μοῦ πᾶτε; Σᾶς ἀφήνω ἐγὼ νὰ μοῦ φύγετε;

“Ολος ὁ τόπος, θαρρεῖς, γελᾷς καὶ χαίρεται μὲ τὴν χαρὰ καὶ τὰ γέλια τῶν ἐργατριῶν.

3. “Οταν περάσῃ ἡ ἑβδομάδα τοῦ ἐλαιῶνα, ὥσπου νὰ φυσήξῃ πάλι νέος βοριᾶς καὶ νὰ ρίξῃ νέο ἐλαιόκαρπο, τὸ «δεύτερο χέρι», ἀρχίζουν τότε τὰ ὄμορφα βράδια τῶν νυκτεριῶν στὸ φίλεργο χωριό, ποὺ κάθεται ἐπάνω στοὺς βράχους τῆς ἀκρογιαλιᾶς ὠσάν κλῶσσα.

Σχίζεις ἀπὸ δαδί, ἀναμμένες στὸ παραγώνι, βγάζουν λαμπρὲς φλόγες. Καθισμένες ἐκεῖ κοντά οἱ νησιωτοποῦλες ἄλλες πλέκουν, ἄλλες γνέθουν, ἄλλες κεντοῦν. Καὶ ἡ γριά, ἔχοντας τὰ πόδια της ἵσια ἀπλωμένα, βάζει ἐπάνω τὰ λανάρια της καὶ ἀρχίζει νὰ λαναρίζῃ τὰ μαλλιά. Μὲ αὐτὰ θὰ ὑφάνη ἀργότερα τὰ ὑφαντά τοῦ χειμῶνα τὰ χονδρά.

Μὰ ὁ γέρο - Δῆμος ἄλλη ἐργασία ἔτοιμασε γιὰ τὶς ἐργάτριές του μέσα στὶς ἀποθῆκες τοῦ σπιτιοῦ του. Οἱ σωροὶ ἀπὸ τὸ ἀραποσίτι, ποὺ ἐσύναξε ἀπὸ τοὺς ἀγρούς του, θέλουν

ξεκόκκισμα καὶ χρειάζονται γι' αὐτὸ πολλὰ νυκτέρια. Βιάζεται νὰ ἔτοιμάσῃ γρήγορα τὸν καρπὸ γιὰ τοὺς μύλους, ποὺ ἔχει στοῦ Ἀγᾶ τὸ ρέμα, νὰ μὴν κάθιωνται τώρα μὲ τὰ πολλὰ νερά. Καὶ ἡ κυρὰ Δήμαινα ἔτοιμάζει νὰ προσφέρῃ σὲ ὅλους ἀπὸ τὸ ὠραῖο πετιμέζι, ποὺ ἔκαμε τὸν καιρὸ τοῦ τρύγου.

Τὰ κορίτσια κάθονται στὸ πάτωμα καὶ μὲ τὰ δάκτυλα τῶν ποδιῶν στηρίζουν μιὰ χονδρὴ σιδερένια λεπίδα. Τὴν κρατοῦν ἵσια καὶ παίρνοντας καλαμπόκια τὰ κτυποῦν ἔνα-ἔνα μὲ δύναμι ἐπάνω στὴν κόψι τῆς λεπίδας. Καὶ πέφτουν σωρὸς οἱ σπόροι τοῦ καλαμποκιοῦ, κατακίτρινοι ὡσὰν κόκκοι κεχριμπαριοῦ μὲ ἔνα μονάχα λευκὸ ματάκι.

'Η μονότονη αὐτὴ ἐργασία μὲ τοὺς μονότονους κτύπους τοῦ ἀραποσιτιοῦ ἐπάνω στὴ λεπίδα ἐξακολουθεῖ ἔως τὰ μεσάνυκτα, ὡσπου νὰ λαλήσῃ ὁ πρῶτος πετεινὸς καὶ πέραν ἀκόμη. Γιατὶ οἱ ἴστορίες καὶ τὰ παραμύθια τοῦ γέρο - Δήμου δὲν τελειώνουν τόσον γρήγορα καὶ κάμνουν τὰ κορίτσια νὰ γελοῦν μὲ τὴν καρδιά των.

4. Στὸ μεταξὺ ἐφύσηξε πάλι ὁ βοριᾶς καὶ ἔρριξε καταγῆς νέο ἐλαιόκαρπο. Καὶ πάλιν οἱ ἐργάτριες μὲ τὰ καλάθια στὰ χέρια βγαίνουν στοὺς ἐλαιῶνες νὰ συνάξουν τὸν καρπό, τὸ «δεύτερο χέρι».

Πρὶν βραδυάσῃ, σειρὰ ὀλόκληρη ἀπὸ ζῷα φορτωμένα κατεβαίνει τὸν κατηφορικὸ ἐλαιῶνα. Εἶναι τοῦ γέρο - Δήμου τὰ μουλάρια, ποὺ κουβαλοῦν στὸ χωριὸ φορτώματα ἀπὸ ἐλιές. Καὶ βιάζονται τὰ ζῷα ἀγκομαχῶντας στὸν κατήφορο, ἐδῶ νὰ πέσουν, ἐκεῖ νὰ σταθοῦν, ὡσὰν μεθυσμένα. Καταϊδρωμένα φυσομανοῦν, κοντοστέκονται. Καὶ ἡχοῦν τὰ κουδουνάκια στὸ λαιμό των καὶ πλαταγοῦν τὰ μαστίγια τῶν ἀγωγιατῶν, ποὺ βιάζονται νὰ φθάσουν στὸ χωριό, νὰ κουβαλήσουν τὸν ἐλαιόκαρπο, μὴν ἔμπη ὁ Σποριᾶς μὲ ἀνεμοβρόχια.

7. Η ΕΛΙΑ

Είμαι τοῦ ἥλιου θυγατέρα,
ἡ πιὸ ἀπ' ὅλες χαῖδευτή·
χρόνια ἡ ἀγάπη τοῦ πατέρα
σ' αὐτὸν τὸν κόσμο μὲ κρατεῖ.
Οσο νὰ γείρω νεκρωμένη,
αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ.
Είμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη!

“Οπου κι ἀν λάχω κατοικία,
δὲν μ’ ἀπολείπουν οἱ καρποί:
ώς τὰ βαθιά μου γηρατεῖα
δὲν βρίσκω στὴ δουλειὰ ντροπή.
Μ’ ἔχει δ Θεός εύλογημένη
κι’ είμαι γεμάτη προκοπή.
Είμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη!

Φρίκη, ἐρημιά, νερό, σκοτάδι
 τὴ γῆ τὴ ὑθάψαν μιὰ φορά.
 'Εμὲ ζωῆς φέρει σημάδι
 στὸ Νῶε ἡ περιστερά.
 "Ολης τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
 τὴν ὄμορφάδα καὶ χαρά.
 Εἴμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

'Εδῶ στὸν ἥσκιο μου ἀποκάτου
 ἥλθ' ὁ Χριστὸς ν' ἀναπαυθῇ·
 κι ἀκούσθηκε ἡ γλυκειὰ λαλιά του
 λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῇ.
 Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἀγιασμένη,
 ἔχει στὴ ρίζα μου χυθῆ.
 Εἴμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Καὶ φῶς πραότατο χαρίζω
 ἐγὼ στὴν ἄγρια τὴ νυκτιά.
 Τὸν πλοῦτο πιὰ δὲν τὸν φωτίζω,
 σὺ μ' εὐλογεῖς, φτωχολογιά.
 Κι ἂν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
 θὰ φέγγω μπρὸς στὴν Παναγιά.
 Εἴμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Ποιητικὴ Ἀνθολογία, Α'

Κωστής Παλαμᾶς

8. ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙ

Τὸ καλοκαίρι ἔχει τὶς χάρες του·
ποιός τὶς ἀρνιέται, ποιός λέγει « ὅχι ; »
Μὰ κάποιες χάρες ἔχει ξέχωρες
τοῦ "Αι Δημητριοῦ τὸ πρωτοβρόχι..

Τῆς λεύκας σκόρπια τὰ ξηρόφυλλα
κάτω στὸ ὑγρὸ τὸ χῶμα νά τα,
λαμποκοποῦν, καθάριο μάλαμα,
ποὺ τό 'κοψαν κωνσταντινᾶτα.

Τὰ πεῦκα ἀπ' τὴν βροχὴν δροσόλουστα
μοσκοβιολοῦν σὰ θυμιατήρια.
Νερὸ γεμᾶτα τὰ χλωράγκαθα
γίνονται τῶν πουλιῶν ποτήρια.

‘Ο πλάτανος, ποὺ ἀνεμοδέρνεται
γυμνὸς καὶ ξέφυλλος, ἀνδρειεύει,
τοὺς κλώνους ἔχει ἐλαφοκέρατα
καὶ μὲ τ’ ἀερικὰ παλεύει.

Τ’ ὥριμο κούμαρο δλοκόκκινο
τὰ πράσινα κλαδιὰ ’ματώνει.
Χρυσῆ ἡ σταρήθρα στὰ μεσούρανα
χορταίνει φῶς καὶ ξεφαντώνει.

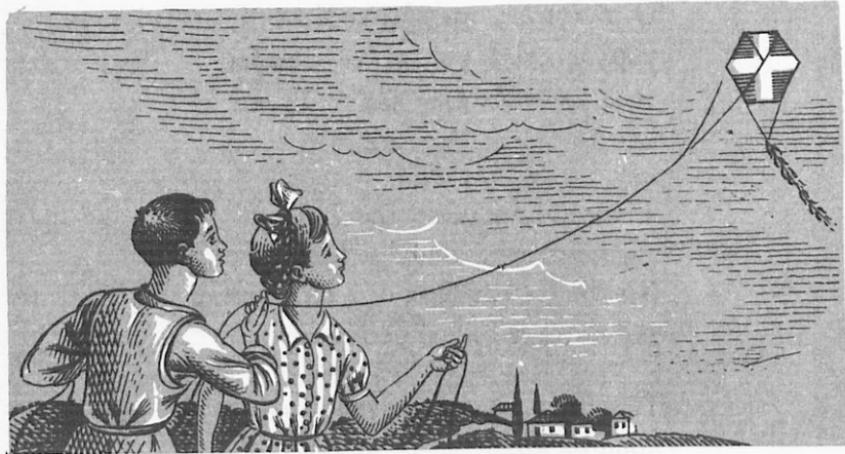
Τῶν θυμαριῶν τὰ ξηροκλώναρα
πρώιμα πρασινοφυλλιάζουν
καὶ τὴν ’σοδειὰ ἀπ’ τὶς ἀποθῆκές τους
βρεγμένη τὰ μυρμήγκια ’λιάζουν.

Στὸ κυπαρίσσι, κάθε ἀπόβραδο,
ποὺ τό ’χουν πύργο καὶ παλάτι,
φωνάζουν οἱ σπουργίτες, τρώγονται,
ποιός ναῦρη πιὸ ζεστὸ κρεβάτι.

« Φευγῆτα γελιδόνια »

Γεώργιος Δροσίνης

9. ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΕ ΠΑΛΙ

1.— Βοήθησέ με, Χαρούλα, νὰ πετάξω τὸν ἀετό μου, εἶπε ὁ Νίκος στὴν ἀδελφούλα του, ἀφοῦ προσπάθησε νὰ τὸν πετάξῃ μόνος του καὶ δὲν τὸ ἔκαταφερε.

‘Ο ἀετὸς ἐσερνόταν ἐπάνω στὴ γῆ.

‘Η Χαρούλα ἔτρεξε μὲ πολλὴ προθυμία, ἐπῆρε τὸν ἀετό, τὸν ἐσήκωσε ὑψηλὰ καὶ τὸν ἄφησε νὰ πετάξῃ. ’Αλλὰ ὁ Νίκος δὲν ἐπρόλαβε νὰ τρέξῃ καὶ ὁ ἀετὸς ἔπεσε πάλι καταγῆς.

— ’Αδέξια ποὺ εἰσαι, καημένη! εἶπε ὁ Νίκος.

— Σ’ αὐτὸ δὲν πταίω ἐγώ, ἀποκρίθηκε ἡ Χαρούλα. Τὸ σφάλμα είναι ίδικό σου, ποὺ δὲν ἔτρεξες ἀμέσως, μόλις ἀφῆκα τὸν ἀετό.

— Προσπαθῆστε πάλι, παιδιά, εἶπε ὁ θεῖός των, ποὺ ἐκάθόταν μπροστά στὴ θύρα καὶ παρακολουθοῦσε τὸ παιγνίδι τῶν παιδιῶν.

2. ‘Η Χαρούλα ἐπῆρε πάλι τὸν ἀετὸ καὶ τὸν ἔκρατησε

ύψηλά. Τὴ φορὰ ὅμως αὐτὴ δὲ Νῖκος ἐβιάσθηκε παρὰ πολὺ. "Ετρεξε τόσο ἔξαφνικά, ποὺ ἐτράβηξε τὸν ἀετὸν ἀπότομα ἀπὸ τὸ χέρι τῆς Χαρούλας. Καὶ δὲ ἀετὸς ἐπεσε φαρδὺς πλατύς κάτω, ὅπως καὶ πρῶτα.

- Καὶ τώρα ποιός πταίει; ἐρώτησε ἡ Χαρούλα.
- Προσπαθῆστε πάλι, ξαναεῖπε δὲ θεῖός των.

Αὐτὴ τὴ φορὰ καὶ οἱ δυὸς ἥσαν προσεκτικώτεροι. 'Αλλὰ ἔνας ἄνεμος δυνατός, ποὺ ἐφύσηξε ἀπὸ τὸ πλάι, ἀρπάξε τὸν ἀετὸν καὶ τὸν ἔρριξε ἐπάνω σὲ κάτι θάμνους. 'Εκεῖ ἐμπλέχθηκε ἡ ούρα του καὶ δὲ πτωχὸς ἀετὸς ἐμεινε κρεμασμένος μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω.

— Τὰ βλέπεις; εἶπε δὲ Νῖκος. Τὸν ἔρριξες λοξὰ καὶ γι' αὐτὸν ἐπῆγε πρὸς αὐτὴν τὴ μεριά.

— Μά, Νῖκο, ἡμπορῶ ἐγὼ νὰ κάμω τὸν ἄνεμο νὰ φυσήξῃ κατ' εὐθεῖαν; ἀποκρίθηκε ἡ Χαρούλα.

3. 'Ο θεῖός των, ὅταν εἶδε τὸν ἀετὸν κρεμασμένο, ἐσηκώθηκε, ἐξέμπλεξε τὴν ούρὰ καὶ τοὺς εἶπε:

— Ελάτε, παιδιά. 'Εδῶ δὲ τόπος εἶναι γεμάτος ἀπὸ θάμνους. 'Ελάτε νὰ εύρωμε ἔνα μέρος πιὸ ἀνοικτὸν καὶ τότε προσπαθῆστε πάλι.

Καὶ ὡδήγησε τὰ παιδιὰ σ' ἔνα διμαλὸ τόπο, ποὺ ἦτο καταπράσινος ἀπὸ τὴ χλόη.

'Εκεῖ, ἀφοῦ ἐτοιμάσθηκαν, ἐκράτησε πάλι ἡ Χαρούλα τὸν ἀετὸν καὶ τὸν ἀφῆκε ἀκριβῶς τὴ στιγμή, ποὺ ἔκαμεν δὲ Νῖκος νὰ τρέξῃ. 'Ο ἀετὸς ἀνέβηκε ύψηλά, ώστε μπαλόνι καὶ ἐπετοῦσε μιὰ χαρά. Μὰ δὲ Νῖκος χαρούμενος, ποὺ ἔνοιωθε τὸ σπάγγο νὰ τραβᾷ, ἐστάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή, γιὰ νὰ καμαρώσῃ τὸν ἀετό. 'Ο σπάγγος ὅμως ἔχαλαρώθηκε καὶ ἐπειδὴ δὲ ἄνεμος δὲν ἦτο ἀρκετὰ δυνατός, δὲ ἀετὸς ἐπεσε πάλι ἐπάνω στὴ χλόη.

4. "Αχ, καημένε Νίκο, δὲν ἔπρεπε νὰ σταματήσῃς, εἶπεν ὁ θεῖος. "Ας εἶναι ὅμως, προσπάθησε πάλι.

— "Οχι, δὲν θὰ προσπαθήσω πιά, εἶπε ὁ Νίκος στενοχωρημένος. Δὲν εἶναι ἀετὸς αὐτός! Τί νὰ κάθωμαι νὰ βασανίζωμαι μ' ἐναν ἀετό, ποὺ δὲν πετᾶ.

Καὶ ὁ θεῖος τοῦ λέγει:

— Μπᾶ, Νίκο, θὰ παρατήσῃς τὸ παιγνίδι σου, ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους, ποὺ ἐκάναμε; Τόσο εὔκολα ἀπελπίζεσαι, ἐπειδὴ σοῦ παρουσιάσθηκαν δυσκολίες; "Ελα, τύλιξε τὸ σπάγγο σου καὶ προσπάθησε πάλι.

5. Αὕτη τὴν φορὰ ὁ ἀετὸς ἀνέβηκε μὲ τὸν ἀέρα, ώσταν πτερό. Καὶ ὅταν ἐτελείωσε ὅλος ὁ σπάγγος, ὁ Νίκος ἐστάθηκε, κρατῶντας σφιγκτὰ στὸ χέρι του τὸ ξυλαράκι. "Ολο χαρὰ ἔκοιταζε τὸν ἀετό, ποὺ ἐφαινόταν τώρα ώσταν μιὰ μικρὴ κοκκίδα στὸ γαλάζιο οὐρανό.

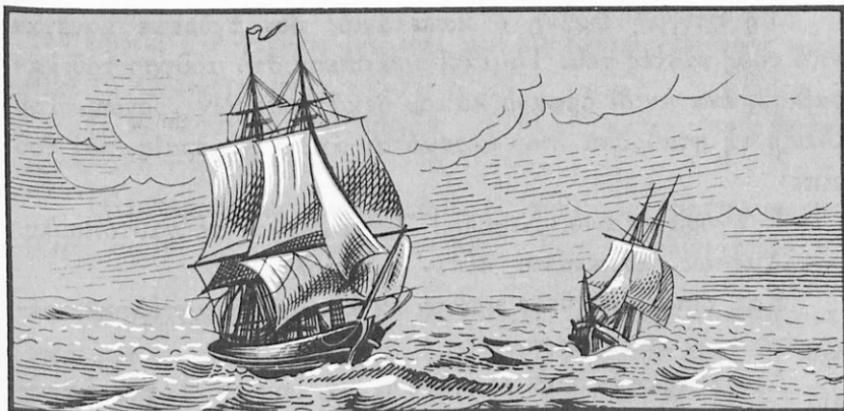
— Κοίτα, θεῖε, κοίτα, τί ύψηλὰ ποὺ πετᾶ! Καὶ μὲ τί δύναμι τραβᾶ! Θαρρεῖς καὶ εἶναι ἄλογο, ποὺ τραβᾶ τὸ χαλινάρι. Καὶ ἄλλο τόσο σπάγγο νὰ εἶχα, θὰ τὸν ἀφηνα ὅλο. Θὰ ἐπήγαινε στὰ σύννεφα!

'Αφοῦ ὁ Νίκος διεσκέδασε ἀρκετὰ μὲ τὸν ἀετό, ἀρχισε νὰ τυλίγῃ σιγὰ σιγὰ τὸ σπάγγο καὶ ὅταν ἔπεσε ὁ ἀετός, ἔτρεξε καὶ τὸν ἐσήκωσε. 'Η χαρά του ἦτο μεγάλη, ὅταν εἶδε, ὅτι ὁ ἀετός του δὲν ἔπαθε τίποτε, ἀν καὶ ἐπετοῦσε τόσην ὥρα.

— Θὰ ἔλθωμε, θεῖε, καὶ αὔριο μετὰ τὸ μάθημα νὰ προσπαθήσωμε πάλι.

Διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

Γ. Α. Μέγας

10. ΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Ἐταξίδευα, ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια, ἀπὸ τὴν Κρήτη γιὰ τὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν «Εὐαγγελίστρια», ἔνα ώραῖο τρικάταρτο καράβι.

Ἡ θάλασσα ἦτο ἥσυχη, δὲ καιρὸς εὔνοϊκὸς καὶ ἡ «Εὐαγγελίστρια» ἔσχιζε τὰ νερὰ μὲ τὴ γρηγοράδα, ποὺ δίδουν τὰ πανιά, ὅταν τὰ φουσκώνη δὲ ἄνεμος.

Ἐπλησιάζαμε στὸν Κάβο-Μαλέα, ὅταν τὰ σύννεφα ἐσηκώθηκαν ἀπὸ τὸ νοτιᾶ. Σὲ λίγο ἐσκοτείνασεν δὲ οὐρανὸς καὶ ἀστραπὲς ἔσχιζαν τὰ μαῦρα σύννεφα. Οἱ ναῦτες ὅλοι ἔτρεξαν στὰ κατάρτια καὶ στὰ ξάρτια. Ἐμαζεύθηκαν τὰ πανιά, ἀλλὰ ἡ θάλασσα ἦτο ἀγριεμένη. Τὰ κύματα πότε ἄνοιγαν, ὡσὰν νὰ ἥθελαν νὰ ρουφήξουν τὴν «Εὐαγγελίστρια», πότε τὴν ἐσήκωναν ὑψηλὰ - ὑψηλὰ καὶ τὴν ἐτίναζαν, ὡσὰν καρυδόφλουνδο. Καὶ δὲ ἄνεμος ἐσφύριζε ἀγριὰ στὰ σχοινιὰ καὶ στὰ κατάρτια. Τόση ἦτο ἡ δρμή του, ποὺ σ' ἔνα δυνατὸ τράνταγμα τοῦ καραβιοῦ ἡ σταύρωσι στὸ μεσαῖο κατάρτι ἐλύθηκε καὶ ἦτο ἀνάγκη ἀμέσως νὰ δεθῆ. Ἀλλιῶς ἡ «Εὐαγγελίστρια» ἐκινδύνευε νὰ ἀναποδογυρισθῇ.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ὁ καπετάνιος δὲν ἐγύρεψε κανέναν ἀπὸ τοὺς ναῦτές του. Τὸ μάτι του ἔπεσε στὸ μοῦτσο τοῦ καραβιοῦ, ἔνα παιδὶ ὄρφανὸ κάπου δεκατεσσάρων χρονῶν. Τοῦ ἔδειξε τὴ σταύρωσι, ποὺ ἐκρεμόταν ἀπὸ τὴν κεραία, καὶ τοῦ εἶπε:

- Γρήγορα ἐπάνω, Νικολῆ! "Ετοι ἔλεγχαν τὸ ναυτόπουλο.
— Ἀμέσως, καπετάνιο, εἴπεν ὁ Νικολῆς.

Καί, ωσὰν νὰ ἥθελε πρῶτα νὰ ἐτοιμασθῇ κατέβηκε τρέχοντας στὴν καμπίνα του.

Δεν ἐπέρασαν δυὸ λεπτὰ καὶ νά σου πάλι στὸ κατάστρωμα ὁ Νικολῆς. Μὲ βήματα σταθερὰ διευθύνεται στὸ μεσαῖο κατάρτι καὶ ἀρχίζει νὰ ἀνεβαίνῃ τὴ σχοινένια σκάλα. "Εφθασε κιόλα στὴν κόφα τοῦ καταρτιοῦ καὶ ἐπιάσθηκε γερὰ ἀπὸ τὸ κατάρτι.

'Ο ἀνεμος ἐφυσοῦσε μὲ μανία. Τὸ καράβι ἔτριζε καὶ ἔγερνε πότε στὴ μιὰ μεριὰ καὶ πότε στὴν ἄλλη. 'Ο Νικολῆς πότε κατέβαινε μὲ τὸ κατάρτι ὡς τὰ κύματα καὶ ἐκρεμόταν ωσὰν σταφύλι καὶ πότε ἀνέβαινε ὑψηλά.

'Εγώ, σὰν εἶδα τὸ παιδὶ ἀνεβασμένο ἐκεῖ ὑψηλά, ἐφοβήθηκα πώς τώρα θὰ τὸ ἀρπάξῃ ὁ ἀνεμος καὶ θὰ τὸ πετάξῃ ωσὰν πούπουλο στὴ θάλασσα. Δὲν ἐβάσταξα καὶ εἶπα θαρρετὰ στὸν καπετάνιο:

— Γιατί, καπετάνιε, ἔβαλες τὸ παιδὶ νὰ ἀνεβῇ ἐκεῖ ἐπάνω καὶ δὲν ἐπρόσταξες κανένα ἀπὸ τοὺς ναῦτές σου;

— Οἱ μεγάλοι, μοῦ λέγει, πέφτουν. Μονάχα οἱ μικροὶ εἶναι γ' αὐτὴν τὴ δουλειά. Δὲν τὸν εἶδες πῶς ἐσκαρφάλωσε ωσὰν ἀγριόγατος στὸ κατάρτι;

Καὶ ἀλήθεια, ὁ Νικολῆς εἶχε φθάσει κιόλα στὴν κεραία, ἔδεσε τὰ πόδια του τὸ ἔνα μὲ τ' ἄλλο γῦρο στὸ κατάρτι καὶ μὲ τὰ χέρια ἐπάσχιζε νὰ δέσῃ τὴ σταύρωσι. 'Αφοῦ

τὴν ἔδεσε, ἐγγίστρησε μὲν μιᾶς καὶ εύρεθηκε γελαστὸς κάτω ἀπὸ τὸ κατάρτι.

‘Ο καπετάνιος τοῦ ἕρριξε μιὰ λοξὴ ματιά, ποὺ ἐφανέρωνε ὅλη τὴν εὐχαρίστησί του.

‘Ο μπάρμπα Σταμάτης, δὲ θεῖός του, τὸν ἔβλεπε μὲν καμάρι καὶ οἱ ἄλλοι ναῦτες τὸν ἐκοίταζαν μὲν θαυμασμό.

‘Η τρικυμία ἐβάσταξε πολλὴ ὥρα. ‘Η «Εὔαγγελίστρια» ἐπάλεψε πολὺ ἀκόμη μὲν τὰ κύματα. “Ἐδωκεν ὅμως δὲ Θεὸς καὶ ἔπεσεν δὲ ἀνεμος καὶ ἐγαλήνεψεν ἡ θάλασσα. Τότε ἐπλησίασα τὸν Νικολῆ.

— Πῶς τὰ κατάφερες, παιδί μου, τοῦ εἶπα, καὶ ἀνέβηκες ἐκεῖ ὑψηλὰ μέσα σὲ τόση φουρτούνα; Δὲν ἐφοβήθηκες;

— Βέβαια ἐφοβήθηκα.

— Γι' αὐτὸν λοιπόν, πρὶν ἀνεβῆς, κατέβηκες κάτω στὴν καμπίνα σου, γιὰ νὰ τὸ καλοσκεφθῆς;

— Α', ὅχι γι' αὐτό, κύριε. Κατέβηκα γιὰ νὰ ἀσπασθῶ τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, ποὺ μοῦ ἔδωκεν ἡ μητέρα μου, ὅταν ἐξεκινοῦσα γιὰ τὸ ταξίδι. Προσευχήθηκα καὶ ἡ προσευχὴ μοῦ ἔδωκε δύναμι, μοῦ ἔδιωξε τὸ φόβο. Ἐφίλησα καὶ τὴν φωτογραφία τῆς μητέρας μου καὶ μοῦ ἐφάνηκε πώς μοῦ ἔλεγε:

— Μὲ τὴν εὐχή μου, παιδί μου, καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ τρέξε ὅπου σὲ προστάζει ὁ καπετάνιος σου. Τρέξε νὰ σώσης τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ τὴν ἴδική σου.

Διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

Γ. Α. Μέγας

11. Ο ΝΕΟΣ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ βουνό,
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῦμα φοβερίζουν.

‘Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σιάζει :
- ‘Εγώ εἰμ’ ‘Ελληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲν μὲ σκιάζει.

‘Αγέρας πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ’ ἀρπάζει,
καὶ συνταράζει τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

‘Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ,
παρὸν ὅπου προστάζουν:
—’Εγώ εἰμ’ Ἐλληνικὸ παιδί,
ἄνεμοι δὲ μὲ σκιάζουν!

‘Η θάλασσα λυσσομανᾶ
καὶ κυματεῖ κι ἀφρίζει,
τὸ πλοϊό του καταπονᾶ,
τὸ σπᾶ καὶ τὸ σκορπίζει.

‘Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδα ἀρπάζει:
—’Εγώ εἰμ’ Ἐλληνικὸ παιδί
φουρτούνα δὲ μὲ σκιάζει!

Τὸ ἔνα κῦμα τὸν πετᾶ
καὶ τ’ ἄλλο τόνε χάφτει
κι ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾶ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη.

Μ’ αὐτὸς ἀκόμα τραγουδεῖ
καὶ κολυμβᾷ καὶ πάει:
—’Εγώ εἰμ’ Ἐλληνικὸ παιδί
κι ὁ Πλάστης μὲ φυλάει!

Ποιητική Ἀνθολογία Α'

Γεώργιος Βιζυηρός

12. Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ¹
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς Πατρίδος ἡ ψυχή.

"Οταν ξάφνου σὲ χαιδεύῃ
τ' ἀεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα, ποὺ σαλεύει,
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι δ Σταυρός, πού λαμπυρίζει
στήν ψηλή σου κορυφή,
είν' δ φάρος πού φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφή.

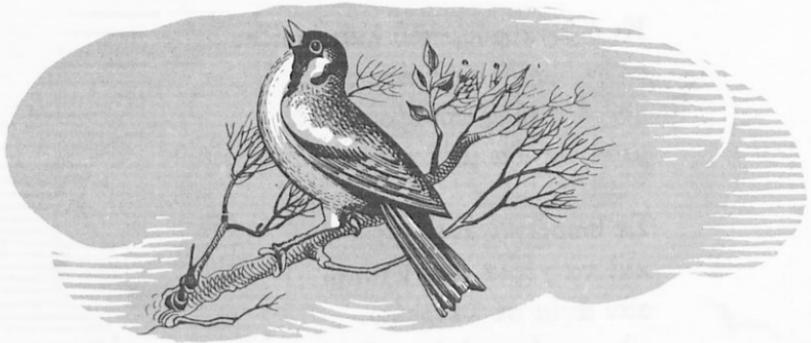
Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου κτυπῶ.
σὰν ἀγία σὲ λατρεύω.
σὰν μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή:
— Νά σαι πάντα δοξασμένη,
Ὄ Σημαία γαλανή.

« Τὰ πρῶτα βήματα »

’Ιωάννης Πολέμης

13. ΤΙ ΘΑ ΕΙΠΗ ΣΚΛΑΒΙΑ

- Φλώρια, καρδερῆνες, φλώριααα !
 — Πόσο τὶς δίνεις, βρὲ παιδί, τὶς καρδερῆνες;
 — Τρεῖς δραχμές, μπάρμπα. Τρεῖς δραχμές καὶ μ' ἐγγύησι.
 Πάρε, ἀφέντη, νὰ σ' ἔξυπνᾷ τὸ πρωΐ.
 — Δὲν κάνει δυὸ δραχμές;
 — "Αν θέλης νὰ πάρης τὴ βραχνιασμένη...
 — Βραχνιασμένη, ξεβραχνιασμένη δὲν μὲ πειράζει. Δῶσε
 μου μία.

'Ο μεσόκοπος ἀνθρωπος μὲ τὰ ξενικὰ ροῦχα, κάποιος πρόσφυγας, ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ἐπλημμύριζαν τὸ πειραιώτικο λιμάνι, ἔβγαλε τὸ κομπόδεμα ἀπὸ τὸ ζωνάρι του, ἔδωκε ἔνα δίδραχμο στὸ παιδί καὶ ἐπῆρε στὰ χέρια του τὴν καρδερίνα.

Τὴν ἐκράτησε λιγάκι ἐλαφρὰ στὰ δάκτυλά του, τὴν ἔχαίδευσε πονετικὰ καὶ τὴν ἐκοίταξε καλὰ καλά, φέρνοντας τὸ ἀνήσυχο κεφαλάκι της μπροστὰ στὰ μάτια του, ὡσὰν νὰ ἥθελε νὰ τῆς εἰπῇ κάποιο γλυκὸ λόγο. "Γότερα, τινάζοντάς την ἐλεύθερη ἐπάνω στὴν παλάμη του, τὴν ἄφησε νὰ πετάξῃ, κάμνοντας τάχα πὼς τοῦ εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τὰ χέρια του:

— Βρέ, τὸ ἀφιλότιμο τὸ πετούμενο ! τὸ εῖδες ἔκει !

‘Απὸ μέσα του ὅμως ἔφαινόταν καταχαρούμενος ὁ παράξενος ἐκεῖνος ἀνθρωπος. Θὰ ἡμποροῦσε νὰ ὀρκισθῇ κανεὶς, πῶς αὐτό, ποὺ ἔγινε, δὲν ἦτο καθόλου τυχαῖο. ‘Ο ξένος, χωρὶς ἄλλο, εἶχε ἀγοράσει τὸ πουλί, γιὰ νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ἐλευθερία του. “Αν προσπαθοῦσε νὰ κρύψῃ τὸ σκοπό του, τὸ ἔκαμνε ἵσως ἀπὸ εὐγένεια. Καὶ θὰ ἡμποροῦσε νὰ ὀρκισθῇ κανεὶς ἀκόμη, πῶς ἔτσι ἦτο τὸ πρᾶγμα, ἢν τὸν ἔβλεπε μὲ τί λαχτάρα ἀκολουθοῦσε τὸ φτερούγισμα τῆς καρδερίνας στὸν ἐλεύθερο ἀέρα. “Ενα φτερούγισμα τρελό, μὲ μουδιασμένα φτερά, ποὺ τὴν ἔφερε στὸ κατάρτι ἐνὸς καϊκιοῦ, σαστισμένη ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐξαφνικὴ χαρά της.

— Βρέ, τὸ ἀφιλότιμο τὸ πετούμενο, πῶς μοῦ ἐξέφυγε!

‘Απὸ μέσα του ὅμως ἔλεγε χωρὶς ἄλλο ὁ γεροντάκος:

— Κάνε τὴ δουλειά σου, πουλάκι μου, καὶ μή σὲ μέλη.

Δυὸς μορτάκια, ποὺ ἔκαμναν τὸ βαρκάρη ἐκεῖ δίπλα, ἐπήδησαν ἀμέσως μέσα στὸ καΐκι:

— Νά το, νά το, ἐπάνω στὸ πανί ἀκούμπησε, εἶπε τὸ ἔνα.

— Πέτα τὸ σακκάκι σου, νὰ τὸ ρίζης κάτω. Δὲν βλέπεις, πῶς εἶναι μουδιασμένο; ἀπήντησε τὸ ἄλλο.

‘Ο ἐλευθερωτὴς δὲν ἡμπόρεσε νὰ κρυφθῇ πιά. “Ωρμήσεν ἄγριος στὴν ἄκρη τοῦ μώλου καὶ ἐφώναξε, κουνῶντας τὸ μπαστούνι κατὰ τὸ καΐκι.

— Κάτω, παλιόπαιδα! Δικό σας εἶναι τὸ πουλί; Ἔγὼ τὸ ἀγόρασα, ἐγὼ ἥθέλησα καὶ τὸ ἄφησα. ‘Ορίστε μας! Κάτω γρήγορα, γιατὶ θὰ σᾶς σπάσω τὰ παγίδια σας.

Καὶ μόνον ὅταν εἶδε τὸ πουλί νὰ τινάζῃ τὶς φτερουγίτσες του καὶ νὰ σχίζῃ χαρούμενο τὸν ἀέρα, μονάχα τότε ἐπήρε τὸ δρόμο του, μουρμουρίζοντας:

— Μὰ βέβαια, μέσα στὴν ἐλευθερία ἐγεννήθηκαν· ποῦ νὰ ἡξεύρουν τί θὰ εἰπῇ σκλαβιά!...

Παῦλος Νιφάνας

14. Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι Τού! τού! τού! 'Ακούσθηκε στήν ακρη
στή δουλειά των τοῦ χωριοῦ ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ἀγροτι-
κοῦ διανομέως.

'Ο κύρ - Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χω-
ριῶν. Παίρνει τὰ γράμματα, ποὺ ἔρχονται στὸ ταχυδρομεῖο
τῆς παλιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στήν πέτσινη
σάκκα του καὶ μὲ τὸ ραβδὶ του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξε-
κινᾷ γιὰ τὰ γύρω χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους
καὶ παίρνει γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα — άρχισε νέος και ἔγινε γέρος — κάνει τὴν ἔδια δουλειὰ μὲ τὴν ἔδια καλὴ καρδιά. Πουθενά δὲν κάθεται πάντοτε εἶναι βιαστικός, γιὰ νὰ προφθάνῃ. Δουλεύει, ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανείς, σᾶν τὸ χρονόμετρο ρολοί. Εἶναι πάντοτε ύγιής, λέτε κι ἔχει κάνει σύμφωνο φιλίας μὲ τὴν ἀρρώστια. Γνωρίζει μὲ τὰ ὄνόματά των ὅλους και εἶναι φίλος ὅλων.

’Αλλὰ τώρα, ποὺ εἶναι πόλεμος μὲ τοὺς Ἰταλούς και τοὺς Γερμανούς, μὲ λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύριο Βασίλη. Τὰ παλληκάρια εἶναι στὸ μέτωπο και κάθε χωρὶς τὸν περιμένει μὲ ἀγωνία — καλή του ὥρα! —, γιὰ νὰ μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιά των και νὰ στείλουν κι ἐκεῖνοι τὰ δικά των.

Στὰ Λουσικὰ ὁ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλὴ δουλειά. Μόλις εἶναι 11 - 12 χρόνων και ὅμως πολλὰ λόγια δὲν λέει σᾶν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, ποὺ δὲν ξέρουν και ἔχουν παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο νὰ γράφη συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρνει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησί του νὰ ἔξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲν λέει « ὅχι » ποτέ του· πάντα « ναι » και μὲ χαμόγελο. Τὴν ὥρα ποὺ γράφει, σκέψι ἄλλη δὲν ἔχει, παρὰ νὰ εἰπῇ στὸ χαρτὶ καθαρὰ και ξάστερα τὶς σκέψεις τῶν ἄλλων.

’Εκείνη τὴν ἡμέρα, ποὺ ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλὴ δουλειὰ κατὰ τὰ συνηθισμένα. ’Απὸ τὸ πρωὶ καθισμένος στὸ γραφεῖο του, ἐνα ἔγκλινο τραπέζι χωρὶς τραπεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκίμαζε ἵκανοποίησι· προσέφερε κι αὐτὸς μιὰ μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμή.

Τὸ γράμμα τῆς Μόσχως

"Έγραψε πιὰ τὸ τελευταῖο γράμμα. 'Η Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νιόπαντρη, ἔγραψε στὸν ἄνδρα τῆς, ποὺ εἶναι στὸ μέτωπο:

Κώστα μου,

'Εχάρηκα ἡ καημενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθώς καὶ ἡ μάννα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, ποὺ εἴμαστε δύο γυναικες. 'Η Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμι. 'Ημέρα καὶ νύκτα ἀνάβομε τὸ καντήλι τῆς καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σὲ φυλάγῃ καὶ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς 'Ιταλούς..

'Η σαλπιγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούσθηκε τώρα πιὸ κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. 'Ο Γιάννης Δήμου ἔγραψε τὴν σύστασι καὶ ἔτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. 'Αλλ' ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴν στιγμὴν ἐφάνηκε, ὅτι κάτι εξέχασε

κι ήθελε νὰ τὸ προσθέσῃ. "Εβγαλε μὲ προσοχὴ ἔναν κλῶνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη τῆς, ἔκοψε δύο φύλλα του καὶ τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας:

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώστα μου: Σοῦ στέλνω καὶ δύο φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζεσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ἐντροπή, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἐστελνε τὴν ίδιο-χειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα τῆς.

"Ο κύριος Βασίλης, ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἐκαλημέρισε ὅλους καὶ ὅλες. "Ανοιξε τὴ σάκκα του, ἐμοίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιᾶς σὲ γέρους καὶ γυναῖκες, ποὺ ἐπερίμεναν, καὶ ἐπῆρε ὅσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ κατευόδια συνώδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

"Αλλαξε δύο θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο των, ἔξαναχαιρέτισε μὲ τὴν καρδιά του καὶ ἐσυνέχισε τὸ δρόμο του.

"Αρχισε τότε ό μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάζῃ ἔνα - ἔνα τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοὶ του δὲν εἶχαν μεταξύ των μυστικά. "Ιδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἴδιες καὶ ἀπαράλλακτες εἶχαν τὶς χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρες.

"Οταν ἔφθανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράσι: «Πὲς χαιρετίσματα σὲ ὅλους, τὸν μπαρμπα-Γιώτη, τὴ θεία Βασιλική, τὴν Ντῖνα... τόν... τὴν... τὴν...», τὰ δάκρυα ἐπληγμούριζαν τὰ μάτια ὅλων ἐκείνων, ποὺ ἀκουαν τὸ ὄνομά των. "Εκλαιαν παραπονεμένοι καὶ ὅσοι δὲν ἀκουαν. "Εκλαιαν ἀκόμη ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ ἐλάβαιναν τὴν πολύτιμη ἐπιστολή.

Τὸ γράμμα Σωστοὺς 6 μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμέτοῦ Γιάννη νος ἐπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν ἐλειτούργησε, ὅπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καημούς καὶ χαρές, διαβάζει λαχτάρες καὶ πόθους.

Στοὺς 6 μῆνες ἐτελείωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλληκάρια ἐγύρισαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἀνοιξαν, ἀλλ' ἔλειπαν οἱ χαρές. 'Ο βραχνὰς τῶν κατακτητῶν ἐβάραινε τὰ στήθη τῶν 'Ελλήνων.

"Ηλθε ὅμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸ ἀνέπνευσε, ὅπως ὅλη ἡ 'Ελλάς. Μαζί της ἀνοιξαν καὶ οἱ θύρες τῆς 'Αμερικῆς κι ἀρχισαν νὰ ἔρχωνται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ξενιτεμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκολούθησαν δέματα καὶ δολλάρια.

Οἱ γυμνοὶ ἐντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλητοι ἐποδέθηκαν. Κι ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε ἡμέρα γιὰ

δόσους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ως ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

"Ενα πρωὶ παρέδωσε στὸν κύρο Βασίλη καὶ ἔνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖό του, ποὺ ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραψε; Τί τάχα νὰ ἐγύρευε; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρο Βασίλης ἔπαιρνε ἔνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Ἐπαραξενεύθηκε· δὲν εἶχε κανέναν ἔκει, οὔτε συγγενῆ οὔτε φύλο. Ποιός λοιπὸν τὸν ἔθυμήθηκε; Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, ἐσκέφθηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλον, ίσως γιὰ κανένα ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἄνοιξε μὲ προσοχή. Ἐπάνω ἐπάνω ἦταν μία ἐπιστολὴ σὲ ἀνοικτὸ φάκελο. "Εὕχλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδιάβασε:

'Αγαπητέ μας κύρο Βασίλη,

'Ο Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ ἐμάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχὲς καὶ βάσανα ἐπέρασες καὶ περνᾶς, γιὰ νὰ πηγαίνῃς ταχτικὰ τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἰμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾶσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιῶτες, ποὺ ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρο Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἔνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

'Ο πρόεδρος τοῦ συλλόγου...

'Ο κύρο Βασίλης τὰ ἔχασε! "Ἐκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε μόνο:

— "Α, τὸ καλὸ παιδί! "Α, τοὺς καλοὺς Λουσικιῶτες!

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἐπέρασε ὁ κύρο Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ

Λουσικά γιὰ τὴ συνηθισμένη διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλ’ ἥταν ἀγνώριστος, σωστὸς Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἔως τὰ πόδια μὲ τὴν ὀλοκαίνουργη φορεσιὰ καὶ τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως ἐκαμάρωνε περισσότερο τὴ δερμάτινη σάκκα του μὲ τὰ 4 διαιμερισματάκια, τὸ καινούργιο ὅργανο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

“Οταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν ἐφίλησε δακρυσμένος λέγοντας:

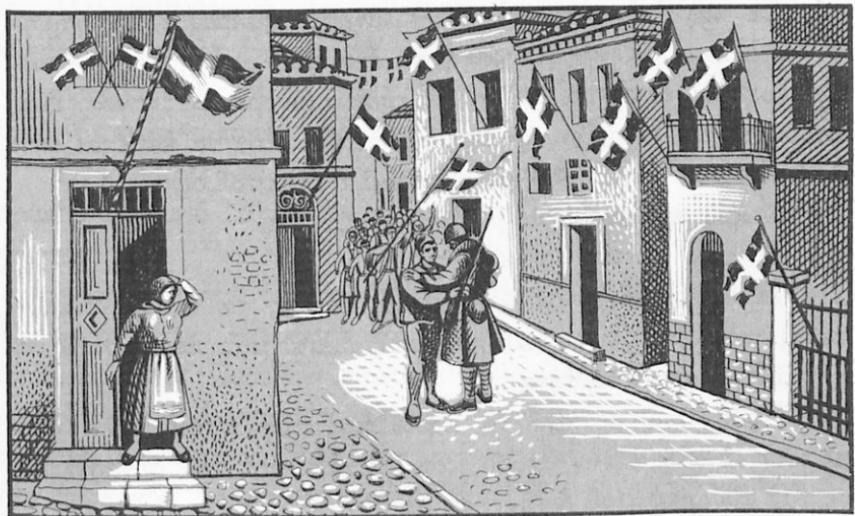
— Παιδί μου, ἐσὺ ἐσκέφθηκες καὶ μένα τὸ γερο - κουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς: ἔχεις μεγάλη καρδιά!

‘Ο Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλισαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά.

Κι ὅταν ἐρωτοῦσαν τὸν κύριο Βασίλη, ἐκεῖ ποὺ ἐμοίραζε τὰ γράμματα σὲ ἄλλα χωριά, ποὺ ηὗρε τὴν ὡραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο:

— ‘Αμή, τί νομίζετε! ”Έχω καὶ ἐγὼ θεῖο, ὅχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλ’ ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ!

15. ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΟΥ ΕΥΖΩΝΟΥ

Τὸ σύνταγμά μας, ὅλο Μεσολογγῖτες, ἐμπῆκε πρῶτο στὶς 8 Δεκεμβρίου 1940 στὸ Ἀργυρόκαστρο. Οἱ κάτοικοι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Δεσπότην Ἀργυροκάστρου μᾶς ἐπερίμεναν μὲ δάκρυα χαρᾶς στὴν εἰσοδο τῆς πόλεως.

Σὰν προχωρήσαμε πρὸς τὴν Ἐκκλησία γιὰ τὴ δοξολογία, εἴδαμε τὴν πόλι ποὺ ἔπλεεν ὅλη στὸ γαλάζιο χρῶμα. Ποῦ βρέθηκαν τόσες ἑλληνικὲς σημαῖες γιὰ νὰ σημαιοστολισθῇ ἑορτάσιμα ἡ βορειοηπειρωτικὴ πρωτεύουσα; Οἱ βορειοηπειρώτισσες τὶς ἐφύλαγαν χρόνια κρυμμένες στὸ βάθος τοῦ σεντουκιοῦ τῶν γιὰ τὴν ὥρα ἐκείνη τῆς Ἐλευθερίας.

Καὶ τί δὲν βρήκαμε στὸ Ἀργυρόκαστρο! Καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα, ποὺ λέγει δὲ λόγος: καφέδες, ζάχαρι, ρύζια, ζυμαρικά, κονσέρβες καὶ κρασιὰ ὅλων τῶν εἰδῶν.

Κουρασμένοι ἐμεῖς καὶ διψασμένοι ἀπὸ τοῦ πολέμου τὶς κακουχίες ζητούσαμε μιὰ παρηγοριὰ σ' ἔνα - δυὸ ποτηράκια κρασί.

Σὲ μιὰ ἀπ' αὐτές τὶς ἀλησμόνητες ἡμέρες ἔξοικονόμησα ἀπὸ ἕναν δδῆγγὸ αὐτοκινήτου ἕνα φύλλο ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος καὶ ἐκάθησα σ' ἕνα κέντρο νὰ διαβάσω τὰ νέα. Δὲν ἐπρόφθασα ν' ἀνοίξω τὴν ἐφημερίδα καὶ εἶδα νὰ κάθεται στὴ διπλανὴ τοῦ τραπεζιοῦ μου καρέκλα ἔνας εὔζωνος.

Χωρὶς πολλὰ λόγια μ' ἐρώτησε:

— Τὶ λιέν τὰ νέα, συνάδελφε;

— Τὶ νὰ εἰποῦν, τοῦ ἀπήντησα. Ἐμεῖς τὰ ξέρομε καλύτερα, γιατὶ τὰ ζοῦμε καθημερινῶς. Ἀπὸ μᾶς περιμένουν νὰ τὰ μάθουν στὴν Ἀθήνα.

“Ηρθε στὸ μεταξὺ τὸ παιδὶ καὶ τοῦ παρήγγειλα δυὸ κρασιά, ἔνα γιὰ τὸν ἑαυτό μου καὶ ἔνα γιὰ τὸν συνάδελφο.

‘Ο εὔζωνος μοῦ ἀπήντησε σὲ τόνο ζωηρό:

— Γιατί, συνάδελφε, θέλ’ σ νὰ μὲ κεράσης; “Εχεις περισσότερους παρᾶδες τοῦ λόγου σου;

— “Οχι, τοῦ ἀπήντησα, γιὰ νὰ μὴ τὸν προσβάλω. Ἐπῆρα μιὰν ἐπιταχὴ σήμερα ἀπὸ τὸν πατέρα μου.

— “Ε, τότε ἀς πιοῦμε ἔνα εἰς ὑγείαν τοῦ πατέρα σου.

Παρετήρησα, ὅτι τὸ ἀριστερὸ μάτι τοῦ συναδέλφου ἦτο μελανιασμένο καὶ πρησμένο ὡσὰν αὐγό. Τὸ αὐτὸν τραυματισμένο καὶ γεμάτο ἀπὸ ξηραμένα αἷματα. Τὰ δυὸ του χέρια πρησμένα καὶ αἱματωμένα καὶ τὸ ἀριστερό του πόδι, δεμένο μὲ ἐπίδεσμο, ἦταν τυλιγμένο μὲ μιὰ κομμένη ἀρβύλα γιὰ παντόφλα.

— Εἶσαι τραυματίας; τὸν ἐρώτησα μὲ πολλὴ συμπάθεια. Ποῦ κτυπήθηκες;

‘Ο εὔζωνος σηκώθηκε ἀπότομα ἀπὸ τὴν καρέκλα, μὲ ἐκοίταξε μὲ βλέμμα γεμάτο θυμὸ καὶ παράπονο καὶ μοῦ εἶπε:

— Βαλτὸς εἶσαι καὶ σύ, ρὲ συνάδελφε, νὰ μὲ πικράνης; Τί εἶδες καὶ μ' ἐπέρασες γιὰ τραυματία;... Μπάς καὶ εἶσαι φίλος αὐτουνοῦ τοῦ γιατροῦ;

Προσπάθησα νὰ τὸν καθησυχάσω, ἀφοῦ δέχθηκα νὰ μὲ κεράση κι αὐτὸς ἔνα κρασί, καὶ τοῦ εἶπα:

— Κάτι ὅμως, μὲ τὸ συμπάθειο, συνάδελφε, ἔπαθες. Δὲν ἔχεις ἐμπιστοσύνη νὰ μοῦ εἰπῆς;

Ἐτσουγκρίσαμε τὰ ποτήρια μας στὴν ὑγεία τοῦ δοξασμένου στρατοῦ μας καὶ ὁ εὔζωνος μοῦ διηγήθηκε τὴν ἴστορία του:

«'Ανήκω στὸ εὔζωνικὸ σύνταγμα τῆς "Αρτας καὶ εἶμαι Τζουμερκιώτης. Εἴχαμε τρεῖς ἡμέρες καὶ τρεῖς νύχτες, πὸν ἐπολεμούσαμε μέσα στὰ χιόνια καὶ χωρὶς ἀνάπτυσι στὰ σύνορα κατὰ τὴν Κακκαβιά. Οἱ μακαρονᾶδες ἥσπαν καλὰ ὠχυρωμένοι μέσα σὲ σπηλιές μὲ πολυβόλα καὶ χειροβομβίδες καὶ δὲν ἔβγαιναν. Σὲ μιὰ ἔφοδο ἐπήδησα σὲ μιὰ σπηλιὰ καὶ ἐκυνήγησα μὲ τὴ λόγχη δυὸ 'Ιταλούς· ἔνας ἀπ' αὐτοὺς φεύγοντας μοῦ ἔρριξε μιὰ χειροβομβίδα. "Εκανα ἔναν πῆδο νὰ φυλαχθῶ καί, ὅπως βλέπεις, μ' ἐπῆρε στὸ μάτι ἡ φλόγα καὶ ἔπαθα φλόγωσι, ὅπως λέει ὁ γιατρός, καὶ ἐγρατσουνίστηκα καὶ λίγο στ' αὐτή, στὰ χέρια καὶ στὸ ποδάρι μου...»

«Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν τραῦμα, γιὰ νὰ μὲ βγάλῃ ὁ γιατρὸς ἀπὸ τὸ λόχο μου καὶ νὰ μὲ στείλῃ δέκα ἡμέρες στ' ἀναρρωτήριο. "Ολοι οἱ ἄλλοι συνάδελφοί μου κυνηγοῦν τοὺς 'Ιταλούς κι ἐγὼ κάθομαι στ' 'Αργυρόκαστρο! Μ' ἐκατάλαβες; Αὐτὸ εἶναι τὸ παράπονό μου. "Εχω ἡ δὲν ἔχω δίκιο;».

Ἐβούρκωσαν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὴ συγκίνησι καὶ τοῦ ἀπήντησα:

— Σ' ἐκατάλαβα, συνάδελφε, καὶ ἡσύχασε. Σὲ λίγες μέρες θὰ γίνης καλὰ καὶ θὰ πᾶς στὸ λόχο σου. Θὰ σου δοθῇ καὶ πάλι ἡ εὐκαιρία νὰ ξανακυνηγήσῃς τοὺς 'Ιταλούς, καὶ δὲν θὰ ἔχης παράπονο. "Εχεις κάτι παραπάνω ἀπὸ δίκιο.

«Σελίδες Δόξης» (Διασκευὴ)

Χρ. Κολιάτσος

16. ΕΝΑΣ ΓΕΡΟΣ, ΕΝΑ ΣΥΜΒΟΛΟ

1. Η ιστορία που θὰ διηγηθῶ εἶναι ιστορία ἀληθινὴ καὶ γίνεται στὰ χρόνια τῆς ἔχθρικῆς Κατοχῆς, τὸ 1943.

Ἐνα ἀπόσπασμα ἵππικοῦ Ἰταλικὸ φθάνει σ' ἔνα ἑλληνικὸ χωριό. Εἶναι περαστικὸ ἀπ' ἐκεῖ. Ο ἀξιωματικὸς εἶχεν ἀνάγκη ἀπὸ κριθάρι ἢ χόρτα γιὰ τὰ ἀλογα. Ἡταν Μάης μήνας. Σὲ μιὰ στιγμὴ βλέπει ἔναν γέρο, που ἐκαθόταν ἔξω στὴν αὐλὴ τοῦ.

— Εμπρός, γέρο, γρήγορα νὰ μᾶς δείξης ἔνα καλὸ χωράφι νὰ πάρουν οἱ στρατιῶτες μου χλωρὸ κριθάρι. Ἄιντε βιάσου.

— Μετὰ χαρᾶς! Ἀκολουθῆστέ με, εἶπε τὸ γεροντάκι.

“Τστερα ἀπ' ὀλίγο εἶδαν ἔνα παχὺ χωράφι μὲ καλὸ κριθάρι.

— Νὰ τί ζητοῦμε, εἶπεν ὁ ἀξιωματικός.

— “Οχι ἐδῶ. Νὰ μὲ ἀκολουθήσετε ὀλίγο πάρα πέρα, εἶπεν ὁ χωρικὸς καὶ ἐπροχώρησε.

— Μὰ γιατὶ ὅχι τοῦτο;
— Μοῦ εἴπατε νὰ σᾶς δείξω. Κάμετε λοιπὸν ὑπομονὴ καὶ θὰ κάμω κι ἐγὼ τὴν προσταγὴ σας, ἀπήντησεν δὲ σεβάσμιος γέροντας.

Τὸν ἀκολούθησαν καὶ τέλος ἔφθασαν σ' ἕνα ἄλλο χωράφι μὲ κριθάρι, ποὺ ἦτο ὅμως κατώτερο ἀπὸ τὸ πρῶτο.

— Ἀπ' αὐτὸν νὰ πάρετε ὅσο θέλετε.

“Οταν οἱ καβαλλάρηδες ἔκοψαν ἀρκετὸν καὶ τὸ ἐφόρτωσαν ἐπάνω στ' ἄλογά των, τοῦ εἴπεν ὁ ἀξιωματικός:

— Γιατί, γέρο, μᾶς ἔφερες χωρὶς ἀνάγκη, τόσο μακριά, ἀφοῦ τὸ ἄλλο κριθάρι ἦταν καὶ κοντύτερα καὶ καλύτερο;

— Μοῦ εἴπατε νὰ σᾶς δείξω. Γιὰ τοῦτο καὶ σᾶς ἔδειξα αὐτό, ποὺ δὲν ἔχει καὶ τόση ἀνάγκη, εἴπεν ὁ γέροντας.

Ο ἀξιωματικὸς ὑπωπτεύθηκε ὅτι κάποια παλιὰ ἀντιζηλία θὰ κρύβεται ἀνάμεσα στὸ γέρο καὶ στὸν ἄγνωστο νοικοκύρη τοῦ χωραφίου. Γιὰ τοῦτο ἔβαλε τὸν διερμηνέα νὰ μάθῃ ὅλα τὰ καθέκαστα. Ἐρώτησαν τὸν Πρόεδρο τοῦ χωραφίου. Καὶ ἔμαθαν, ὅτι δὲ γέρος αὐτὸς εἶχε δύο παλληκάρια, ποὺ ἐπολεμοῦσαν στὴν Ἀφρικὴ μαζὶ μὲ τὸν ἐλεύθερο ἐλληνικὸ στρατό, ὅτι δὲ γέρος ὑποφέρει πάρα πολὺ καὶ ὅτι τὸ χωράφι μὲ τὸ κριθάρι, ποὺ τοὺς ὡδήγησε, δὲν εἶναι κανενὸς ξένου ἐχθροῦ του, ἀλλὰ τὸ μοναδικὸ ἴδικό του.

Τί εἶχε συμβῆ; Ὑπερήφανος δὲ γέρος, ἐπροτίμησε νὰ ζημιώθῃ αὐτός, παρὰ νὰ ζημιώσῃ ἄλλον συμπατριώτη του.

2. Ο ξένος ἀξιωματικὸς ἀκούσε τὴν πληροφορία καὶ ἔμεινε κατάπληκτος ἀπὸ τὴν τιμιότητα τοῦ γέρου. Νὰ στερήται τόσο πολὺ καὶ ὅμως νὰ μένῃ ἔτσι πατριώτης, ἦταν πρᾶγμα πρωτοφανές. Τὸ ἔμαθαν καὶ οἱ στρατιῶτες καὶ καθὼς ἔφευγαν ἐκοίταξαν τὸν γέρο "Ἐλληνα μὲ θαυμασμό. Ο ἀξιωμα-

τικὸς ἐθυμήθη, ὅτι ὁ γέρος αὐτὸς εἶχεν ἀναθρέψει διυὸ παλληκάρια, ποὺ τώρα πολεμοῦν ἐλεύθερα στὴν Ἀφρική. "Ἐμεινε συλλογισμένος, καὶ ὑστερα ἀπ' ὀλίγῳ ἀκούσθηκε νὰ λέγῃ:

— Στρατιῶτες, ποὺ ἔχουν ἀνατραφῆ ἀπὸ τέτοιους πατέρες, δὲν νικιῶνται εὔκολα. Τώρα καταλαβαίνω ἀπὸ ποὺ ἔχουν τὶς ρίζες τους οἱ ἐλληνικὲς νῖκες, ποὺ μὲ τόση πίκρα ἐμεῖς οἱ Ἰταλοὶ τὶς ἐδοκιμάσαμε στὴν Ἀλβανία καὶ τὶς ξαναδοκιμάζομε τώρα στὸ Ἐλλαμένιν καὶ τὰ τόσα ἄλλα μέρη τῆς Ἀφρικῆς!

'Επροχώρησε συλλογισμένος. 'Ο γέρος, ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος γέρος τοῦ ταπεινοῦ ἐλληνικοῦ χωριοῦ, εἶχεν ὑψωθῆ καὶ στὸ νοῦ τοῦ Ἰταλοῦ ἀξιωματικοῦ εἶχε γίνει « ἡρωικὸ σύμβολο ». Ἡσαν ὅλοι μαζὶ οἱ γέροι τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, ποὺ ἐμάθαιναν στὰ παιδιά των νὰ ἀγαποῦν τὴν πατρίδα καὶ νὰ πολεμοῦν γιὰ τὴν ἐλευθερία.

'Ο Ἰταλὸς ἀξιωματικὸς ἔφευγε συλλογισμένος τὴν ὥρα ἐκείνη, γιατὶ ἔμαθε μιὰ μεγάλη ἀλήθεια. Πὼς ἡ χώρα τούτη, ποὺ λέγεται Ἐλλάς, ἥμπορεῖ γιὰ λίγο νὰ γονατίζῃ σὲ συμφορές, ποτέ τῆς ὅμως δὲν νικιέται ὀλότελα. 'Ο σίγουρος νικημένος στὸ τέλος. Θὰ εἶναι μόνο ὁ ἐχθρός της.

'Ἐθυμήθη τότε καὶ ὅλη τὴ σχετικὴ ἱστορία, τὴν ἡρωικὴ καὶ δοξασμένη, ποὺ εἶχε διδαχθῆ στὸ Ἰταλικὸ Γυμνάσιο, γιὰ τὶς Θερμοπύλες, τοὺς Μαραθῶνες καὶ τὶς Σαλαμῖνες.

'Ο ἥλιος ἔδυε τὴν ὥρα ἐκείνη. Καὶ ὅπως ἐθυμήθη τὸ φέρσιμο τοῦ ταπεινοῦ γέρου χωριάτη καὶ εἶδε χρυσοκόκκινα τὰ σύννεφα πρὸς τὴ δύσι, τοῦ ἐφάνηκε πῶς ἀκόμη καὶ ὁ οὐρανὸς τῆς χώρας αὐτῆς ἐτοῦμαζει στεφάνι ἀπὸ τριαντάφυλλα, γιὰ νὰ στεφανώσῃ τὰ παιδιά τῆς ἐλληνικῆς γῆς, ποὺ δὲν θὰ ἀργήσουν νὰ γυρίσουν στὴν πατρίδα, φέρνοντάς της ἀκριβὸ δῶρο τὴ νίκη καὶ τὴν ἐλευθερία!

K. Ρωμαῖος

17. ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κάπου ἀπὸ τὸ μέτωπο

Μανούλα μου,

Ἐπῆρα ἀπὸ χθὲς τὸ «βάπτισμα τοῦ πυρός», ποὺ λέμε στὸ μέτωπο.

Δὲν φαντάζεσαι τί ὅμορφο πρᾶγμα εἶναι νὰ εῖσαι "Ελλην!" Ενας λαὸς μὲ μιὰ ἱστορία, σὰν τὴ δική μας, ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπο ντυμένο κατάλευκα, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ μὴ λεκιάσῃ τὸ ἀσπρό του φόρεμα, ὅπουδήποτε καὶ ἀν περάσῃ.

"Ἔχομε ἔνα παρελθόν, ποὺ μᾶς ἐπιβάλλεται νὰ τὸ τιμήσωμε.

Καὶ τὸ τιμοῦμε, μαννούλα, καὶ μὲ τὸ παραπάνω. "Ολα μας τὰ παιδιὰ ἐδῶ πάνω πολεμοῦν σὰν λιοντάρια.

Μὴ φοβᾶσαι καθόλου. Θὰ γυρίσωμε μιὰ μέρα γεμᾶτοι δόξα.

"Η ζωή μας ἐδῶ περνάει μέσα σὲ κύματα ἐνθουσιασμοῦ, ποὺ μᾶς δίνουν δύναμι νὰ ἀποκρούσωμε κάθε ἐχθρικὴ ἐπίθεσι.

Τὸ πεζικό μας προχωρεῖ κι ἐκτοπίζει τοὺς ἔχθρους.
Τὸ πυροβολικό μας τοὺς διώχνει ἀπὸ κάθε τους βάσι καὶ ἡ
ἀεροπορία μας τοὺς θερίζει.

Κάθε μέρα πιάνομε καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους στὶς μά-
χες καὶ ἀρκετὰ κανόνια αὐτοκίνητα, τάνκς καὶ πολεμοφόδια.

Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται, μαννούλα, νὰ ἀμφιβάλλῃς οὔτε νὰ
φοβᾶσαι, καὶ σὺ καὶ οἱ ἄλλες οἱ μητέρες τῶν πολεμιστῶν
μας. Εἴμεθα εύτυχισμένοι.

Σᾶς θυμοῦμαι ὅλους συχνὰ καὶ αὐτὸ μοῦ δίνει Θάρρος
νὰ πολεμάω μὲ μεγαλύτερη ὁρμή, γιατὶ καταλαβαίνω μέσα
μου, πώς, σὰν λείψῃ ὁ ἔχθρὸς ἀπὸ τὴ μέση, θὰ εἴμαι πάλι
μαζί σας χαρούμενος γιὰ τὴ νίκη μας καὶ γιὰ τὴν ἀπολύ-
τρωσί μας.

Τί λέγει ὁ πατέρας γιὰ σὲ; Φίλησέ μού τον καὶ
πές του, πὼς ὁ γυνίς του θὰ τιμήσῃ τὸ ὄνομά του ἐδῶ ἐπά-
νω. Εἶναι ὑπερήφανος ποὺ πολεμᾷ.

‘Η ἀδελφούλα μου ἡ Νίνα τί κάμνει; Καὶ ὁ μικρὸς ὁ
Γιῶργος;

Θέλω νὰ μοῦ γράψῃς γιὰ ὅλους. Τὰ γράμματά σου εί-
ναι παρηγοριά, φυλακτὸ καὶ ἐλπίδα γιὰ μένα.

Σᾶς φιλῶ ὅλους
Κώστας

(ΑΠΑΝΤΗΣΙ ΤΗΣ ΜΑΝΝΑΣ)

‘Αγαπημένο μον παιδί,

Τὸ γράμμα σου τὸ βρέξαμε μὲ δάκρυα καὶ φιλιά. ‘Ωρες
τὸ διαβάζαμε καὶ δὲν ἐχορταίναμε. ‘Ο πατέρας σου ἥταν
δακρυσμένος καὶ ὑπερήφανος γιὰ τὰ λόγια σου, παιδί μου.

‘Εμεῖς ἐδῶ εἴμεθα ὅλοι καλὰ καὶ δουλεύομε γιὰ τὴν
πατρίδα. ‘Η ἀδελφούλα σου ἡ Νίνα ἐπῆγε νοσοκόμα στὸν

Ἐρυθρὸ Σταυρό. Ἐγὼ πλέκω μάλλινες κάλτσες γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ μετώπου καὶ μπλούζες γιὰ τὸ παιδί τοῦ στρατιώτου. Ὁ μικρὸς μὲ τὸ ποδήλατό του κάμνει θελήματα στὴν Ἐθνικὴ Νεολαία. Καὶ ὁ πατέρας σου δουλεύει γιὰ ὅλους μας.

Βλέπεις, πῶς κι ἐμεῖς κάτι κάμνομε. "Ολοι μαζί, ἐνωμένοι μὲ μιὰ ψυχή, μιὰ καρδιά, μιὰ πνοή, πρέπει νὰ ὑπηρετοῦμε τὸ μεγάλο ἀγῶνα μας.

Καὶ ὅταν τὶς ἀπογευματινὲς ὥρες γίνωνται στὴ γειτονικὴ ἐκκλησούλα μας δεήσεις γιὰ τὰ ἔλληνικὰ ὅπλα, πηγαίνω καὶ γονατίζω, παιδί μου, μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ παρακαλῶ γιὰ τὴ νίκη μας, ποὺ εἶναι ἀνώτερη καὶ ἀπὸ τὴ ζωή μας.

Καλὴ ἀντάμωσι καὶ νικητής...

Σὲ φιλῶ θερμὰ

·Η μαννούλα σου

Σύλβιος

18. Η ΝΙΚΗ

ΔΩ στὸ ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἵερό,
ποὺ τὸ ἵδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ’ τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαυμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράιδες, ἥρωες, θεοί.

Ἐδῶ στὸ Ἐλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἵερό,
ποὺ τὸ ἵδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ’ τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἰδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινή,
τὴν εἰδα ἐμπρός μου νὰ προβάλῃ
μὲ φορεσιὰ δλοφωτεινή.

Κωστῆς Παλαμᾶς

19. Ο ΗΡΩΙΚΟΣ ΗΜΙΟΝΗΓΟΣ

Παραμονὴ Χριστουγέννων τοῦ 1940. Πυκνὸς χιόνι
έσκεπται ἀπὸ πολλὲς μέρες τὰ βουνὰ καὶ τὰ φαράγγια τῆς
Βορείου Ήπείρου. Ο μανιασμένος βοριᾶς εἶχε παγώσει τὸ
χιόνι καὶ παραλύσει τὶς συγκοινωνίες τοῦ στρατοῦ μας, ποὺ
πολεμοῦσε ἐκεῖ ἐπάνω ἐναντίον τῶν Ιταλῶν.

Τὴν παγερὴ ἐκείνη μέρα τῆς παραμονῆς ὁ διοικητὴς
μιᾶς μεραρχίας ἔξεκίνησε μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του γιὰ τὶς πρῶτες
γραμμὲς τοῦ Μετώπου. Ἐζήτησα νὰ τὸν συνοδεύσω καὶ μοῦ
τὸ ἐπέτρεψε.

Ἡ πορεία μας ἦταν πολὺ δύσκολη. Τὰ δυστυχισμένα
τὰ μουλάρια μας ἐσωριάσθησαν μέσα στὰ χιόνια καὶ ἀναγ-
κασθήκαμε νὰ προχωρήσωμε πεζοί. Ἡταν τόσο πυκνὸς τὸ
χιόνι καὶ τόσο δυνατὸς ἡ βοριᾶς, ποὺ μόλις ἐπροχωρούσαμε
ἔνα χιλιόμετρο τὴν ὥρα.

Στὴν ἀνηφοριὰ ἐνὸς δρόμου συναντοῦμε ἔνα στρατιώτη

τελείως ξυπόλητο. Ὡταν φορτωμένος ἔνα δοχεῖο μὲ χαλβᾶ κι ἀγωνιζόταν νὰ προχωρήσῃ μέσα στὰ χιόνια.

— Γιατὶ εἶσαι ξυπόλητος; τὸν ἐρωτᾷ ὁ στρατηγός.

— Μὲ πονοῦν πολὺ τὰ πόδια μου, λέει ὁ στρατιώτης, καὶ δὲν ἡμπορῶ νὰ φορέσω ἄρβυλα.

Κοιτάξαμε τὰ πόδια του. Ὡσαν μελανιασμένα καὶ πρησμένα καὶ ἀπὸ τὰ νύχια των ἔτρεχε πύον. Καταλάβαμε ἀμέσως, ὅτι εὐρισκόταν σὲ πολὺ κακὴ κατάστασι, μὲ προχωρημένα κρυοπαγήματα.

‘Ο Μέραρχος διατάζει τὸ στρατιώτη νὰ ἀφήσῃ τὸ δοχεῖο μὲ τὸ χαλβᾶ, ἀλλ’ ἐκεῖνος δὲν ὑπακούει λέγοντας:

— Τὰ παιδιὰ ἐκεῖ ἐπάνω στὰ παγωμένα χιόνια ἔχουν δυὸ μέρες νὰ φᾶνε. Τὰ μουλάρια ψόφησαν. Πρέπει νὰ φθάσω γρήγορα. Αὔριο εἶναι Χριστούγεννα!...

‘Ωταν ἡμιονηγὸς καὶ δὲν εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸ Μέραρχό του.

‘Επειδὴ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ μουλάρια τοῦ στρατοῦ εἶχαν ψοφήσει ἀπὸ τὴν πεῖνα καὶ τὴν παγωνιά, ὅλα, πυρομαχικὰ καὶ τρόφιμα, τὰ μετέφεραν οἱ στρατιώτες στοὺς ὕμους των.

‘Εννοια σου, λέει ὁ στρατηγὸς στὸν στρατιώτη, ποὺ ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τοὺς πόνους τῶν ποδιῶν του, θὰ στείλω ἐγὼ τὸ δοχεῖο μὲ τὸ χαλβᾶ στὰ παιδιὰ μὲ ὅλον στρατιώτη καὶ σὺ νὰ πᾶς στὸ γιατρὸ νὰ σου γιατρέψῃ τὰ πόδια.

Διέταξε νὰ τοῦ δώσουν μάλλινες κάλτσες καὶ ἔνα ζευγάρι καινούργια ἄρβυλα καὶ τὸν ἔστειλε μὲ διαταγὴ του στὸ δρεινὸ χειρουργεῖο.

‘Ο ἡρωικὸς ἡμιονηγὸς ἀσφαλῶς, ἐν ὑπάρχη σήμερα στὴ ζωὴ, θὰ εἶναι ἀνάπτηρος καὶ ἀπὸ τὰ δυό του πόδια.

« Σελίδες Δόξης » (Διασκευὴ)

Xρ. Κολιάτσος

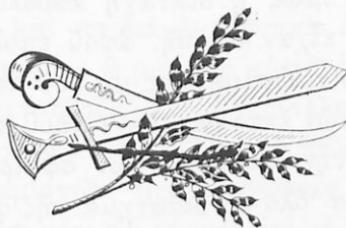
20. ΤΗΣ ΔΑΦΝΗΣ ΤΑ ΚΛΩΝΑΡΙΑ

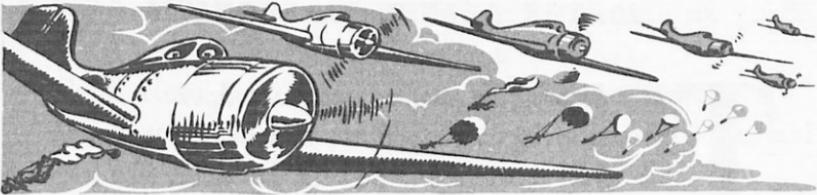
DΗΣ δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
ἐπάνω στῆς Ἡπείρου τὶς πλαγιές,
τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλληκάρια,
ποὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδος τὶς μεριὲς
τραβοῦν μ' ὄρμή, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα
γιὰ νὰ δοξάσουν τὴ γλυκειὰ Πατρίδα.

Ο βάρβαρος ἔχθρὸς τώρα ἀς τὸ μάθη
κι ἀς φύγη ντροπιασμένος, ταπεινός.
Η δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθη,
τῆς Λευτεριᾶς δὲν σβήστη ὁ Αύγερινός.
Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλῶνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρει
νὰ σπέρνῃ κεραυνούς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

« Ἑλληνικὴ Δημιουργία »

Σπ. Παναγιωτόπουλος

21. ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δύο λυγερόκορμες Κρητικοπούλες έστέκοντο ίσιες σάν λαμπάδες μπροστά στὸ Γερμανὸ διοικητὴ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν.⁷ Ήσαν κι οἱ δύο ψηλές, λιγνές, ἀλλὰ γεροδεμένες, μελαχροινές, μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά, εἴκοσι δύο ἔως εἴκοσι πέντε χρόνων. Κι ἐφοροῦσαν ἀνδρικὲς κρητικὲς βράκες καὶ ψηλὰ ὑποδήματα.⁸ Ήσαν ἀδελφές. Ἀρετὴ ὠνομαζόταν ἡ μεγαλύτερη κι Ἐλευθερία ἡ μικρότερη. Εἶχαν πιασθῆ αἰχμάλωτες σὲ μία συμπλοκὴ κοντὰ στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε στὴ μάχη τῆς Κρήτης. Κι ἡ διαταγὴ ἦταν: "Οσοι ἔνοπλοι πολῖται συνελαμβάνοντο αἰχμάλωτοι νὰ τουφεκίζωνται «ἐπὶ τόπου».

Δὲν ἐμίλοῦσε ὅμως ἡ διαταγὴ καθόλου γιὰ γυναῖκες. Κι οἱ δύο ἀδελφές εἶχαν πιασθῆ, ἀφοῦ ἐπολέμησαν σάν τὰ καλύτερα παλληκάρια, ὥπλισμένες μὲ δύο παλαιοὺς γκράδες. Στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν ἔπεσαν, μόνον ἀφοῦ τοὺς ἔστειλαν μὲ ἀλάθευτο μάτι καὶ τὴν τελευταία τῶν σφαῖρα. Καμμία προφύλαξι δὲν ἐπῆραν σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς φονικῆς συμπλοκῆς. Οἱ σφαῖρες ὥρες διάρκησαν ἐπερνοῦσαν γύρω τῶν σάν μέλισσες, χωρὶς ὅμως νὰ τὶς ἐγγίξουν καθόλου. Λὲς κι εἶχαν ἐπάνω τῶν Τίμιο ξύλο.

Ἡ καταγωγὴ τῶν ἦταν ἀπὸ ἓνα μικρὸ χωριὸ τῶν Σφακιῶν. Τὸν πατέρα τῶν εἶχαν χάσει στὸ Μικρασιατικὸ πόλεμο. Τὰ δύο ἀδέλφια τῶν, ὁ Μανώλης κι ὁ Γιώργος, εί-

χαν ἐπιστρατευθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ Βόρειο "Ηπειρο", δπου μαζὶ μὲ τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μία φορὰ στὸν κόσμο τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποῖος ἤξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὑστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωσι καὶ τὴ διάλυσι τοῦ στρατοῦ μας. Τάχα νὰ ἔξοῦσαν; 'Η χήρα ἡ μητέρα καὶ οἱ ὄρφανὲς ἀδελφές των ἐπερνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

'Αντὶ νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἰδησις γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων των, ξαφνικὰ ἔνα πρωὶ ἔνα τρομερὸ μήνυμα συνετάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη: Πολλὰ ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα ἔρριψαν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὰς γύρωστὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Οἱ λίγοι "Ελληνες στρατιῶτες, μὲ τὴ βοήθεια ὅσων "Αγγλῶν, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴ 'Ελλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἄνισον ἀγῶνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ ἐπλήθαιναν σὰν κοπάδια ὅρνια, ποὺ ὀσμίζονται πλούσιο κυνήγι.

'Αλλὰ κι οἱ στρατιῶτες δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λές καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγερμὸ στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαξαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι εὑρισκόταν στὸ σπίτι των κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν πιὸ τέλειο στρατὸ, ποὺ εἶχε γνωρίσει ὧς τότε δὲ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὲς ὁμάδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὡδηγοῦσαν οἱ παπάδες, κρατῶντας μὲ τὸ ἔνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι. Τότε ἐπετάχθηκαν στὴ μέση καὶ πολλὲς Κρητικοπούλες ὥπλισμένες. Κανεὶς δὲν ἤθέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσῃ.

— Μαννούλα, τὴν εὔχή σου!...

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι της οἱ δύο λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ

των, τοῦ φημισμένου καπετάν Μανώλη, καὶ τοῦ πατέρα των, ποὺ τὶς ἐφύλαχαν στὰ βάθη τοῦ σεντουκιοῦ, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια των ἐκρατοῦσαν τοὺς δύο παλιοὺς γκράδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη των εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φυσεκλίκια.

‘Η χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔξαφνιάστηκε. Γιὰ μιὰ στιγμὴ μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὴ ταραχή, ἄνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς ἐφύλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά των.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας!.. Καὶ κοιτάζετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερὰ στὰ πόδια, ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανοὺς πολεμιστάς, ποὺ ἐκατηφόριζαν. Καί, μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσεν ἡ μητέρα.

— "Αχ! γιατί νὰ μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιᾶτα σας νὰ ἔλθω μαζί σας, ἐμουρμούρισε μὲ παράπονο.

— Ξέρετε ποία εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολῖτες, ἀνδρες καὶ γυναῖκες, ποὺ κτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό; ἐρώτησε τὶς αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής.

"Ενας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος. Ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδελφῆς της.

— Γιατὶ δὲν ἐσεβασθήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου; Μόνον τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πολεμάῃ τακτικὸ στρατό.

— Γιατὶ δὲν ἐσεβασθήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη; Ποία ἀφορμὴ σᾶς ἐδώσαμε, ποὺ ἥλθατε νὰ μᾶς ὑποδουλώσετε; Ἡταν ἡ πληρωμένη ἀπάντησις τῆς ὑπερήφανης Ἑλληνοπούλας.

'Ο Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμό του. Κάτι ἐμουρμούρισε καὶ διέταξε νὰ τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

— "Επρεπε νὰ τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἴπε στοὺς ἀξιωματικούς του, ποὺ παρεστέκοντο στὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἀγάλματα. Μὰ τὶ νὰ τοὺς κάμω. Μοῦ ἥλθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολίνο νὰ στείλω ἔκεῖ ὅσες Κρητικοποῦλες ἔνοπλες πιάσωμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναῖκες νὰ μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πεῖσμα. Φαίνεται πῶς θέλει νὰ τὶς γνωρίσῃ ὁ Ἰδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ἔζωγραφίσθηκε μελαγχολικὴ ἔκφρασι. « Πῶς θὰ κρατήσωμε ὑποδουλωμένη μία χώρα, ὅπου κι οἱ γυναῖκες μᾶς πολεμοῦν παλληκαρίσια! ».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανὸς

22. ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν ή χαρά τῶν παιδιῶν ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Στὰ παιδικὰ συσσίτια γιὰ πρώτη φορὰ θὰ ἐμοίραζαν γάλα, ποὺ εἶχεν ἔξαφανισθῆ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας πολλοὺς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὴν εἰσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε κι αὐτὸ γίνει εῖδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εύτυχῶς ἔφθασεν ή πρώτη ἀποστολὴ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὸ γάλα ἐβραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα κι ὅπου ἀλλοῦ ἐλειτουργοῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πεινασμένα ‘Ελληνόπουλα δὲν ἔχόρταιναν νὰ τὸ ρουφοῦν μὲ τὰ μάτια, πρὸν ἀκόμη γίνη ή διανομή. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καὶ τὸ πληγούρι μόλις τὰ εἶχαν συγκρατήσει ὥς τώρα στὴ ζωή. Καὶ τὰ εἶχαν πιὰ βαρεθῆ. Τὸ γάλα ὅμως θὰ τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς ύγείας.

Σ' ἔνα συνοικιακὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ Πειραιῶς ἦταν μαθητὴς κι ὁ Κωστάκης, παιδὶ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ὑποφέρει πολὺ ἐνάμισυ χρόνο ἀπὸ τίς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάσθηκαν στὴν ἀρχὴν νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἔπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχά των, τώρα τελευταῖα ἐστήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες των στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές.

‘Ο πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δύο παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖά των. ‘Ο μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴν δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὕτε πέντε ἡμέρες τὸ μῆνα. Καὶ ἡ καημένη ἡ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

‘Η πτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἔνα φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἡταν ἔνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, καὶ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, ἐπληγώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξὶ χέρι καὶ εἶχε πιασθῆ αἰχμάλωτος. Ἄλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε κτυπήσει τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Τὸν ἐδέχθηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά των, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό των. Κι οὕτε ἥθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῇ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἀν τὸν ἀνεκάλυπταν οἱ ἔχθροί, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν ἐλογάριαζε.

— Τὰ γάλα σας θὰ τὸ πίνετε ὅλοι ἐδῶ, κι ὅταν φεύγετε, θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἴπεν ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρὰ κι ἐπερνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ ὅποιο δύο διδασκάλισσες μὲ δύο μεγάλες κουτάλες ἔχουν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια των. Καὶ τὸ

καθένα ἔκαθόταν σ' ἕνα θρανίο καὶ τὸ ροφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι. Κι ὅταν ἐτελείωνε, ἐπερνοῦσε μπροστὰ ἀπὸ τὴ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἄδειο τενεκάκι του.

‘Ο μικρὸς Κωστάκης ἐκάθησε σὲ μιὰ γωνιὰ κι ἐφαινόταν πῶς ἔπινε τὸ γάλα του. ‘Ἐπειτα, σὲ μία στιγμὴ ποὺ ἔβγαιναν πολλὰ παιδιά μαζεμένα, ἐχώθηκε ἀνάμεσά των κι αὐτὸς μισοχρύβοντας τὸ τενεκάκι του. ‘Η διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑποπτεύσῃ πῶς θὰ τὴν ἔξεγελοῦσε, γιατὶ ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξι του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκη ἐκράτησε μιὰ ἑβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. ‘Η διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ !

— Γιατὶ τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη ; Τὸν ἐμάλλωσε περισσότερο λυπημένη παρὰ θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω ὅρεξι σήμερα, ἐδικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῆ πῶς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ διευθύντρια ἐκατάλαβε πῶς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἵσα ἵσα γιὰ τοὺς ἀνόρεκτους καὶ νὰ καθήσης νὰ τὸ πιῆς; τοῦ εἶπε.

‘Ο Κωστάκης ἔξανακάθησε καὶ ἥπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιο. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ Κωστάκη δὲν ἤμπόρεσε νὰ κρατηθῆ. ‘Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτῆρα τῆς διευθυντρίας καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, πῶς ἐκρυβαν τὸ Μιχάλη, πῶς ἦταν τώρα ἡμέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πῶς τὰ δύο παιδιά των, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς των νὰ τοῦ φέρνουν τὸ γάλα των.

Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ἔβλεπαν πῶς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραιτητικό γιὰ τὸν ἄρρωστο παρὰ γιὰ τὰ παιδιά των. Δυστυχῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

— 'Ο Κωστάκης νά πίνῃ τὸ γάλα του, εἶπε τότε ἡ διευθύντρια μὲ συγκίνησι, γιατὶ εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἔξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἡ ἴδια. Αὔριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν δποῖο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

'Ο Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ὥστην ἡμέρα ποὺ ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν ἐφύλαξαν πολὺ καλὰ κρυμμένο.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

23. ΠΑΤΡΙΔΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

MΗΤΕΡΕΣ, δασκαλέψετε,
βυζάξτε τὰ παιδιά σας
μὲ τῆς τιμῆς τὸ γάλα.
Νὰ φέρνουνε μὲ σεβασμὸ
στὰ χείλη τ' ὄνομά σας,
σὰ θὰ γενοῦν μεγάλα.

Θρησκεία τὸ ἔνα μάθημα,
Πατρίδα τὸ ἄλλο νᾶναι,
φθάνουν αὐτὰ τὰ δύο
νὰ κλείνουν μέσα στὴν καρδιά,
ὅταν θὰ μελετᾶνε
τοῦ κόσμου τὸ βιβλίο.

"Ἐτσι πολῖτες θὰ γενοῦν
νὰ τοὺς ζηλεύουν ὅλοι,
φίλοι κι ἐχθροὶ καὶ ξένοι.
Κι ἀπ' τὰ μικρά μας τὰ παιδιά
θὰ βγοῦν στρατοὶ καὶ στόλοι
κι Ἑλλάδα δοξασμένη!

Σπίρος Ματσούκας

24. ΓΕΝΝΑΙΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ

- Στὸ χωριὸ φωτιά. Κι ἔλαχε ἡ ὥρα νᾶναι
ώρα γιὰ βοριᾶ καὶ γιὰ κακὸν ἀγέρα.
Γλῶσσες κόκκινες τὸ σπίτι πᾶν νὰ φᾶνε.
- Τὸ παιδάκι μου! σπαράζει μιὰ μητέρα.
Μὰ ἔνας νιὸς χυμᾶ ὁπάζει!
"Ἐνας χωρικὸς γέρος τόνε κοιτάζει
καὶ τί περισσὴ περηφάνεια δοκιμάζει!"
- Ηῶς νὰ μὴν τὸν ἔχω γιὰ καμάρι;
Εἶναι αὐτὸς δικό μου παλληκάρι!

Τέλλος "Αγρας

25. ΕΝΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

«...’Εγεννήθηκα κοντά στή θάλασσα. Νά την, γαλαζοπράσινη ἔκει μακριά στά βράχια. Σ’ αὐτή ἐπερπάτησα, ἐκολύμβησα, ἔκλαψα, Πῶς νὰ μὴ τήν ἀγαπῶ;

» Κοντά σ’ αὐτή ζοῦν οἱ ἰδικοί μου: ‘Η μητέρα μου, ποὺ μοῦ ἔδωσε τὸ γάλα. ‘Ο πατέρας μου μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα. Τ’ ἀδέλφια μου μὲ τὶς τρέλες καὶ οἱ φίλοι μου καὶ οἱ σύντροφοί μου στὸ παίζιμο καὶ στὸ τραγούδι.

» Ἐκεῖ κοντά στή θάλασσα εἶναι καὶ τὸ σχολεῖό μου, ὅπου ἔμαθα τὰ πρῶτα γράμματα. Ἐκεῖ ἦτο ὁ σοφός μου διδάσκαλος. Τί μαθήματα! Τί παραμύθια! Τί τραγούδια μαζί του! Καὶ γέλια καὶ ἐκδρομὲς καὶ παιγνίδια. Δεύτερος πατέρας ἦταν γιὰ μᾶς.

» Σ’ ἔκεῖνα τ’ ἀνοικτὰ παράθυρα ἔμαζευόμαστε τὸν χειμῶνα τὰ παιδιὰ καὶ ἐκοιτάζαμε τὴν βροχή, που ἐπλημμύριζε τὸ περιβόλι. Κι ἔκεινο τὸ περιβόλι τὸ εἰχαμε φυτέψει μὲ τὰ χέρια μας. ’Απὸ ἔκεῖνα τὰ παράθυρα ἔμπαινε τὴν ἄνοιξι ποτάμι ὁ ἥλιος καὶ ἔλουζε τὰ σγουρὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν, τὰ θρανία, τὸν πίνακα, τὴν ἔδρα, ὅλη τὴν τάξι.

» Πιὸ πέρα εἶναι ἡ ἔκκλησία. ’Ἐκεῖ ἐλειτουργοῦσε ὁ σε-

βάσμιος παπᾶς μὲ τὰ μακριὰ γένεια καὶ τὰ ἀγγελικὰ μάτια. Κάθε Κυριακὴ πηγαίναμε ὅλα τὰ παιδιὰ στὴν ἐκκλησία. Καὶ ἥσαν ἡμέρες, ποὺ τόσο γλυκὰ ἔψαλλαν οἱ ψάλτες, τόσον ἔλαμπε ὁ ἥλιος στὰ πολύχρωμα τζάμια τῆς ἐκκλησίας, τόσο ἐφεγγοβολοῦσαν τὰ χρυσᾶ κεράκια στὰ μανουάλια, ποὺ ἐνόμιζες, ὅτι εὑρίσκεσαι στὸν Παράδεισο.

» Κάτω στὴν ἀγορὰ τῆς πόλεώς μας εἶναι ἔνα ὑψηλὸ σπίτι. Ἐκεῖ εἶναι τὸ γραφεῖο, ὃπου ἐργάζεται ὁ πατέρας μου μὲ τὸν μεγάλο ἀδελφό μου.

» Καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν μας, ἀνάμεσα σὲ δύο βουνάλακια, φαντάζει τὸ μικρὸ κοιμητήριο μας. Ἐκεῖ κοιμᾶται ὁ παππούς μου. "Οταν πέθανε, τὸν ἔκλαψα μ' ὅλη μου τὴν καρδιά.

» Ο τόπος, ὃπου ἐγεννήθηκαν οἱ γονεῖς μου, τὰ ἀδέλφιά μου καὶ οἱ φίλοι μου· τὸ σχολεῖο καὶ ὁ διδάσκαλος, ἡ ἐκκλησία καὶ ὁ παπᾶς, ὅλα αὐτὰ τὰ λέγουν πατρὶς ἡμῶν.

» Τὰ ἀγαπᾶς αὐτά; "Αμα τὰ ἀγαπᾶς αὐτά, ἀγαπᾶς τὴν πατρίδα σου.

» Κάθε παιδί ἔχει τὴν ξεχωριστή, τὴν μικρή του πατρίδα. Κι ὅλες οἱ μικρές πατρίδες κάμνουν μιὰ μεγάλη, τὴν Ἑλλάδα. Γιατὶ ὅλες οἱ μικρές πατρίδες ἔχουν μερικὰ πράγματα ἵδια καὶ ἀπαράλλακτα. Τὴν ἵδια θρησκεία οἱ κάτοικοι καὶ τὴν ἵδια γλῶσσα. Τοὺς ἵδιους προγόνους. Τὰ ἵδια ἡθη καὶ ἔθιμα.

» Εἶμαι Ἑλλην καὶ καυχῶμαι γιὰ τοὺς προγόνους μου. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ εἶμαι καλός. Εἶμαι φρόνιμος. Καθαρός. Θέλω νὰ εἶμαι γερός, γιὰ νὰ μεγαλώσω καὶ νὰ κάμω στὴν ζωή μου κάτι. Μὰ καὶ τίποτε τὸ ἔξαιρετικὸ ἀν δὲν μοῦ τύχῃ ἡ εὐκαιρία νὰ κάμω, θὰ εἶμαι εὐχαριστημένος νὰ περάσω τὴν ζωὴ μου μ' ἐργασία, τιμὴ καὶ δικαιοσύνη.

» Ήξεύρω πῶς καὶ στὶς ἄλλες πατρίδες, τὶς ξένες, ἔκατομ-

μύρια ἄλλα παιδιά, ἀγόρια καὶ κορίτσια, εἶναι ὡσὰν καὶ μὲν.
Τὸν ἀγαπῶντας καὶ εὔχομαι τὸ καλό των. Μὰ δὲν θέλω νὰ μ' ἀδικήσουν. 'Η Ἑλλὰς εἶναι τόπος μᾶλλον πτωχὸς καὶ ἔχει πολλοὺς νὰ θρέψῃ. Τῆς χρειάζεται εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια.

» Γνωρίζω, ὅτι ἡ Ἑλλὰς πάντα ἐπολέμησε γιὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερη. Σκλάβους δὲν ἦθέλησε νὰ ἔχῃ, ἀκόμη καὶ ὅταν ἥμποροῦσε. Δὲν θέλει ὅμως καὶ αὐτὴ νὰ σκλαβωθῇ. "Εδιωξε τὸν Πέρση καὶ τόσους ἄλλους εἰσβολεῖς ἀπὸ τὴν γῆ της.

» Δὲν ὀνειρεύομαι πολέμους. Θὰ ὑπερασπισθῶ ὅμως μὲ τὸ αἷμά μου καὶ τὴν τελευταία σπιθαμὴ τοῦ τόπου μου, που μὲ ζῆ καὶ μὲ ἀνδρειεύει μὲ τὴν πολλή του δόξα.

» "Ολοι οἱ ξένοι, ποὺ κατοικοῦν πιὸ εὔφορους τόπους τριγύρο μας, ἐργάζονται. Θὰ ἐργασθῶ γιὰ νὰ τοὺς φθάσω καὶ νὰ τοὺς περάσω, γιατὶ ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ εἶναι πιὸ ἔξυπνη καὶ πιὸ ἐπιδέξια ἀπὸ τόσες ἄλλες φυλές. Μὲ τὴν ἐργασία μου θὰ κάμω πολλά· αὐτὸ τὸ ὑπόσχομαι στὸν ἔαυτό μου.

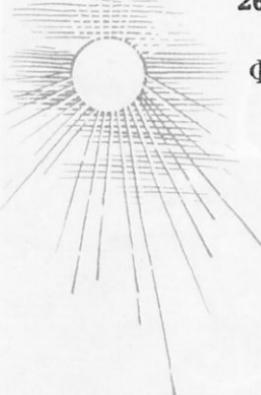
» Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη: Γνωρίζω ἀπὸ μικρὸς τί εἶναι σεβασμὸς καὶ σέβομαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ κάθε τί, ποὺ εἶναι καλύτερο ἀπὸ ἐμέ.

» Σέβομαι πιὸ πολὺ τοὺς γέρους. "Αν εἰπῆς ἔνα πικρὸ λόγο σ' ἔνα γέρο, εἶναι δυὸ φορὲς πικρός. "Αν τοῦ κάμης ἔνα κακό, εἶναι δυὸ φορὲς κακό. Θέλω ἐγὼ νὰ πειράξῃ κανεὶς τὸν πατέρα μου; Θέλω νὰ τὸν πικράνῃ; "Ετσι καὶ ἐγὼ δὲν θὰ πειράξω καὶ δὲν θὰ πικράνω τὸν πατέρα ἄλλου παιδιοῦ...».

Αὕτα ἔγραψε προχθὲς ὁ Κωστάκης στὴν ἔκθεσί του,
ὅταν ὁ διδάσκαλός των ἐζήτησε κάθε παιδὶ νὰ γράψῃ κάτι
τι ἀπὸ τὸν ἐαυτό του.

Περιοδικὸν «Ἐρυθρὸς Σταυρὸς» (Διασκευὴ)

Τέλλος "Αγρας

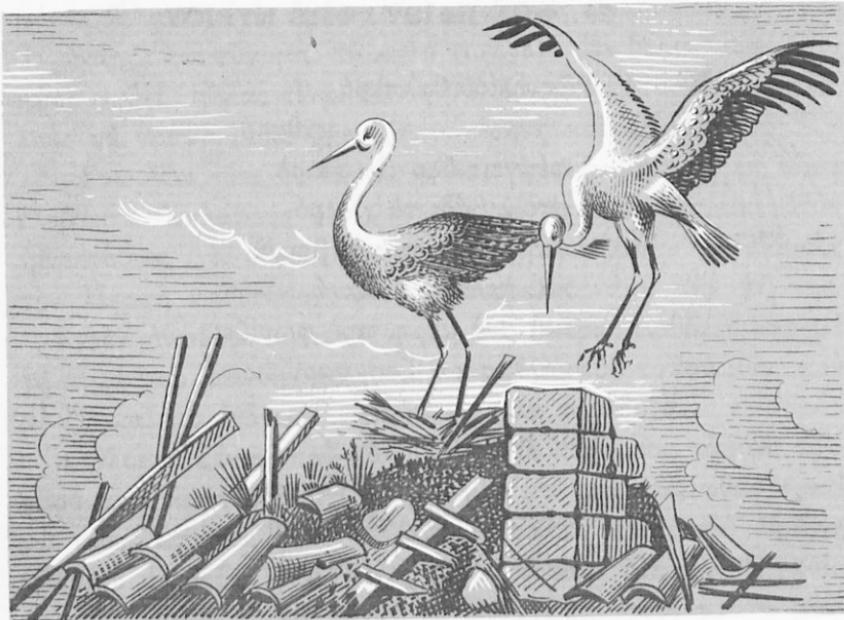
26. ΦΩΣ ΗΔΙΟΥ, ΦΩΣ ΚΥΡΙΟΥ

Φῶς ἥλιου θαλπερό,
καθαρό,
φέγγεις ὅλο τὸν καιρὸν
στὸ λιβάδι τὸ χλωρό,
φέγγεις δάση καὶ βουνὰ
καὶ πελάγη γαλανά,
καὶ στὰ μέρη, ποὺ φωτίζεις,
κάλλος καὶ ζωὴ χαρίζεις.

Φῶς Κυρίου νοερό,
ἶλαρό,
φέγγεις ὅλον τὸν καιρὸν
κάθε πλάσμα τρυφερό,
φέγγεις τὴν ἀγνή καρδιά,
ποὺ ἔχουν τὰ καλὰ παιδιά
καὶ τὸν νοῦν, ὅπου φωτίζεις,
στὸ καλὸ τὸν συνηθίζεις.

Φῶς ἥλιου θαλπερό,
καθαρό,
φῶς Κυρίου οἴλαρό,
φέγγετ' ὅλο τὸν καιρό,
ναῦρουμε στὴ μαύρη γῆ
καὶ στὴν σκοτεινὴ ζωὴ
τοῦ Θεοῦ τὸν ἄγιο νόμο
καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ δρόμο.

Γεώργιος Βιζυηνός

27. ΛΕΛΕΚΙ ΚΑΙ ΣΚΟΥΛΗΚΙ

1. Μιὰ φορὰ δυὸ λελέκια ἔκτισαν τὴ φωλιά τους ψηλά στὴ σκεπὴ ἐνὸς ἑρημόσπιτου, δίπλα σ' ἕνα λιβάδι καταπράσινο καὶ μεγάλο.

"Αμχ βγῆκαν τὰ λελεκάκια τους ἀπὸ τ' αὐγά, ἡ μητέρα τὰ φύλαγε κι ὁ πατέρας ἐπηγαινοερχόταν μὲ τὴν τροφὴ στὸ στόμα.

Μιὰ μερα τὸ λελέκι, ἐκεῖ ποὺ ἔψαχνε στὸ λιβάδι γιὰ τροφή, βλέπει ἕνα σκουλήκι. Ἡταν μακρὺ - μακρὺ καὶ τὸ χρῶμά του ἥταν ώσδαν τὸ χῶμα. Δὲν εἶχε πόδια καὶ ὅμως ἐπροχωροῦσε. Μαζευόταν - ἀπλωνόταν, μαζευόταν - ἀπλωνόταν κι ἔτσι πάντα περπατοῦσε.

— "Ε, ποὺ πᾶς; τοῦ λέει τὸ λελέκι. Δὲν μὲ φοβᾶσαι;

— Καὶ ποιός εἶσαι ἡ ἀφεντιά σου; Δὲν σὲ βλέπω. Εἴμαι τυφλό.

— Εἴμαι τὸ λελέκι, τοῦ λέγει.

— Πώ, πώ, τί ἔπαθα τὸ ἄμοιρο!

— "Ωστε μὲ ξέρεις, σὰ νὰ εἰποῦμε!

— Τὸν ἀφέντη τοῦ λιβαδιοῦ νὰ μὴν ξέρω, ποὺ τὸν τρέφομε ὅλοι ὅσοι ζοῦμε ἐδῶ μέσα;

— "Ωστε καὶ σὺ ἐδῶ μένεις πάντα μὲ τὴν οἰκογένειά σου;

— Ποῦ νὰ τὴν εὕρω τὴν οἰκογένεια, ἀφέντη μου; δὲν μοῦ φθάνει ἡ φτώχεια μου, θέλω νὰ ἔχω καὶ οἰκογένεια!

— Μὰ δὲν νομίζεις, πώς ἐσύ καὶ οἱ σύντροφοί σου, οἱ φτωχοὶ καὶ κακομοιριασμένοι, εῖσθε περιττοὶ στὸν κόσμο αὐτό;

— "Οχι δὰ καὶ τόσο περιττοὶ ὅσο νομίζεις, ἄρχοντά μου.

"Αλλη φορά θὰ σοῦ εἰπῶ τὸ γιατί.

— "Ας εἶναι ἄλλη φορά, εἶπε καὶ τὸ λελέκι καὶ ἐπέταξε στὴ φωλιά του.

Τὸ σκουλήκι ἐσύρθηκε βιαστικὰ στὴν τρῦπα του.

2. Δὲν ἐπέρασαν πολλὲς μέρες καὶ συναντήθηκαν στὸ ἴδιο μέρος πάλι τὸ λελέκι μὲ τὸ σκουλήκι.

— Σκουλήκι, λέγει τὸ λελέκι, μὴ φοβᾶσαι εἴμαι χορτάτο. Τί μοῦ ἔλεγες προχθές, πώς καὶ ἐσεῖς οἱ μικροὶ δὲν εἶσθε περιττοὶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο; 'Εξήγησέ μου, πῶς ζῆς καὶ τί δουλειά κάνεις.

— Δουλεύω ἡμέρα νύκτα τὸ χῶμα, σκάβω. 'Ανοίγω παντοῦ τρύπες...

— Καὶ αὐτὸ τί ὡφελεῖ; ἐρώτησε τὸ λελέκι.

— Πῶς δὲν ὡφελεῖ; Μ' αὐτό, ποὺ κάμνω, φυτρώνουν εὔκολα τὰ φυτὰ καὶ ἀνάμεσα στὰ φυτὰ ζοῦν ἔντομα καὶ ἀπὸ τὰ ἔντομα ζοῦν οἱ βάτραχοι, οἱ σαῦρες, τὰ φίδια, ποὺ ἡ εὐγένειά σου καταδέχεσαι καὶ τρώγεις.

Τὸ χῶμα, ποὺ εἶναι κάτω, τὸ φέρνω ἔξω στὸν ἥλιο,
στὸν ἀέρα καὶ στὴ βροχὴ καὶ τὸ χῶμα, ποὺ εἶναι ἐπάνω
τὸ πηγαίνω κάτω. Αὐτὸ ὡφελεῖ πολὺ στὴ γεωργία. Καὶ
ἀκόμη ἔνα ἄλλο: Θὰ ἔτυχε νὰ ἴδῃς κάτι μαραμένα φύλλα,
ποὺ τυλιγμένα ὀσὰν χωνὶ στέκονται ὅρθια. Αὐτὴ τὴ δουλειὰ
τὴν κάμνομε τὴν νύκτα. Τὴν ἄλλη νύκτα τραβοῦμε τὰ φύλλα
πιὸ κάτω, ὡσπου χώνεται ὅλο τὸ φύλλο μέσα στὴ γῆ. "Ετσι
ὅλιγο ὅλιγο τὸ φύλλο σαπίζει καὶ γίνεται μαλακό, γιὰ νὰ
τὸ φάμε. "Ο, τι περισσεύσῃ, γίνεται λίπασμα, δηλαδὴ κάτι
ποὺ δυναμώνει τὸ χῶμα καὶ τὸ κάμνει παχύτερο.

— Εἰσθε ὅμως πολὺ ὀσχημα, εἴπε τὸ λελέκι.

— Καὶ τί μ' αὐτό; Δὲν εἴμεθα ἐργατικά; Δὲν εἴμεθα ὡφέ-
λιμα; Γιατὶ λοιπὸν μᾶς περιφρονοῦν; Γιατὶ μᾶς πατοῦν; Μὴ
θαρροῦν, πώς δὲν πονοῦμε;

— Σὲ λυποῦμαι, κακόμοιρο, εἴπε τὸ λελέκι.

— Μὰ ἀφοῦ ἔχεις τέτοια εὐγενικὴ καρδιά, δὲν λέες ἔναν
καλὸ λόγο στὰ παιδιά σου γιὰ μᾶς;

Τὸ λελέκι ἐστάθη στὸ ἔνα του πόδι, ἐτεντώθη καμα-
ρωτὰ καὶ εἴπε:

— "Αφησε καὶ θὰ συλλογισθῶ μὲ τὴν ἡσυχία μου ὅσα μοῦ
εἴπες.

— Καὶ τώρα θὰ σοῦ δώσω καὶ ἐγὼ μιὰ συμβουλή, ἀφέντη
μου, εἴπε τὸ σκουλήκι.

— "Α, ᾧ! ὅλα κι ὅλα, μὰ οἱ συμβουλὲς ᾖς λείψουν. Βλέ-
πω, πολὺ τὸ ἐπῆρες ἐπάνω σου, ποὺ καταδέχομαι νὰ κου-
βεντιάσω μαζί σου!

— Μὲ συγχωρῆς. 'Εγὼ ἡξεύρω τί τιποτένιο πρᾶγμα εῖμαι.
Αὐτὸ σοῦ τὸ εἴπα, γιὰ νὰ σὲ προφυλάξω ἀπὸ ἔνα μεγάλο κακό.

Τὸ λελέκι ἐγέλασε περιφρονητικά.

— Λέγε μου λοιπὸν ἀπὸ τί κακὸ θὰ μὲ προφυλάξῃς ἐσύ;
— Κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ παλιόσπιτο ἔχομε ἀνοίξει ἐμεῖς τὰ

σκουλήκια παντοῦ τρῦπες. "Ολη ἡ γῆ εἶναι σκαμμένη· σ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ ἔχομε ἐργασθῆ ἐκατὸ χιλιάδες σκουλήκια καὶ περισσότερα. Λοιπὸν τὰ μάτια σου τέσσερα, ἀφέντη, νὰ μὴν πέσῃ καμμιὰ ὥρα καὶ σᾶς πλακώσῃ.

Τὸ λελέκι ἐγέλασε πολὺ δυνατὰ καὶ λέγει:

— Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ σχετίζεται κανεὶς μὲ τέτοια πλάσματα. "Ενα σκουλήκι νὰ φαντάζεται, πὼς ἥμπορεῖ νὰ ρίξῃ δόλοκληρο σπίτι μαζὶ μὲ τὴ φωλιά μας!

Αὐτὰ εἶπε καὶ ἔφυγε. Τὸ σκουλήκι ἐσύρθηκε ἥσυχα στὴν τρῦπα του.

3. Μιὰ μέρα τὰ δυὸ λελέκια καθισμένα στὴ φωλιά τους ἔχαιδεναν τὰ παιδιά των μὲ τὴ μύτη των. "Εξαφνα ἀκοῦν ἔνα τρίξιμο.

— Τί εἶναι αὐτό; λέγει τὸ θηλυκὸ λελέκι φοβισμένο. Μοῦ φαίνεται, ωσὰν νὰ τρέμῃ ἢ στέγη.

— Κι ἐμένα ἔτσι μοῦ φαίνεται, λέει τὸ ἄλλο.

Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ εἰποῦν ἄλλη λέξι καὶ τὸ σπίτι ἐσωριάσθηκε μὲ βρόντο μεγάλο. "Ενα σύννεφο σκόνη ἐσηκώθηκε ψηλὰ στὸν ἀέρα καὶ τὰ δυὸ λελέκια ἐπέταξαν τρομαγμένα. Μὰ ἐγύρισαν ἀμέσως ὅπισω. 'Εφώναξαν τὰ παιδιά τους, ἐκτυποῦσαν μὲ τὴ μύτη τους τὶς πέτρες καὶ τὰ ξύλα. Καμμιὰ ἀπάντησι. Τὰ παιδιά τους εἶχαν σκοτωθῆ.

Τὰ δυὸ πουλιὰ ἔκαθησαν ἐκεῖ ἀρκετὴ ὥρα καὶ ἔκλαψαν τὰ παιδιά τους. Τὸ ἀρσενικὸ λελέκι ἐθυμήθηκε τί τοῦ εἶπε μιὰ ἡμέρα τὸ σκουλήκι καὶ τὸ διηγήθηκε στὴ σύντροφό του.

— Ποιός νὰ τὸ φαντασθῇ, ἔλεγε, πὼς ἔνα τιποτένιο σκουλήκι μοῦ ἔλεγε τὴν ἀλήθεια!

Τὰ δυὸ πουλιὰ ἔφυγαν ἀπαρηγόρητα καὶ δὲν ἔξαναγύρισαν. Μὰ καὶ μιὰ ἀπόφασι: νὰ μὴν περιφρονοῦν κανένα, δόσο μικρὸς καὶ ἀν εἶναι.

28. ΕΝΑ ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΟ ΖΩΩ

Τὰ παιδιά, καθισμένα στὸν παχὺ ἥσκιο τῆς πελώριας καρυδιᾶς καὶ συζητῶντας μὲ τὸν ἀγροφύλακα, εἶδαν νὰ ξεπροβάλλῃ ἀπὸ τὸν δρόμον τῶν ἀμπελιῶν ὁ κύριος Πέτρος, ὁ γεωπόνος. Ἀμέσως ἐπετάχθηκαν ἐπάνω. Κι ἄλλα τοῦ ἑτοίμασαν κάθισμα κι ἄλλα ἔτρεξαν νὰ φέρουν ὅπωρικὰ καὶ κρύονερό.

Ἐκάθησεν ὁ κύριος Πέτρος, σποιγγίζοντας τὸν ἰδρῶτα. Ἀνάσανε. Ἐκοίταξε γελαστὰ γῦρο. Καὶ ἐπειτα:

— Πάλι ζωηρὴ σύζητησι εἴχατε, εἴπεν.

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ ἀγροφύλακας. Καὶ αἰτίᾳ εἶναι τὸ «ζουλάπι» ἐκεῖνο ἔκει, ποὺ τὸ ἀνεκάλυψε στὸ ἀμπέλι ὁ σκύλος μου.

— Τὸ ζουλάπι; Ἄ, ὁ σκαντζόχοιρος; Ο καημένος! Σφαῖρα ἔγινε ἀπὸ τὸν τρόμο του. Καὶ εἶναι μεγάλος!

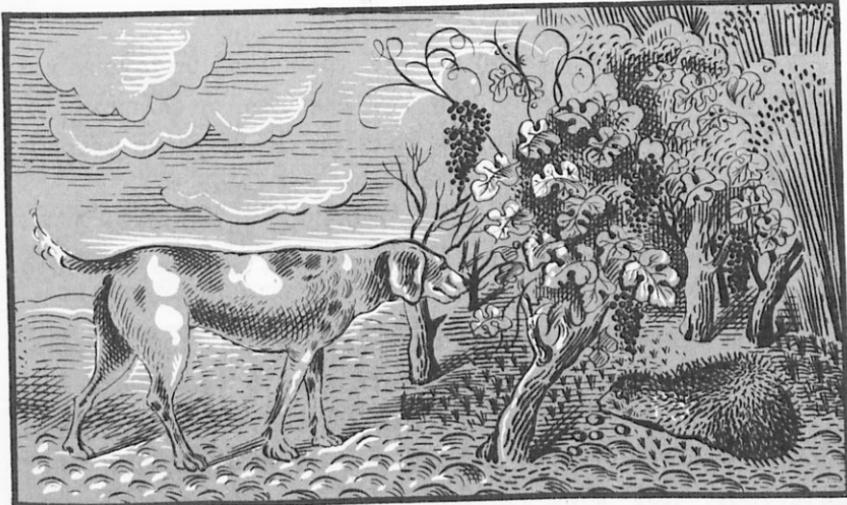
— Μᾶς λέγουν ἐδῶ, κύριε Πέτρο, πῶς ὁ σκαντζόχοιρος τρώγει τὰ σταφύλια, εἴπε τὸ μικρότερο παιδί. Καὶ κάμνει ζημιά, ἐνῷ ἡμεῖς ἐδιαβάσαμε κάπου, ὅτι τρώγει μόνον τὶς ὄχιές.

— «Ωστε αὐτὸν ἐδῶ τὸ ἄκακο πλάσμα εύρισκεται «ὑπὸ κατηγορίαν» καὶ σεῖς, παιδιά, τοῦ ἐγίνατε συνήγοροι, ρώτησεν ὁ γεωπόνος.

— Ναί! ναί! ἐφώναξαν τὰ παιδιά, ἐνῷ οἱ μεγάλοι ἐγελούσαν.

“Εφθασαν καὶ τὰ μικρὰ μὲ τοὺς καρποὺς καὶ τὸ δροσερό, πηγαδίσιο νερό. Ἐπῆρε ὁ κύριος Πέτρος σῦκα μελιστάλακτα καὶ χονδρόρρωγα μαῦρα σταφύλια. Ἔφαγε, εύφρανθηκε καὶ ὕστερα:

— Πάλι τὸ ἔδιο ζήτημα στὴ μέση, εἴπε. Τὶς προάλλες ξαναέγινε γι' αὐτὸν λόγος. “Οσοι πιστεύουν, ὅτι ὁ «ἄκανθο-

χοιρος» προξενεῖ ζημιὰ στὰ κτήματά, πλανῶνται...

— Μὰ τὸ εἴδαμε μὲ τὰ μάτια μας αὐτὸ τὸ ζῷο νὰ τρώγῃ ρῶγες, διεμαρτυρήθηκε ἔνας ξωμάχος.

— Τὸ παραδέχομαι, γέρο Νικόλα. Κάποτε-κάποτε γεύεται καὶ αὐτὸς τὸν ἐκλεκτὸ καρπό. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι ἀν κάμνη τὸ κακό, ποὺ προξενοῦν στὰ σταφύλια τὰ ἄλλα πλάσματα, ίδιως τὰ πτηνά. Αὕτη τὴν ἐποχὴν τῆς «παγκαρπίας», ὅπως γνωρίζετε, καὶ οἱ σκύλοι ρίχγονται στὰ σταφύλια. Πῶς συμβαίνει λοιπὸν νὰ τὰ ἔχωμε μόνον μὲ τὸν σκαντζόχοιρο, ἔνα ζῷο πραγματικὰ εὔεργετικὸ στὸν ἀνθρωπο.

’Αλλά, φίλοι μου, οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς, ἀς μὴν τὸ κρύβωμε, τὸν κυνηγᾶμε γιὰ τὸ νόστιμο κρέας του. Πολλοὶ ἀνθρωποι σκέπτονται τὸ κέρδος τῆς στιγμῆς καὶ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ λοιπά.

”Ολοι γνωρίζομεν, ὅτι ὁ σκαντζόχοιρος ἐξολοθρεύει κάθε τρωκτικό, βλαβερὸ στὴ γεωργία, καὶ καταδιώκει πολὺ τὰ φίδια καὶ μάλιστα τὴν ὄχια. ”Εχετε ἀντίρρησι;

— Κάθε ἄλλο! εἶπαν πολλὲς φωνές.

— Στὸν τόπο μας, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τρωκτικά, ὑπάρχουν και πάρα πολλὰ φίδια. Ἐπὸ δὴ τὴν Εύρωπη, ἡ ἑλληνικὴ γῆ ἔχει τὶς περισσότερες ποικιλίες ἑρπετῶν. Κάθε χρόνο μετροῦμε μερικὰ θύματά των σὲ ἀνθρώπους και ζῷα.

— Τὶς προάλλες μᾶς ἔσκασε δὲ γάιδαρος, ἐπετάχθηκε δὲ μικρὸς Γιαννακός, γιατὶ τὸν ἐδάγκασε μιὰ καταραμένη στὸ μουσούδι...

“Ολοι ἐγέλασαν μὲ τὸν χαριτωμένο τρόπο, ποὺ τὰ εἶπε.

— Νὰ μιὰ ζημιὰ ἔξαφνα, παρετήρησεν δὲ γεωπόνος. Λογαριάσατε πόσες τέτοιες προλαβαίνει δὲ σκαντζόχοιρος. “Ενας Γάλλος ἐπιστήμων εἶπε κάποτε, ὅτι «ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἵσως μετενόησε, ποὺ ἐδημιούργησε τὴν ὄχια, ἔστειλεν ἐπειτα ἐναντίον της τὸν ἀκανθόχοιρον, ὥπλισμένον μὲ τὰ φοβερά του ἀγκάθια».

Δυὸς διαβάτες ἔσταμάτησαν και ἔχαιρέτισαν. “Ἐπειτα ἐπλησίασαν τὸν κύριο γεωπόνο και τοῦ ἐζήτησαν μιὰ συμβουλή. “Ετσι ἡ συζήτησι ἐκόπηκε. Τότε τὰ παιδιὰ ἐκράτησαν τὸν σκύλο και ἀφησαν ἐλεύθερο τὸ ἀγκαθωτὸ ζῷο. ‘Εκεῖνο ἔξεθάρρεψε και ἔχώθηκε στοὺς θάμνους.

“Οταν ἔφυγαν οἱ περαστικοί, ἡ συζήτησι συνεχίσθηκε.

— Ήξεύρεις, κύριε Πέτρο, εἶπεν δὲ γέρο Νικόλας, τὴν ἀνοιξι διδάσκαλος μοῦ ἔλεγε πώς δὲ σκαντζόχοιρος, και νὰ δαγκαθῇ ἀπὸ ὄχια, δὲν ψοφᾷ.

Οἱ ἄλλοι ἔδωσαν προσοχή.

— Σωστὰ σοῦ εἶπε. ‘Ολίγα χρόνια εἶναι, ποὺ ἔγινε γνωστὸ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἐπειτα ἀπὸ πειράματα σ’ ἔνα εἰδικὸ ἴδρυμα τῆς Γαλλίας. ‘Εκεῖ διατηροῦν πολλὲς ὄχιές.

“Αλλοτε ἐνομίζαμε, ὅτι δὲ σκαντζόχοιρος πλησιάζει τὴν ὄχια, τῆς δαγκάνει τὴν οὐρὰ και ἀμέσως γίνεται σφαῖρα. Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό. Τὴν ὄχια τὴν πλησιάζει ἀφοβά και

προβάλλει τὸ ρύγχος του, ώστα νὰ θέλῃ νὰ τὴν μυρισθῇ. Ἐκείνη τότε δρμᾷ καὶ τὸν δαγκάνει στὸ ρύγχος. Αὐτὸς γλείφει τὸ δαγκαμένο μέρος καὶ πάλι κινᾶ πρὸς τὰ ἐμπρός. Δεύτερο δάγκαμα ἡ ὀχιά. Εὑρίσκει ὅμως καὶ αὐτὸς τὴν εὐ-καιρία καὶ ἀρπάζει τὸ φίδι ἀπὸ κάπου. Ἐκεῖνο κτυπιέται ἐπάνω στ' ἀγκάθια του, καταπληγώνεται καὶ ψοφᾷ. "Αν τὸ ζῷον πεινᾶ, τρώγει ἐπὶ τόπου ἔνα μέρος τοῦ φιδιοῦ. "Αν ὄχι, τὸ μεταφέρει στὴν φωλιά του.

Ἡξεύρω, τί θὰ μὲ ἐρωτήσῃς γέρο Νικόλα, εἶπε τώρα ὁ γεωπόνος. Θὰ μ' ἐρωτήσῃς γιατὶ δὲν ψοφᾶ ὁ σκαντζόχοιρος, ἔπειτα ἀπὸ τόσα δαγκάματα. Ἐδῶ κυρίως εἶναι ἡ ἀνακάλυψι, ποὺ ἔκαμαν οἱ εἰδικοί: Τὸ δηλητήριο, ποὺ χύνει στὴν πληγὴ ἡ ὀχιά, ἐνῷ εἶναι ἀρκετὸ νὰ θανατώσῃ κάποτε ἀνθρωπο, δὲν φέρει καμμιὰ βλάβη στὸ ἀκανθωτὸ ζῷο. Αὐτὸ γιὰ νὰ ψοφήσῃ πρέπει νὰ δαγκαθῇ ἀπὸ τὴν ὀχιὰ τριάντα περίπου φορές. Καὶ κάθε φορὰ νὰ χύνεται στὴν πληγὴ ἡ παραπάνω ποσότης, κάπου δηλαδὴ ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ χιλιοστόγραμμα δηλητηρίου. Τόση ἀντίστασι δείχνει τὸ σῶμά του.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἀφήνωμε νὰ ἔξοντώνεται αὐτὸ τὸ εὔεργετικὸ ζῷο. Καὶ σημειώσατε τοῦτο: Σὲ ὅλη τὴν μεσημβρινὴ καὶ νότια Ἑλλάδα ὁ σκαντζόχοιρος εἶναι τὸ μοναδικὸ ζῷο, ποὺ κυνηγᾶ ἀποτελεσματικὰ τὰ φαρμακερὰ φίδια. Στὴν βόρειο Ἑλλάδα εἶναι καὶ οἱ πελαργοί.

Σεῖς οἱ μικροὶ ἀκοῦτε καὶ προσέχετε. Ἐμεῖς οἱ μεγάλοι ἔξήσαμε τὰ μικρά μας χρόνια, ὅταν οἱ ἐπιστῆμες δὲν ξέσαν τόσο ἀναπτυγμένες. Γι' αὐτὸ ἐπιμένομε σήμερα σὲ μερικὰ πράγματα, μὴ σωστά, ποὺ τὰ διατηροῦμε ὅμως «κατὰ παράδοσι».

Θ. Μακρόπουλος

29. ΤΟ ΜΥΔΙ ΚΑΙ Ο ΠΟΝΤΙΚΟΣ

"Αν ρίξετε ἔνα πήλινο κανάτι στὴ θάλασσα καὶ τὸ ἀνασύρετε ἔπειτα ἀπὸ κάμποσο καιρό, εἶναι πιθανὸν νὰ εὕρετε μέσα ἔνα ὄκταπόδι. "Αν ὅμως ἀφήσετε σ' ἔνα ἥσυχο μέρος τοῦ βυθοῦ ἔνα ξύλο ἢ ἔνα σίδερο, θὰ ἴδητε, ἔπειτα ἀπὸ ἔνα διάστημα, νὰ σχηματίζεται ἐκεῖ ἐπάνω μιὰ ὀλόκληρη ἀποικία ἀπὸ μύδια. Τέτοιες ἀποικίες συναντᾶ κανεὶς σὲ πολλὰ μέρη, ὅταν ὁ βυθὸς εἶναι κατάλληλος καὶ τὰ νερὰ ἥσυχα. Εἶναι οἱ ἀρχαιότερες ἀποικίες τῆς ὑφηλίου, πολὺ παλιότερες ἀπὸ τὶς ἀποικίες τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Ἑλλήνων.

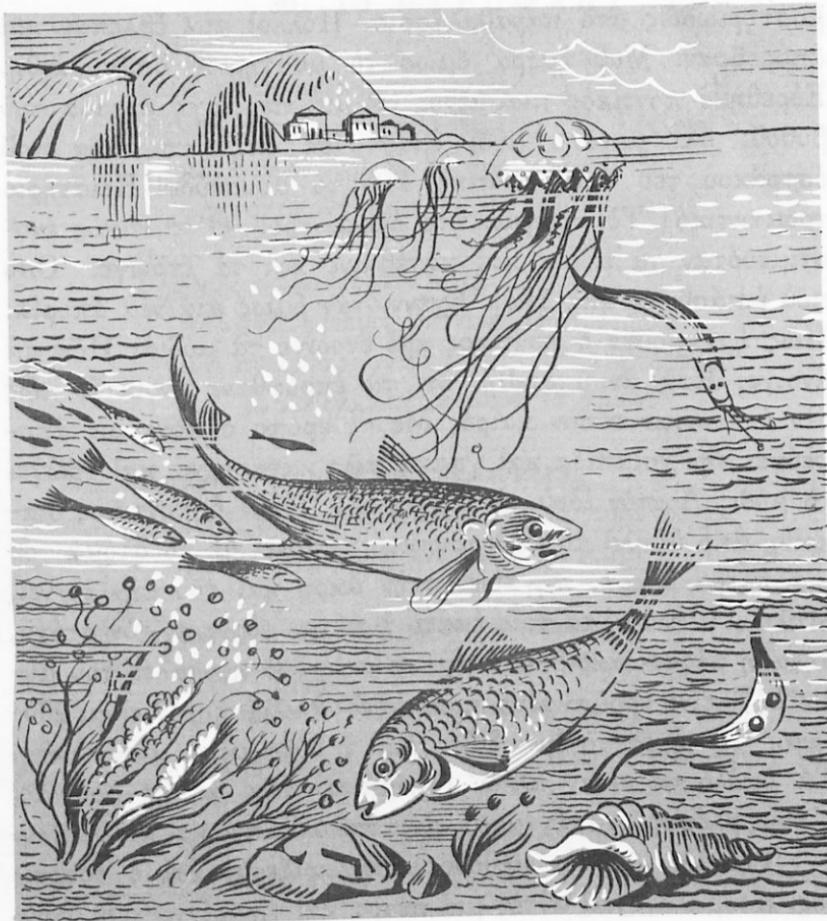
Τὸ μύδι, προστατευόμενο ἀπὸ τὸ διπλὸ δόστρακό του, ποὺ ἀνοίγει καὶ κλείει ὡσὰν τσιμπίδα, δὲν ἀντιμετωπίζει πολλοὺς κινδύνους, οὔτε ἔχει πολλοὺς ἔχθρούς. Δὲν φοβᾶται σχεδὸν κανένα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἀστερία — τὸν σταυρὸ τῆς θαλάσσης — καὶ τὸν τσαγανό, ὅπως λέγεται ἔνας μικρός, τετραπέρατος καβουράκος τοῦ βυθοῦ.

"Ο πρῶτος, ὁ ἀστερίας, θεωρεῖται καὶ εἶναι ὁ μεγαλύτερος χαλαστῆς τῆς γενιᾶς τῶν μυδιῶν καὶ τῶν στρειδιῶν. Ζυγώνει τὸ θῦμα του, τὸ ἀγκαλιάζει, τὸ πιέζει, τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ τρώγει.

"Ο ἄλλος ἔχθρός, ὁ τσαγανός, ἔχει ἄλλη τακτική. Αὐτὸς τὸ μύδι τὸ τρώγει σιγά-σιγά. Πῶς ὅμως ἥμπορεῖ καὶ τὸ ἀνοίγει; Χυ! "Έχει τὸν τρόπο του.

"Αλλά, πρὶν ἐκθέσωμε αὐτὸν τὸν τρόπο, θὰ παρουσιάσωμε ἔναν ἄλλο φαγᾶ, ἔναν ἄλλο περίεργο καὶ ἀπίθανο ἔχθρὸ τοῦ μυδιοῦ, στεριανῆς προελεύσεως. Καὶ τώρα πιὰ πρέπει νὰ φέρωμε τὴν συζήτησι στὸν ποντικό, γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ἀπὸ ξηρᾶς ἐπιδρομεύς.

"Ο ποντικὸς εἶναι πολυμήχανος. Καταφέρνει δουλειές, ποὺ σοῦ ἔρχεται ζαλάδα. Σκαρφαλώνει στὸν τοῖχο, τρυπᾷ

τὴν σανίδα, κλέβει τ' αὐγά. Τέλος ἀνάμεσα στ' ἄλλα, εἶναι καὶ δεινὸς κολυμβητής. Κάμνει καὶ μακροβιούτιχ. Λαχυρά, ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ καὶ δὲν ἐκπλήττουν κανένα.

Ἐκεῖνο ὅμως, ποὺ δὲν ἐπερίμενε κανείς, εἶναι, ὅτι θὰ ἐπεξέτεινε τὴν δρᾶσί του καὶ μέχρι βυθοῦ! Καὶ ὅμως καὶ αὐτὸ γίνεται. Φθάνει καὶ στὸν βυθὸ ἀκόμη καὶ ἐπιτίθεται στὰ μύδια. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο τριγυρίζει συχνὰ

μυστηριωδῶς στὸ παρυθαλάσσιο. Πολλοὶ τὸν ἔβλεπαν καὶ ἀποροῦσαν. Μιὰ ἡμέρα ὅμως τὸ μυστήριον διελευκάνθη. Εὐρέθηκε ποντικὸς πιασμένος σὲ μιὰ περίεργη παγίδα τοῦ βυθοῦ: ἔνα μεγάλο μύδι ἐβαστοῦσε στὴν τσιμπίδα τοῦ ὁστράκου του ἔναν ποντικὸν ἀπὸ τὸ μουσούδι! Πειστήριο τρομακτικό! Τὸ πρᾶγμα ἦτο ὀλοφάνερο. ‘Ο ποντικὸς ἐνοστιμευόταν τὰ μύδια καὶ κατέβαινε καὶ τὰ ἔτρωγε. ‘Οσο ποὺ ἐπιάσθηκε ἀπὸ ἔνα! ’Εγεννιόταν ὅμως μιὰ νέα ἀπορία: Πῶς ἡμποροῦσε ὁ ποντικὸς καὶ ἔτρωγε τὰ μύδια; Πῶς τὰ ἄνοιγε; Καί, ἀν ὑποτεθῇ, ὅτι τὰ ἐπρόφθανε ἀνοικτά, πῶς δὲν ἐπιανόταν τόσον καιρό; Μὲ τί τρόπο ὁ ποντικὸς ἀποφεύγει τὴν τσιμπίδα καὶ γενικὰ πῶς καταφέρνει καὶ τρώγει τὸ μύδι; Λοιπὸν ἵδού τὸ τέχνασμα! ‘Οταν ὁ ποντικὸς διακρίνῃ ἀπὸ ὑψηλὰ τὸ μύδι ἀνοικτό, παίρνει μὲ τὸ στόμα του μιὰ πέτρα μικρή, πηγαίνει στὴν ἄκρη καὶ τοῦ τὴν ρίχνει. Μπλούμ! ’Ενενῆντα τοῖς ἑκατὸν ἡ πέτρα εύρισκει τὸν στόχο, δηλαδὴ πέφτει ἀκριβῶς ἀνάμεσα στὶς δυὸ κουτάλες τοῦ μυδιοῦ. ‘Εκεῖνο τρομαγμένο προσπάθει νὰ κλείσῃ. Μὰ εἶναι ἀδύνατο. ‘Η πέτρα τὸ ἐμποδίζει. Καὶ ἡ θύρα μένει μισάνοικτη. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι πλέον ζητήματα μιᾶς ἀπλῆς βουτιᾶς. ‘Οπως βλέπετε, τὸ τέχνασμα εἶναι πολὺ ἔξυπνο καὶ πολὺ ἀπλό.

Τὴν ἴδια λοιπὸν μέθοδο μεταχειρίζεται καὶ ὁ τσαγανός. Κουβαλάει καὶ αὐτὸς μιὰ πέτρα καὶ τὴν ρίχνει στὸ ἄνοιγμα τῆς θύρας τοῦ στρειδιοῦ ἢ τοῦ μυδιοῦ καὶ ἡ θύρα δὲν ἡμπορεῖ νὰ κλείσῃ πλέον. Καὶ τότε ἐκεῖνος μπαίνει μέσα ἄφοβα καὶ στρώνεται στὸ φαῖ. Μιμεῖται ἀρά γε τὸν ποντικὸν ἢ ὁ ποντικὸς ἐπῆρε τὸ σχέδιο ἀπὸ τὸν τσαγανό; Σὲ ποιὸν ἀνήκει ἡ πατρότης τῆς ἐφευρέσεως; ‘Η πρόκειται περὶ ἀπλῆς συμπτώσεως; Μᾶλλον αὐτὸν θὰ συμβαίνῃ. Τὰ μεγάλα πνεύματα πάντοτε συναντῶνται.

« Ἐδὼ Βυθὸς » (Ἐκδοσις Σαλιβέρου)

Θέμος Ποταμιανὸς

30. ΤΟ ΠΥΡΟΦΑΝΙ

Καίει τὸ πυροφάνι τοῦ ψαρᾶ
 κι οἱ σταλακτῖτες λάμπουν σὰν ἀστέρια
 καὶ στῆς σπηλιᾶς τὰ διάφανα νερὰ
 φεγγοβολοῦν καντήλια κι ἀγιοκέρια

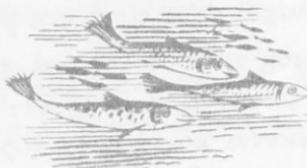
Τῆς νυκτερίδας τρίζουν τὰ φτερὰ
 καὶ στὶς φωλιὲς ἔνπνοιν τὰ περιστέρια
 καὶ σπαρταροῦν τὰ ψάρια ἀστραψτερά
 ἀπ' τὸ καμάκι στοῦ ψαρᾶ τὰ χέρια.

Ἐπάνω στῆς σπηλιᾶς τὴν κορυφή,
 μέσ' ἀπ' τὰ μούσκλια καὶ τὰ πολυτρίχια,
 σταλάζει βρύση ἀνώφελη, κρυφή.

Καὶ πέρα, ἀπὸ μιὰ τρῦπα σκοτεινή,
 στοὺς βράχους ἀκονίζοντας τὰ νύγια,
 μιὰ φώκια ἀπαρηγόρητα θρηνεῖ.

« Γαλήνη »

Γεώργιος Λροσίνης

31. Η ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ

1. Ἐγεννήθηκα ἀπὸ ἔνα βελανίδι, ποὺ ὁ ἀνεμος τὸ ἄρπαξε ἀπὸ μιὰ μεγάλη βελανιδιὰ καὶ τὸ ἕρριξε κοντὰ στὸ δάσος.

Χωρὶς κακμιὰ περιποίησι, χωρὶς κανένας νὰ φροντίζῃ γιὰ μένα, ἐμεγάλωσα μονάχη μου σιγὰ σιγά. Καὶ ὅστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἐπάνω ἀπὸ διακόσια, ἔγινα καὶ ἐγὼ μεγάλη βελανιδιά.

2. Οἱ ρίζες μου ἐπροχώρησαν βαθιὰ καὶ ξαπλώθηκαν μέσα στὴ γῆ, ὅσο ἀπλώνονται ἐπάνω στὸν κορμό μου καὶ τὰ κλαδιά μου ὀλόγυρα. "Ἐνα μεγάλο δένδρο πρέπει νὰ ἔχῃ μεγάλες καὶ δυνατὲς ρίζες, γιὰ νὰ στηρίζεται καλά.

Τὰ κλαδιά μου ἐμεγάλωσαν καὶ ἀπλώθηκαν σ' ὅλες τὶς μεριές, ὡσὰν πελώρια γέρια.

"Ἐρριξα πολὺ μεγάλο ἀνάστημα καὶ ἐπέρασα ὅλα τὰλλα δένδρα, ποὺ εἶναι ἐδῶ. Ὁ κορμός μου στὰ μικρά μου χρόνια ἦταν λεπτὸς καὶ τρυφερός· μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ἔγινε γονδρὸς καὶ δυνατός. Καὶ ἡ φλούδα μου, ὅταν ἥμουν μικρή, ἦταν πρασινωπή καὶ μαλακή· λίγο-λίγο κι αὐτὴ πήρε γρῶμα μαυρειδερό, ἔγινε σκληρή καὶ γέμισε σχισμάδες.

3. Ὁλίγο πιὸ πέρα ἀπὸ μένα εἶναι καὶ ἄλλες βελανιδιές, πολὺ γέρικες. Μὲ περνοῦν πολλὰ χρόνια.

Εἶναι, ὡσὰν νὰ εἰποῦμε, γιαγιάδες μου καὶ παραγιαγιάδες μου. Ὁ κορμός τους εἶναι γεμάτος ἀπὸ κουφάλες καὶ ρόζους καὶ τὰ κλωνάρια τους εἶναι ὅλο ρόζοι.

4. Τὰ φύλλα μου εἶναι πολλὰ καὶ πυκνά, ἀλλὰ μονάχα στὴν ἀκρη τῶν κλαδιῶν. Στὴ μέση δὲν ἔχω πολλὰ φύλλα· γι' αὐτὸ ὅποιος στέκεται κοντὰ στὸν κορμό μου ἥμπορεῖ νὰ ἰδῃ ὡς ἐπάνω στὴν κορυφή μου.

Κάτω ἀπὸ τὴ φυλλωσιά μου φυτρώνουν λογῆς-λογῆς

άνοιξιάτικα φυτά και άγριολούλουδα. 'Ο ήλιος περνᾷ μέσα
ἀπὸ τὴ φυλλωσιά μου και φθάνει ὡς τὸ χῶμα και τοὺς
δίνει ζωή.

'Ο ήλιος! "Αχ! πῶς τὸν ἀγαπῶ! Δὲν ξέρω, ἀν εἶναι
ἄλλο δένδρο στὸν κόσμο, ποὺ νὰ ἀγαπᾶ τὸ φῶς και τὴ ζεστα-
σιά ὥσαν κι ἐμέ.

Δὲν πολυβιάζομαι νὰ βγάλω τὴν ἄνοιξι τὰ πριονωτὰ
φύλλα μου· φοβοῦμαι τὸ κρύο και περιμένω νὰ ζεστάνη ὁ
καιρὸς και τὰ φύλλα μου βγαίνουν ὅχι χωριστὰ τὸ καθένα,

ἀλλὰ φοῦντες-φοῦντες, καὶ ἔχουν ἔνα κοτσάνι, γιὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ γυρνοῦν στὸν ἀγαπημένο ἥλιο.

5. Ό οκτώπος μου εἶναι ἡ πιὸ θρεπτικὴ τροφὴ γιὰ τοὺς χοίρους. Βελανίδια ἔδινε καὶ ἡ Κίρκη στοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἔτρωγχαν, ἀφοῦ τοὺς μετεμόρφωσε σὲ χοίρους, ὅπως λέει ἡ ἴστορία.

Μὰ καὶ τὰ φλουδωτὰ κουπάκια τῶν βελανιδιῶν μου καὶ ἡ φλούδα μου δὲν εἶναι πράγματα ἄχρηστα· μ' αὐτὰ οἱ βυρσοδέψες κατεργάζονται τὰ δέρματα.

Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς εἰπῶ, πὼς τὰ φύλλα μου καὶ τὰ κλαδιά μου, τὸ καλοκαίρι, τὰ δαγκάνουν κάτι μικρὰ ζωύφια. Στὸ κάθε δάγκαμα γίνεται ἔνα ἐξόγκωμα ὡσὰν καρύδι. Ἐκεῖ μέσα τὰ μικρὰ ζωύφια φυλάγουν τ' αὐγά τους.

Τὰ καρύδια αὐτὰ τὰ λένε κηκίδια καὶ τὰ μεταχειρίζονται γιὰ γιατρικό· ἀκόμη γιὰ νὰ κάμουν μελάνη· καὶ οἱ χωρικοὶ γιὰ νὰ βάφουν μαῦρα, ὅταν θέλουν, τὰ μάλινα ὑφάσματά τους.

6. Τώρα νὰ σᾶς εἰπῶ καὶ γιὰ τὸν κορμό μου. Στὸν κορμό μου τὸ μέσα ξύλο, ἡ καρδιά, ὡσὰν νὰ εἰποῦμε, εἶναι στακτερὴ καὶ τόσο σκληρή, ποὺ δὲν ἡμπορεῖ εὔκολα νὰ τὴν χαράξῃ τὸ μαχαίρι. Τὸ ἄλλο ξύλο, ποὺ εἶναι ὀλόγυρα στὴν καρδιὰ καὶ γειτονεύει μὲ τὴν φλούδα μου, εἶναι κιτρινωπὸ καὶ μαλακό. Αὐτὸ μὲ κάνει καὶ ζῶ. Ἀπ' αὐτὸ περνοῦν οἱ χυμοὶ ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὶς ρίζες καὶ φθάνουν ὡς τ' ἀκροκλάδια.

Ἡ καρδιά μου πάλι μὲ συγκρατεῖ στερεὰ καὶ μὲ κάμνει νὰ μὴ φοβοῦμαι τὸν ἀνεμο, ὅσο δυνατὰ καὶ ἀν φυσῆ. Τὸ ξύλο τῆς καρδιᾶς μου εἶναι πολὺ χρήσιμο στοὺς ἀνθρώπους.

“Οταν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ξύλο, ποὺ νὰ μὴ σαπίζῃ στὸ νερό, ποὺ νὰ εἶναι αἰώνιο, τρέχουν νὰ εῦρουν καρδιὰ βελανιδιᾶς καὶ κάνουν γεφύρια, βάρκες, καράβια, καὶ σπίτια.

7. Μὲ τὸ ἄλλο μου ξύλο, τὸ κιτρινωπό, κάμνουν ἔπιπλα, ποὺ εἶναι προφυλαγμένα ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ δὲν ἔχουν φόρβο νὰ σαπίσουν. Αὐτὸ τὸ ξύλο τὸ μεταχειρίζονται καὶ γιὰ κάψιμο στοὺς φούρνους, σὲ τζάκια, σὲ θερμάστρες, καὶ μὲ τὰ κλαδιά μου κάμνουν τὸ πιὸ καλὸ ξυλοκάρβουνο, τὸ ἄγριο, ὅπως λέγουν οἱ νοικοκυρές.

Τὸ κιτρινωπὸ ξύλο μου εἶναι κάποτε κατατρυπημένο. "Ἐνα πλῆθος ἔντομα ἔρχονται, τρυποῦν τὴ φλούδα μου, κάμνουν ἐκεῖ μέσα τὴ φωλιά τους καὶ φυλάγουν τ' αὔγα τους σὲ λίγο τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ κορμοῦ μου κάτω ἀπὸ τὴ φλούδα γίνεται κούφιο.

8. Καὶ τώρα πῶς νὰ γλυτώσω; "Ἄσ εἶναι καλὰ ὁ φίλος μου ὁ δρυοκολάπτης, τὸ καλὸ πουλὶ μὲ τὸ βαθὺ κόκκινο, τὸ κρεμεζὶ μέτωπο, τὶς πράσινες ἡ ἀσπρόμαυρες πτεροῦγές του καὶ τὴν κοκκινωπὴ ούρα.

Αὐτὸ ἔρχεται τακτικὰ καὶ μὲ τὴ δυνατὴ μύτη του ἀρχίζει νὰ κτυπᾷ τὸν κορμό μου: τάκ-τάκ-τάκ. Ἀπὸ τὰ δυνατὰ κτυπήματα ἀντιβουίζει τὸ δάσος καὶ τὸ ἔξυπνο πουλὶ καταλαβαίνει, ὅταν ὁ κρότος εἶναι ξηρός, πῶς τὸ ξύλο εἶναι γερό. «Ἐδῶ δὲν εἶναι τίποτε», λέγει μὲ τὸ νοῦ του καὶ πηγαίνει παραπέρα.

Εαναρχίζει τὸ τάκ-τάκ καὶ ὅταν ἀκούσῃ τὸ ξύλο νὰ κουδουνίζῃ, ὅπως κουδουνίζουν τὰ κούφια πράγματα, «έδῶ εἴμεθα» λέγει, καὶ μὲ τὴ φοβερὴ μύτη του σκάφτει δυνατά, εύρισκει τὴ φωλιὰ καὶ τρώγει ὅλα τὰ ἔντομα.

Στὰ παλιὰ χρόνια, ὅταν οἱ ἀνθρώποι ἤθελαν νὰ ἐπανέσουν κανένα γιὰ τὴν παλληκαριά του καὶ τὴ δύναμί του, ἐθυμοῦντο ἐμένα καὶ τὸν παρωμοίαζαν μὲ τὸ ξύλο μου, ποὺ εἶναι σκληρὸ σὰν πέτρα.

«Σκόρπια λουλούδια»

Αριστοτέλης Κουρτίδης

32. Ο ΠΕΥΚΟΣ

EΝΑΣ πεῦκος μέσ' στὸν κάμπο
γέρασ' ὁ φτωχός,
Στέκει ἐκεῖ πρῷ ἀλί και βράδυ
μοναχός.

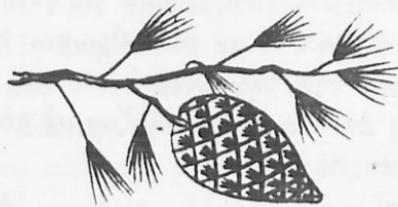
"Ἐχασε μεγάλους κλώνους,
ἔμαθε πολλά,
Ζῆ διακόσια τόσα χρόνια
στρογγυλά.

"Ακουσε τὰ καριοφίλια,
εἴδ' ἀρματολούς,
Πέρασε πολέμους, μπόρες
κεραυνούς.

Μὰ βαστάει σὰν παλληκάρι
ὅσο κι ἀν γερνᾶ,
Κι ἀγναντεύει πέρα ὡς πέρα
τὰ βουνά.

« Παιδικὰ τραγούδια »

Zacharías Papantoniou

K

ΑΤΩ ἀπ' τὴ στέγη τοῦ ζευγᾶ,
στὰ καπνισμένα ξύλα,
φυσῆ ὁ βοριαῖς στὴν ἔρημη
φωτιὰ μ' ἀνατριχίλα.

Καὶ σέρνει τὰ μηνύματα
τῆς βαρυχειμωνιᾶς
κατὰ τὸν κάμπο χύνοντας
τὸ δάκρυ του ὁ χιονιᾶς.

Τὰ στάχυα δὲ βεργολυγοῦν,
τ' ἀλώνια δὲ γυρίζουν,
τὰ βοϊδαμάξια σώπασαν
στὴ ρύμη πιὰ νὰ τρίζουν.

Καὶ πέρα μέσ' στὸ διάπλατο
τοῦ κάμπου, μοναχὸς
σαλεύει τ' ἀργοπάτητα
τὰ πρόβατα ὁ βοσκός.

« Ἀνοιχτὰ μυστικὰ »

Αλ. Φωτιάδης

1. Ὡταν χειμωνιάτικο βράδυ. Ὁ ἀέρας εἶχε πέσει καὶ στὸ περιβόλι ἐβασίλευεν ἡσυχία. Ὡστόσο ὁ οὐρανὸς ἦταν σκεπασμένος ἀπὸ στακτιὰ καὶ μαῦρα σύννεφα.

"Εξαφνα ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κάτι μικρὲς πεταλουδίτσες. Ὅταν νιφάδες χιονιοῦ. Καὶ ἔπεφταν τόσο μαλακά, τόσο ἀπαλὰ ἡ μιὰ κατόπι στὴν ἄλη οἱ πεταλουδίτσες αὐτές, ποὺ δὲν ἀκούονταν καθόλου. Οἱ μικρότερες μάλιστα ἔχόρευαν στὸν ἀέρα ὥστὲν τρελές. Σιμώνοντας ὅμως ἐλαφρὰ-ἐλαφρὰ τοὺς κοιμισμένους θάμνους καὶ τὰ δένδρα, τὰ ἐστόλιζαν μὲ πολὺ γοῦστο. Δὲν ἔξεχονταν οὔτε τὸ παραμικρὸν κλαδάκι.

Κι ἔπεφταν κι ὅλο ἔπεφταν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν χιλιάδες, ἐκατομμύρια πεταλουδίτσες καὶ ἀφηγαν στὴ γῆ τὰ φορεματάκια των, ποὺ ἔμοιαζαν σὰν ἀστρουλάκια. "Ετσι ἐφόρεσαν καὶ τῆς κληματαριᾶς ἔνα ζεστὸ ἐπανωφόρι καὶ τὴ γλόνη τὴν ἐσκέπασαν μ' ἔνα πάπλωμα ἀφρᾶτο, πουπουλένιο.

Τὸ ἵδιο ἔκαμψαν καὶ στὰ κάγκελλα καὶ σὲ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ περιβολοῦ. Στὸ καθένα ἐβαλαν ἀπὸ μιὰ σκούφια. Μὰ στὴ βίᾳ τους ἐπάνω ἔκαμψαν καὶ μερικὰ στραβά. "Αλλα ἐπῆραν μεγάλες σκούφιες καὶ ἔβλεπες νὰ τοὺς κατεβαίνουν ὡς τ' αὐτιά. "Αλλα πάλι ἐπῆραν μικρότερες καὶ τοὺς ἐστέκονταν στὴν κορυφή. Μερικὲς ἔμπηκαν στραβά. Μὰ τί ἔχει νὰ κάμη; Φθάνει ποὺ ἐπῆραν ὅλα τὸ δῶρό τους ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Κανένα δὲν ἔμεινε παραπονεμένο.

2. Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸ περιβόλι ἦταν ἀγνώριστο. Μὰ τὶ ξάφνισμα ἦταν ἐκεῖνο, τὶ χαρά, τὶ πανηγύρι σὰν ἐξύπνησαν ὅλα καὶ εἰδαν τὰ λευκά τους δῶρα. Οἱ θάμνοι δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ κινηθοῦν, μήπως καὶ τοὺς πέσουν τὰ ὅμορφα στολίδια.

‘Η χλόη ήταν πολὺ εύχαριστημένη μὲ τὸ ἀφρᾶτο, τὸ ἀπαλὸ τῆς πάπλωμα. ‘Η γριὰ κληματαριά, ποὺ ἄλλοτε ἐξύπνουσε πρώτη ἀπ’ ὅλους, σήμερα ἐξύπνησε τελευταία. Τόσο γλυκὰ ἐκοιμήθηκε κάτω ἀπὸ τὸ ζεστό της ἐπανωφόρι. ’Απ’ ὅλα ὅμως πιὸ πολὺ ἐχάρηκαν τὰ κάγκελλα τοῦ φράκτη.

— Θὰ μᾶς τ’ ἀφήσουν ἅρα γε γιὰ πάντα τὰ ὅμορφα αὐτὰ σκουφιά; ἐρωτοῦσαν.

‘Αλλὰ δὲν ἐπρόφθασαν καλὰ-καλὰ νὰ χαροῦν τὰ δῶρά τους, ὅταν ἔξαφνα ἀκούσθηκαν κάτι φωνὲς χαρούμενες καὶ σὲ λέγο τὸ περιβόλι ἐγέμισε ἀπὸ παιδιά.

Θεέ μου! τὶ τρέλες ἥσαν ἐκεῖνες, σὰν ἀντίκρυσαν τὸ ἀπαλό, τὸ κατάλευκο χιόνι! ”Αλλὰ κυλιόνταν χάμω καὶ ἄλλα πάλι κυνηγιόνταν μὲ τὶς φοῦκτες γεμάτες χιόνι.

Σὲ λίγο ἄναψε καὶ ὁ χιονοπόλεμος. Πώ, πώ! τί κακὸ ἥταν ἐκεῖνο! Δὲν ἔμεινε στολίδι γιὰ στολίδι στὰ χαμόδενδρα. ’Ακόμη καὶ στὰ ὑψηλὰ δένδρα ἔφθαναν οἱ μπάλες. Πᾶνε καὶ οἱ σκούφιες, ποὺ ἐφοροῦσαν τὰ κάγκελλα, πάει καὶ τὸ ἐπανωφόρι τῆς κληματαριᾶς. Σωστὴ καταστροφή! Τὰ παιδιά ὅμως ἥσαν ἐνθουσιασμένα. Κατακόκκινα τὰ μάγουλά τους καὶ τὰ μάτια τους ἀστραπταν ἀπὸ χαρά.

35. ΣΤΑ ΚΡΥΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ

1. Βαρύς χειμώνας πλάκωσε καὶ οἱ χωρικοί, κλεισμένοι τὰ βράδια στὰ σπίτια τους, μαζεύονται ὅλοι γῦρο στὴ φωτιά.

Ἐκείνη τὴ νύκτα ὁ ἄνεμος ἐβούιζε πιὸ ἄγρια ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά.

Στὸ σπίτι τοῦ γέρο - Φώτη ἡ γωνιὰ ἄναβε δλόφλογγη καὶ ἔχυνε σ' ὅλο τὸ δῶμάτιο εὐχάριστη πύρα. "Ολοι τοῦ σπιτιοῦ ἥσαν καθισμένοι γῦρο στὴ φωτιά.

Ἡ Γιώργαινα ράβει ἔνα φορεματάκι τοῦ παιδιοῦ, ἡ Χρυσάνθη γνέθει, ὁ Γιώργης πυρώνει τὰ χέρια του καὶ ὁ γέρος συνδαυλίζει τὴ φωτιά.

2. Ὁ Δημήτρης ποὺ τοῦ ἀρέσουν τὰ μαντέματα, ἀργίζει πρῶτος, γιὰ νὰ παρακινηθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι. Ἀπὸ ἐκεῖ τὰ μαθαίνει καὶ τὰ λέγει καὶ στὰ ἄλλα τσοπανόπουλα καὶ τοὺς παίρνει ἔνα σωρὸ «κάστρο».

— Ἀπόψε θὰ σᾶς εἰπῶ, μαντέματα, ποὺ δὲν θὰ τὰ εῦρῃ κανένας, τοὺς λέγει. Ἀκοῦστε ἔνα:

Τέσσερις στέκονται,
δυὸς ἀκοῦνε,
ἔνας σκάφτει,
κι ἔνας θυμιατίζει
Τί εἴναι;

Σκέπτονται ὅλοι, βάζουν μὲ τὸ νοῦ τους κάμποσα πράγματα, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ὑποψιάζεται πῶς εἶναι τὸ γούρούνι μὲ τὴν οὐρά του.

— Εὕρετε το λοιπόν! τοὺς πεισμώνει ὁ Δημήτρης. Καὶ ἐπειδὴ κανεὶς δὲν τὸ εύρισκει, τοῦ δίδουν ἀπὸ ἔνα «κάστρο» ὁ καθένας νὰ τοὺς τὸ εἰπῆ.

— Τέτοια δύσκολα μαντέματα μονάχα δ Γιώργης ἡξεύρει
ξαναλέγει δ Δημήτρης σὲ λίγο. Μὰ νὰ ποὺ σᾶς εἶπα καὶ ἐγὼ
ἔνα!... Καὶ αὐτό, ποὺ θὰ σᾶς εἰπῶ τώρα, δὲν θὰ τὸ εὔρη
κανείς σας. "Οποιος τὸ ξέρει ἐδῶ θὰ φανῆ!..."

*Μικρὴ - μικρὴ νοικοκυρὰ
μεγάλη πίττα κάνει.
Τί εἶναι;*

Καὶ αὐτὸ τοὺς τὸ εἶπε, γιατί, ὅσο καὶ ἀν ἐσκέφθηκαν,
δὲν ἐπῆγε δ νοῦς των στὴ μέλισσα.

3.—'Εγὼ θὰ σου εἰπῶ ἔνα, λέγει δ Γιώργης, καὶ νὰ σὲ
ἰδῶ ἀν τὸ εὔρης.

*Τὸ φίδι τρώει τὴ θάλασσα
κι ἡ θάλασσα τὸ φίδι.
Τί εἶναι;*

— Τὸ λυχνάρι μὲ τὸ φυτίλι, ἐπετάχθηκεν δὲ Δημήτρης.

— Τὸ πέτυχες! τοῦ λέγει δὲ Γιώργης. Μὰ τώρα θὰ σου εἰπῶ δύο, ποὺ εἶναι τὸ ὕδιο πρᾶγμα. Νὰ ίδούμε, θὰ τὰ εὕρης καὶ αὐτά;

— Πέξ τα καὶ θὰ τὰ εὕρω! τοῦ ἀπαντᾷ.

— "Ακουσε λοιπὸν τὸ πρῶτο

*Μιὰ κόση λυγερὴ
βῆμα - βῆμα περπατεῖ
καὶ πίσω της πηγαίνει
μιὰ γριὰ βλογιοκομμένη!
Τί εἶναι;*

— "Ακουσε τώρα καὶ τὸ δεύτερο:

**Έχω μιὰ προβατίνα
ἀπὸ τὸ λαιμὸν τῆς δένω
κι ἀπὸ τὴν οὐρὰν τὴν σέρνω!
Τί εἶναι;*

‘Ο Δημήτρης τὸν ἔβαλε καὶ τοῦ τὰ εἴπε πάλι καὶ πάλι, μὰ δὲν τὰ εύρῃκε. Τότε καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ ἔταξαν σπουδαῖα «κάστρα», γιὰ νὰ τοὺς τὰ φανερώση.

— Μὰ γιὰ σκεφθῆτε λιγάκι ἀκόμη! τοὺς λέγει.. ‘Ο κόσμος τὸ χρειάζεται ὅλη τὴν ὥρα!

Τοὺς ἔβασάνισε κάμποσο, ἔπειτα τοὺς ἐμαρτύρησε πώς εἶναι ἡ βελόνα μὲ τὴ δακτυλήθρα, ποὺ δμοιάζει ώσταν βλογιοκομμένη.

— “Ε! φθάνει πιὰ τὰ «κάστρα», ποὺ ἐπῆρες, Γιώργη, εἴπεν δὲ γέρο-Φώτης· τώρα εἶναι καιρὸς νὰ σχολάσωμε.

Γεώργιος Α. Μέγας

36. ΧΕΙΜΩΝΙΑ

Στὸ χωριὸ μὲ τ' ἄσπρα σπίτια
ῆρθε ἡ χειμωνιά,
μαζευθῆκαν τὰ σπουργίτια
καὶ ζητοῦν ζεστὴ γωνιά.
Ἐξω ἀπ' τοῦ χωριοῦ τὰ σπίτια
ῆρθε ἡ παγωνιά.

Τὰ κλαριὰ δὲν ἔχουν φύλλα,
σπόρος πουθενά,
μέσ' στὸ τζάκι ἀνάψαν ξύλα
κι ἔξω τὸ πουλὶ πεινᾶ.
Τὰ κλαριὰ γυμνὰ ἀπὸ φύλλα,
σπόρος πουθενά.

Τὸ καλὸ παιδὶ θ' ἀνοίξῃ
τότε, τί χαρά!

Καὶ τὶ ψίχουλα θὰ ρίξῃ
στὰ πουλάκια τὰ μικρά.
Τὸ θολὸ τζάμι θ' ἀνοίξῃ.
τότε, τί χαρά.

Μιὰ καὶ δυὸ θὰ φτερουγίσουν
μέσα στὴν αὐλή,
τὴν κοιλιά τους νὰ γεμίσουν,
ποὺ ἥταν ἄδεια ὥρα πολλή,
καὶ γι' ἀλλοῦ θὰ ξεκινήσουν,
ώρα τους καλή.

Μιχ. Δ. Στασινόπουλος

37. « . . . ΚΑΙ ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ . . . »

— Πλησιάζει, παιδί μου, ή μεγάλη τῆς Χριστιανοσύνης
ήμέρα, ή 25 Δεκεμβρίου. Οἱ Χριστιανοί, παιδί μου, ὅλοι, μὰ
ξεχωριστὰ ἐμεῖς οἱ Ἔλληνες, θὰ ἔορτάσωμε καὶ πάλι τὴ γέν-
νησι τοῦ Χριστοῦ μας, ποὺ ἔσωσε τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν
κακία, ποὺ ἐγέμισε ἐλπίδες τοὺς λαούς, ποὺ ἐχαροποίησε χα-
ρὰ μεγάλη τὸν κόσμο. Ὁ οὐρανὸς θὰ ἀντηγήσῃ μὲ τὸ τρα-
γούδι τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ποιμένων, μὲ τὴ δοξολογία τῶν
ἀνθρώπων :

Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ.

Τὸ χαριτωμένο θεϊκὸ ἀγοράκι μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς
μαννούλας του θὰ χαμογελάσῃ καὶ τὸ ἀνθηρὸ μάγουλό του
θὰ σκάσῃ, ὡσὰν μπουμπουκάκι στὸν πρωινὸν ἥλιο. Καὶ θὰ
χυθῇ παντοῦ ἡ χαρά, ἡ ἀγαλλίασι, ἡ ἐλπίδα, ἡ λαχτάρα
καὶ ὁ πόθος τῆς εἰρήνης. Ὁ μικρὸς Χριστὸς θὰ εὐλογήσῃ
τοὺς λαούς καὶ θὰ παρηγορήσῃ τοὺς ἀδυνάτους, τοὺς πά-
σχοντας, τοὺς ἀσθενικούς καὶ θὰ μεταδώσῃ μὲ τὴν εὐλογία
του τὴν ἐλπίδα.

Κοιμήσου, ἀγόρι μου, καὶ ὁ Χριστὸς μαζί σου...

Μὲ τέτοια λόγια ἀποκοιμίζει τὸν μικρό της Γιαννάκη
ἡ μαννούλα του. Τὰ χρυσᾶ λογάκια της, ποὺ τὸν ἐνανούρι-
ζαν, τοῦ φαίνεται, ὅτι ἀκόμη τὰ ἀκούει στὸν ὕπνο του:

— Κοιμήσου σύ, παιδάκι μου, καὶ ὁ Χριστὸς μαζί σου.

Καὶ ὁ Γιαννάκης τώρα κοιμᾶται καὶ ὀνειρεύεται πῶς
ἔκαμε πτερά, πῶς ἦτο πιὰ ἀγγελούδι, μέσα στὸ χορὸ τῶν
ἀγγέλων, ὅταν ἄνοιξεν ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἀστρα ἔλαμψαν νὰ
ύποδεχθοῦν τὸν ἐρχομό τοῦ θεῖκοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὰ οὐράνια.

Πετοῦσε ψηλά, μέ χιλιάδες ἀγγελούδια μὲ τὰ ρόδινα μάγουλα, μὲ τὶς χιονᾶτες φτεροῦγες καὶ τὰ παχουλὰ κορμιά. Ἐπήγαιναν ἀντάμα ἀνεβαίνοντας, ὡς ποὺ νὰ ἀνοίξουν οἱ οὐρανοί, νὰ κατεβῇ ὁ Χριστὸς — τὸ θεῖον βρέφος —, νὰ τὸν συνοδεύσουν στὴ γῆ κάτω γιὰ νὰ φέρουν τὴν εἰρήνη, τὴν ἀγάπη τῶν λαῶν, τὴν εὐλογία. Καὶ νά, ἀνοίξαν οἱ οὐρανοί. "Ελαμψαν τὰ σκοτάδια καὶ τὰ ἀστρα ἑκατομμύρια ἑκατομμυρίων ἔχυσαν τὸ φῶς των. Καὶ ἀκούσθηκε μελῳδικὰ τὸ τραγούδι τῶν ἀγγέλων σὲ χίλιες νότες, καθαρὸ καὶ γλυκό:

*Χριστός γεννᾶται, δοξάσατε,
Χριστός ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε
Χριστός ἐπὶ γῆς ὑψώθητε . . .*

Τί φωνές, τί μελωδίες!! Καὶ ἀνάμεσα στὶς χιλιάδες φωνές καὶ ὁ Γιαννάκης συμβῖει τὴν μελωδική του φωνούλα.

Καὶ κατεβαίνουν τώρα τὴν οὐράνια σκάλα, καὶ οἱ μελωδίες στὸ κατέβασμα μεγαλώνουν καὶ δυναμώνουν. Τὸ θεϊκὸ βρέφος, ποὺ φέρνει τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαράν, χαμογελᾷ καὶ τὸ χαμόγελό του γίνεται τριαντάφυλλα, ποὺ ἀφήνουν τὴν μυρωδᾶτα φύλλα τους μαζὶ μὲ τὶς ἐλπίδες, ποὺ δυναμώνουν τὴν χαράν. Καὶ τὸ τραγούδι, τὸ ἀγγελικό, χύνεται ἀπὸ χιλιάδες μυρωμένα στόματα ρυάκι ἀκούραστο:

*Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ.*

Ἐτσι ἐπέρασεν ἐλπιδοφόρα ἡ νύκτα. Καὶ στὸ λάλημα τῶν πετεινῶν ἔξύπνησε καὶ ὁ Γιαννάκης εύτυχισμένος γιὰ τὸ οὐράνιο ταξίδι του. Ἔξύπνησε μὲ τοὺς ἥχους τῆς χαρμόσυνης καμπάνας, ποὺ διαλαλεῖ τὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου.

— Μαννούλα μου, ποῦ εἶναι τὰ πτερά μου, ποὺ ἐπετοῦσα ὡς τώρα; Ποῦ εἶναι;

— Τὰ πτερά σου, παιδί μου, ἔγιναν ἐλπίδες. Τώρα πιὰ θὰ μᾶς ἔλθῃ τὸ φῶς καὶ ἡ χαρὰ τῆς εἰρήνης, θὰ μᾶς ἔλθῃ ἡ γαλήνη καὶ ἡ εύδαιμονία. Δὲν θὰ πεθαίνουν οἱ ἀνθρώποι καὶ τὰ ὄρφανὰ παιδιά ἀπὸ τὸν ἀφανισμό. Νά, ὅλα θὰ πλημμυρίσουν ἀπὸ ἀγάπην, καὶ τ' ἀγαθὰ τῆς γῆς ὅλα θὰ γίνουν ἀφθονα. Τὰ πάθη τὰ ἀνθρώπινα θὰ μαλακώσουν καὶ οἱ δυστυχισμένες ώρες θὰ ἀποσυρθοῦν στὰ Τάρταρα, θὰ χαθοῦν μέσ' ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους...

Καὶ ἀρχισεν ἡ ἡμέρα γελαστὴ στοῦ ἥλιου τὸ ξύπνημα καὶ ὅλα ἔχαμογέλασαν, εύτυχισμένα ἐπάνω στὴ γῆ.

Καὶ ἐπὶ γῆς Εἰρήνη!

Π. Παπαχριστοδούλου

38. Ο ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

‘Η Φάτνη τῆς Βηθλεέμ φεγγοβολεῖ στὴν παγωμένη χειμωνιάτικη νύχτα.

Τὸ μαγικὸ ἄστρο, ποὺ καθωδήγησε τοὺς Μάγους, λάμπει σταματημένο ἐκεῖ ἀπὸ πάνω της. Στὶς ἀκτῖνές του, ποὺ ἀπὸ τὰ οὐράνια φθάνουν ὡς τὴ γῆ σὰν τόσες φωτεινὲς σκάλες, ἀνεβοκατεβαίνουν “Αγγελοι”.

Μέσα οἱ τρεῖς Μάγοι γονατιστοὶ προσφέρουν τὰ δῶρά των σ’ ἔνα νεογέννητο παιδί, ποὺ τὸ κρατεῖ ἡ μητέρα του στὴν ἀγκαλιά της, ἐνῷ οἱ βοσκοὶ τῶν ἀλόγων ἀπὸ πέρα ἐνώνουν τὰ τραγούδια των μὲ τοὺς ὅμνους τῶν ’Αγγέλων.

“Ἐνα βρέφος. ’Αλλὰ τί εἶναι τὸ βρέφος αὐτό, ποὺ γίνονται τόσα θαύματα καὶ στὸ κεφαλάκι του ἀστράπτει ἔνας φωτοστέφανος;

Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ εἶχε πάρει τὴ μορφὴ ἐνὸς βρέφους. Εἶναι ὁ Χριστούλης, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνη Χριστὸς

καί, ἀφοῦ πεθάνη μαρτυρικὰ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀναστηθῆ, θ' ἀναληφθῆ, θ' ἀνέβη πάλι στὸν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατέβηκε, γιὰ νὰ μείνῃ στὴ γῆ τριαντατρία μόνο χρόνια, καὶ θὰ καθήσῃ γιὰ πάντα στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα του.

Δὲν σημαίνει λοιπὸν τίποτε, ἂν σήμερα μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἔνα νεογέννητο παιδί στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του. Τὸ βρέφος αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός μας, κι ἂν γονατίσωμε κι ἐμεῖς μπροστά του καὶ προσευχηθοῦμε, θὰ μᾶς ἀκούσῃ Ἡ Χριστούλης σὰν νά 'ταν κιόλας ὁ μεγάλος Χριστός...

"Ἄς μποῦμε λοιπὸν στὴ λαμπρὴ Φάτνη, ποὺ βλέπομε μὲ τὴ φαντασία μας, ὅπως τὴν εἰδαμε τόσες φορὲς σὲ ἄγιες εἰκόνες ἡ στὰ παιδιάτικα ὄνειρά μας. "Ἄς γονατίσωμε μπροστά του κι ἀς τὸν προσκυνήσωμε. Δὲν πειράζει, ἂν δὲν ἔχωμε νὰ τοῦ προσφέρωμε, σὰν τοὺς Μάγους, «χρυσόν, λίβανον καὶ σμύρναν». Τὰ δικά μας δῶρα, τὸ ἴδιο εὐπρόσδεκτα ἀπὸ ἔνα Θεό, εἶναι ἡ πίστι μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ λατρεία μας. "Επειτα ἀς προσευχηθοῦμε, ἀς τοῦ Ζητήσωμε νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι ποθοῦμε περισσότερο.

'Αλλὰ τί νᾶναι αὐτὸ τὸ ποθητό;

Μᾶς τὸ λένε οἱ "Αγγελοι μὲ τὸν ὅμνο των:

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ

καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ».

Ναί, αὐτὸ θὰ Ζητήσωμε καὶ μεῖς ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστούλη: νὰ ξαναφέρῃ στὴ γῆ τὴν εἰρήνη, ποὺ τόσον καιρὸ τώρα λείπει μακριά. Καὶ θὰ τὸν παρακαλέσωμε τόσο θερμά, ώστε νὰ μᾶς εἰσακούσῃ.

« 'Η Διάπλασις τῶν Παΐδων »

Γεργόριος Σενόπουλος

39. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

·Ο ξανθός επισκέπτης Η χρονιά του 1943, όπως ολες οι χρονιές της μαύρης Κατοχής, ήταν φρικτή πείνα, ἀρρώστια και δυστυχία ἐμάστιζαν τὸν τόπο.

"Ο, τι καλὸς εἶχε ὁ τόπος, τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοί· καὶ ὅ, τι ἄφηναν ἐκεῖνοι, τὸ ἀρπαζαν οἱ Ἰταλοί καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στὴ γενικὴ αὐτὴ δυστυχία ὁ Θοδωράκης καὶ ἡ Φανή ἥσαν δρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν ἐσκότωσαν οἱ Γερμανοί στὴν ἀρχὴ του 1943, γιατὶ τὸν ἔπιασαν — ἔλεγαν — σὲ μία σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. "Ετσι ἐμειναν τὰ δύο παιδιά μόνα στὸν κόσμο μὲ τὴ μητέρα των, μόνα καὶ ἀπροστάτευτα.

"Η ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κυρα - "Αννα δὲν ἐλύγισε. "Εκρυψε στὰ κατάβαθμα τῆς καρδιᾶς τὸν πόνο της καὶ ἀρχισε νὰ ξενοδουλεύῃ, γιὰ νὰ ζήσῃ τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν ἐπρόφθανε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, ποὺ ἔδερνε τότε τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθιναν ὅλα αὐτά, ἔπεισε καὶ στὸ κρεβάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα του Δεκεμβρίου. 'Επέρασε βέβαια τὸ κακό, ἀλλ' ἥθιαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη δὲν ἡμπόρεσε νὰ ἐργασθῇ. Γι' αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων ηὔρε τὸ πτωχικὸ σπιτάκι — ἔνα δωμάτιο ὅλο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ μητέρα, ἀδειο ἀπ' ὅ, τι φέρνει τὴ χαρά.

Τὰ δύο παιδιά — 10 χρόνων τὸ ἄγορι, 8 ἡ κορούλα — ἔκαναν τὴν προσευχούλα των καὶ ἐκοιμήθηκαν νηστικά, γιατὶ τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιός ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιά νὰ ἔβλεπαν τὰ καημένα στὸν ὕπνο των!

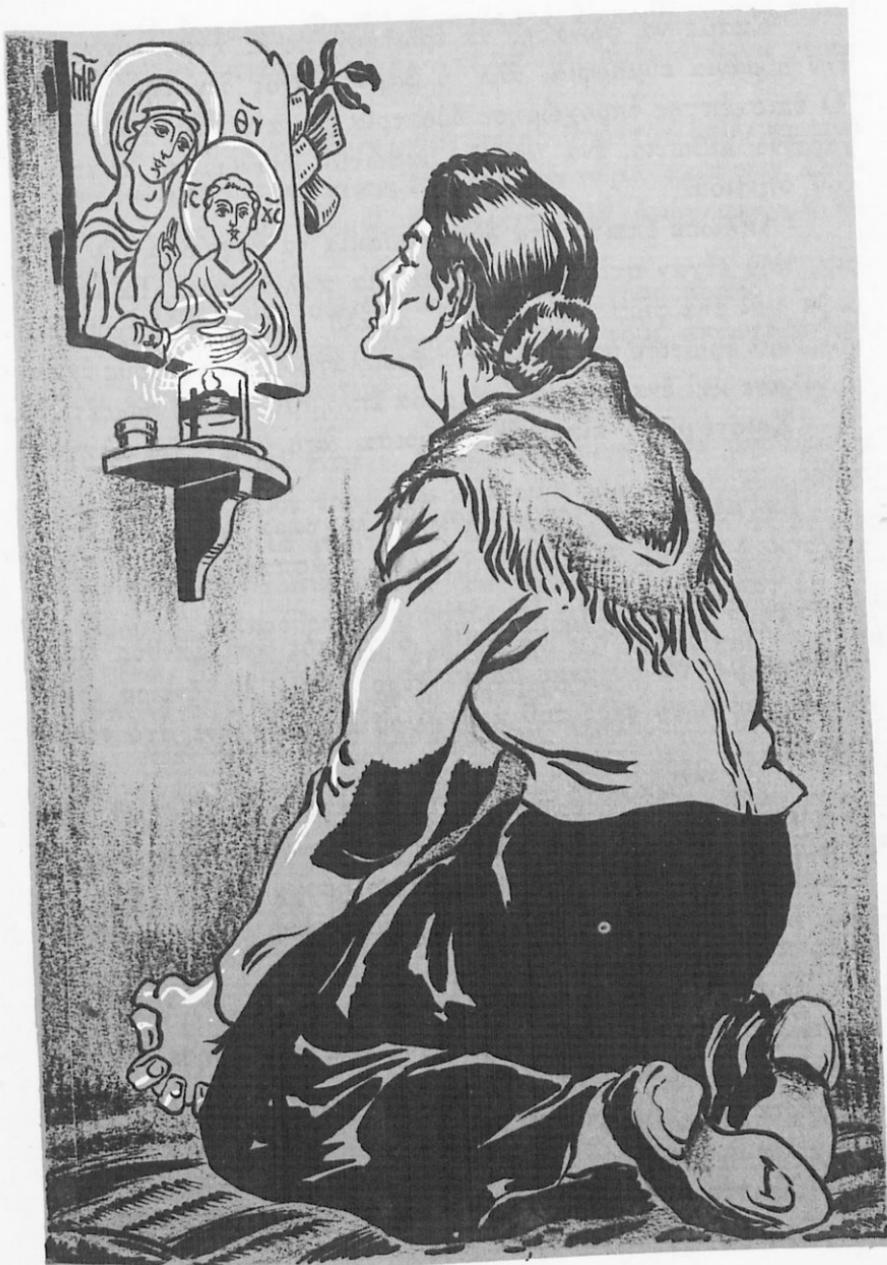
‘Η ἄμοιρη μητέρα ἄναψε τὸ καντήλι, ἐγονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρεκάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι της, τὸν μικρὸν Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὄρφανά.

Πῶς ἥρθαν τὰ ἐφετεινὰ Χριστούγεννα! Χωρὶς τὸν ἄνδρα της, χωρὶς ψωμάκι, χωρὶς ζεστὸ φαγάκι γιὰ τὰ παιδιά της!... Δάκρυα ἐπλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ἐξέσπασαν σὲ θρῆνο.

‘Αλλ’ ὁ θρῆνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀποκοιμήθηκε καὶ ἐκείνη. ‘Ωρες ἐπέρασαν καὶ ἡ κυρα—’ Άννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἤκουσε νὰ κτυποῦν οἱ καμπάνες, ποὺ ἐκαλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλη ἑορτή· ὁ ἥχος των ἔφθανε στ’ αὐτιά της χαρμόσυνος, ἀλλὰ μισοσβημένος.

Θέλει νὰ σηκωθῇ, νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλητα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρνει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. ‘Ο κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν μὲ ἀλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι ἐνόμισε ὅτι ἐκτύπησαν τὴν θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, ποὺ οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῇ. Κάποιος ἐπέρασε μέσα ἐλαφρὰ ἐλαφρά, σὰν νὰ ἐπατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴν τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιός τάχα νὰ ἦταν; ‘Ανοιξε τὰ μάτια της νὰ ἴδῃ· τῆς ἐφάνηκε ὅτι τὰ ἀνοιξε. Καὶ εἶδε τότε ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἔνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμάτα συμπάθεια, λέτε· καὶ ἦταν ἄγγελος.

"Εκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ έρωτήσῃ ποιός ήταν αύτὸς μὲ τὴν οὐράνια εύμορφιά, ἀλλ' ὁ βαρὺς ὑπνος δὲν τὴν ἄφηνε. 'Ο ἐπισκέπτης ἐπροχώρησε δύο τρίχ βήματα καὶ ἔβαλε ἕνα χάρτινο κιβώτιο, ἔνα μεγάλο κιβώτιο. ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιού.

"Απλωσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιὰ οὐλή. Τὰ ἐγάλι-
δεψε καὶ ἔνα φῶς ζωηρό. ἀλλ' ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ ἐχύθηκε
γύρω καὶ ἐφώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιάτικος ἥλιος· τοὺς ἐχα-
μογέλασε καὶ ἔνα ἀρωματικὸ ρόδο ρόδο ύπλημα μύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἶπε, σὲ ἐγνώρισα ἀπὸ τὶς θεῖες πληγές Σου!

Καὶ μὲ καρδιὰ πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθο ἐπε-
τάχτηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια του, νὰ τ' ἀσπασθῇ, νὰ τὰ βρέ-
ξῃ μὲ τὰ δάκρυα τῆς.

'Αλλ' ὅταν εὑρέθηκε δρόθη, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς ἐπι-
σκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῆ. Τὸ ὄνειρο εἶχε
σβήσει· μόνο τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ ἐτρεμόσβηγε στὸ εἰκο-
νοστάσι.

Τὸ χάρτινο κιβώτιο "Εκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔρριξε μιὰ μα-
τιὰ στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοούλα των ἀκου-
όταν ἐλαφρά· ἐκοιμῶντο ἥσυχα ἥσυχα, σὰν σὲ
θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια μὲ τὶς
θεῖες πληγές!

"Οταν δύμας τὸ βλέμμα της ἔπεισε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ
ἐπάνω ἔνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο, ποὺ ἀφησε ὁ θεῖος
ἐπισκέπτης. Μὲ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἐτρεξε καὶ τὸ ἐπῆρε
στὰ χέρια της· τῆς ἐφάνηκε πολὺ βαρύ. Τὸ ἀνοιξε· ὡς τὸ θαῦ-
μα! χίλια δυὸ καλά.

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! εἶπε πάλι. Καὶ ἀρχισε νὰ
φωνάξῃ μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της:

— Θοδωράκη, Φωνή! Ξυπνήστε! Σηκωθῆτε γρήγορα!
Καὶ τὰ ἔπικαιρε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια
νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιὰ ἔξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸν βαθὺ πρωινὸν
ὕπνον καὶ καθισμένα στὸν κρεβάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια των. Τρο-
μαχημένα ἀπὸ τὸ πρωινὸν ἀγουροξύπνημα ἐρώτησαν μὲ ἀ-
πορία:

— Γιατί, μαννούλα, μᾶς ἔξύπνησες τόσο πρωί;

— Ελάτε, ἐλάτε γρήγορα νὰ ίδητε· τοὺς ἀπάντησε καὶ
τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ ίδοῦν! Επάνω ἦσαν δύο ζευγαράκια ὑποδήματα
ἀκριβῶς στὸ πόδι των· ἔνα κοστούμι γιὰ ἀγόρι, ἔνα φορε-
ματάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι, ἔνα φόρεμα μάλλινο σὲ πήχεις
γυναικεῖο, δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα καὶ ἔνας σιδη-
ρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ
βαγόνια. Τὰ παιδιὰ δὲν ἔχόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ
δάκτυλά των ἄρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

Απὸ κάτω ἤταν καὶ δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κου-
τιὰ χάρτινα καὶ τενεκεδένια. "Αλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια,
ἄλλα συμπυκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βούτυρο, ἄλλα φυστί-
κια, γαλετάκια, ζάχαρι, σοκολάτα, τσάι, καραμέλες, ἀφράτα
μπισκότα· ώς καὶ βῶλοι ἦσαν μέσα, νὰ παίζουν παιδιά.

Τὰ δρρανὰ τὰ ἔχασαν· ποιός τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολύ-
τιμα πράγματα! Καὶ ἔκπληκτα ἐρώτησαν:

— Ποιός τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα;

— Ο καλὸς Χριστός! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

Ο Θοδωράκης ἀνυπόμονος ἐπῆρε τὸ κοστούμι καὶ ἀρ-
χισε νὰ τὸ ἐρευνᾷ. Σὲ μία τσέπη ηὔρε ἔνα φάκελο.

— Μαννούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἔνα γράμμα· εἴπε καὶ τὸ
δώσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἄνοιξαν· εἶχε μέσα ἔνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολαρίων καὶ ἔνα σημείωμα Ἑλληνικὰ γραμμένο:

«Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο σὲ μία Ἐλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια τῆς».

Τὴν ὥρα ἐκείνη—εἶχε βγῆ πιὰ ὁ ἥλιος—ἄνοιξε ἡ θύρα τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἐμπήκε μέσα ἡ κυρία Χαρίκλεια, ἀδελφὴ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τὴν λειτουργία καὶ ἐπέρασε νὰ εἴπῃ στὴν κυρα—"Αννα γιὰ τὸ δέμα, ποὺ εἶχε ἀφῆσει περνῶντας. Τὸ ἕστελνε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρός, ποὺ στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου. 'Αλλὰ δὲν εἴπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴν προσευχή των.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ ὄρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκονίσματα εὐχαριστοῦσαν τὸ Θεῖο Παιδάκι, ποὺ ἐγεννήθηκε τὴν ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμο τὴν παρηγορία, τὴν ἀγάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστατεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρινὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γενναία χριστιανικὴ καρδιά.

Θερμὰ δώρα, ποὺ ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαιναν ἀπὸ τὰ μάτια των!

Nικόλαος Α. Κοντόπουλος

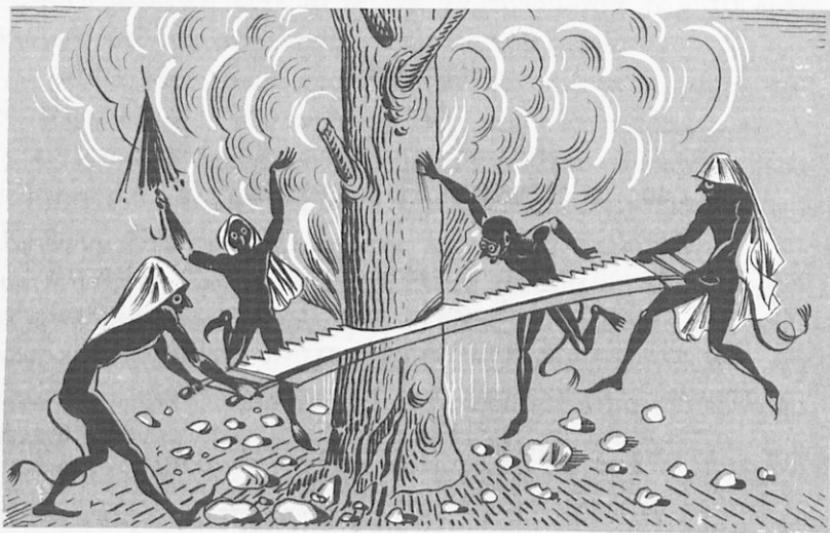
40. Η ΓΕΝΝΗΣΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Νά 'μουν τοῦ στάβλου ἐν' ἄχυρο, ἐνα φτωχὸν κομμάτι,
τὴν ὥρα π' ἀνοιξε δὲ Χριστὸς στὸν ἥλιο του τὸ μάτι!
Νὰ ἴδω τὴν πρώτη του ματιὰ καὶ τὸ χαμόγελό του
τὸ στέμμα τῶν ἀκτίνων του γῆρο στὸ μέτωπό του.

Νὰ λάμψω ἀπὸ τὴ λάμψι του κι ἐγὼ σὰ διαμαντάκι,
κι ἀπὸ τὴ θεία του πνοή νὰ γίνω λουλουδάκι,
νὰ μοσκοβιληθῶ κι ἐγὼ ἀπὸ τὴν εὐωδία
που ἀναψε στὰ πόδια του τῶν Μάγων ἡ λατρεία!

Κωστῆς Παλαμᾶς

41. ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

1. Ο στῦλος τῆς γῆς

Κάτω ἀπὸ τὴν γῆν ὑπάρχει ἔνα μεγάλο δένδρο, ὡσὰν στῦλος πελώριος καὶ γερός, καὶ βαστάει τὴν γῆν. "Ἐτσι ἐλεγαν οἱ παλαιότεροι. Ἐκεῖ κάτω εύρισκονται ὅλο τὸ χρόνο οἱ Καλλικάντζαροι καὶ δουλεύουν νύκτα καὶ ἡμέρα. Προσπαθοῦν νὰ κόψουν τὸ στῦλο, ποὺ βαστάει τὴν γῆν, γιατὶ θέλουν νὰ τὴν ἴδουν νὰ γκρεμίζεται καὶ νὰ γελοῦν. Κτυποῦν λοιπὸν μὲ μικρὰ τσεκουράκια καὶ πριονίζουν μὲ πριονάκια. Κάθε χρόνο, μόλις ζυγώνουν νὰ τὸ κόψουν, νά σου καὶ ἔρχονται καὶ τὰ Χριστούγεννα.

—"Αιντε, πᾶμε τώρα νὰ γλεντήσωμε λίγο ἐπάνω στὴ γῆ, πειράζοντας τοὺς ἀνθρώπους, γιορτὲς ἡμέρες ποὺ ἥρθαν. Πᾶμε, καὶ στὸ γυρισμό μας τὸ ἀποκόβομε.

"Ἐρχονται λοιπὸν κοντά μας. Στὸ γυρισμό τους ὅμως

ενέρισκουν τὸ δένδρο νὰ ἔχῃ θρέψει. Καὶ τότε ἀρχίζουν πάλι
ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Εὔτυχῶς ποὺ εἶναι κουτούτσικοι οἱ Καλλικάντζαροι, γιὰ
τοῦτο κάθε χρόνο πάντα τὰ ἴδια κάμνουν καὶ πάντα τὰ
ἴδια παθαίνουν μὲ τοῦτο τὸ θεόρατο δένδρο, ποὺ κρατάει
τὴ γῆ ὀλόκληρη μὲ τὰ χωριά της καὶ μὲ τὶς πολιτεῖες της.

2. 'Ο μυλωνᾶς καὶ δ Καλλικάντζαρος

Μιὰ φορὰ ἔνας μυλωνᾶς εἶχε ὥραιά φωτιὰ μὲ κάρβου-
να στὸ μύλο του καὶ ἔψηγε μιὰ σούβλα κρέας. 'Εκεῖ ποὺ
ἐγύριζε τὴ σούβλα του, βλέπει στὴν ἄλλη μεριὰ ἔναν Καλλι-
κάντζαρο καὶ ἐγύριζε μιὰ σούβλα μὲ βατράχους! Δὲν τοῦ
ἔμιλησε διόλου. "Τστερα ἀπὸ λίγο τὸν ἐρωτᾶ δ Καλλικάν-
τζαρος πῶς τὸν λέγουν.

—'Εαυτὸ μὲ λέγουν, τοῦ λέγει δ μυλωνᾶς.

'Εκεῖ ποὺ ἐγύριζε τὴ σούβλα καὶ τὸ κρέας ἦταν ροδο-
κόκινο καὶ ἐμοσχομύριζε, δ Καλλικάντζαρος βάζει τὴν ἴδι-
κή του σούβλα μὲ τοὺς βατράχους ἐπάνω στὸ κρέας.

Πάτ! δὲν ἀργεῖ δ μυλωνᾶς καὶ τοῦ φέρνει μιὰ μὲ ἔνα
ἀναμμένο δαυλὶ καί, καθὼς δ Καλλικάντζαρος ἦταν γυμνός,
τὸν κατάκαψε!

Φωνὲς καὶ κακὸ δ Καλλικάντζαρος!

—Βοηθᾶτε, ἀδέρφια, γιατὶ μ' ἔκαψαν!

—Βρέ, ποιός σ' ἔκαψε; τοῦ λέγουν οἱ ἄλλοι Καλλικάν-
τζαροι ἀπ' ἔξω.

—Ο 'Εαυτὸς μ' ἔκαψε, τοὺς λέγει ἔκεινος ἀπὸ μέσα.

—Αμ' σὰν ἐκάηκες ἀπὸ τὸν ἔαυτό σου, τί σκούζεις ἔτσι;

Καὶ ἔτσι τὴν ἔπαθε ὁ καλός σου δ Καλλικάντζαρος,
γιατὶ δ μυλωνᾶς ἐφάνηκεν ἐξυπνότερός του.

Έκλογή Κ. Ρωμαίου

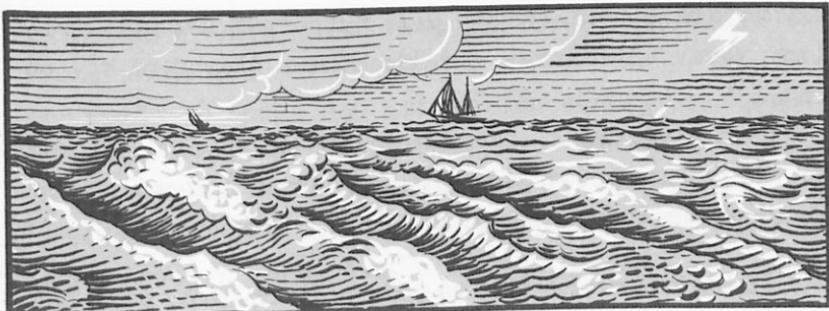
42. ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

Ἐλᾶτε στὸ τραπέζι μας ἀπόψε,
γιὰ τὴ χαρὰ νὰ κάμωμε μιὰ θέσι.
Τὴν πίττα μας, πατέρα, τώρα κόψε,
νὰ ἴδουμε τὸ φλουρὶ σὲ ποιὸν θὰ πέσῃ.

Κι ἀς μένη ἔτσι στρωμένο ἀπόψε, ἀς μένη
κι ἡ σόμπα μας ἀς καίη ἐκεῖ στὸ πλάι
Ἀπόψε μὲ τὴν κάπα χιονισμένη
θὰ ρθῇ κι ὁ "Αι-Βασίλης γιὰ νὰ φάη.

Στέλιος Σπεράντσας

43. « ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΣΜΕΝΗ ΘΑΛΑΣΣΑ »

— “Οση γαλήνη και ἀν κάνη, δση καλοκαιρία και ἀν υπάρχη, πάντα στὶς δώδεκα τὰ μεσάνυκτα κάθε παραμονῆς Χριστουγέννων θὰ ἰδῆτε ἐδῶ τὴ θάλασσα νὰ φουσκώνη, νὰ ἀφρίζῃ χωρὶς βοὴ και ἀντάρα και νὰ γεμίζῃ ἀσπρα κύματα, λέτε και εἶναι κοπάδια πρόβατα, ποὺ βόσκουν σὲ λιβάδι. Και παλι σιγά-σιγά τὰ κύματα σβήνουν και χάνονται στὰ βάθη τοῦ πελάγους...

“Ετσι μᾶς ἔλεγεν ὁ μπάρμπα ’Ηλίας ὁ Σερεμέτης, στρί-
βοντας μὲ τὰ ροζιάρικα, χονδρόπετσιασμένα χέρια του σιγά-
ρο. Και ἔξακολούθησε:

— Και μὴ θαρρεῖτε πώς εἶναι τὰ πεῦκα τότε, ποὺ βουτ-
ζουν ἐδῶ... Εἶναι ὁ βοσκός, ποὺ σαλαγάει τὰ πρόβατα ἐπάνω
κάτω στὸ περιγιάλι... ’Εμεῖς τὸ ξεύρουμε πάππου πρὸς πάπ-
που και τὸ εἴδαμε μὲ τὰ μάτια μας...

‘Απίθωσε τὸ σιγάρο στὸ πλαίσιο τοῦ παραγωνιοῦ,
ὅπου ἐσπιθοβολοῦσαν τὰ λιόκλαρα, και ἐσταυροκοπήθηκε
μ’ εὐλάβεια. Τὸ πρόσωπό του, ποὺ τὸ εἶχαν ψήσει ἡ ἄλμη
τὸ λιοπύρι και τὰ ξηροβόρια, ἀνυψώθηκε μὲ μιὰν ἐνατένισι
κάποιας διπτασίας. Και τὰ μάτια του, ποὺ τὰ ἐσκίαζαν πυκνά,

ἀκατάστατα φρύδια, ἐπῆραν μιὰν ἡμερότητα καὶ μιὰν ἀγαλλίασι, ώσαν νὰ ἔβλεπαν στὰ Θεοφάνεια ὀλάνοικτο τὸν οὐρανό...

— "Ετσι εἶναι, εἶπε, ξαναπαίρνοντας τὸ σιγάρο καὶ τραβῶντας βαθειές ρουφηξιές... Μοῦ τὰ ἔλεγεν ἡ κυρούλα μου... 'Εκαθόμουνα δίπλα της καὶ ἄρχιζε τὴν ἴστορία:

— Τὸ βλέπεις ἐκεῖ τὸ χάλασμα στὴν πέρα ράχι, ἐπάνω ἀπὸ τῆς Μπίγλαινας τὸ λιοστάσι; 'Εκεῖ ἦταν τότε ἡ στάνη τοῦ Χριστόγιωργα μὲ τ' ὄνομα, τοῦ πρώτου ἀρχιτελιγγα τοῦ τόπου... Γιατὶ τότε δὲν ἦταν τίποτε ἐδῶ· μηδὲ λιοστάσια, μηδὲ χωριό... "Ερχονταν, βλέπεις, οἱ « φοῦστες » μὲ 'Αλγερίνους καὶ ἐσκότωναν τὰ παλληκάρια καὶ ἐπαιρναν ἀπὸ τὰ σπίτια ὅτι εὕρισκαν... Γι' αὐτὸ καὶ τὸ χωριὸ ἦτο ὑψηλὰ στὴν Παλιοχώρα καὶ εἶχε βίγλες, που ἐφύλαγαν καὶ ἔδιναν εἰδήσι.

Καὶ ὅταν ἐφαίνονταν οἱ φοῦστες στὸ γιαλό, οἱ ἔξωμεριτες ὅπου φύγη φύγη... "Ακουες θρῆνο τὰ παιδιά καὶ χάρχαλο τὰ πράγματα. Καὶ ἔτρεχαν νὰ κρυφθοῦν στὸ φρούριο... "Ας εἶναι...

Ποὺ λές, σ' ἐκεῖνο τὸ χάλασμα ἐπάνω στὴν πέρα ράχι ἥτο ἡ στάνη τοῦ Χριστόγιωργα. « Εἶχε χιλιάδες πρόβατα καὶ μυριάδες γίδια », ποὺ λέγει τὸ τραγούδι... Μὰ ἦταν ἀνθρωπος σκληρὸς καὶ ἀπόνετος καὶ δὲν ἔκαμνε καλὸ σ' ἀνθρωπο.

Μιὰ βραδιά, ποὺ λές, μιὰ παραμονὴ τοῦ Χριστοῦ, κάποιος ἐπῆγε καὶ κτύπησε τὴν θύρα του. Οἱ σκύλοι, ποὺ ἔσκιζαν ἀνθρωπο, οὕτε ἐσκουξαν οὕτε ἀγρίεψαν. Μόνο ἐπῆγαν καὶ συμμαζεύθηκαν στὰ πόδια τοῦ Χριστόγιωργα.

— Ποιός εἶναι αὐτοῦ; ἔξεφώνησεν ἐκεῖνος ἀγριεμένος.
Ποιός εἶσαι; Τί γυρεύεις τέτοια ὄρα;

— "Αν εἶσαι χριστιανός, ἀνοιξε ἀποκρίθηκε μιὰ φωνή.

Μ' ἔπιασε ἡ νύκτα καὶ τὸ κρύο καὶ δὲν ἤξεύρω ποῦ νὰ πάω.

Ἐχιόνιζε κι ὅλας, ἔξέχασα νὰ σου τὸ εἰπῶ.

— Τράβα τὸ δρόμο σου καὶ ἐδῶ δὲν εἶναι χάνι, ἔξεφώνη-
σε ὁ Χριστόγιωργας καὶ ἔχούγιαξε τὰ σκυλιά.

Μὰ ἐκεῖνα δὲν ἔκουνήθηκαν!

— Γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ποὺ γεννιέται τώρα, εἶπε
παρακαλεστὰ ἡ φωνή, ἀνοιξε, δὲν βαστῶ πιά...

Μὰ ἐκεῖνος ποῦ ν' ἀνοίξῃ!

— Σῦρε στὸ δρόμο σου, ξαναεῖπε ἀγριεμένα.

— Γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ἀνοιξε, εἶπε πάλι ἡ φωνή.

Μὰ ποῦ ἐκεῖνος!...

Κι ἔξαφνα ἄκουσε τὸ ποδοβολητὸ τῶν ἀρνιῶν, ὡσὰν
νὰ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ μανδρί. Κι ἡ θύρα ἀνοιξε μόνη της
κι ἔβγηκαν ἔξω τὰ σκυλιά: Στὴν κατηφοριά, ὡσὰν φεγγερὴ
σκιά, κατέβαινε ὁ ξένος. Καὶ ὅπισω του ἀκολουθοῦσαν τὰ
πρόβατα... Μπροστὰ ὁ ξένος καὶ πίσω αὐτὰ καὶ παραπίσω
ὁ Χριστόγιωργας φωνάζοντας.

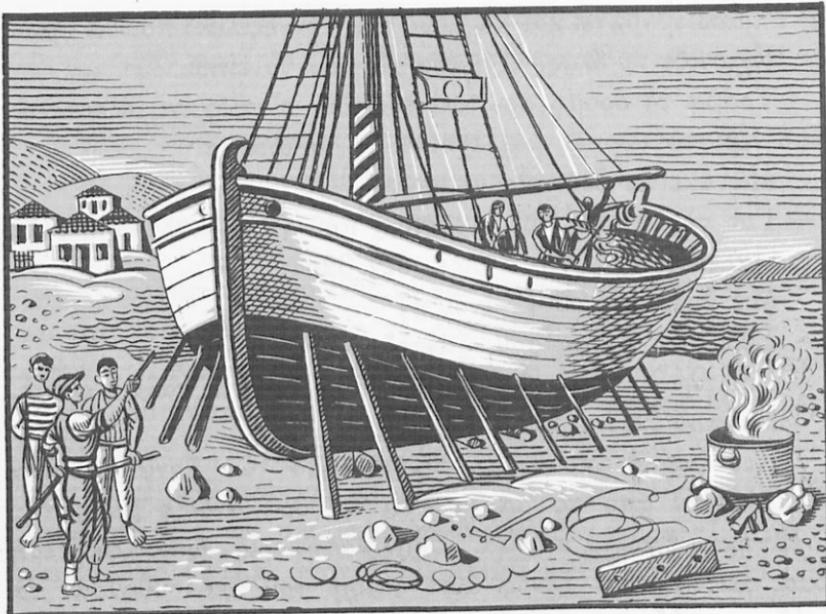
“Οταν ὁ ξένος ἔφθασε στὴν θάλασσα, ἀρχισε νὰ περ-
πατᾷ στὰ κύματα. Ὁπίσω του ἔρχονταν ἕνα-ένα τὰ πρό-
βατα. Καὶ ἐγέμισεν ἡ θάλασσα ἀπὸ πρόβατα, ποὺ ὀλοένα
ἔξεμάκραιναν, ἀκολουθῶντας τὴν φωτερὴ σκιά, ὡσπου ἔχά-
θηκαν στὰ βάθη τοῦ πελάγου.

Κι ἐχάθηκε κι ὁ Χριστόγιωργας. Κι ἐρήμαξε ἡ στά-
νη του. Καὶ μόνον κάθε χρονιὰ τὴν παραμονὴ τοῦ Χρι-
στοῦ, στὰ μεσάνυκτα, πηγαινοέρχεται στὸν γιαλὸ καὶ σαλαγᾶ
τὰ πρόβατα, ποὺ ἀκολουθοῦν τὸν Χριστό. Γιατὶ ὁ Χριστὸς
ῆταν ποὺ εἶχεν ἔλθει γιὰ νὰ τὸν σώσῃ ἢ νὰ τὸν τιμωρήσῃ.

Καὶ ὁ μπάρμπα 'Ηλίας ἔσταυροκοπήθηκε πάλι..

Γεράσιμος "Αινινος

Περιοδικὸν «Ναυτικὴ Ελλὰς»

44. ΤΟ ΡΙΞΙΜΟ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ

Εἶναι Κυριακὴ τοῦ Φεβρουαρίου, μία ώραία ἡμέρα.

‘Ο καπετάν Μαλάμος βαπτίζει σήμερα τὸ μπρίκι του καὶ ἔχει καλεσμένο ὅλο τὸ νησί.

Τὸ Ναυπηγεῖο — ὁ ταρσανᾶς, ποὺ τὸ λέγουν στὸ νησὶ — γεμάτο μαδέρια, κατάρτια, σανίδες, πελεκούδια, ροκανίδια. ‘Ο ἀέρας γεμάτος ἀπὸ τὴν ἄρμη τοῦ νεροῦ, τὴν μυρωδιὰ τοῦ κατραμιοῦ, τῆς πίσσας, τῶν σχοινιῶν...

“Ολα τοῦ ναυτόκοσμου τὰ σύνεργα, οἱ ἀπλοὶ πόθοι καὶ οἱ μεγάλες ἐλπίδες, στέκονται ξυλόκτιστες στὴν ἀμμουδιά. Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι γυρίζουν στὰ σκαριά.

Πηδοῦν μέσα τὰ παιδιά, τὰ ψηλαφοῦν οἱ ἄνδρες, τὰ καμαρώνουν καὶ τοὺς μιλοῦν πολλὲς φορές λέγουν τὴν ἀξί-

αν των, λογαριάζουν τὴ γοργάδα των, συμβουλεύουν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ κάθε τί.

Τὸ μπρίκι τοῦ καπετᾶν Μαλάμου ἐπάνω στὴ σκάρα του μὲ τὴν πλώρη σπαθωτή, στεφανοζωμένη τὴν πρύμνη, μὲ τὰ μποντίλια του ἀπλωτὰ ζερβόδεξα, ὅμοιάζει σαρανταποδαροῦσα κρεμάμενη στὴν ἀμμουδιά.

‘Ολογάλαζη ἡ θάλασσα ἀστράφτει καὶ παιγνιδίζει καὶ φτειάνει γλῶσσες - γλωσσίτσες στὰ πόδια τοῦ καραβιοῦ, τὸ ράντίζει μὲ τὸν ἀφρό της, καὶ τοῦ κελαδεῖ μυστικά, ὡσὰν νὰ τοῦ λέγῃ :

—“Ελα! ”Ελα! νὰ σὲ πλαγιάσω στὸν κόρφο μου. Τί κάθεσαι ἄψυχο ξύλο καὶ βάρυπνο; Δὲν ἐβαρέθηκες τὴ νάρκη τοῦ δάσους καὶ τὴν ἀβουλη ζωή; Ντροπή σου! ”Ἐβγα νὰ παλέψης μὲ τὸ κῦμα! ”Ορμησε στηθᾶτο νὰ κουρελιάσῃς τὸν δάνεμο! ”Ελα νὰ γίνης ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ

δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπτωσι, τραγούδι τῶν ναυτῶν, καὶ χῆμα τοῦ καπετάνιου. "Ἐλα, χρυσό μου, ἔλα!

Καὶ ἐκεῖνο τὸ ἄπραγο, ὡσὰν νὰ νοιώθῃ τὰ λόγια τῆς ἀρχίζει καὶ τριζοβολᾶ, ἔτοιμο νὰ ἀφήσῃ τὸ κλινάρι του.

'Ο καπετάν Μαλάμος, φρεσκοξυρισμένος, γελαστός, μὲ τὴν τσόχινη βράκα καὶ τὸ πλατύ ζωνάρι, ἀνυπόμονα περιμένει. Δίπλα του ἡ καπετάνισσα, ντυμένη στὰ μεταξωτά. Καὶ τὸ βιολί καὶ τὸ λαλαγοῦν τὴν χαρὰ καὶ τῶν δυό των στὰ τετραπέρατα.

'Ο παπᾶς, ντυμένος τ' ἄμφια, διαβάζει τὴν εὐχὴν στὸ πλεούμενο.

'Ο πρωτομάστορας ἀρχίζει τὰ προστάγματα :

— Φόρα τὸ πλώριο!

— Φόρα σκόντρα καὶ σκαρί!

"Ενα μετὰ τὸ ἄλλο φεύγουν τὰ στηρίγματα ἀπὸ τὴν σκάρα καὶ τὸ μπρίκι ἀρχίζει νὰ τραμπαλίζεται, μουδιασμένο, θαρρεῖς, ἀπὸ τὸ καθιστό, ἀτολμο στὴ νέα του ζωή. Τὰ παιδιά, ποὺ εἶναι ἀνεβασμένα στὸ κατάστρωμα, τρέχουν ἀπὸ τὴν πρύμνη στὴν πλώρη, ἀπὸ πλευρὸ σὲ πλευρό, μαζὶ ὅλα, μὲ τὴν κρυφὴ ποδοβολὴ κοπαδιοῦ...

— Γιούργια, κράζει τότε δὲ καπετάνιος.

Στενάζει τὸ πλοϊο μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων, γλιστρᾶ στὰ νερὰ ὡσὰν πάπια, μαζὶ μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά του.

— Καλοτάξιδο, καπετάν Μαλάμο, καλοτάξιδο! Καὶ τὸ καρφί του μάλαμα, φωνάζει δὲ ναυτόκοσμος, βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα.

¹Ανδρέας Καρκαβίτσας

45. ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

- Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό ;
Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα, δὲν τὴν φοβᾶσαι ;
”Ανεμοί σφυρίζουν καὶ πέφτει νερό,
ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό ;
  - Γιὰ χώρα πηγαίνω πολὺ μακρινή.
Θὰ φέξουνε φάροι πολλοὶ νὰ περάσω.
Βοριᾶδες, νοτιᾶδες θὰ βρῶ, μὰ θὰ φθάσω
μὲ πρέμο ἀγεράκι, μ' ἀκέριο πανί.
  - Κι οἱ κάβοι ἀν σοῦ στήσουν τὴ νύκτα καρτέρι ;
’Απάνω σου ἀν πέσῃ τὸ κῦμα θεριό,
καὶ πάρη τοὺς ναῦτες καὶ τὸν τιμονιέρη ;
Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιον καιρό ;
  - Ψηλὰ στὸ ἐκκλησάκι τοῦ βράχου, ποὺ ἀσπρίζει,
γιὰ μένα ἔχουν κάμει κρυφὴ λειτουργία:
δρθὸς δὲ Χριστὸς τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει,
στὴν πλώρη μου στέκει ἡ Παρθένα Μαρία.
« Τὰ χελιδόνια »
- Ζαχαρίας Παπαντωνίου

46. Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

‘Ο γέρο - Καλούδης ράβει τὸ πανὶ στὴν πλώρη. Οἱ ναῦτες γῦρό του τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς διηγηθῇ καμμιὰ ἴστορία. ‘Ο γέρο - Καλούδης μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χείλη ἀρχισε :

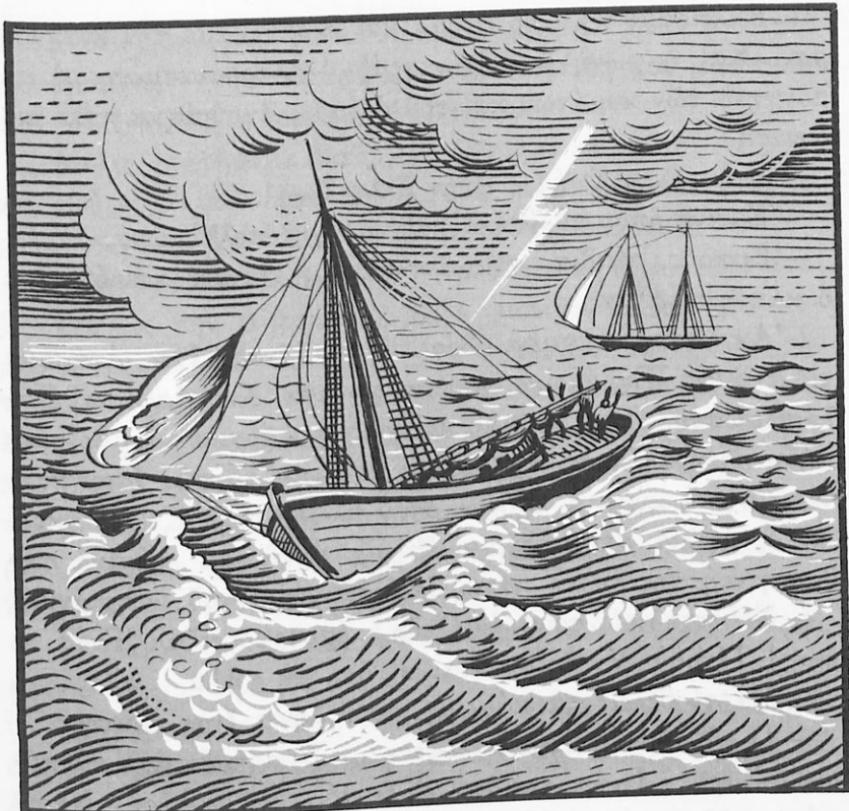
— Μιὰ φορά, ἔκινδυνέψαμε νὰ πνιγοῦμε στὴ Μαύρη Θάλασσα. Ἐκεῖ, ποὺ ἐνομίζαμε πῶς ἄδικα ἐπαλεύαμε νὰ σώθοῦμε, βλέπομε μακριὰ ἔνα μικρὸ χαμηλὸ πανάκι. Μὲ μιᾶς ἔζωντανέψαμε ὅλοι. Δένομε ἀμέσως τὴ σημαία κόμπο στὸ κατάρτι φηλὰ καὶ ἀρχίζομε νὰ φωνάζωμε, νὰ φυσοῦμε τὸν κόχυλα καὶ νὰ κινοῦμε τὶς σκούφιες μας. Τὸ καράβι μακριὰ μόλις ἐφαινόταν ὡσὰν χελιδονάκι, ποὺ σιγοπετᾷ. Σὲ λιγάκι ἐφάνηκε ὀλόκληρο, ἐρχόταν ὡσὰν βόλι ἐπάνω μας. Σὲ λίγο ἐπλησίασε ἐδιάβαζα μάλιστα καὶ τὸ ὄνομά του στὶς κουλοῦρες· τὸ ἔλεγαν « Σωτῆρα ».

“Α! ᾳ! ᾳ!, ἐβάλαμε ὅλοι χαρούμενες φωνές. Ἀπὸ ἔκεινους ὅμως οὔτε ἔκινήθηκε οὔτε ἐφώναξε κανείς. Εἴδα καλὰ τὸν τιμονιέρη στὸ τιμόνι, τὸν καπετάνιο ὀρθὸ στὴν πρύμνη, τὸ ναύκληρο καὶ πέντ’ ἔξι ναῦτες. “Ολοι ἔστεκαν καὶ μᾶς κοίταζαν, μὰ οὔτε σχοινιὰ ἑτοίμαζαν οὔτε τίποτα. Μόνον ὁ σκύλος τους, ἔνας σκύλος μαλλιαρός, κατάμαυρος, μὲ κεφάλι ὀλοστρόγγυλο ὡσὰν « μπόμπα » παλιοῦ κανονιοῦ, μᾶς ἔστελλε τὸ ἄγριό του γαύγισμα.

‘Ωστόσο τὸ καράβι ἥρθε μιὰ βόλτα καὶ ἔπεσε δίπλα μας, δεκαπέντε ὀργυιές μακριά. Μὰ βλέπω ἔξαφνα τὸν καπετάνιο νὰ γυρίζῃ στὸν τιμονιέρη. Μιὰ τιμονιὰ ἔκεινος, καὶ τὸ καράβι ἀλλάζει δρόμο. Βάζομε τὶς φωνές :

— ‘Αδέλφια, πνιγόμαστε!... Ποῦ μᾶς ἀφήνετε; Σῶστέ μας!... ‘Αδέλφια, πνιγόμαστε!... Βοήθεια!...

‘Ακούσθηκε κάποια φωνὴ κι ἐσωπάσαμε, ὁ ἔνας ἔκλεισε

τὸ στόμα τοῦ ἄλλου μὲ τὴν παλάμη του. Καὶ μέσα στὴν ταραχὴ τῶν κυμάτων καὶ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου ἀκούσθηκε μιὰ φωνή, ὡσὰν νὰ τὴν ἔστελλε ὁ ἴδιος ὁ Χάρος :

— Στὴν ἄλλη ζωή!... στὴν ἄλλη ζωή!...

Δὲν τὸ ἐπίστευαν τὰ αὐτιά μου!... Εἶπα πώς ὁ καπετάνιος ἥθελε νὰ παίξῃ μὲ τὴ θέσι μας καὶ ἅρχισα νὰ θυμώνω περισσότερο γιὰ τὰ ἄνοστα χωρατὰ παρὰ γιὰ τὴ σκληρή του πρᾶξι. ‘Ο « Σωτῆρας » δύμως πάντα ἐμάκραινε. Βάζομε πάλι τὶς ἄγριες φωνές :

— ’Αδέλφια, πνιγόμαστε! ποῦ μᾶς ἀφήνετε! βοήθεια!... πνιγόμαστε, βοήθεια!...

’Εκλείσαμε πάλι τὸ στόμα καὶ ἐκρατήσαμε τὴν ἀναπνοή μας. Καὶ ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸ καράβι, συντροφιασμένη μὲ τὸ βογγητὸ τῶν κυμάτων καὶ τοῦ ἀνέμου, ἀκούσθηκε πάλι πιὸ δυνατή :

— Στὴν ἄλλη ζωή!... στὴν ἄλλη ζωή!...

”Εμεινε ὅπου εύρεθηκε καθένας γιὰ πολλὴ ὥρα.

— ’Εμπρός, παιδιά, στὶς ἀντλίες, μὴ χάνετε καιρό! εἴπε ὁ καπετάνιος μας.

’Αντλήσαμε καρμιὰ ὥρα: ἔπειτα ἔνας - ἔνας ἀφήσαμε τὶς ἀντλίες. ’Επλάκωσε ώστόσο ἡ νύκτα. Καὶ τί νύκτα! Κόλασι σωστή. Πῆρε χιονιᾶς καὶ τὸ χιόνι ἄρχισε νὰ μᾶς σκεπάζῃ. Νέκρα ἔπεσε στὸ καράβι κι ἐνόμιζες πώς ἦταν παντέρημο στὰ κύματα. Μόνον στὴν πλώρη οὔρλιαζε τὸ σκυλί καὶ ἡ ἀντλία στὴν πρύμνη ἔβγαζε ἀργά καὶ ρυθμικὰ τὴν θρηνητική της φωνὴ κάτω ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ καπετάνιου.

— Ναῦτες ποὺ τοὺς ἐδιάλεξα! ἐμουρμούριζε. ”Ενας κι ἔνας! Τέτοιοι δὲν βρίσκονται σ’ ὅλη τὴ γῆ!...

— Μὰ τί θέλεις νὰ κάμωμε; τοῦ λέγει ἔνας ναύτης.

— Τί νὰ κάμετε; Νὰ παλέψετε!... Σ’ ἄρπαξε ἀπὸ τὰ πόδια ὁ Χάρος; Πιάσε τον ἀπὸ τὸ λαιμό... Θὰ σὲ πάρη; Νὰ σὲ πάρη παλληκαρίσια. ”Οχι νὰ σταυρώσης τὰ χέρια καὶ νὰ παραδοθῆς.

— Μὰ δὲν βλέπεις ποὺ χάσκει τὸ κῦμα νὰ μᾶς καταπιῇ;

— ”Ωσπου νὰ μὲ καταπιῇ ἐκεῖνο, τὸ ρουφάω ἐγώ!...

”Ο καπετάνιος ἐγύρευε νὰ μᾶς κεντήσῃ τὴ φιλοτιμία, ἀλλὰ ποιός ἡμποροῦσε νὰ κινηθῇ; Τὸ χιόνι ἦταν ὅς ἔνα πῆχυ στὸ κατάστρωμα. Σχοινιά, κατάρτια, σίδερα, ὅλα κάτασπρα.

”Ετσι ἥμαστε, ὅταν ἀκούσαμε μιὰ φωνή:

— ”Ε! ἀπὸ τὸ καράβι!...

Νὰ μὴν ἦταν ἀπὸ τὸν «Σωτῆρα»; Δόξα νά ’χη ὁ

Θεός, δὲν ἥταν ἀπὸ τὰ καταραμένο καράβι· ἥταν ἀπὸ τὴν γαλαξιδιώτικη γολέττα τοῦ καπετάν Καρέλη, ποὺ μᾶς ἔσωσεν. Ὁλίγο ἀκόμη καὶ θά ἐβουλιάζαμε.

Μόλις ἐπατήσαμε ἐκεῖ, μᾶς ἔβγαλαν οἱ ναῦτες τὰ ροῦχα, ποὺ εἶχαν κολλήσει ἐπάνω μας, μᾶς ἐπότισαν τσάι μὲ ρούμι καὶ μᾶς ἐξάπλωσαν στὰ ζεστά στρώματα.

Φθάσαμε τὴν ἄλλη μέρα στὴν Πόλι κι ἀπὸ ἐκεῖ κατέβηκαμε εἰς τὴν Δῆλο μὲ φοβερὸ χιονιᾶ. Ἐβδομῆντα καράβια, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἥταν ἐκεῖ ἀραγμένα ἀπὸ τὴν τρικυμία. Ἀπὸ τὰ κατάρτια καὶ τὰ σχοινιά ἐνόμισα πῶς ἔμπαινα σὲ πυκνὸ δάσος χειμῶνα καιρό. Δὲν ἀράξαμε ἀκόμη, καὶ βλέπω τὸν καπετάνιο μας κατακόκκινο νὰ τρέχῃ στὴν πλάρη καὶ νὰ φωνάζῃ. Κοιτάζω καλά τὸ καταραμένο καράβι, δ «Σωτῆρας», ἔστεκε δίπλα μας. Εἶδα κι ἔπαθα νὰ ἡσυχάσω τὸν καπετάν Μπισμάνη.

— Ή κακία τοῦ ἔμεινε, τοῦ εἶπα· νά, ποὺ δ Θεὸς δὲν μᾶς ἄφησε νὰ χαθοῦμε.

Ἄρχισε νὰ νυκτώνῃ καὶ δ καιρὸς ἔδειχνε κακὰ σημάδια. Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε μαραμένος πίσω ἀπὸ τὴ Σίφνο. Τὸ ἀκρωτήριο τῆς Τήγνου, δ Τσικνιᾶς, ἐσκοτείνιασε. Ἀσυνήθιστη κίνησι ἀρχισε στὴ Δῆλο, καθὼς σὲ μυρμηγκοφωλιὰ τὰ πρωτοβρόχια. Οἱ ναῦτες τρέχουν ἄλλοι στὰ σχοινιά, ἄλλοι στὶς ἄγκυρες, ἄλλοι στὶς βάρκες, ἄλλοι στὰ κατάρτια! Χέρια, πόδια, νύχια, δόντια, ὅλα εἶναι σὲ κίνησι. Ἐπλάκωσε, νομίζεις, ἐπίβουλος ἔχθρος καὶ καθεὶς ἐτοιμαζόταν νὰ τὸν ἀντικρύσῃ ὅπως ἡμποροῦσε καλύτερα.

Καὶ ἀλήθεια σὲ λίγο ἐπλάκωσεν δ ἔχθρος. Μαῦρος, θεοσκότεινος ἐπέταξε ἀπὸ τὸν Τσικνιᾶ δ χιονιᾶς μὲ ἄγριες φωνὲς καὶ φτεροκοπήματα, κι ἔκαμε τὸ λιμάνι μαλλιὰ κουβάρια. Σίδερα ἐβροντοῦσαν, ξύλα ἐτρίζανε, φωνὲς ἀντηχοῦσαν καὶ γαυγίσματα. Ἀπὸ ἓνα μυκονιάτικο καράβι φορτωμένο

ξυλεία ἐπετοῦσαν τὰ σανίδια ώσὰν πούπουλα κι ἐσκέπασαν τὴ θάλασσα ἔως πέρα στὸ νησί! Μιὰ μαούνα σμυρναίκη, φορτωμένη κάρβουνο, ἀδειασε ὅλως διόλου. Ἀπὸ μιὰ σφουγγαράδικη μηχανὴ δὲν ἔμεινε τίποτε. Τὰ βαπόρια ἐσήκωσαν τὶς ἄγκυρές τους καὶ ἀγριοσφυρίζοντας ἐρρίχθηκαν ποιὸ νὰ πρωτοφύγῃ. Ἐμεῖς ἡμαστε στὴν ἄκρη καὶ εὔκολα, ἀφοῦ ἐρρίξαμε τὴν ἄγκυρα, ἐβγήκαμε πέρα, κάτω ἀπὸ τὴν Μικρὴ Δῆλο.

“Ολη τὴ νύκτα ἐβάσταξε ἡ θύελλα. Καὶ ὅταν ἔφεξε ἡ ἡμέρα, εἶδα τὸ κακὸ ποὺ ἔγινε. “Αλλα καράβια ἥσαν μισο-σπασμένα, ἄλλα γυμνὰ ἀπὸ ξάρτια, ἕνα ἐδῶ εἶχε τὴ μισή πρύμνη φαγωμένη, ἄλλο ἐκεῖ ἦταν δίχως φλόκους. Δὲν ξέρω πῶς ἐπῆγγα στὴν πρύμνη καὶ βλέπω τὸν καπετάνιο μας δπίσω στὸ τιμόνι μὲ μάτια δακρυσμένα.

— Τί ἔχεις, καπετάνιε, τί ἐπαθεῖς; τὸν ρωτῶ.

— “Αχ, παιδί μου, λέγει ἀναστενάζοντας, ὁ κακομοίρης ἔχαθηκε, πτωχὸς ἄνθρωπος.

Γυρίζω κατὰ τὰ Κοκκινάδια καὶ βλέπω τὸν «Σωτῆρα» πεταμένον ἔξω στὶς πέτρες καὶ κοντὰ τοὺς ναῦτες του, βρεγμένους ὡς τὸ κόκκαλο, νὰ τουρτουρίζουν, γῦρο στὴ φωτιά. Κι ἀκόμη κοντὰ τὸν καπετάνιο του, ἀναμαλλιασμένο καὶ ἀγριομάτη, νὰ κοιτάζῃ τὰ ναυάγια ώσὰν νὰ ἐκοίταξε τὰ λείψανα τῶν παιδιῶν του.

— Τὸν κακομοίρη, πτωχὸς ἄνθρωπος! Δὲν ἥθελα νὰ τὸν ἰδῶ ἔτσι... ξαναεἴπε ὁ καπετάνιος μας.

— ‘Αλήθεια, ἐλυπήθηκα καὶ ἐγὼ τὸ καράβι, εἴπε ὁ γέρο Καλούδης. Μὰ νὰ ξέρετε, πῶς ἡ θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της.

“Τστερα ἐσώπασε. Καὶ οἱ ναῦτες ἔμειναν γιὰ πολλὴ ὥρα χωρὶς νὰ μιλήσουν.

«Λόγια τῆς πλώρης»

‘Ανδρέας Καρκαβίτσας

47. ΕΝΑΣ ΜΙΚΡΟΣ ΒΙΟΠΑΛΑΙΣΤΗΣ

1. Μόλις ήταν δέκα χρονῶν παιδί ὁ Ἀνδρέας καὶ ἐγνώριζε κιόλας τὶς στενοχώριες τῆς ζωῆς.

Σὲ ἡλικίᾳ τεσσάρων μόλις χρονῶν εἶχε χάσει τὴ μανούλα του καὶ τώρα ἔχασε καὶ τὸν καλό του πατέρα. "Ετσι ὁ Ἀνδρέας μὲ τὸ μικρούλη του τὸν ἀδελφό, τὸ Νώτη, ἔμειναν στοὺς πέντε δρόμους.

Καλὰ ποὺ εύρεθηκε ἡ θεία τους ἡ Σταυρούλα, ἡ ἀδελφὴ τῆς μάννας τους τῆς συχωρεμένης καὶ τὰ περιμάζεψε. Πτωχὴ ὄμως κι αὐτὴ ἐργάτρια σ' ἔνα ταπητουργεῖο, ποῦ νὰ χορτάσῃ ψωμὶ τὰ ὄρφανά! Τί νὰ πρωτοκάμη ἡ θεία ἡ Σταυρούλα μὲ τὶς ὀλίγες δραχμοῦλες, ποὺ παίρνει;

2. Μιὰ ἡμέρα ὁ Ἀνδρέας, ποὺ ήταν παιδί πολὺ στοχαστικὸ κι ἐκαταλάβαινε τὶς στενοχώριες τῆς θείας του, τῆς λέγει :

— Ξέρεις, θεία Σταυρούλα, έγώ σὲ λίγο τελειώνω πιὰ τὸ σχολεῖο. Θὰ πάω νὰ δουλέψω. Δὲν ἡμπορῶ νὰ σὲ βλέπω νὰ κουράζεσαι ἔτσι καὶ πάλι νὰ πεινοῦμε ὅλοι μας. Πρέπει καὶ έγώ νὰ βγάζω τὸ δικό μου ψωμί.

— Σὲ καλό σου, γιόκα μου! Ποιός θὰ σὲ πάρῃ στὴ δουλειά του μιὰ στάλα παιδί; Τί ἡμπορεῖ νὰ κάμη ἐνα παιδί στὴν ἡλικία σου;

Μὰ ὁ Ἄνδρεας ἐπέμενε καὶ ἔγινε... ἔμπορος. Ἐπουλοῦσε σπίρτα στὸ δρόμο, στὰ καφενεῖα, στὶς γωνίες, ὅπου βρισκόταν.

"Ετσι χλωμὸ ἀπὸ τὴν κακοπέραση καὶ πτωχοντυμένο, ὅποιος τὸν ἔβλεπε, καὶ ἀνάγκη νὰ μὴν εἶχε, ἐπαιρνε κανένα κουτί. Σπίρτα εἶναι, χρειάζονται.

3. Μιὰ ἡμέρα ὁ Ἄνδρεας ἐπλησίασε ἐναν κύριο, τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ ἐνα μεγάλο κατάστημα. Ἀπὸ τὸ πρωὶ δὲν εἶχε πουλήσει οὔτε ἐνα κουτί.

— Πάρτε, κύριε, ἐνα κουτάκι σπίρτα ἀπὸ τὸ πτωχό.

‘Ο κύριος ἔγύρισε καὶ εἶδε τὸ παιδί μὲ συμπόνια. Δὲν ἔμοιαζε μὲ τὰ χαμίνια τοῦ δρόμου. Στὸ χλωμὸ του πρόσωπο ἦταν ζωγραφισμένη ἡ θλῖψι.

"Ἐψαξε τότε ὁ κύριος γιὰ ψιλά, ἀλλὰ δὲν εύρηκε. "Υστερα ἔβγαλε τὸ πορτοφόλι του, ἀλλὰ κι ἐκεῦνο δὲν εἶχε τίποτε δλιγάτερο ἀπὸ ἑκατοστάρικα.

— Λυποῦμαι, μικρέ μου, ποὺ δὲν ἔχω ψιλά, εἶπεν ὁ κύριος καὶ ἔκαμε νὰ φύγη.

— Δῶστέ μου, κύριε, τὸ ἑκατοστάρικο καὶ ἔγὼ θὰ εὔρω νὰ τὸ χαλάσω. Θὰ τρέξω γρήγορα - γρήγορα καὶ σὲ δυὸ λεπτὰ θὰ σᾶς φέρω τὰ ψιλά.

— Αλήθεια τὸ λές; ἐρώτησε ὁ κύριος, βλέποντας τὸν Ἄνδρεα κατάματα.

— Ναι, ἀλήθεια σᾶς λέγω.

Τὸ ξάστερο πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ κι ὁ τρόπος ποὺ τοῦ μίλησε ἔπεισαν τὸν κύριο νὰ τοῦ ἐμπιστευθῇ τὸ ἑκατοστάρικο.

‘Ο ’Ανδρέας ἔφυγε τρεχᾶτος.

‘Ο κύριος ἔμεινεν ἐπάνω στὸ πεζοδρόμιο καὶ περίμενε. Στὸ μεταξὺ πλησίασε τὴ βιτρίνα κι ἔβλεπε.

Πέρασαν πέντε λεπτά, πέρασαν δέκα κι ὁ ’Ανδρέας ἀκόμη νὰ φανῆ! ‘Ο κύριος ἀρχισε νὰ κουνᾷ τὸ μπαστούνι του νευρικὰ καὶ τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε ἀνησυχία. Πέρασαν ἄλλα δέκα λεπτά, τίποτε!

— Κουτὸς ἡμουν νὰ πιστέψω σ’ ἓνα παιδί τοῦ δρόμου ἔλεγε ἀπὸ μέσα του.

Μετὰ μισὴ ὥρα, σὰν ἀπελπίσθηκε, πῆρε τὸ δρόμο καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι του.

4. Τὴν ἄλλη μέρα βλέπει ὁ κύριος ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του ἓνα μικρούλη νὰ τὸν περιμένῃ. “Εμοιαζε ἀπαράλλακτα μὲ τὸν μικρό, ποὺ τοῦ εἶχε δώσει τὸ ἑκατοστάρικο, μόνον που ἦταν μικρότερος ἀπὸ ἐκεῖνον.

Κάποια μεγάλη θλῖψι θὰ εἶχε στὴν καρδιὰ του τὸ παιδί, γιατὶ τὰ μάτια του ἦταν γεμάτα δάκρυα.

— Κύριε, τοῦ εἶπε μὲ ὕφος φοβισμένο, ἐσεῖς εἶσθε, ποὺ δώσατε στὸν Ἀνδρέα μας χθὲς τὸ πρωὶ τὸ ἑκατοστάρικο;

— Ναι, ἐγὼ εἰμαι, ἀπάντησε ὁ κύριος.

— Νά τα τὰ λεπτά σας, κύριε. Μ' ἔστειλε ὁ Ἀνδρέας μας νὰ σᾶς τὰ δώσω.

— Καὶ πῶς βρῆκες τὸ σπίτι μου, παιδί μου;

— Μ' ἔστειλε ὁ Ἀνδρέας στὸ κατάστημα ποὺ σᾶς βρῆκε χθὲς καὶ ρώτησα, γιατὶ τὸν Ἀνδρέα τὸν πάτησε τὸ αὐτοκίνητο, εἶπε ὁ μικρὸς χύνοντας πικρὰ δάκρυα.

‘Ο κύριος στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ σκεπτικὸς καὶ τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε μεγάλη ταραχή.

“Τστερα πῆρε τὸ παιδί ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει:

— Πᾶμε, μικρέ μου, στὸ σπίτι σας.

5. Σὲ λίγο μπῆκαν σὲ ἔνα στενοδρόμι.

—’Εδῶ, κύριε, εἶναι τὸ σπίτι μας, εἶπε τὸ παιδί καὶ ἔδειξε μὲ τὸ δάκτυλό του ἔνα σκοτεινὸν ὑπόγειο.

Κατέβηκαν τέσσαρα - πέντε σκαλοπάτια. Σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ ὑπογείου ἦταν ἔνα ἀχυρένιο στρῶμα. Ἐπάνω στὸ στρῶμα αὐτὸ κειτόταν ἔνα παιδί καὶ στὸ πλάι του παράστεκε μιὰ φτωχοντυμένη γυναικούλα μὲ τὰ μάτια πρησμένα ἀπὸ τὸ κλάμα.

‘Ο κύριος γνώρισε ἀμέσως τὸν Ἀνδρέα. Τὸ πρόσωπό του ἦταν κατάχλωμο ὥσταν τὸ κερί.

Γοιάτισε ὁ κύριος καὶ ἔπιασε τὸ χέρι τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ, ἔνα χεράκι ξυλιασμένο.

—’Εδωσες στὸν κύριο τὰ λεπτά; ρώτησε ὁ Ἀνδρέας τὸν ἀδερφούλη του. Καὶ ἡ φωνὴ του, ἀδύνατη, νόμιζες πῶς θὰ ἔσβηνε, πρὶν ἀποσώσῃ τὰ λόγια του.

‘Ο καλὸς κύριος ἔσκυψε τότε καὶ ἐφίλησε τὸ μέτωπο τοῦ παιδιοῦ καὶ μὲ φωνὴ γεμάτη συμπόνια εἶπε στὴ θεία του:

— Θὰ φροντίσω ἐγὼ γι' αὐτὸ τὸ παιδί, γιὰ νὰ γίνῃ καλά. Μιὰ στιγμὴ καὶ θὰ ξανάρθω.

Καὶ ἀνέβηκε βιαστικὸς τὰ σκαλοπάτια.

6. Σὲ λίγο ξαναγύρισε μὲ τὸ αὐτοκίνητο τῶν πρώτων βοηθειῶν. Πῆρε δὲ ἵδιος τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸ ἔβαλε προσεκτικὰ μέσα στὸ αὐτοκίνητο.

"Τοστερα ἀπὸ λίγη ὥρα δὲ Ἀνδρέας ἦταν ξαπλωμένος ἐπάνω σ' ἕνα λευκὸ κρεβάτι στὸ νοσοκομεῖο.

"Η πληγὴ του βέβαια ἦταν βαρειά καὶ ὁ κίνδυνος μεγάλος. 'Αλλὰ οἱ φροντίδες τῶν καλῶν γιατρῶν τὸν ἔσωσαν.

"Εμεινε ἀρκετὲς ἡμέρες στὸ νοσοκομεῖο δὲ Ἀνδρέα.

"Οταν ἔγινε καλὰ καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, ὁ καλὸς κύριος δὲν τὸν ἀφῆσε πιὰ νὰ πουλᾷ σπίρτα. Τὸν ἔστειλε πάλι στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ μάθῃ περισσότερα γράμματα. Τὸ ἵδιο ἔκαμε καὶ γιὰ τὸν Νώτη, τὸν ἀδελφὸ τοῦ Ἀνδρέα.

Οὔτε τοὺς ἀφῆσε νὰ ζοῦν στὸ ἵδιο ύγρὸ καὶ ἀνήλιο ὑπόγειο. Πῆρε τὴ θεία τους τὴ Σταυρούλα οἰκονόμο στὸ πλούσιο σπίτι του καὶ παραχώρησε καὶ γιὰ τοὺς τρεῖς ἕνα μεγάλο προσηλιακὸ δωμάτιο.

'Απὸ τότε ἡ θεία Σταυρούλα μὲ τὰ ὄρφανὰ ἀνεψάκια της ἔζησε εὐχαριστημένη. Τὰ παιδιὰ μεγάλωσαν καὶ ἔγιναν τίμιοι ἔργατες καὶ καλοὶ ἄνθρωποι.

Κατὰ τὸ Γαλλικὸν

48. ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

"Ε! σεῖς, ὅπου σκορπίζετε τὰ πλούτη στὸν ἀέρα,
τὸ χέρι σας τὸ ἄπονο καὶ ἀσωτὸ ἀπλῶστε
καὶ δῶστε καὶ στὸν ἄρρωστο καὶ στὴν πτωχὴ μητέρα...
'Ελεημοσύνη, χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δῶστε!

Ποιὸς λέει, ποιός, πώς ὅλ' αὐτά, ποὺ τώρα σεῖς πετᾶτε,
εἶναι δικά σας;... Δύστυχοι, αὐτὸ ποὺ περισσεύει
εἶναι τῆς χήρας, τ' ὄρφανοῦ καὶ μὴν τὸ σπαταλᾶτε.
'Οποιος τὰ πλούτη του σκορπᾷ ἀπ' τοὺς πτωχούς τὰ κλέβει.

'Ελεημοσύνη, χριστιανοί· ἀδέλφια, ἐλεημοσύνη·
πολλὰ χαρίζει ὁ Θεὸς σ' ἐκεῖνον, ὅπου δίνει.

«Ποιήματα» Γ'

Αχιλλεὺς Παφάσχος

49. ΕΡΓΑΣΙΑ

ΗΜΕΡΩΝΕΙ αύγη δροσάτη
μὲ τὸ πρῶτό της πουλὶ¹
λέει καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Πρὶν ἀχνίσῃ κάθε ἀστέρι
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά!

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
ἐν ἀγκάθῳ στὴν καρδιά·
πέστε ἀζήλευτα: Εἶναι τοῦτος
ἐργασίας κληρονομιά.

Σηκωθῆτε! Ἡ γῆ χαρίζει
μόνον ἀφθονο καρπό,
ἀν ὁ κόπος τὴν ποτίζῃ
μ' ἔναν ἴδρωτα συχνό.

Πάντα, ναί, τιμίου κόπου
οἱ γλυκύτατοι καρποὶ
εἰν' οἱ μόνοι, ποὺ τ' ἀνθρώπου
σῶμα τρέφουν καὶ ψυχή.

Πρὶν ἀχνίσῃ κάθε ἀστέρι
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά!

Νεωτέρα Σχολική Ανθολογία

Γεράσιμος Μαρκορᾶς

50. ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΣΣΕΣ ΣΤΗΝ ΩΡΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

1. 'Ο Πύρρος, ὁ βασιλιᾶς τῆς Ἡπείρου, τὸ 272 πρὸ
Χριστοῦ ἐπέρασε μ' ἔνα μεγάλο στρατὸ τὰ σύνορα τῆς Λα-
κωνίας καὶ ὥρμησε νὰ κυριεύσῃ τὴν Σπάρτη.

Νύκτα ἔφθασε στὴ Σπάρτη τὸ φοβερὸ ἄγγελμα καὶ
τὴν ἴδια στιγμὴ μαζεύθηκαν οἱ Σπαρτιᾶτες, γιὰ νὰ σκε-
φθοῦν τί πρέπει νὰ κάμουν. 'Ο βασιλιᾶς τους Ἀρέας ἔλειπε
μὲ στρατὸ πολὺ στὴν Κρήτη.

Στὴ συνέλευσι αὐτὴ οἱ Σπαρτιᾶτες ἀποφάσισαν νὰ

στείλουν πρῶτα τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τους στὴν Κρήτη, ἔπειτα, δουλεύοντας ὀλονυκτίς, νὰ σκάψουν γῦρο στὴν Σπάρτη μιὰ βαθειὰ τάφρο καὶ τὸ πρωὶ νὰ πολεμήσουν μὲ τὴ βούθεια τοῦ Θεοῦ, σὰν ἄνδρες γενναῖοι.

2. Οἱ γυναῖκες, ὅταν ἔμαθαν, πὼς οἱ ἄνδρες ἀποφάσισαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν κίνδυνο μόνοι τους, λυπήθηκαν πολὺ καὶ ἀντιστάθηκαν. Ἡ Ἀρχιδάμεια μάλιστα, μιὰ γυναῖκα, ποὺ ἡ καταγωγὴ τῆς ἦταν ἀπὸ βασιλικὴ οἰκογένεια, ζωσμένη ψαθί, πῆγε στὴ συνέλευσι καὶ τὰ ἔβαλε μὲ τοὺς ἄνδρες, γιὰ τὴν ἀπόφασι ποὺ πῆραν, νὰ στείλουν τὶς γυναῖκες στὴν Κρήτη, γιὰ νὰ μὴν κινδυνεύσουν, ἐνῷ ἡ Σπάρτη βρισκόταν σὲ τόσο μεγάλο κίνδυνο.

Καὶ κατὰ τὰ μεσάνυκτα, ὅταν οἱ ἄνδρες ἀρχισαν νὰ σκάβουν τὴ βαθειὰ τάφρο, ὅλες οἱ κοπέλλες καὶ οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν, γιὰ νὰ ἐργασθοῦν καὶ αὐτές. Παρακάλεσαν μάλιστα τοὺς ἄνδρες νὰ ἀφήσουν τὴν φροντίδα γιὰ τὴν τάφρο σ' αὐτές καὶ ἐκεῖνοι νὰ ἀποσυρθοῦν, γιὰ νὰ ἔχουν δυνάμεις γιὰ τὴν ἄλλην ἡμέρα. Τὴν τάφρο θὰ τὴν ἔσκαβαν αὐτές.

3. Τὰ ἔξημερώματα, ὅταν οἱ ἔχθροὶ ἀρχισαν νὰ κινοῦνται, οἱ γυναῖκες παρέδωσαν τὴν τάφρο στοὺς ἄνδρες, λέγοντας νὰ τὴν ὑπερασπίσουν γενναῖα, γιατὶ δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο πρᾶγμα πιὸ γλυκὸ ἀπὸ τὸ νὰ νικήσῃ κανεὶς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τῆς Πατρίδος του, οὔτε δόξα πιὸ μεγάλη ἀπὸ τὸ νὰ πεθάνῃ κανεὶς στὰ χέρια τῆς μάννας του ἢ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς γυναίκας του.

"Ολη τὴν ἡμέρα οἱ Σπαρτιάτες καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου ἐπολέμησαν μὲ μεγάλη γενναιότητα. Ὁστόσο νικητὴς δὲν ἀνεδείχθη κανεὶς.

Τὴν νύκτα ἔπαυσε ἡ μάχη. Μόλις ὅμως ἔξημέρωσεν,

ἀρχισαν πάλι τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου νὰ κτυποῦν τοὺς Σπαρτιᾶτες. Οἱ Σπαρτιᾶτες πολεμοῦσαν σὰν λιοντάρια. Καὶ οἱ γυναικες, ποὺ ἦταν ὅλες μέσα στὴ φωτιὰ τῆς μάχης, τοὺς παρεκίνουν ἀδιάκοπα. "Αλλες τοὺς ἐμοίραζαν βέλη, ἄλλες τοὺς ἔδιναν ψωμὶ καὶ νερὸ καὶ ἄλλες ἔπαιρναν τοὺς πληγωμένους καὶ τοὺς περιποιοῦνταν.

4. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ φαίνεται κοντὰ στὴν τάφρο ὁ Πύρρος καβάλλα στὸ ἄλογό του νὰ ὅρμῃ πρὸς τὴν πόλι. Οἱ Σπαρτιᾶτες, ποὺ ἦταν παρατεταγμένοι στὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀρχισαν νὰ φωνάζουν δυνατὰ καὶ οἱ γυναικες ὥρμησαν μὲ ἀλαλαγμὸ κατ' ἐπάνω του.

'Εκείνη τὴ στιγμὴ πληγώνεται τὸ ἄλογο τοῦ Πύρρου καὶ ὁ ἔδιος πέφτει καταγῆς. Τρέχουν τότε οἱ σωματοφύλακές του νὰ τὸν σηκώσουν, οἱ Σπαρτιᾶτες ὅμως ὅρμοῦν μὲ τὰ κοντάρια τους. Γίνεται συμπλοκὴ τρομερή.

Τότε ὁ Πύρρος πρόσταξε νὰ πάψῃ ἡ μάχη. Νόμιζε, πῶς τὸ ἥθελαν καὶ οἱ Σπαρτιᾶτες αὐτό, γιατὶ καὶ ἀπ' αὐτοὺς πολλοὶ εἶχαν σκοτωθῆ κι ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄλλοι ἦταν πληγωμένοι.

5. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ φθάνει ἀπὸ τὴν Κρήτη μὲ δυὸ χιλιάδες στρατὸ ὁ βασιλιᾶς Ἀρέας. Τότε οἱ γυναικες, βλέποντας, ὅτι καὶ ὁ βασιλιᾶς τους ἦταν πλέον ἐκεῖ καὶ ἄνδρες ὑπῆρχαν ἀρκετοί, γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πατρίδα, τότε μόνον ἀποφάσισαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς μάχης καὶ νὰ γυρίσουν στὰ σπίτια τους.

"Ετσι ἡ Σπάρτη, ἀφοῦ μὲ τὴν γενναιοψυχία τῶν γυναικῶν της γλύτωσεν ἀπὸ τὸν μεγάλο κίνδυνο, μπόρεσε κατόπι νὰ ἐξασφαλισθῇ μὲ τὴ φρόνησι τοῦ βασιλιᾶ καὶ τὴν ἀνδρεία τῶν στρατιωτῶν της.

Κατὰ Χαρίσιον Παπαμᾶρκον

51. ΥΜΝΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ

Ε ΣΕΙΣ, ποὺ πρωτοσπείρατε
τῆς Λευτεριᾶς τὸ σπόρο,
λαχταρισμένο δῶρο
στὴ σκλαβωμένη γῆ

Ἐσεῖς, κι ὅταν ὡρίμασαν
τὰ στάχυα καρποφόρα,
τοῦ θερισμοῦ τὴν ὥρα
μᾶς γίνατε ὁδηγοί.

Σὰν ἥσκιοι μεγαλόκορμοι
κι ἀπείραχτοι ἀπ' τὰ χρόνια,
σέρνετε ἐμᾶς τ' ἀγγόνια
στὸ δρόμο τῆς Τιμῆς.

Κι ὅπου πολέμου τρέξιμο
κι ὅπου τῆς μάχης κρότοι,
ἐσεῖς περνᾶτε πρῶτοι
κι ἀκολουθοῦμε ἐμεῖς.

Στὴ μνήμη σας ἀνάβομε
χρυσᾶ λιβανιστήρια,
γιὰ σᾶς τὰ νικητήρια
τὰ χείλη μας ὑμνοῦν.

Καὶ πλέκοντας τὰ χέρια μας
τῆς δόξας τὰ στεφάνια
— δική μας περηφάνεια —
στοὺς τάφους σας κρεμοῦν.

Γεώργιος Δροσίνης

52. ΓΟΡΓΟΝΑ

‘Ο Πετρῆς, τοῦ καπετάν Μπούρα ὁ γυιός, ἀπὸ μικρὸς ἦταν μεγαλωμένος μέσα στὸ καράβι τοῦ πατέρα του. Ἡταν ἔνα ἀγόρι κάπου δεκάξι χρονῶν, ἀλλὰ δυνατὸ σὰν ἄνδρας καὶ ψημένο στὴ δουλειὰ τοῦ καραβιοῦ. Κάθε φορά, ποὺ τὸ καράβι γύριζεν ἀπὸ ταξίδι, πάντα κάτι καινούργιο εἶχε νὰ διηγηθῇ, καὶ ὁ φίλος του ὁ Ἄνδρεας, ὁ γυιός τοῦ καφετζῆ, τὸν ἀκουε μὲ ἀνοικτὸ στόμα. Τοῦ ἔλεγε καὶ τὶς ἴστορίες, ποὺ ἀκουε ἀπὸ τὸν πατέρα του.

‘Απὸ ὅλες τὶς ἴστορίες αὐτὲς πιὸ πολὺ ἀρεσε τοῦ Ἄν-

δρέα ἡ ιστορία τῆς Γοργόνας καὶ ὁ Πετρῆς τοῦ τὴν ξανάλεγε μὲ πολλὴ εὐχαρίστησι.

Ἡταν μιὰ ἀληθινὴ ιστορία, καθὼς ἔλεγεν ὁ Πετρῆς, ἀφοῦ συνέβηκε ἀκόμα καὶ στὸν παππού του. Στὰ μεγάλα ταξίδια, βλέπεις, λαχαίνει καμιαὶ φορὰ τὰ καράβια νὰ βρίσκωνται ὀλομόναχα, μέρες καὶ νύχτες ὄλακερες, βωλοδέροντας μέσα στὶς μακρινὲς θάλασσες. Ἐκεὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἀπὸ οὐρανὸς καὶ θάλασσα, θάλασσα καὶ οὐρανός. Βραδυάζει, ἔημερώνει καὶ στεριὰ δὲν φαίνεται. Θαρρεῖ κανεὶς πῶς τὸ καράβι ρίζωσε στὴ μέση τοῦ πελάγου καὶ δὲν μετατοπίζεται μηδὲ ὀργυιά.

Μιὰ φορὰ σὰν κι αὐτὲς ἦταν ποὺ ὁ γέρο - Μπούρας, ὁ παππούς τοῦ Πετρῆ, εἶδε τὴν Γοργόνα.

— Τὴν εἶδε μὲ τὰ μάτια του; ρώτησε ὁ Ἀνδρέας.

— Ακοῦς λέει; Τὴν εἶδε μὲ τὰ μάτια του, τὴν ἀκουσε μὲ τ' αὐτιά του καὶ τῆς μίλησεν, ὅπως μιλοῦμε, καλὴ ὥρα, οἱ δυό μας, βεβαίωσε ὁ Πετρῆς. Ὁ πατέρας μου τὸ ἔχει ἀκουστὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν παππού μου. Καὶ νὰ πῶς ἔγινε.

‘Ο παππούς εἶχεν ἔνα δικάταρτο καράβι. Ταξίδευεν ἐκείνη τὴ χρονιὰ κατὰ τὴν Μπαρμπαριά. Ἡταν καλοκαίρι φεγγαράδα κι ὁ παππούς ξαγρυπνοῦσε στὸ τιμόνι, τὰ μάτια του τέσσαρα νὰ μὴ ξεδρομίσῃ τὸ καράβι ἀπὸ τὸ δρόμο του.

Ἐξαφνα, ἐκειδὰ πίσω ἀπὸ τὴν πρύμνη ἀκούγεται μεγάλη φασαρία, κτύπος μέσα στὰ νερά. Σὰν νὰ ἦταν κανένα θερισθάρο κι ἔδερνε τὰ νερὰ μὲ τὴν ούρα του. Κάνει νὰ γυρίσῃ κιόλας τὸ τιμόνι ὁ παππούς, αὐτὸ τίποτε. Καρφωμένο στὸν τόπο. Μήτε δεξιὰ στρίβει μήτε ἀριστερά! Γυρίζει τὰ μάτια του πίσω καὶ τί νὰ ἴδῃ. Μιὰ γυνάκια στέκεται πίσω ἀπὸ τὸ καράβι, ὅρθια μέσα στὴ θάλασσα. Είναι θεόρατη, βαστιέται μὲ τὰ χέρια της ἀπὸ τὸ τιμόνι κι ἀπὸ τὴν κουπαστή. Τὸ κορμί της ὡς τὴ μέση είναι γυναίκειο κι ἀπὸ

τὴ μέση καὶ κάτω θεριόψφαρο, ὅλο λέπια. 'Η ούρα τῆς δέρνει τὴ θάλασσα σὰν τὴν ἔλικα τοῦ βαπτοριοῦ. "Ιδια ὅπως εἶναι ἡ φιγούρα στὴν πλώρη κάποιων καραβιῶν, μόνο ποὺ εἶναι σκαλισμένη στὸ ξύλο. Αὐτὴ εἶναι θεόρατη, ὄλοζώντανη. Τὰ μάτια τῆς ἀστράφουν μέσα στὴ νύχτα, τὰ μαλλιά τῆς εἶναι πλεγμένα μὲ τὰ φύκια.

'Ο παππούς μου τὴν εἶδε καὶ κόπηκε ἡ ἀναπνοή του. Μονομιᾶς τὴ γνώρισε ώστόσο. Γιατὶ ὅλοι οἱ θαλασσινοὶ τὴν ἔχουν ἀκουστά. "Εκανε λοιπὸν τὸ σταυρό του καὶ περίμενε.

'Η Γοργόνα τοῦ μίλησε τότε καὶ τοῦ εἶπε:

— Ζῆ ὁ βασιλιᾶς Ἀλέξανδρος;

'Η φωνὴ τῆς ἦταν γλυκειὰ καὶ παραπονεμένη.

'Ο παππούς μου, ποὺ ἤξερε τὶς συνήθειες τοῦ στοιχειοῦ τῆς λέει μονομιᾶς:

— Ζῆ καὶ βασίλευε, Κυρά μου!

Αὐτὸς ἦταν. Μόλις εἶπε τὸ λόγο του, ἡ Γοργόνα χαμογέλασε, ἀφῆκε τὸ καράβι, καὶ βούλιαξε ἀγάλι - ἀγάλι μέσα στὸ πέλαγος. Γιατὶ ὁ παππούς μου ἤξερε τὸ λόγο, ποὺ τοῦ γύρευε τὸ στοιχεῖο τῆς θάλασσας. Αὐτή, νὰ καταλάβης, εἶναι ἀδελφὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Γυρίζει λοιπὸν τὶς θάλασσες καὶ ρωτᾷ τοὺς καραβοκύρηδες καὶ τοὺς καπεταναίους καὶ ἀλλοίμονό τους ἀν δὲν ξέρουν τί νὰ τῆς ἀπαντήσουν.

"Ετσι δὲν τὴν ἔπαθε ἔνας καινούργιος καπετάνιος Πειραιώτης; Δὲν ἤξερε πιά, ἥθελε νὰ κάνῃ τὸν ἔξυπνο, δὲν ξέρω.

— Ζῆ ὁ βασιλιᾶς Ἀλέξανδρος; Τὸν ρωτᾷ ἡ Γοργόνα.

Καὶ αὐτὸς τῆς λέει:

— Τώρα πιὰ ὁ βασιλιᾶς Ἀλέξανδρος! Αὐτός, κυρά μου, πέθανε στὴ Βαβυλῶνα, ἐδῶ καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια!

Δὲν ἀπόσωσε τὸ λόγο του καὶ ἡ Γοργόνα τοῦ τσάκισε

τὸ καράβι ἀνάμεσα στὰ δυὸ δάχτυλα, ἔτσι δά, δπως τσακί-
ζουμε ἔνα καρύδι.

— "Ω, Πετρῆ! λέει μὲ ἀστραφτερὰ μάτια ὁ γυιὸς τοῦ κα-
φετζῆ. Πές μου, εἶναι ἀλήθεια αὐτά;

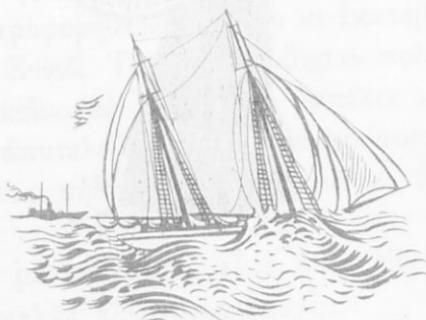
— Ποιά αὐτά;

— Νά, γιὰ τὴ Γοργόνα. 'Ο πατέρας σου τὸ ἔχει γιὰ σί-
γουρο;

— Καὶ βέβαια, 'Ανδρέα, τὸ ἔχει γιὰ σίγουρο. 'Ο παππούς
μου τὴν εἶδε τὴ Γοργόνα καὶ τῆς μίλησε. 'Ο βασιλιᾶς Ἀλέ-
ξανδρος ζῆ καὶ θὰ ζῆ αἰώνια. Νά, ἐδῶ· μέσα στὴν καρδιά
μας. Χάθηκε τὸ βασίλειό του στὶς στεριές. Δὲν πειράζει. Τὸ
βαστοῦμε στὶς θάλασσες. 'Ανδρέα! 'Ανδρέα! "Ολες οἱ θά-
λασσες τοῦ κόσμου εἶναι 'Ελλάδα! "Ολα τὰ κύματα ξέρουν
τὶς ἑλληνικές καρένες! "Οπου νὰ ταξιδέψῃς θὰ ἀνταμώσῃς
τὴν ἑλληνικὴ σημαία νὰ ἀγεροχτυπιέται πάνω στὰ ψηλὰ
ἄλμπουρα.

«'Ο 'Αργοναύτης»

Στράτης Μυριβήλης (Διασκευὴ)

53. Ἡ Ἀθηνᾶ στὴν Ἀθήνα

Χαρὰ σ' ἔσε, χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχισμένη!
 Καμμιὰ χώρα σ' ὅλη τὴ γῆ, καμμιὰ στὴν οἰκουμένη
 δὲν ηὔρε τέτοι φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μου μάτι.
 'Απ' ἄλλες χῶρες πέρασα γοργὰ - γοργὰ τρεχάτη
 καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδας μου τ' ἀγαπημένα μέρη
 σὰν ἔνεμο καὶ σὰν ἀιτὸ καὶ σύννεφο κι ἀστέρι.
 "Ομως σ' ἔσε τὸ θρόνο μου αἰώνια θεμελιώνω
 καὶ ρίζωσ' ἡ ἀγάπη μου στὰ χώματά σου μόνο.

« "Τύμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶ»

Κωστῆς Παλαμᾶς

54. Η ΠΡΟΓΟΝΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

‘Ο νεροφόρος τοῦ χωριοῦ, περνῶντας ἀπὸ τὸ καφενεῖον τοῦ χωριοῦ, ἀνέφερε τὸ νέο: ‘Ο γέρο - Ξυνιᾶς, σκάπτοντας στὸ κτῆμά του γιὰ νὰ ξερριζώσῃ μιὰ ξηρὴ καστανιά, εύρηκε « ἀρχαῖα ».

‘Αμέσως ἐκίνησαν πολλοί, ἀκόμη καὶ γυναικες, κι ἐκατηφόρισαν στὸ κτῆμα. Ἐκεῖ ἦταν σταματημένοι διαβάτες καὶ βοσκοὶ κι ἐκοίταζαν ἅνα στενόμακρο μισοχωμένο μάρμαρο. ‘Ο ἔνας ἔλεγε πώς ἦταν ἀρχαῖος τάφος, σὰν ἐκεῖνον ποὺ εἶχαν πρὸ καιροῦ ξεχώσει στὸ γειτονικὸ χωριό. “Αλλος πώς εἶναι παλιό, μαρμάρινο πεζούλι.

Νὰ κι ὁ κύριος Θεμιστοκλῆς, ὁ συνταξιοῦχος. Ἐπλησίασε κι ἔξυσε λίγο μὲ τὸ ραβδί του τὸ μάρμαρο.

— Εἶναι ἀρχαῖα πλάκα, εἶπε σοβαρά. Κι ἔχει ἐπάνω γράμματα. Εἶναι δηλαδὴ ἐπιγραφή. Καλὸ λοιπὸν εἶναι νὰ σταματήσῃ τὸ ξέχωμα, μήπως σπάσῃ τὸ μάρμαρο, ὥσπου νὰ γυρίσῃ στὸ χωριό ὁ πρόεδρος κι ὁ δάσκαλος.

Τὸν ἄκουσαν.

“Ολη τὴν ἡμέρα στὸ χωριό συζητοῦσαν μὲ χαρὰ γιὰ τὸ εύρημα.

Τὸ γεῦμα τῆς ἀλλης μέρας ἐγύρισε ὁ πρόεδρος κι ὁ δάσκαλος. Ἐπληροφορήθηκαν τὸ νέο κι ἐκατέβηκαν ἀμέσως στὸ κτῆμα τοῦ Ξυνιᾶ. Τοὺς ἀκολούθησαν πολλοί.

— Τὸ μέρος ἐκεῖνο μὲ τὰ χλοερὰ ἀμπέλια καὶ τὶς πελώριες καστανιές ἀποτελοῦσε πολὺ ὅμορφο τοπίο. Σὰν νεώτερος ὁ δάσκαλος πήδησε στὸ σκάμμα κι ἔσκυψε ἐπάνω στὸ μάρμαρο.

— Εἶναι πλάκα μὲ ἐπιγραφὴ, εἶπε, ὅταν ἐβγῆκε. Καὶ ἐπιγραφὴ μᾶλλον καλῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς.

— Τί θέλει νὰ πῇ αὐτό, κύρ δάσκαλε; ρώτησε ὁ πρόεδρος.

— Θὰ εἶναι γραμμένο στὴν πλάκα πρᾶγμα ἀξιόλογο, ἀπὸ τὴν ἐποχή, ποὺ ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἦταν ἐλεύθερη.

‘Ο πρόεδρος ἔκαμε νόμημα. Ἐπήδησαν τότε στὸ σκάμμα μερικὰ παλληκάρια καὶ συνέχισαν μὲ προσοχὴ τὸ σκάψιμο.

‘Η πλάκα ἔξεχώθηκε. Εἶχε κάπου δυὸ μέτρα μῆκος καὶ ἔνα πλάτος. Τὴν μετέφεραν στὸ χωρίδιο καὶ τὴν ἐτοποθέτησαν στὴν εἰσοδο τοῦ σχολείου. Ὁ δάσκαλος ἔκαθάρισε τὴν ἐπιγραφὴ καὶ τὴν ἀντέγραψε. “Ως τὸ βράδυ ἔφθαναν χωρικοί, ἔμπαιναν στὸ σχολεῖο κι ἐκοίταζαν τὴν ἐπιγραφὴ σοβαροὶ καὶ συγκινημένοι. Ἡταν ἔνα πραγματικὸ προσκύνημα πρὸς τοὺς παλαιούς μας προγόνους, οἱ δποῖοι καθωδήγησαν κι ἀκόμη καθοδηγοῦν πνευματικὰ ὅχι μόνον ἐμᾶς τοὺς Ἑλληνας, ἀλλὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα.

‘Η ἄλλη μέρα ἦταν Κυριακή. Μετὰ τὴν λειτουργία ὅλο σχεδὸν τὸ χωρίδιο ἔμαζεύθηκε στὴν πλατεῖα, κάτω ἀπὸ τὰ γέρικα πλατάνια.

— Σᾶς ὑποσχέθηκα, εἴπεν ὁ δάσκαλος, νὰ σᾶς ἔξηγήσω τί λέγει ἡ ἐπιγραφὴ. Καὶ θὰ τὸ κάμω. Σ’ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἱστορία τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνος ἱστορικοῦ Πολυβίου ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφὴ τῆς πλάκας.

Ψίθυρος θαυμασμοῦ ἀκούσθηκε.

— Εύρισκόμαστε στὰ 220 πρὸ Χριστοῦ. Ἀρκετὰ χρόνια πρὶν εἶχε πεθάνει ὁ τρανὸς ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Καὶ ἡ Ἑλλάς μας εἶχε χωρισθῆ σὲ πολλὰ μεγάλα ἢ μικρὰ κράτη. Ἡ ἴδιαιτερή μας πατρίδα εἶχε συμπεριληφθῆ στὴν Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία, ποὺ εἶχε κέντρον—πρωτεύουσα νὰ είποιμε — τὸ Θέρμον, τὸ σημερινὸ Κεφαλόβρυσο.

Δυστυχῶς ὅλα αὐτὰ τὰ κράτη, ἀν καὶ Ἑλληνικά, ἐγκρίνιαζαν μεταξύ τους. Αἰτία ὁ ἐγωισμὸς τῶν ἀρχηγῶν τους. Κάποτε δὲ λίγο ἔλειψε νὰ πιασθῇ ὁ φιλόδοξος βασιλιάς τῆς Μακεδονίας, ὁ Φίλιππος Ε', μὲ τὴν Συμπολιτεία μας.

Κι ἂν συνέβαινε αὐτό, τὰ ὑπόλοιπα ἐλληνικὰ κράτη θὰ ἔπαιρναν τὸ μέρος τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ὄλλου. Φοβερὸς ἐμφύλιος πόλεμος δηλαδή.

— Καὶ πῶς ἀπέψυγαν τὸν πόλεμο; ρώτησε ὁ πρόεδρος.

— Τώρα θ' ἀκούσετε, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

Κατέβηκε τότε ἀπὸ τὴν Μακεδονία στὴν Ναύπακτο μὲ τὸ στόλο του ὁ ἴδιος ὁ Φίλιππος. Ἐκεῖ συγκεντρώθηκαν οἱ ἀντιπρόσωποι καὶ τῆς Συμπολιτείας μας καὶ ὄλλων ελληνικῶν πόλεων. Θὰ συζητοῦσαν γιὰ εἰρήνη ἢ γιὰ πόλεμο.

“Οταν ἀρχισαν οἱ συζητήσεις, τὰ πνεύματα ἦταν ταραγμένα. Ἀλλὰ τὴν κρίσιμη στιγμὴ ἀκούσθηκε μιὰ φωνή, ποὺ τὴν ἐπρόσεξαν ὅλοι. ‘Ωμίλησεν ὁ Ἀγέλαος ἀπὸ τὴν Ναύπακτο. ‘Ο ἀγνὸς ἐκεῖνος “Ἐλλην πατριώτης ἦταν ὁ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος τῶν Αἰτωλῶν. Τὰ λόγια του ἀναφέρει ἡ πλάκα. Σᾶς τὰ διαβάζω ἀπλοποιημένα στὴ γλῶσσά μας:

«’Ακοῦστε, φίλοι μου. “Ολοι εἴμαστε “Ἐλληνες ἐδῶ καὶ ἐλληνικὲς χῶρες ἀντιπροσωπεύομε. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἥθικὸ “Ἐλληνες νὰ σκέπτωνται νὰ πολεμήσουν ἐναντίον ‘Ἐλλήνων. Τούναντίον, νομίζω, ὅτι ὀφείλομεν ὅλοι, μὲ τὴν βοήθεια τῶν θεῶν, πιασμένοι ἀπὸ τὸ χέρι, ὅπως ἐκεῖνοι, ποὺ περνοῦν ὁρμητικὸ ποτάμι, νὰ ἀποκρούωμε τοὺς βαρβάρους, ἀσφαλίζοντας ἔτσι τὶς ἐλληνικὲς πόλεις.

»“Ολοι μας βλέπομε νὰ ἔρχωνται ἀπὸ τὴ δύσι μαῦρα σύναεφα. Κι ἀκοῦμε τὸν ἀσίγαστο κρότο τῶν ὄπλων. Οἱ Ρωμαῖοι, ποὺ ὑπέταξαν τοὺς “Ἐλληνας τῆς Μεγάλης ‘Ἐλλάδος, δὲν θὰ βραδύνουν νὰ στραφοῦν ἐναντίον μας.

» Σύ, Φίλιππε, ποὺ εἶσαι ὁ ἰσχυρότερος “Ἐλλην ἡγεμών, πρέπει νὰ δώσῃς τὸ παράδειγμα: Νὰ μὴ θέλης νὰ κατακτήσῃς ἐλληνικούς τόπους. Καὶ νὰ στραφῆς πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς δυσμάς. Πολεμῶντας ἐναντίον ἐλληνικῶν πόλεων καὶ ἀδυνα-

τίζοντας αὐτές, ἐτοιμάζεις τὴν Ἑλλάδα νὰ γίνη σὲ λίγο σκλάβα τῶν Ρωμαίων.

» Εἶναι φοβερό, μὰ τοὺς θεούς, νὰ ἔξοδεύωμε τὴν ζωτικότητά μας σὲ ἐμφυλίους πολέμους, ἐνῷ γῦρό μας ξένοι λαοὶ αὐξάνουν δλοένα τὴν δύναμί τους. "Αν δὲν μονοιάσωμε, τότε τὰ σύννεφα ἀπὸ τὴν δύσι δὲ θὰ ἀργήσουν νὰ σκεπάσουν τὸν γλαυκὸ οὐρανὸ τῆς Ἑλλάδος μας".

'Ετελείωσεν δὲ δάσκαλος καὶ ὅλοι τὸν ἐκοίταζαν, χωρὶς νὰ μιλοῦν. Μόνον δὲ πρόεδρος ἐφαινόταν, ὅτι κάτι ἥθελε νὰ εἰπῇ.

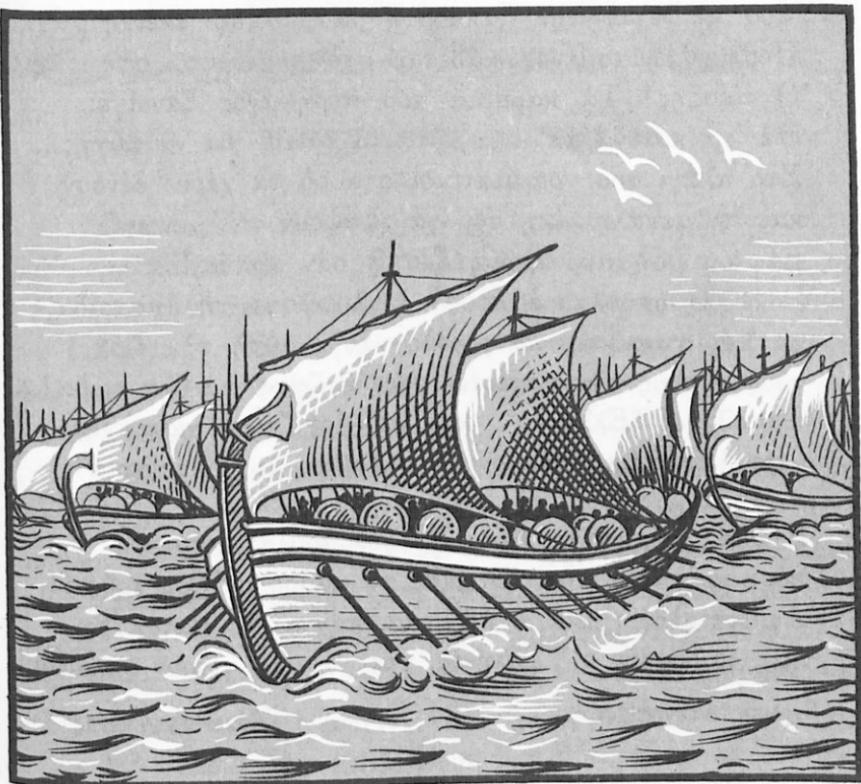
— Μίλησε, κύριε πρόεδρε, εἴπεν δὲ δάσκαλος.

— Νὰ μιλήσω καὶ νὰ εἰπῶ τί; Τὸν θαυμασμό μου, τὴν ἴδιαίτερή μου ἵκανοποιήσι; Νομίζω πώς βλέπω ἐδῶ μπροστά μας τὸν ἐκλεκτὸ ἐκεῖνο πατριώτη μας καὶ πώς ἀκούω τὰ λόγια του.

— Θὰ ἥθελατε, βέβαια, ξανάργισε δὲ δάσκαλος, νὰ σᾶς εἰπῶ τί ἀποτέλεσμα ἔφεραν τὰ λόγια τοῦ Ἀγελάου. Οἱ πρόγονοί μας ἐγκρίνιαζαν μεταξύ τους καὶ κάποτε ἔφθαναν καὶ σὲ πόλεμο. "Ηξεραν ὅμως τὶς περισσότερες φορὲς νὰ πειθαρχοῦν καὶ νὰ συμφιλιώνωνται, ὅταν τὸ ἀπαιτοῦσε τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος. "Ολοὶ λοιπὸν οἱ ἀντιπρόσωποι, μόλις ἐτελείωσεν δὲ Ἀγέλαος, ἀκόμη κι ὁ ἴδιος ὁ Φίλιππος, συγκινημένοι ἔχειροκρότησαν θερμά. 'Εσβήσθηκαν τότε τὰ μίση. Ξανάγιναν δλοι "Ἐλληνες πατριῶται, ὑπέγραψαν εἰρήνη κι ἐγύρισαν στὶς πόλεις τους μὲ «κλάδον ἐλαίας». Τὸ δνομα τοῦ Ἀγελάου ἔγινε ἀμέσως γνωστὸ στὸ Πανελλήνιο. Τότε θὰ ἔχαράχθηκε δὲ λόγος του σὲ πλάκες, ὅπως συνήθιζαν. Καὶ μία ἀπὸ τὶς πλάκες αὐτές εἶναι καὶ τούτη, ποὺ εὑρήκαμε.

Περιοδικὸν «Παιδικὸς Κόσμος»

Θ. Μακρόπουλος

55. ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ

Πῶς γιγαντώνεται ἡ ψυχὴ σὲ τοῦτα τὰ πελάγη!
Ἄνδρειεύεται, παίρνει καρδιὰ καὶ σ' ἄλλα χρόνια πάγει...
...Καὶ βλέπω, βλέπω μὲ τὸ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς τὸ μάτι
ἀπὸ καράβια ἀμέτρητα τὴ θάλασσα γεμάτη!
Τόπο δὲν ἔχουν νὰ σταθοῦν, τὸ πέλαγο δὲν φθάνει·
πλῆθος φυλές τὸ πλημμυροῦν καὶ Μῆδοι καὶ Περσιῶνι,
σαλεύουν δάσος κονταριῶν, χίλιες στολές φοροῦνε
καὶ χίλιες γλῶσσες βάρβαρες στὸν ἄντηχοῦνε...

Μοῦ φαίνεται τὴν ξακουστὴν πώς βλέπω ἔκείνη μάχη.
Ποιός θρονιασμένος κάθεται στὸ τρίκορφο, στὴ ράχη;
‘Ο Ξέρξης! Τὰ καράβια του περήφανος ξανοίγει.

Θά ’χη κανένα ἀπ’ ὅλα αὐτὰ τὸ βράδυ γιὰ νὰ φύγῃ;...

Στὸ πλάγι του γραμματικοὶ σταυρὸ τὰ χέρια δένουν
καὶ τὴ μεγάλη νίκη του νὰ γράψουν περιμένουν!

Ξάφνου βοὴ μυριόφωνη ξεσπᾶ σὰν καταιγίδα:

—“Ω ‘Ελληνόπουλα, ἐμπρός!... γλυτῶστε τὴν πατρίδα,
παιδιά, γυναῖκες, πατρικοὺς ναοὺς αὐτὴ τὴν ὥρα,
τοὺς τάφους τῶν πατέρων σας, ἀγῶνας γιὰ ὅλα τώρα!...
‘Ορμοῦν οἱ “Ελληνες... καὶ νά, ἀρχίζει ἡ ναυμαχία,
χέρια μὲ χέρια πιάνονται σκλαβιὰ κι ’Ελευθερία!

Κτύπα, περήφανη θεά, ‘Ελληνοπούλα, κτύπα·
πέρα καὶ πέρα τῆς σκλαβιᾶς τὸ μαῦρο στῆθος τρύπα!
‘Ας καταλάβῃ μιὰ φορά, γιὰ πάντα ἀς καταλάβῃ,
πῶς πολεμοῦν οἱ “Ελληνες, γιὰ νὰ μὴν γίνουν σκλάβοι!

«Σχολικὴ Ἀνθολογία»

‘Αχιλλεὺς Παράσκος

56. Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ

"Οταν ὁ Πάρις ἔκλεψε τὴν Ἔλένη ἀπὸ τὸ φιλόξενο παλάτι τοῦ Μενελάου, ὅλη ἡ Ἑλλὰς ἀναταράχθηκε. "Ολοὶ οἱ Ἑλληνες τὸ ἐπῆραν γιὰ δική των προσβολὴ καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν. Ἐσύναξαν τὸ στρατό των καὶ μὲ τὰ καράβια των ἐπῆγαν στὴν Αὔλιδα καὶ ἐπερίμεναν τὸν καιρό, γιὰ νὰ περάσουν στὴν Ἀσία.

"Αδικα ὅμως ἐπερίμεναν. Οἱ ἀνεμοὶ ἥσαν κλεισμένοι στὶς σπηλιές των ἀπὸ τὸν Αἴολο. Οὔτε φύλλο ἐσάλευε οὔτε πούπουλο. Ὁ στρατὸς ἀρχισε νὰ στενοχωρῆται, νὰ μουρμουρίζῃ καὶ γ' ἀρρωσταίη, γιατὶ ἐθυμόταν τὴν πατρίδα καὶ τοὺς δικούς του. Οἱ βασιλεῖς ἐρώτησαν τὸ γέρο - Κάλχα, τὸν μάντι, ποὺ ἤξερε ὅχι μονάχα τὰ τωρινά, μὰ καὶ τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα. Κι ὁ μάντις ἀπάντησε ἀφοβα :

— Δὲν θ' ἀρμενίσῃ πανὶ, ἂν πρῶτα ὁ Ἀγαμέμνων δὲν θυσιάσῃ τὴν πρωτότοκη κόρη του στὴν Ἄρτεμι. Ἡ θεὰ τὸ ζητεῖ, εἶναι θυμωμένη γιατὶ ὁ βασιλιὰς τῆς ἐσκότωσε στὸ κυνήγι τὸ ιερό της ἐλάφι.

Καθὼς τὸ ἄκουσε ὁ Ἀγαμέμνων, ἐφώναξε :

— Εγὼ νὰ θυσιάσω τὴν κόρη μου; Ποτέ!

— Κι ἀμέσως ἐπρόσταξε τὸν κάθε βασιλιὰ νὰ πάρῃ τοὺς δικούς του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ἐβούιξε τὸ στρατόπεδο ἀπὸ φωνὲς, θυμούς καὶ φοβερίσματα.

— Ο Μενέλαος τρέχει καὶ πέφτει στὰ πόδια του.

— Τί λέσ, ἀδελφέ μου; τοῦ λέει, ἐσυλλογίσθηκες καλά; Ὁ στρατὸς ἐθύμωσε πολύ... Στεῦλε νὰ φέρης τὴν κόρη σου, καὶ, ὡσπου νά 'ρθη, θὰ βροῦμε τρόπο νὰ τὴ γλυτώσωμε.

‘Ο ’Αγαμέμνων θέλοντας καὶ μὴ ἔγραψε στὴ γυναικα του νὰ στείλῃ τὴν ’Ιφιγένεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε πώς, ἀν μάθαινε ἡ Κλυταιμήστρα τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ τὴν ἔστελνε, τῆς ἔγραψε πώς θὰ τὴν παντρέψῃ μὲ τὸν ’Αχιλλέα.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ νά σου φθάνει στὸ στρατόπεδο ἡ ’Ιφιγένεια μὲ τὴ μάννα της καὶ τὸ μικρὸ ἀδελφό της, τὸν ’Ορέστη. Καθὼς τοὺς εἶδε ὁ ’Αγαμέμνων, ἀπελπίσθηκε. Ο στρατὸς ὅμως, ὅταν ἔμαθε τὸν ἐρχομό της, ἐτριγύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ βλέποντας τέτοια κάλλη ἐθαύμαζε κι ἐφώναζε :

— Τέτοια θυσία πρέπει στὴ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ !

Οἱ γυναικες, καθὼς ἄκουσαν ἔτσι, ἐταράχθηκαν. Ἡ Κλυταιμήστρα ἐπαραπονιόταν στὸν ἄνδρα της, πώς τὴν ἐγέλασε κι ἔφερε τὴν κόρη της στὸ στρατόπεδο· ἡ ’Ιφιγένεια ἀγκάλιαζε τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴν τῆς κόψῃ τὴ ζωὴ ἐπάνω στὸν ἀνθό της.

— Εἶναι γλυκειά, πατερούλη, ἡ ζωή, ἔλεγε κλαίοντας.

‘Ο ’Αγαμέμνων ἔστεκε μπροστά τους κρύος καὶ ἀσυγκίνητος σὰ μάρμαρο. Δὲν ἦταν πατέρας ἐκείνη τὴ στιγμή· ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ποὺ ἐπήγαινε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς ’Ελλάδος.

— “Ἐχεις δίκιο, παιδί μου, εἴπε ἀργά, μεγάλο δίκιο ἔχεις· μὰ τὶ νὰ κάμω; ”Ετσι προστάζουν οἱ θεοί.

Κι ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ βῆμα ἀργὸ κι ἐπίσημο, μὲ χείλη σφικτοκλεισμένα καὶ πρόσωπο ἀκίνητο, λέες κι ἐφοροῦσε προσωπίδα. Ἡ ’Ιφιγένεια ἐγύρισε τότε τ’ ἀπελπισμένα μάτια της στὸ Μενέλαο.

— “Ἐτσι λοιπόν, θεῖέ μου, εἴπε μὲ παράπονο· ἐγὼ θὰ πληρώσω γιὰ τὸ σφάλμα τῆς ’Ελένης;

— “Οχι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Μενέλαος σφουγγίζοντας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ δάκρυά του· μήν τὸ πιστεύης πώς θυσιάζεσαι γιὰ τὴν Ἐλένη. Κοίταξε ἐκεῖ, ἐπρόσθεπε σηκώνοντας ἔνα φύλλο τῆς σκηνῆς, πόσα καὶ πόσα παλληκάρια ἐπῆραν τὰ ὅπλα κι ἥλθαν μαζί μας! 'Ως κι ὁ βασιλιάς τῆς Πύλου μὲ τὰ χιονᾶτά του μαλλιὰ καὶ τὴ φρόνιμη γνώμη του ἐντύθηκε στ' ἄρματα. Νὰ ὁ πονηρὸς Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης· νὰ ὁ Αἴας κι ὁ φοβερὸς Διομήδης κι ὁ Ἰδομενεὺς ἀπὸ τὴν Κρήτην καὶ οἱ ἄλλοι. Μήν τὸ πιστέψῃς πώς ἐπαράτησαν τὰ καλά των γιὰ τὴν Ἐλένη. Ἡλθαν γιὰ τὴν τιμὴ τὴ δική μας! Καὶ πῶς μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ τοὺς πῇ: «προτιμῶ τὴν ντροπή μου παρὰ νὰ χάσω τὴν θυγατέρα μου;» Καὶ πῶς ἐσύ, κόρη τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ καταδεχθῆς τέτοιο πρᾶγμα, γιὰ νὰ σώσης μία ζωή, ποὺ αὔριο μπορεῖ νὰ τὴ χάσῃς ἀπὸ τὴν παραμυκρή αἰτία;

'Η βασιλοπούλα σιγὰ σιγὰ ἐλιγόστεψε τὰ δάκρυά της, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της, ἔδωσε στὸ κορμί της βασιλικὴ στάσι κι ἡ ματιά της ἔλαμψε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς νιότης καὶ τῆς ἀρχοντιᾶς. "Οταν ἐτελείωσε ὁ θεῖός της, ἥταν δίβουλη ἀκόμη. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσθηκαν δυνατὰ πατήματα ἔξω κι ἐχύθηκε στὴ σκηνὴ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀρματωμένος. Ἐχαιρέτισε, ὅπως ἐσυνήθιζαν τότε, ἀπλώνοντας τὸ χέρι στὴν Κλυταιμήστρα καὶ εἶπε μὲ θυμό:

— Σεβαστὴ βασίλισσα, ἔρχομαι νὰ προστατεύσω, ὅσο μπορῶ, τὴν θυγατέρα σου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάμω, ἀφοῦ ὁ βασιλιάς μεταχειρίσθηκε τ' ὄνομά μου, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ ἔδω. 'Ο στρατὸς θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένεια. 'Ο Ὀδυσσεὺς ἔρχεται μὲ χίλια παλληκάρια νὰ τὴν πάρη μὲ τὴ βία. Μὰ ὅρκίζομαι στοὺς θεοὺς πώς δὲ θὰ τὴν πάρη, ὅσο εἶμαι ζωντανός.

'Η Κλυταιμήστρα ἀμέσως ἀπλώσε τὰ χέρια νὰ τὸν εύ-

χαριστήσῃ. 'Ο μικρὸς Ὀρέστης, ποὺ δὲν ἔπαινε νὰ κλαίῃ τὴν ἀδελφούλα του, ἔτρεξε κι ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του. 'Ο Μενέλαος ἔστεκε σαστισμένος καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἔπεσαν σὲ συλλογή. « Ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ κακό; », ἐρωτοῦσαν, ἀφοῦ ὁ πιὸ γενναῖος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς μὲ τοὺς φοβεροὺς Μυρμιδόνες του ἀποφάσισε νὰ σταθῇ ἀντίθετος ὅλου τοῦ ἄλλου στρατοῦ;

Τὴν ἵδια ὅμως στιγμὴν ἡ Ἰφιγένεια ἔχωρισε ἀπὸ τὴν μάννα της, ἔσταθηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς καὶ μὲ φωνή, ποὺ δὲν ἔτρεμε, εἶπε:

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ θυσία σου, γυιὲ τοῦ Πηλέως. Μὰ βάλε τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ κράτα τὸ θυμό σου. Ποτὲ δὲ θὰ δεχθῶ νὰ χυθῇ αἷμα ἐλληνικὸ γιὰ χάρι μου. Φυλάξετε ὅλοι τὴν παλληκαριά σας γιὰ τοὺς Τρῶες. Ἐγὼ θυσιάζομαι θεληματικὰ στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδος.

— Παιδί μου, τί λές; ἐφώναξε μὲ λαχτάρα ἡ Κλυταιμήστρα.

— Τί κάνεις ἀδελφούλα; ἐφώναξε κι ὁ μικρὸς Ὀρέστης τρέχοντας νὰ τῆς ἀγκαλιάσῃ τὰ γόνατα.

Μὰ ἔκείνη ἔτρεξε στὸν Ὁδυσσέα, ποὺ ἐφάνηκε τώρα στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ εἶπε βιαστικά:

— Πᾶμε! Θὰ ἴδητε πῶς πεθαίνει μία κόρη τῶν Ἀτρειδῶν! Γιὰ τὴν πατρίδα ὁ θάνατος θάνατος δὲν εἶναι μάθετε το ἀπὸ μένα.

— 'Ο Αγαμέμνων, δταν εἶδε τὴν κόρη του νὰ πηγαίνῃ στὴ θυσία, δὲν ἡμπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

— Ἀλλοίμονο! ἐφώναξε βραχνὰ κι ἐγύρισε ἀλλοῦ τὸ πρόσωπο σκεπάζοντας μὲ μία ἀκρη τῆς χλαμύδας του τὸ κεφάλι. 'Εκείνη ὅμως ἔτρεξε, ἔπεσε στὰ πόδια του, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ φιλῶντας τὸ χέρι του:

— Τὴν εὔχή σου, πατέρα μου! ἐφώναξε σπαραχτικά. 'Ορ-

κιζομαι στὸ Δία πὼς δὲν σου κρατῶ κάκια. Πεθαίνω μὲ τὴ θέλησί μου. "Ελα, πατέρα, εὐχήσου με.

"Αφωνος ἀνοιξε τὴν ἀγκαλιά του ὁ ἄτυχος πατέρας κι ἔσφιξε μέσα τὴν ἑτοιμοθάνατη, τὴν ἐφίλησε, τὴν εὐχήθηκε καὶ πάλι ἀφωνος τὴν ἕρριξε στὰ χέρια τοῦ μάντεως. "Ἐπειτα ἐμπῆκε στὴ μέση τῶν ἄλλων κι ἐφθασαν ὅλοι τους στὸ δάσος τῆς Ἀρτέμιδος. Στὴ μέση ἦταν ὁ βωμὸς στεφανωμένος μὲ λουλούδια. Τριγύρω ἐστεκόταν ὁ στρατός. 'Ο Κάλχας ἐστεφάνωσε τὴν κόρη κι ἐτοιμάσθηκε γιὰ τὴ θυσία.

— Καλὸ ταξίδι σ' ὅλους! ἐφώναξε ἡ βασιλοπούλα. Γρήγορα νὰ γυρίσετε νικητὰι στὴ γλυκειά μας πατρίδα!

'Ο Κάλχας κάνει τὴν προσευχή του στὴ θεὰ καὶ παίρνει τὸ μαχαίρι. "Ολοι τὴ βλέπουν τὴ λεπίδα νὰ λάμπῃ ἐπάνω ἀπὸ τῆς κόρης τὸ λαιμό.

'Αλλὰ τὴν ἵδια στιγμὴ ἔνα σύννεφο κυλιέται μὲ ἀστραπόβροντο, κάθεται ἐπάνω στὸ βωμὸ καὶ πάλι σηκώνεται καὶ φεύγει κατὰ τὸ βοριά.

— "Α! βγαίνει ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων.

'Επάνω στὸ βωμὸ ἔνα μεγάλο καὶ πανώριο ἐλάφι σπαράζει καὶ χύνεται τὸ αἷμά του.

— 'Ατρεῖδαι καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι, χαρῆτε! φωνάζει ὁ μάντις. 'Η θεὰ δὲν ἡθέλησε τὴ θυσία τῆς βασιλοπούλας καὶ μᾶς ἐστειλε τὸ ἐλάφι. Μᾶς ὑπόσχεται καλὸ ταξίδι. Σήμερα ὁ στόλος ἡμπορεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν Αὔλιδα.

•Αναγνωστικὸν «Τὸ φαζακὶ σταφύλι»

•Ανδρέας Καρκαβίτσας

57. ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψι,
ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

’Απ’ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ιερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, ’Ελευθεριά !

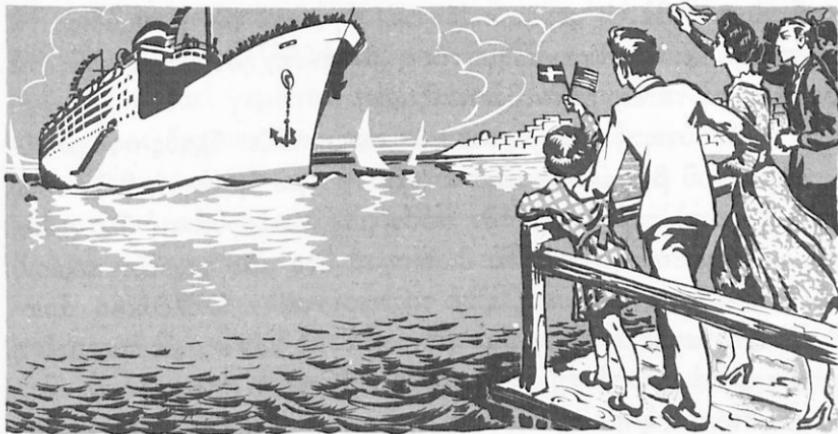
Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κ' ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι, νὰ σου πῆ.

Ἄργειε νᾶλθη ἐκείνη ἡ μέρα,
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

« Α π α ν τ α »

Αιονίσιος Σολωμός

58. ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΟΝ ΕΔΑΦΟΣ

Μετά τὸν ὡκεανὸν ἡ Μεσόγειος καὶ μετὰ τὴν Μεσόγειο τὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια μας. Καὶ τὰ μάτια τῶν νοσταλγῶν καρφώνονται στὰ ποθητὰ βουνά, στίς κυματιστὲς λοφοσειρές, στὰ σπίτια, ποὺ καπνίζουν καὶ περιμένουν ἑορταστικὰ τὴν ἐπάνοδο τῶν ξενιτεμένων.

‘Η μαννούλα ἀνοίγει ἐπὶ τέλους τὰ κουρασμένα μάτια της, ἡ ἀδελφούλα ντύνεται καὶ στολίζεται τὰ γιορτινά της, ὁ πατέρας ἀστράπτει ἀπὸ τὴν χαρὰ καὶ ξεκινᾷ γιὰ τὰ λιμάνια καὶ τοὺς σταθμοὺς νὰ δώσῃ τὸ χέρι του στὸ παιδί, ποὺ γυρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὄλοστρόγγυλο, καθαρό, μὲ τὸν ἀέρα, τὴν εὐγένεια καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Μεγάλης Δημοκρατίας.

Χαρὲς καὶ πανηγύρια! “Ανοιξις! Πρασινίζουν οἱ κάμποι, φουντώνουν καὶ ἀνθίζουν τὰ δένδρα, τὰ ἵδια δένδρα, ποὺ ἔδωσαν τὸν ἥσκιο των, κάποτε στὰ μικρὰ παιδιά, οἱ γαλάζιες θάλασσες γαληνεύουν, σημαῖες γαλανόλευκες κυματίζουν παντοῦ γιὰ τὸν ἔρχομό τῶν παλληκαριῶν. ‘Η καμπάνα

τοῦ χωριοῦ θὰ τοὺς χαιρετίσῃ σὲ λίγο καὶ τὰ τραγούδια, τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ρουμελιώτικα, θ' ἀντηχήσουν παντοῦ, τὰ βιολιά καὶ τὰ λαγοῦτα θὰ παίξουν.

Γλυκύτατη ἀνατριχίλα μᾶς συναρπάζει δλους στὸ ἀντίκρυσμα τοῦ βαπτοριοῦ, ποὺ αὐλακώνει μὲ δρμὴ τὴ θάλασσα, ποὺ λέει καὶ τρέχει μὲ τὸν πόθο μας, καὶ φθάνει, ὅλο φθάνει καὶ κοντοζυγώνει. Τὸ διάστημα δὲν μᾶς χωρίζει πλέον, οἱ ξενιτεμένοι, νά τους, σὰν τὰ περιστέρια ὀλόλευκοι, ἀραδιασμένοι στὸ κατάστρωμα μὲ ὑγρὰ τὰ μάτια, μὲ πιασμένη τὴν καρδιά, γιατὶ τὸ δινειρό ἔγινε ἀληθινό.

Νὰ καὶ ὁ ἥλιος, ποὺ μονάχα στὴν Ἑλλάδα λάμπει τόσο θερμὰ καὶ ὡραῖα, κατὰ τὸν ποιητὴν, νὰ ὁ ούρανὸς ὁ γαλάζιος καὶ ὁλοξάστερος, νά ἡ βαρκούλα μὲ τὰ λευκὰ πανιά νὰ τὰ μαντήλια, ποὺ στέλλουν μὲ τὸν ἀνεμισμό των τὸν πρῶτο γλυκύτατο χαιρετισμό.

Πτωχὴ πατρίδα, μαραμένη καρδιά, λυπημένοι ἀνθρώποι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, πόσο ἔχετε ἀλλάξει σ' αὐτὸ τὸ πολύχρονο διάστημα τοῦ χωρισμοῦ! Δὲν εἶναι πιὰ ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, ποὺ ἀφήσαμε κάποιον καιρό. Μὲ δλες τὶς πίκρες καὶ τὶς καταστροφὲς τὸ ἀνδρειωμένο κορμί της στέκεται ἀγέρωχο καὶ σᾶς γλυκοχαιρετίζει, σᾶς δείχνει τὸ χαμογέλο της, σᾶς ἀνοίγει τὴν ὀλόθερη ἀγκαλιά της.

Τί ὕρες, Θεέ μου, καὶ τί στιγμὲς ἀλησμόνητες! "Οταν ἡ ἀγκυρα ἐπόντισε στὰ ἥρεμα νερὰ τοῦ Φαλήρου, ἔνα βροντερὸ «Ζήτω ἡ Πατρίδα!» ἀκούσθηκε, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴν ὅλων μας. Κι ἀμέσως, χωρὶς ἀργοπορία, μ' ἔναν παλμὸ τὰ παιδιά τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξεπετάχθηκαν στὸ πάτριο ἔδαφος καὶ σὰν τὸν Ὁδυσσέα ἔσκυψαν καὶ τὸ ἐφίλησαν, τὸ ἐρράντισαν μὲ τὰ δάκρυά των.

Εὔλογημένος ἀς εἶναι ὁ ἐρχομός των! Πρόσωπα γελαστά, λευκὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἀσπρὸ πανταλόνι, μαῦρο σακ-

κάκι καὶ στὸ κεφάλι τὸ ἀρματωλικὸ φέσι καὶ ἡ γαλανόλευκη φούντα. Εἶναι οἱ "Ἐλληνες, ποὺ γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ διψασμένοι καὶ γεμᾶτοι στοργὴ γιὰ τὴν πατρίδα. Σεμνοὶ καὶ πρόσχαροι ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸ πάτριο ἔδαφος, νὰ ξαναζήσουν κοντὰ στὴ μάννα, νὰ ξανακούσουν τὸν πρωινὸ χαιρετισμὸ τῶν πουλιῶν καὶ νὰ σβήσουν τὴ δίψα των στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ, στὰ γάργαρα καὶ ὀλόδροσα νερά.

Αἱ Ἀθῆναι ἀνοιξαν τὴν ἀγκαλιά των στοὺς νοσταλγούς κι ὁ δρόμος ἔγινε πανηγύρι, ἡ σημαία κυματίζει παντοῦ, ἡ ἑλληνικὴ ἐπάνοδος ἐπῆρε τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἱεροτελεστίας καὶ τοῦ ἑθνικοῦ συναγερμοῦ. Ἀλησμόνητες ἡμέρες. Καὶ σὲ λίγο τὸ καραβάνι τῶν νοσταλγῶν ἔχαθηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, ἐσκορπίσθηκε σὲ λιμάνια καὶ σὲ σταθμοίς, εύρεθηκε στὶς ἐπαρχιακὲς πολιτεῖες καὶ στὰ χωριά, ἀνάμεσα στοὺς πολυαγαπημένους, στοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς.

"Ἄς εἰναι εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἐπανόδου καὶ τοῦ σφιχταγκαλιασμοῦ κάτω ἀπὸ τὴν πάτρια στέγη.

Περιοδικὸν «Ἐλλην. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος»

Μιχαὴλ Ροδᾶς

59. ΤΟ MONO «ΚΑΛΩΣ ΩΡΙΣΕΣ»

Καράβι ἀνοίγει τὰ φτερά,
τὴν ἄγκυρα σηκώνει·
καραβοκύρης στέκεται,
κρατῶντας τὸ τιμόνι.

Καράβι, στὰ ταξίδια σου
θὰ βρῆς λιμάνια χίλια·
θ' ἀκούσης «καλῶς ὥρισες»
ἀπὸ χιλιάδες χείλια.

Μήν τὰ πιστέψῃς! "Απιαστες
εὐχές, ποὺ δὲ ἀγέρας παίρνει
καὶ τὶς σκορπᾶ στὸ δρόμο του
καὶ πίσω δὲν τὶς φέρνει.

Τὸ μόνο «καλῶς ὥρισες»,
τὴ μόνη εὐχὴ ποὺ πιάνει
θὰ τὴν ἀκούσης στὸ μικρὸ
τοῦ τόπου σου λιμάνι.

'Ιωάννης Πολέμης

60. ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἐργάτιδες Εἴδατε ποτέ σας κυψέλη μὲ μέλισσες; Ἀκούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο των; Τὶς εἴδατε νὰ πηγαινοέρχωνται ἀκούραστες; Ἐδοκιμάσατε τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας των, ποὺ εἶναι γλυκὺ σὰν ζάχαρι καὶ ἀρωματικὸ σὰν ρόδο; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμῶν καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναικες; Μάλιστα, γυναικες, ἐκτὸς τῶν ἀέργων κηφήνων!

Πρωὶ - πρωὶ οἱ ἐργάτιδες, 80 — 100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμμία προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγουροξυπνήματα καὶ φωνές, θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τὴ γῆρι νὰ κάμουν τὶς κηρηθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριὲς ἀκόμη, μὲ πτερὰ σχισμένα καὶ σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνο ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ καὶ

αύτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστιες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, ὅπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

‘Η ἐργασία των ἔχει μεθοδικότητα καὶ τάξι. Ἐνάλογα μὲ τὴν ἡλικία καὶ τὴν πεῖρά των ἐργάζεται ἡ κάθε μία. Οἱ μικρές καὶ ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀνατροφὴν μωρῶν. “Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπιν γῦρι καὶ τέλος οἱ πολύπειρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ καὶ πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος! ” Αλλες τρώγουν τὰ πουλιά, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία καὶ ἡ βροχή, ἐνῷ πετοῦν οἱ καημένες νὰ συλλέξουν τὰ πολύτιμα προϊόντα των.

‘Η κυψέλη, οἱ κηρῆθρες κ.λ.π. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, ποὺ μόνο πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ ἡμπτοροῦν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ πρὶν κτίσουν, θὰ κάμουν μία γενικὴ καθαριότητα, ποὺ θὰ τὴν ἐζήλευε καὶ ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδὴ ἔξω τὸ ἔνα κατόπιν τοῦ ἄλλου πτερά, ξυλαράκια, χώματα, ἄμμο, ψόφια ἢ ζωντανὰ ζωύφια. Ἀνθρώπινο σπίτι ἡμπτορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ!

‘Αν τύχῃ καὶ δὲν τοὺς φανῆκατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἔνα παχὺ στρῶμα ἀπὸ κερί, ποὺ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπομονωτικό, γιὰ ν' ἀσφαλισθοῦν, καὶ τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες, ποὺ ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, ποὺ θὰ διαμείνουν.

Ξεχωριστοί βασιλικοί θάλαμοι για τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ μωρά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἀρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως ἐλησμονήσαιμε τίποτε; ἘΑ, ναὶ· τὶς ἀποθῆκες τοῦ σπιτιοῦ. Μήν τὸν ἀνησυχῆτε ὅμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτές, ποῦ θὰ κτισθοῦν!

"Ολες οἱ πράξεις τῶν σὲ ἔνα μόνο σκοπὸν ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδὴ θὰ ἔξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία τῶν, τὴν πατρίδα τῶν. Χάριν αὐτῶν θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα.

"Αν π.χ. κανένα ξένο ζῷο, ποντικός, σαλίγκαρος κ.λ.π., μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ὃν οἱ θυσίες εἶναι μεγάλες, ὁ παρείσ-ακτος ὀπωσδήποτε θὰ φονευθῇ. Ἀλλὰ τί θὰ γίνη ἔνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποὺ δὲν ἡμποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν; Ἀπλού-στατα τὸ τυλίγουν μὲ ἔνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστιες μὲ τὴν ἀποσύνθεσί του!

"Η Σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρομε, ἦθελε στρατιῶ-τες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνι-κάνους τοὺς ἔρριχνε στὸ βάραθρο. Η κοινωνία τῶν μέλισ-σῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζωνται ὅλοι γιὰ τὴν κοινὴ εὔτυχία· γι' αὐτὸ—ποιός ξέρει μὲ πόση λύπη τῶν!—δὲν τρέφουν αἰσθη-μα οἴκτου γιὰ τοὺς ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά τῶν. "Ετσι βλέπομε, ὅταν μία μέλισσα γεννηθῇ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῇ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαι-ολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν, νὰ τὴ ρίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἵδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὄκνηροὶ κη-φῆνες σὲ ἐποχὴ πείνης.

Κι ὅμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τοὺς ἀχρήστους τῆς ζωῆς εἶναι πολὺ στοργικὲς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποὺ εἶ-ναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῇ μία μέλισ-

σα ἀπὸ ἔντομο ἢ τὴν ἀπειλῆ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴν βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸν ἰδιόν των κίνδυνο, χύνονται ἐπάνω στὸν ἔχθρὸ μὲ θυσία τῆς δικῆς των ζωῆς νὰ σώσουν τὴν συνεργάτιδά των.

Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσίᾳ θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύῃ. "Αλλες θὰ θυσιάσουν τὴν ζωήν των, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν· εἶναι στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδος των· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι των μέλι νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν ἔχθρο· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; "Αλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο, οἱ στρατιῶτες, κι ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

"Ολοι ὅμως ξέρομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξύ των στὶς δύσκολες στιγμὲς μὲ τὸ ραδιόφωνο, τὸν τηλέγραφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκοκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες καὶ σπεύδουν στὸν κίνδυνο τῆς πατρίδος." Αλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ εἶναι ἔνα μυστήριο, που οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως που εἴδαμε καὶ ἀπειρα ἄλλα βεβαιώνουν ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν δικό των τηλέγραφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ Βασίλισσα   'Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητρι-
                                αρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν
μία πολιτεία τῶν Λοκρῶν. Δηλαδὴ σ' ἐκείνη τὴν παλιὰ
ἐκυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναῖκες· σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν

κυβερνᾷ ἡ γυναῖκα, μία μόνο, ἡ μητέρα. 'Ο λαὸς τὴν λέει «μάννα», ἡ ἐπιστήμη «βασίλισσα».

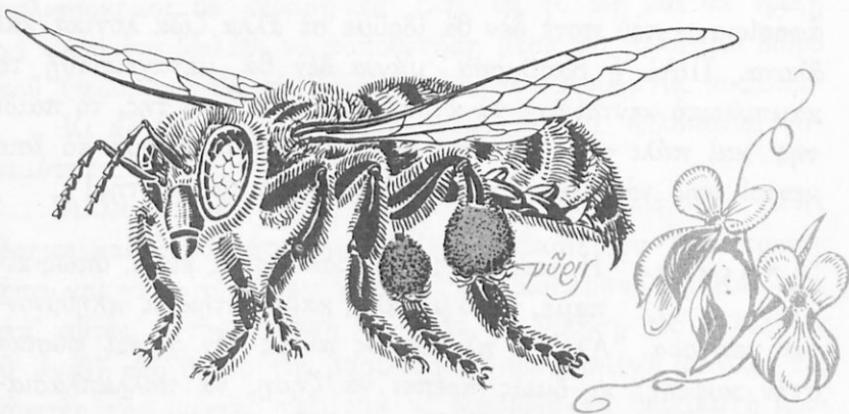
'Η βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μία κυψέλη. Σὲ μία μόνο ἡμέρα τὴν ἄνοιξι μπορεῖ νὰ γεννῆσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. "Αν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος των εἶναι δύο καὶ τρεῖς φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μητέρα, ποὺ τὰ ἐγένησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάννα ἀπ' ὅλο τὸ ζωικὸ βασίλειο, ποὺ ἔχει τί παιδιὰ θὰ κάμη, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾷ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικά !

Χωρὶς τὴ βασίλισσα τὸ μελίσσοι δὲν ἤμπορεῖ νὰ ζήσῃ. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, ὅπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιο ἀρχηγό. Κι ὅταν τὴν χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἀνθρωπὸ ἀκόμη. Οἱ θρῆνοι των εἶναι ἵσοι μὲ τῶν παιδιῶν, ποὺ χάνουν τὴ μητέρα των.

Τὴν γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολύτιμη στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴν γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπήκοοι της· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εὔγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δείξουν τὴν ἀγάπη των.

Κανένας βασιλεὺς, καὶ ὁ πιὸ ἔνδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ ὁ πιὸ ἴκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲν ἐδοκίμασε ἀπὸ τὸ λαό του τόση ἀφοσίωσι. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσαρεστημένοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, ἀναρχικοὺς εἶναι οἱ πιὸ ἰδεώδεις ὑπήκοοι τοῦ κόσμου !

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάκτορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἴδιαίτερα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες ὅλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ δείχνουν μεγάλο σεβασμὸ στὸ πέρασμά της. "Αν τὴν πάρετε ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ὕστερά ἀπὸ ὥρες, τῆς γίνεται ἀληθινὴ ἀποθέωσις. Μόνο τὰ «ζήτω» δὲν ἀκούονται,

πού, ἀν ήξεραμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἵσως νὰ τ' ἀκού-
αμε κι αὐτά.

"Οταν θελήσῃ νὰ φάγη, ὅλες σπεύδουν νὰ παραμερί-
σουν νὰ φθάσῃ μὲ ὅλη τὴν ἄνεσί της στὶς αηρῆθρες, τῆς
προσφέρουν τὴν τροφὴν καὶ τὴν θωπεύουν μὲ τὶς κεραῖες
των, ὅπως χαίδεύει ἡ μητέρα τὸ μωρό, ὅταν πίνῃ τὸ γάλα του!

'Ακόμη καὶ ὅταν εἶναι γριά, ζαρωμένη καὶ ἀνάπηρη,
οἱ φρουροὶ τῆς θύρας της ποτὲ δὲν θ' ἀφήσουν νὰ μπῇ στὴν
κυψέλη ἄλλη βασίλισσα. Κι ἀν μπῇ κρυφά, τότε ἀλλοίμονό
της! Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακὴν καὶ ἡ θύρα δὲν θ' ἀνοίξῃ,
παρὰ ὅταν πεθάνῃ, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτῶμά της.
Στὴν κοινωνίᾳ τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν ποτὲ οὔτε
συνωμότες οὔτε προδότες.

'Αλλὰ κι ἀν εἶναι τελείως ἄγονη πιὰ καὶ ἀχρηστη
γριά καὶ ἄλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλι δὲν
θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴν φρουροῦν
ἀπὸ τὴν ὄρμὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ρωμαλέας ἀντιζήλου της.

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μία τρυφερὴ ἀγάπη καὶ

ἀφοσίωσις, ποὺ ποτὲ δὲν θὰ ἴδοῦμε σὲ ἄλλα ζῷα λογικὰ καὶ ἄλογα. Ποτὲ ἡ βασίλισσα - μάννα δὲν θὰ μεταχειρισθῇ τὸ καυπυλωτὸ κεντρί της νὰ κτυπήσῃ τὸν ὑπήκοο της, τὸ παιδί της· καὶ πάλι ποτὲ μέλισσα δὲν θὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἵσιο κεντρί της νὰ πλήξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάννα της!

Αποικίαι 'Η γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, ὅπως εἴ-
παμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ ὑπήκοοι πληθύνον-
ται γρήγορα. 'Αλλ' ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲν χωρεῖ φυσικὰ
στὴν κυψέλην· κι ὅμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασια-
σθῇ. Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ ὅ,τι ἐγινόταν στὴν ἀρ-
χαία 'Ελλάδα. Γίνονται ἀποικίες !

'Αλλὰ ποία διαφορά ! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὠδηγοῦσαν
τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῷ ἡ βασίλισσα
όδηγει πάντοτε ἡ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ
τὴν ἐπιτυχία.

"Ἐνα πρωινὸ τοῦ θέρους ἡ βασίλισσα, ἀκολουθουμένη
ἀπὸ ἔνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάν-
τα τὴν οἰκογενειακὴ ἑστία, γιὰ νὰ εὔρῃ νέα. Κι αὐτὸ τὸ
σμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἐσμάριον
τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν ; Στὴν τύχη, ὅπου εὔρουν
καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἔνα δένδρο καὶ ἡ κουρασμένη
βασίλισσα, ποὺ δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ
καθήσῃ σ' ἔνα γλαδί του νὰ ξεκουρασθῇ. Γύρω της σπεύ-
δουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες κι ἔτσι σχηματίζεται
ἔνας ὅγκος κρεμασμένος, ποὺ μοιάζει σὰν μεγάλο κυδώνι ἢ
σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

"Αν τύχῃ καὶ δὲν ἴδῃ κανεὶς τὸ σμῆνος νὰ τὸ πιάσῃ, θὰ
ξαναφύγῃ, γιὰ νὰ εὔρῃ καμμιὰ κουφάλα ἢ καμμιὰ σχισμὴ
βράχου νὰ κτίσῃ τὴ νέα φωλιά του. 'Αλλὰ συνήθως κάποιος

μελισσοκόμος θὰ περάσῃ ἀπ' ἐκεῖ, θὰ τὸ ἴδιο καὶ θὰ τρέξῃ
νὰ φέρῃ ἔνα καλάθι νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο
τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλη ἔπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Κι ἀρχίζει τώρα νέα ζωή, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γο-
νιμότητα, τάξι, στοργή, σεβασμό.

Ἄλλα καὶ ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲν μένει
ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνο-
ἵσει καὶ γι' αὐτό. "Εχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες. Καὶ μία
ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θὰ νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ
θ' ἀνεβῆ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ δόλες τὶς
ἀρετὲς τῆς μάννας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴν θαυμαστὴ κοι-
νωνία τῶν μελισσῶν.

Nικόλαος Α. Κοντόπουλος

61. ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

‘Ο λαὸς Εύρεθηκα κάποτε σ’ ἔνα εὐτυχισμένο λαό. ‘Ο λαὸς αὐτὸς ἦταν χαριτωμένος, ἡμερος, ἀγαθός, εἰρηνικός. ’Εχαιρόταν τὸν ἥλιο, τὸν ἀέρα, τὶς ὁμορφιές τῆς φύσεως, χωρὶς τίποτε νὰ τοῦ λείπῃ, χωρὶς τίποτε νὰ γυρεύῃ.

‘Ο κόσμος ἦταν πλασμένος γι’ αὐτὸν ὅσο πιὸ τέλεια ἡμποροῦσε. Καὶ δὲν εἶχε κανένα παράπονο μὲ τὸ Θεό, ποὺ τὸν ἔπλασε, καμμία βαρυγνωμιὰ γιὰ τοὺς νόμους, ποὺ τὸν κυβερνοῦν. “Ολα τριγύρω του ἤσαν τέλεια, ὠραῖα, ἀγαθά· καὶ μέσα του ἐβασίλευε ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ψυχῆς.

‘Ο λαὸς αὐτὸς δὲν ἤξερε ἀπὸ πολέμους κι αἰματοχυσίες. ‘Η ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη ἐβασίλευε στὴν πολιτεία του. Ποτὲ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἔτυχε ὁ ἔνας νὰ κλέψῃ τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἤσαν κοινὰ γιὰ ὅλους.

Πλούσιοι καὶ πτωχοὶ δὲν εἶχαν σταθῆ ποτὲ στὸ λαὸ αὐτό. “Ολοι μαζὶ ἤσαν πλούσιοι ἢ ὅλοι μαζὶ πτωχοί! ”Οταν εἶχε στέγη ὁ ἔνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος· ὅταν εἶχε τροφὴ ὁ ἔνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος. Καὶ πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἔπεφτε ἐπάνω

των, κανένας δὲν ἦταν πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ τὸν ὄλλον· καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχίᾳ ἀκόμη, ἥσαν ὅλοι εὔτυχισμένοι. Δὲν εἶχε κανένας παράπονο.

Ο βασιλιάς 'Ο λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιὰ του. "Ενα βασιλιὰ ξένον ἀπὸ τὴ γενιά του. 'Αλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιὰς τοῦ κόσμου μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. 'Ο λαὸς ἐτριγύριζε τὸ βασιλιὰ του μ' ἀγάπη κι ἀφοσίωσι. Τίποτ' ὅλο δὲν τοῦ ἐζητοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του.

Κι ὁ βασιλιὰς δὲν ἐζητοῦσε ἀπὸ τὸ λαό του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὃ, τι ζητᾶ ἔνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. 'Εκρατοῦσε στὸ χέρι του ἔνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπ' ἀγριελιὰ καὶ μ' αὐτὸ ἐκυβερνοῦσε. 'Αλλὰ τὸ σκῆπτρό του ἦταν παντοδύναμο. «έμπρὸς» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο; ἐμπρός... «πίσω»; πίσω...

'Ετραβοῦσε ἐμπρὸς ὁ βασιλιάς; Τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. 'Εστεκόταν νὰ ξεκουρασθῇ; 'Ο λαὸς τὸν ἐτριγύριζε μὲ λαχτάρα. "Ηταν ἔνας βασιλιάς, ποὺ ποτὲ δὲν θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς εἶναι θεμελιώμενος ἐπάνω στὴν ἀγάπη.

Ποιοί εἶναι; Εύρεθηκα κάποτε ἀνάμεσα σὲ ἔνα λαὸ καὶ ἔνα βασιλιά. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος... "Ηταν κάποιο ἀπὸ τὰ ἀνοιξιάτικα δειλινὰ καὶ ἦταν ἐπάνω στὴν καταπράσινη πεδιάδα τῶν 'Αθηνῶν. "Ενας γέρος βοσκὸς ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

Περιοδικὸν «Νουμᾶς»
Διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου

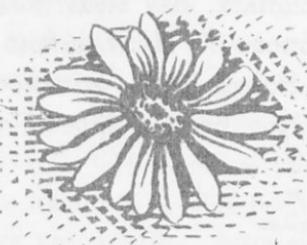
Παῦλος Νιοβάνας

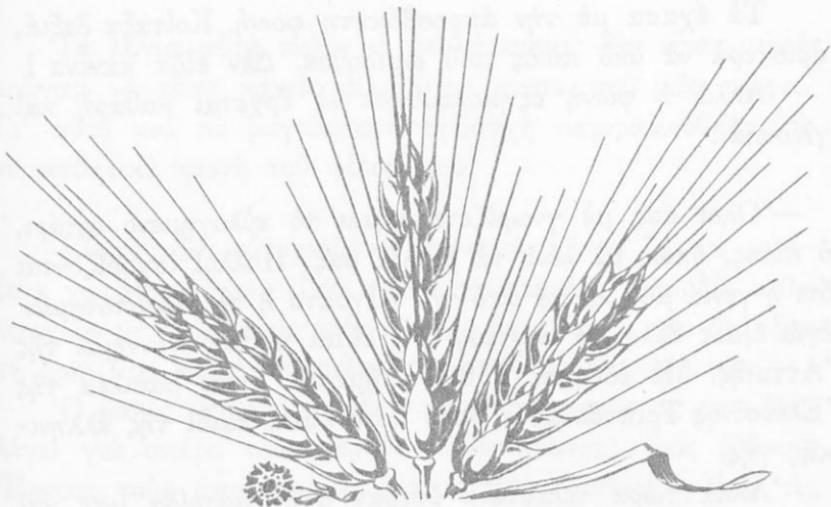
ΗΛΘΕ πάλιν ἄνοιξις,
ἡλθαν τὰ λουλούδια.
Πράσινα ἡ γῆ φορεῖ
καὶ ἀνθίζει τὸ κλαρὶ¹
καὶ παντοῦ χαρᾶς χοροὶ²
καὶ χαρᾶς τραγούδια.

”Ελειωσαν στὶς κορυφὲς
τῶν βουνῶν τὰ χιόνια.
”Ανοιξ’ ἡ τριανταφυλλιά.
Κι εἰς τὴν πρώτη τους φωλιά
ἡλθαν πάλι τὰ πουλιά,
ἡλθανε τ’ ἀηδόνια.

”Ολ’ ἡ φύσις χαρωπὴ
χαιρεται καὶ ψάλλει.
Ψάλλετε καὶ σεῖς, παιδιά,
μὲ χαρούμενη καρδιά.
’Ο χειμῶνας τὰ κλαδιά
θὰ μαράνη πάλι.

*Aγγελος Βλάχος

63. ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

— Ο σῖτος καὶ ἡ
καλλιέργειά του — Σήμερα, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ ἕνα
ἀληθινὸ παραμύθι ἀπὸ τὴ ζωὴ μου,
εἶπε ὁ κ. Λάμπρος.

Τὰ παιδιά ἀνοίξαν τέσσερα τὰ μάτια των καὶ ἐτέντω-
σαν τὰ αὐτάκια των. "Ηξεραν καλὰ πόσα ώραῖα πράγματα
γνωρίζει ὁ δάσκαλός των ! Μέσα στὴν τάξι ἀπόλυτη σιωπή.
εἶπε ὁ κ. Λάμπρος.

— "Ημουν μικρός, εἶπε, στὴν ἡλικία σας ἐπάνω κάτω.
"Ενα πρωινό, μόλις ἐσχόλασα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἐπῆγγα στὸ χω-
ράφι μας, ὅπου ἐβοτάνιζε ὁ πατέρας μου τὸ σιτάρι. Τὸν ἐβο-
τήθησα λίγο, ἀλλὰ ἐκουράσθηκα, γιατὶ ἥμουν ἀσυνήθιστος
στὴ δουλειά. Μὲ τὴν ἄδειά του ἐπῆγα καὶ ἐκάθησα στὴν
ἄκρη, κάτω ἀπὸ μία μικρὴ φουντωτὴ ἐλιά.

— "Ηταν ώραία ἀνοίξιάτικη ἡμέρα καὶ τὸ εὐχάριστο ἀε-
ράκι της ἔφερνε ἔως ἐμὲ μία γλυκύτατη φωνή :

— "Ακουσε, παιδί μου, ἔλεγε, τί θὰ σου εἰπῶ.

Τὰ ἔχασα μὲ τὴν ἀπροσδόκητη φωνή. Κοίταξα δεξιά,
ἀριστερὰ νὰ ἴδω ποιὸς μοῦ ὅμιλοῦσε. Δὲν εἶδα κανένα!

’Αλλὰ ἡ φωνὴ ἐξηκολούθησε νὰ ἔρχεται καθαρή καὶ
γλυκειά :

—”Ολοι σας μὲ γνωρίζετε· εἴμαι τὸ εὐλογημένο σιτάρι,
ὅ σῖτος, δπως μὲ λένε τὰ βιβλία σας. Πολλοὶ ἵσχυρίζονται
ὅτι ἡ γενιά μου κρατᾷ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἢ τὴν Μεσοποταμία
ἐγώ ὅμως θέλω νὰ πιστεύω ὅτι εἴμαι καθαρὸ γέννημα τῆς
’Αττικῆς. Μὲ ἐδώρισε ἡ θεὰ Δήμητρα στὸν βασιλέα τῆς
’Ελευσῖνος Τριπτόλεμον. ’Απὸ τότε εἴμαι παιδί τῆς ἐλληνι-
κῆς γῆς.

’Αλλὰ τώρα τελευταῖα ἔφεραν στὴν πατρίδα μας καὶ
ἐκλεκτοὺς σπόρους ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό, ποὺ δίνουν ἀφθονώτε-
ρο καρπό. Σύντομα ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν προστασία μου —
καὶ ποιός δὲν ἀγαπᾷ τ' ἀδέλφια του;—καὶ μὲ τὸ γαλάζιο
οὐρανό μας ἔγιναν “Ελληνες πολῖτες !

Πολὺ ἐπαραξενεύτηκα ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Πῶς
εἶναι δυνατόν, ἐσκέφθηκα, νὰ ὅμιλοῦν τὰ φυτά. ’Άλλο καὶ
τοῦτο ! εἶπα μέσα μου.

Καὶ ὁ σῖτος, σὰν νὰ ἐκατάλαβε τὸ λογισμό μου, ἀ-
πάντησε :

— Παραξενεύεσαι βέβαια, παιδί μου, πῶς ἐγώ, ἔνα φυτό,
μπορῶ νὰ ὅμιλω. Μάθε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ που-
λάκια καὶ τὰ ζῷα ὅλα, ὅλα ὅμιλοῦν· ἀλλὰ ὅμιλοῦν μόνο
στοὺς φίλους των, σὲ ὅσους δηλαδὴ τὰ ἀγαποῦν. Τότε λένε
τὰ μυστικά των, γιατὶ ξέρουν ὅτι θὰ τὰ συμπονέσουν. Καὶ
ἔσν εἶσαι φίλος μου, γιατὶ μὲ ἐβοτάνιζες πρωτύτερα μὲ
στοργή.

Τὰ λόγια αὐτὰ πολὺ μὲν ἔκολάκευσαν· δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς φίλος τοῦ σίτου, ποὺ μᾶς τρέφει. Γι' αὐτὸ καὶ μὲν μεγαλύτερη προσοχὴ παρηκολούθησα τὴ συμπαθητικὴ φωνὴ τοῦ φίλου μου.

—Εἶμαι πολὺ εὔτυχισμένο, ἐσυνέχισε, ὅταν ζῶ σὲ φιλόξενα χωράφια, ὅπως εἶναι τοῦτο τοῦ πατέρα σου. Μὲ καλλιεργοῦν μὲ τοὺς νέους τρόπους τῆς ἐπιστήμης, ποὺ ἄλλαξαν τὴ ζωὴ μου καὶ ἐπολλαπλασίασαν τὴν καρποφορία μου.

'Ο καλὸς γεωργός, πρὶν σπείρη τοὺς σπόρους μου, διαλέγει γιὰ σπόρο τοὺς γεροὺς ἀπορρίπτοντας τοὺς ἄλλους. 'Ἐπειτα τοὺς ἀπολυμάνει, γιὰ νὰ τοὺς καθαρίσῃ ἀπὸ τὶς ἀρρώστιες. 'Οργώνει δύο φορὲς τουλάχιστο τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀνασηκωθῇ τὸ χῶμα, νὰ ἀερισθῇ καὶ νὰ χορτάσῃ ἡ γῆ νεράκι, ποὺ εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μου.

"Ἐπειτα μὲ σπέρνει ἀλλὰ ποτὲ δὲ μὲ σπέρνει στὰ «πεταχτά», δηλαδὴ σκορπιστὰ μὲ τὴ φούχτα του ἐδῶ καὶ ἔκει, γιατὶ πάει χαμένος ἀρκετὸς σπόρος μου. Μὲ σπέρνει πάντοτε μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὴ σπαρτικὴ μηχανὴ στὴ σειρά, αὐλακιά, αὐλακιά, «κατὰ γραμμάτις», ὅπως λένε οἱ γεωπόνοι.

"Ἐτσι, ὅταν φυτρώσω, ἀέριζομαι περισσότερο, μὲ βλέπει καλύτερα ὁ ζωογόνος ἥλιος, ἀπλώνω περισσότερο καὶ βαθύτερα τὶς ρίζες μου εύρισκοντας ἀνετα τροφὴ καὶ νερό. Καὶ τὸ σπουδαιότερο μπορεῖ εύκολα καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλάψῃ νὰ μὲ σκαλίσῃ καὶ νὰ μὲ βοτανίσῃ. Βγάζει ἔτσι τὰ ζιζάνια, τὰ ἀγριόχορτα, πού, ἀν τὰ ἀφηνε, θὰ μὲ ἔπνιγαν καὶ θὰ ἐπέθαινα ἀπὸ ἀσφυξία.

Καὶ τελευταῖο : 'Ο καλὸς γεωργός δὲν μὲ ἀφήνει ποτὲ νὰ πεινάσω περιμένοντας νὰ μὲ θρέψουν μόνο ἡ γῆ κι ὁ Θεός. Μοῦ δίνει κι αὐτός, σὰν καλὸς πατέρας, ἴδιαίτερη τροφή, δηλαδὴ μοῦ κάνει ἐνα εἴδος ὑπερσιτισμοῦ, γιὰ νὰ

γίνω ἀκμαῖο καὶ καρπερό. Μὲ λιπαίνει λοιπὸν μὲ γωνευμένη
κόπτρο καὶ μὲ λιπάσματα, μὲ φωσφορικὸ λίπασμα στὸ ὄρ-
γωμα καὶ μὲ νίτρο στὸ ἀδέλφωμα τῶν βλαστῶν μου.

Καλλιεργῶντάς με ὁ γεωργός, ὅπως εἶπα, γεμίζει τὶς
ἀποθῆκές του σιτάρι καὶ ἡ οἰκογένειά του θὰ χορτάσῃ
ψωμί. 'Η νοικοκυρὰ θὰ κάμη πλούσια τὰ πρόσφορα γιὰ τὴν
ἐκκλησία καὶ ὁ Ἱερεὺς θὰ τελέσῃ μὲ τὸν εὐλογημένο ἄρτο τὸ
μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. "Οσο περισσεύω θὰ μὲ πω-
λήσῃ ὁ καλλιεργητής μου καὶ θὰ μὲ στείλουν στὶς πόλεις νὰ
φᾶνε ὅσοι ἐργάζονται ἐκεῖ, ὥραῖο, φθηνὸ καὶ θρεπτικὸ ψωμί.

Οἱ φίλοι του 'Η ἀγάπη τοῦ καλοῦ γεωργοῦ δὲν σταματᾷ
σὲ μένα· εἶναι πλατύτερη. 'Αγαπᾶ σὰν ἐμένα
καὶ τὰ πουλάκια, ποὺ κυνηγοῦν ἀδιάκοπα καὶ ἀλύπητα τοὺς
ἔχθρούς μου, ποὺ εἶναι κι ἔχθροὶ ὅλων τῶν φυτῶν. Κυνη-
γοῦν δηλαδὴ τὰ ἔντομα, τὰ τρωκτικὰ καὶ τὰ ἑρπετά· πρὸ^τ
παντὸς ὅμως τὰ ἔντομα. Καὶ σύ, μικρέ μου φίλε, δὲν ἀγα-
πᾶς τὰ πουλάκια;

Πρὶν προφθάσω νὰ εἰπῶ τὸ «ναὶ» στὸν παράξενο ὅμι-
λητή μου, ὁ σῖτος ἔξηκολούθησε:

— Μὲ τὰ ἔντομα καὶ τὰ ἄλλα βλαβερὰ τοῦ ἀγροῦ καὶ
τοῦ κήπου εἶναι ἀνίκανος ὁ ἄνθρωπος νὰ μετρηθῇ μόνος
μαζί των. Εἶναι φοβερὸς καὶ ἀκατάβλητος ἔχθρος. Πολλα-
πλασιάζεται σὲ ἀπίστευτους ἀριθμούς καὶ ξεχύνεται στὸν
ἄέρα, στὴ γῆ, στὰ νερά. Προσβάλλει ὁ ἔδιος ἢ μὲ τὰ σκου-
λήκια του καὶ τὶς κάμπιες του ὅλη τὴ φύσι. Καταστρέφει
τοὺς ἀγρούς — κι ἐμᾶς τὰ δημητριακὰ βέβαια —, τοὺς κήπους,
τὰ διπωροφόρα καὶ καρποφόρα δένδρα, τὰ ἀμπέλια, τὰ δάση·
μὲ λίγα λόγια καταστρέφει ὁ τι τρέφει τὸν ἄνθρωπο κι ὁ τι
τοῦ δίνει τὴ χαρά. Φονεύει ἀκόμη καὶ τὸν ἔδιο τὸν ἄνθρω-

πο μὲ τοὺς πυρετούς καὶ τὶς ἄλλες ἀρρώστιες ποὺ φέρνει.

Θὰ ἐρήμωναν τὴ γῆ, ἂν δὲν ἔστελνε ὁ Θεὸς γιὰ βοήθεια τὰ πουλάκια, ποὺ ἔξολοθρεύουν τοὺς καταστροφεῖς τῶν κόπων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δικῆς μας καὶ τῆς δικῆς του ζωῆς. Τὰ καημένα τὰ πουλάκια! Τί χαριτωμένοι καλοὶ φίλοι!

Μᾶς ἐπισκέπτονται κάθε πρωί, ὅπως ὁ γιατρὸς τὸν ἀρρωστό του, καὶ μένουν μαζί μας ὅλη τὴν ἡμέρα. Μᾶς ἔξετάζουν ἀπὸ τὴν κορυφὴν ἔως τὴν ρίζα, γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὸν ἐπίβουλο ἔχθρὸ καὶ τὸν ἔξολοθρεύσουν. Καὶ γιὰ νὰ τὸν κατασκοπεύουν εὔκολα, ὥστε νὰ μὴν τὰ ὑποπτεύεται, καὶ γιὰ νὰ κάνουν εὐχάριστη τὴν ἐργασία των, τραγουδοῦν δι-αρκῶς, ὅπως ὁ καλὸς ἐργάτης.

"Αν ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ καὶ ἡ δική μας δὲν εἶναι μονότονη, τὸ χρεωστοῦμε στὴν πρόσχαρη μουσική των. "Εχομε, βλέπεις, κι ἐμεῖς στοὺς ἀγρούς, ἀνάμεσα στὰ πράσινα φύλλα, τὰ κέντρα τῆς ψυχαγωγίας μας μὲ μουσικοὺς τὰ πουλάκια. "Ετσι δὲν ζηλεύομε τὰ κέντρα, ποὺ ἔχουν οἱ ἀστοὶ στὶς πολιτεῖες, ἀνάμεσα στὰ πολλὰ φῶτα καὶ τοὺς ἀσπρούς τοίχους, μὲ τὶς ὅρχηστρες, τὰ βιολιὰ καὶ τὰ ραδιόφωνα..."

Εἰδες βέβαια λίγο πρωτύτερα, ὅταν ἐβοτάνιζες, ποὺ ἐπέταξε ἀπὸ τὰ πόδια σου τραγουδῶντας ἔνας κορυδαλλός. Θὰ ἐνόμισες ὅτι ἡ παρουσία σου ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸν ἀγρὸ

έναν ἀργόσχολο τραγουδιστή. Δὲν εἶναι σωστό, παιδί μου. Τὸ τραγούδι του ἦταν ἔνας ὕμνος γιὰ τὴ νίκη του. Ἐκαθάρισε ἀπὸ τὰ σκουλήκια τὶς ρίζες μου καὶ ἀπὸ τὴν σιταρόψειρα τοὺς βλαστούς μου. Ἔτσι τώρα, ποὺ ἐτοιμάζομαι γιὰ τὴν καρποφορία, θὰ εἰμαι γεμάτο ἀπὸ ὑγεία, ὥστε νὰ κάμω καρπερὰ στάχυα. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

— "Οχι, ἐψιθύρισα δειλά.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῆς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ γιὰ ἔναν ἄλλο φίλο μου, ποὺ μὲ προστατεύει στὴ σπορά μου. Καλογιάννο ἢ Κοκκινολαίμη τὸν λέτε σεῖς οἱ ἀνθρωποι.

Μισὴ μπουκιά εἶναι τὸ κορμάκι του· ἀλλὰ τί δουλευτής! "Οταν ὅργωνη ὁ γεωργὸς τὸν ἄγρο του ἢ σκάβῃ τὸν κῆπό του, ὁ χαριτωμένος φίλος μου τὸν παρακολουθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα αὐλακιὰ αὐλακιά. "Οποιος δὲν ξέρει νομίζει ὅτι σκοτώνει ἔτσι τὴν ὥρα του, γιατὶ δὲν ἔχει τί νὰ κάμη.

Αὐτὸς ὅμως ἀπεναντίας ἐργάζεται σὰν πολύπειρος ἐργάτης μὲ μεγάλη εὔσυνειδησία. Θανατώνει χιλιάδες σκουλήκια κι ἔντομα. Σὰν ἐπιτήδειος χειροῦργος μὲ τὸ μαχαιράκι του, τὸ ράμφος του, θὰ καθαρίσῃ πρῶτα πρῶτα τὸ σκάθαρι· κι ἔπειτα κι ἄλλον κι ἄλλον ἐξολοθρευτή μου καὶ ἐξολοθρευτή σας.

Χιλιάδες κόκκους μου σύζει αύτὸς ὁ μικρούλης. Χωρὶς αὐτὸν κι ἄλλα πουλάκια μάταια θὰ ἐπερίμενε ὁ ἀγρότης νὰ φυτρώσουμε ἐγὼ καὶ τὰ λαχανικά του. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

— "Οχι· ἐψιθύρισα σαστισμένος.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῆς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τὸ παράπονό του 'Αρκετά, μικρέ μου, σὲ ἔκουρασα μὲ τοὺς φίλους μου, τὰ πουλάκια. Τώρα θὰ σου εἰπῶ καὶ τὸ παράπονό μου :

Ξέρεις πῶς ζοῦν τ' ἀδέλφια μου τὰ σιτάρια ἢ τὰ ἔξαδέλφια μου, τὸ κριθάρι, ἢ βρώμη, τὸ ἀραποσίτι καὶ γενικὰ ὅλα τὰ δημητριακὰ στοὺς ἀγροὺς τῶν περισσοτέρων χωρικῶν ; 'Επειδὴ δὲν ξέρουν οἱ δυστυχισμένοι τοὺς νέους τρόπους καλλιεργείας, ποὺ θὰ τοὺς ἀπέδιδαν ἀφθονο καρπό, τὰ καλλιεργοῦν ὅπως οἱ πάπποι των καὶ οἱ προπάπποι των· τὰ ἐγκαταλείπουν δηλαδὴ στὴν τύχη καὶ στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

'Αλλ' αὐτὸς ξεσπᾷ καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ στοὺς ἵδιους, γιατὶ χάνουν τὴν πολύτιμη ἐσοδεία των. Γι' αὐτὸς συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα τὸ πρωτάκουστο· σπέργουν 50 ἢ 100 ὀκάδες σπόρο καὶ θερίζουν ἄλλες τόσες ἢ καὶ λιγώτερο καμμιὰ φορά !

Καὶ δὲν συμβαίνει μόνο σ' ἐμᾶς, τὰ δημητριακά, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε καλλιέργεια τοῦ γεωργοῦ, ποὺ ἀρκεῖται στὰ πατροπαράδοτα, λησμονῶντας τὴν ἀξία καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τὸ χειρότερο· τὰ ἀνόητα παιδιά των, ἵσως γιατὶ δὲν τὰ ἐδίδαξε κανείς, κυνηγοῦν καὶ φονεύουν τοὺς καλύτερους βοηθοὺς στὸ ἔργο μας καὶ στὸ ἔργο τῶν γονέων των, τὰ καημένα τὰ πουλάκια. Θλίβομαι κατάκαρδα, ὅταν τὰ βλέπω νὰ φονεύουν τοὺς εὐεργέτες των ! Τί ἀχαριστία ! . . .

’Εδω ἐσταμάτησε ἡ φωνή.

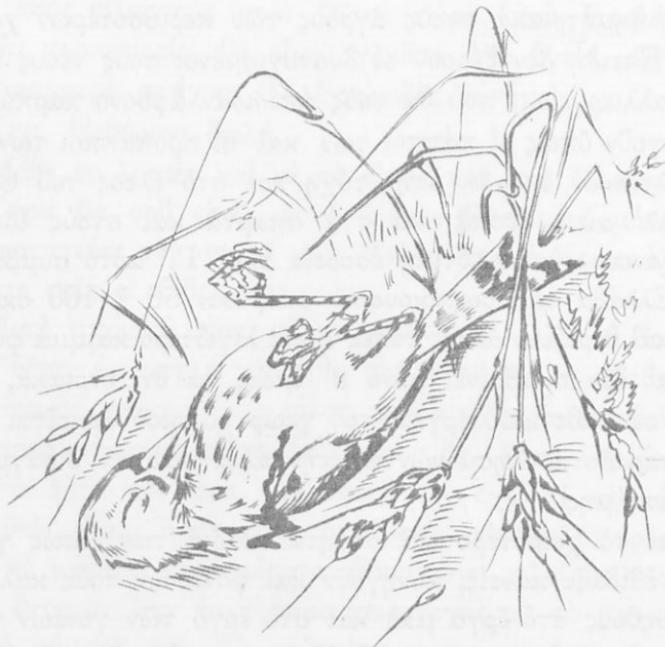
’Εφαινόταν τώρα τελευταῖα ὡργισμένη καὶ πολὺ πικραμένη.

Στ’ αὐτιά μου ἔβούιζαν οἱ τελευταῖες λέξεις :

— Νὰ φονεύουν τὰ πουλάκια, τοὺς εὔεργέτες των ! Τί ἀγαριστία !

’Εντράπηκα, καὶ μὲ τὰ δύο μου χέρια ἐσκέπασα σκεπτικὸς τὸ πρόσωπό μου...

Nικόλαος A. Κοντόπουλος

Στ' ἀλώνια, καλοσάρωτα καὶ ἔχορταριασμένα,
θὸς ξαπλωθοῦν οἱ θημωνιές, ξανθόμαλλες πλεξίδες.
Τὰ στάχυα τρίβει καὶ μασᾶ περνῶντας ἡ ροκάνα·
πλατάνι τὸ σαγόνι της, τὰ δύντια της στουρνάρια.
Τὰ βόιδια σέρνουν τὸ θεριό· ζευγαρωτὰ δεμένα,
καὶ δαμασμένο τὸ πατᾶ, τὰ βόιδια κυβερνῶντας,
ώραία ἀρματοδρόμισσα, λαμπαδωτὴ στημένη.
Στὰ χείλη της ὁ σάλαγος γλυκόφωνο τραγούδι,
στὰ χέρια της ἀπόνετο καλάμι εἶν’ ἡ βουκέντρα.
Οὐ νοικοκύρης τ’ ἀλωνιοῦ, μὲ τὸ κρασὶ στὸ γόνα,
κερνᾶ τοὺς ξένους, ποὺ περνοῦν, καὶ κράζει τοὺς γειτόνους,
κι ἔνας λυράρης παιζοντας, τυφλός, τυφλὰ τὴ λύρα,
μοιράζει εὐχὲς γιὰ τὴ σοδειά, κάθε φορὰ ποὺ πίνει.
Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τῆς νύχτας μὲ τ’ ἀπόγειο·
σύννεψο ἀπὸ τὰ ξυλόφτυαρα στὰ οὐράνια ἀναπετῶντας
τ’ ἄχυρο φεύγει ἀνάλαφρο καὶ τὸ σιτάρι πέφτει
γῦρο στὸ φῶς τῶν φαναριῶν, χρυσῆ ψιχάλα ἀπ’ τ’ ἄστρα.
Σωρὸς σιτάρι, ἀν καρτερῆ τοῦ μετρητῆ τὰ χέρια,
πρὶν ἀπ’ τὰ χέρια τὸ μετροῦν τὰ πόδια καὶ τὰ μάτια,
τὰ πόδια μὲ τὸ πήδημα, μὲ τὴ ματιὰ τὰ μάτια.
Φτερὸ τοῦ νιοῦ τὸ πήδημα, σοφὴ ἡ ματιὰ τοῦ γέρου.
Αβρεχη κι ἄκαγη ἡ σοδειὰ σηκώνεται ἀπ’ τ’ ἀλώνι,
λίβας δὲν τὴν καψάλισε κι ἡ μπόρα δὲν τὴν πῆρε·
χρονιάρα, τροφοδότισσα γεμίζει τὶς κουβέλες.

« Σχολικὴ Ἀνθολογία »

Γεώργιος Δροσίνης

65. Ο ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ

Μὲ τὰ φτερὰ
τὰ σταχτερά,
μὲ τὸ μικρὸ διάδημα
πετάει στὸν αἰθέρα.

Μὲ λιγυρὸ
καὶ δροσερὸ
καὶ ζωηρὸ κελάδημα
μᾶς φέρνει τὴν ἡμέρα.

Βαθμό, βαθμὸ
μ' ἔνα ρυθμὸ
ἀνέβη καὶ δὲ φαίνεται
μὲ φῶς περιχυμένο.
Στὸν οὐρανὸ
τὸ γαλανὸ
ἀόρατα κυμαίνεται
τὸ τρισευτυχισμένο !

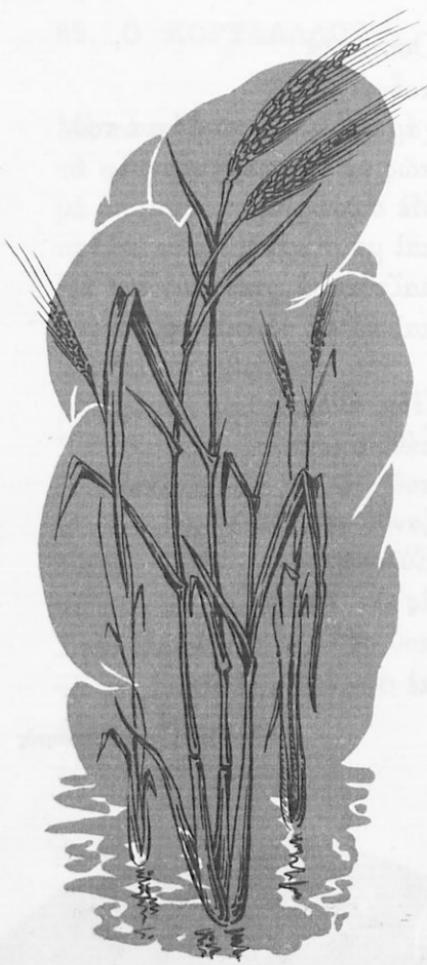
'Αλλὰ γιατὶ
τὰ παραιτεῖ
τὰ φωτερὰ οὐράνια
καὶ κάτω πάλι βλέπει ;
"Εχει φωλιά
κι ἔχει πουλιά
δῶ κάτω στὰ πλατάνια
καὶ ταίρι, ποὺ τὰ σκέπει.

"Οσο καλά
ποῦναι ψηλά,
χάμω ἔχει τὰ παιδάκια του
πῶς νὰ τὰ λησμονήσῃ !
Μὲ συλλογὴ
καὶ μὲ στοργὴ
μαζεύει τὰ φτεράκια του
καὶ πᾶ νὰ τὰ φιλήσῃ.

Πῶς ἀγαπῶ
κάθε σκοπό,
ποὺ ψάλλεις μὲ κατάνυξι,
ξανθὸ κορυδαλλάκι !
Εὔλογητὸς
ἄς εἰν' Αὔτός,
ποὺ στόλισε τὴν ἄνοιξι
μὲ σὰν ἐσὲ ψαλτάκι !

Γεώργιος Βιζηνηδός

66. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

1. Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΡΥΖΙΟΥ

Τὸ ρύζι εἶναι μία ἀπὸ τὶς πιὸ ἀγαπητὲς τροφές τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Κι δοι τὸ ξέρομε πῶς ὡς τὶς ἡμέρες μας ἥμεθα ἀναγκασμένοι νὰ εἰσάγωμε πολλές χιλιάδες τόννους ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό, τοὺς

δποίους ἐπλγρώναμε ἑκατομμύρια δολλάρια. Ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀπὸ τὶς εἴκοσι πέντε χιλιάδες τόννους, ποὺ ἔχρει αζόμεθα κάθε χρόνο, μόνον ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες ὀκάδες ἦταν ἡ δική μας παραγωγὴ ἀπὸ μερικούς ὄρυζῶνες τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ κατανάλωσις τοῦ ρυζιοῦ σχεδὸν ἐδιπλασιάσθηκε στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς ὁ διπλασιασμὸς δείχνει βέβαια πώς μᾶς ἀρέσει πολὺ αὐτὴ ἡ τροφή, δὲ δείχνει ὅμως πώς ἐγινήκαμε τόσο πλούσιοι, ὥστε νὰ διαθέτωμε διπλάσια δολλάρια ἀπὸ τὰ προπολεμικά, γιὰ νὰ τὴν προμηθευθοῦμε. Ἀπλούστατα : ἐδιπλασιάσθηκεν ἡ κατανάλωσις, γιατὶ σύγχρονα ἐπολλαπλασιάσθηκεν ἡ ἑλληνικὴ παραγωγὴ τοῦ ρυζιοῦ, σὲ σημεῖο μάλιστα, ποὺ νὰ γίνεται καὶ ἔξαγωγὴ σὲ ἄλλες χῶρες.

Θὰ ἐρωτήσῃ Ἰσως κανείς : Πῶς ἔγινε αὐτὸ τὸ θαῦμα ; Καὶ γιατὶ νὰ μὴ ὑπάρχουν καὶ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια αὐτοὶ οἱ πολλοὶ ὄρυζῶνες, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν γνωστὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ;

Γιὰ νὰ ἔξηγήσωμε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἀναφέρωμε μερικὰ σχετικὰ γεγονότα.

Τὸ ρύζι καλλιεργεῖται σὲ ἐδάφη, ποὺ σκεπάζονται μὲ νερὸ ὅλο τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς καλλιεργείας, καὶ σὲ κλιμα θερμό. Οἱ Κινέζοι, ποὺ ἔχουν τὸ ρύζι ἐθνικὸ φαγητό, λέγουν πώς τοῦ ἀρέσει νὰ ἔχῃ τὰ πόδια του στὸ νερὸ καὶ τὸ κεφάλι του στὴ φωτιά. Ἀκόμη τὸ ρύζι ἀναπτύσσεται πολὺ σὲ ἐδάφη, ποὺ ἔχουν πολὺ ἀλάτι, στὶς «ἄρμύρες» ὅπως τὶς λέγει ὁ λαός. Σὲ τέτοια ἐδάφη δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τίποτε ἄλλο. "Οταν ὅμως καλλιεργηθῇ τρία τέσσερα χρόνια τὸ ρύζι, τὸ ἀλάτι ἐλαττώνεται πολὺ καὶ τότε γίνονται γονιμώτατα γιὰ κάθε καλλιέργεια.

Στὴν πατρίδα μας ἔχομε καὶ πολλὰ ἐδάφη κατάλληλα γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ρύζιοῦ, ποὺ ἡμποροῦν νὰ ποτίζωνται ἢ μὲ τὸ νερὸ τῶν ποταμῶν ἢ μὲ ὑπόγεια νερά, καὶ τὸ κλῖμα τῆς εἶναι ἀρκετὰ ζεστό, ὅσο χρειάζεται τὸ ρύζι. Στὰ παράλιά μας μάλιστα ὑπάρχουν πολλὲς χιλιάδες στρέμματα «ἄρμύρες», ὅπου ἡμπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τὸ ρύζι. Κι ὅμως, ἔως τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου, ἡ δρυζοκαλλιέργεια ἦταν τόσο περιωρισμένη. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ὠφείλετο σ' ἕνα πολὺ σοβαρὸ λόγο: στὸν κίνδυνο τῆς ἑλονοσίας.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τῆς πατρίδος μας ἦταν, ἔως πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἑλονοσία. Αὔτῃ ἡ τρομερὴ ἀρρώστια ἀνάγκαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβοῦνται σὰν τὸ χάρο τὸ στάσιμο νερό, γιατὶ ἐκεῖ ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται ὁ φορεύς της, τὸ κουνούπι.

Πῶς νὰ σκεφθῇ λοιπὸν κανεὶς νὰ πλημμυρίσῃ μὲ νερὸ ὀλόκληρες πεδινὲς ἐκτάσεις, ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔφερνε τὴν ἑλονοσία σὲ ὅλο τὸν γύρω πληθυσμό; "Ἄς ἔλειπε καὶ τὸ ρύζι καὶ τὰ καλά του, ἀρκεῖ νὰ ἔλειπε μαζί του κι ὁ τεταρταῖος πυρετὸς καὶ ἡ κατακίτρινη ὄψις τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅπου ἀποτολμοῦσαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ρύζι, τὸ ἐπλήρωναν τόσο ἀκριβὰ μὲ τὴν ὑγεία των καὶ κάποτε μὲ τὴ ζωὴ των.

Κατὰ τὴν διάρκεια ὅμως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου οἱ σύμμαχοί μας "Ἀγγλοί καὶ Ἀμερικανοί, ἀναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν κοντὰ στὰ ἔλη τῆς "Απω Ἀνατολῆς, κατώρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ ἐντομοκτόνο φάρμακο ντί-ντι - τί. Αὔτὸ τὸ θαυματουργὸ φάρμακο ἔφερε στὴν πατρίδα μας ἀνυπολόγιστες ὡφέλειες. Σήμερα σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει ἡ ἑλονοσία. Καὶ τὸ νερὸ ποτίζει τοὺς κάμπους μας, χωρὶς νὰ φοβώμαστε πιά, γιατὶ τὸ ράντισμα μὲ τὸ ἐντομοκτόνο καταστρέφει τὰ κουνούπια.

"Αφοβά λοιπὸν ἀρχισαν καὶ οἱ γεωργοί μας τὴν καλ-

λιέργεια τοῦ ρυζιοῦ δοκιμαστικὰ στὴν ἀρχή, γιὰ νὰ ἴδουν τὴν ἀπόδοσί του, μὲ μεγάλο ζῆλο ἔπειτα, ὅταν εἶδαν ὅτι τὸ εἰσόδημά του εἶναι πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ εἰσόδημα τοῦ σιταριοῦ καὶ κάθε ἄλλου προϊόντος. Κι ἔτσι κάθε χρόνο καὶ νέες χιλιάδες στρέμματα γίνονται δρυζῶνες καὶ τὸ ρύζι σήμερα εἶναι ἀπὸ τὶς φθηνότερες τροφές μας.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

"Ἄς κάνωμε τώρα τὴν ἐπίσκεψί μας σὲ μία ἀπὸ τὶς πιὸ γάνημες ἑλληνικὲς πεδιάδες, ὅπου σήμερα καλλιεργεῖται τὸ ρύζι. Πᾶμε στὴν πεδιάδα τοῦ Τρινάσου τῆς Λακωνίας, δυτικὰ ἀπὸ τὶς ἐκβολὲς τοῦ Εὔρωτα, ποὺ ποτίζεται ἀπὸ τὸ Βασιλοπόταμο. Αὐτὴ ἡ πεδιάδα χωρίζεται μὲ τὸν Εὔρωτα ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ "Ἐλους καὶ στὴν πραγματικότητα εἶναι μαζί της μία ἀπὸ τὶς εὐφορώτερες περιοχὲς τῆς πατρίδος μας, ποὺ διασχίζεται στὴ μέση ἀπὸ τὸν περίφημο ποταμὸ τῆς Λακωνίας.

“Εως πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ή πεδιάδα τοῦ Τρινάσου ἦταν μεγάλο ἔλος ἀπὸ χιλιάδες στρέμματα, ποὺ ὅχι μόνον δὲν ἔδινε κανένα εἰσόδημα, ἀλλ’ ἦταν κίνδυνος θάνατος γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς περιφερείας.

Κι ὁ Βασιλοπόταμος, τὸ ἥρεμο ποτάμι μὲ τὸ ἀνεξάντλητο νερό, ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἕνα βράχο μέσα στὸ χωριὸ Σκάλα, ἀντὶ νὰ εἶναι ὁ μεγάλος εὐεργέτης τοῦ τόπου, ἦταν ὁ θανάσιμος ἔχθρος, γιατὶ διατηροῦσε χειμῶνα, καλοκαίρι τὰ ἀρρωστημένα πράσινα νερά τοῦ βάλτου.

Εύτυχῶς, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ἴδρυθηκε ἡ ἑταιρεία «Γδραυλικὴ» Ἐργα Τρινάσου», ποὺ ἀπεξήρανε τὸ βάλτο καὶ κατεσκεύασε μόνιμα ἀποχετευτικὰ ἔργα, δηλαδὴ ἀντλιοστάσιο κι ὄλοκληρο σύστημα χανδακιῶν, ποὺ νὰ βγάζουν τὸ νερὸ στὸ Λακωνικὸ κόλπο.

‘Ο γονιμώτατος κάμπος παραδόθηκε στοὺς καλλιεργητάς του, ποὺ τὸν ἔσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι καὶ βαμβάκι. ‘Ο μεγάλος κίνδυνος τῆς ἐλονοσίας εἶχε πιὰ περάσει κι ὁ κάμπος ἀπὸ καταραμένος τόπος ἀρχισε νὰ γίνεται εὐλογημένος γιὰ τοὺς κατοίκους του.

‘Η φοβερὴ ὅμως ἀρρώστια ἔλειψεν ἐντελῶς μόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τὴ χρησιμοποίησι τοῦ ντὶ - ντὶ - τί. Τ’ ἀποχετευτικὰ ἔργα καὶ τὸ ἐντομοκτόνο μετεμόρφωσαν καὶ τὸ ποτάμι, τὸ Βασιλοπόταμο, ἀπὸ θανάσιμο ἔχθρὸ σὲ μεγάλο εὐεργέτη. Τὰ ἀνεξάντλητα νερά του ἡμποροῦν νὰ ποτίζουν τὸ καλοκαίρι ὅλη τὴν περιοχὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τοῦ πυρετοῦ.

Τώρα πιὰ χωρὶς κανένα φόβο ἀρχισαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σ’ ὅλλα ἐδάφη τῆς πατρίδος μας, τὴ δοκιμαστικὴ στὴν ἀρχὴ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ. Καὶ ὅταν εἰδαν οἱ γεωργοὶ μας πώς καὶ ἡ ποιότης καὶ ἡ ποσότης τῆς στρεμματικῆς παραγωγῆς ἦταν ἵκανοποιητική, γιατὶ ἀφηνε καθαρὸ κέρδος πολὺ μεγα-

λύτερο ἀπὸ κάθε ἄλλη καλλιέργεια, μετεμόρφωσαν τὸν ἄλλοτε σιτοβολῶνα σὲ ποτιστικὸν ὄρυζῶνα.

Τὰ χανδάκια, ἀντὶ νὰ πηγαίνουν τὸ νερὸς πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ χύνουν ἄφθονο στὰ κτήματα τὰ σπαρμένα μὲ ρύζι. Ἡ γονιμώτατη γῆ τοῦ Τρινάσου, ποὺ γιὰ κάθε ἄλλη καλλιέργεια δὲν ἔχειάζετο ἄλλο νερὸς ἀπ' ὅσο διατηροῦσε στὰ σπλάγχνα τῆς καὶ τὸ πιὸ ζεστὸ καλοκαίρι, δέχεται τώρα μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι νὰ εἶναι διαρκῶς πλημμυρισμένη. Τόσο ἀχόρταγο εἶναι τὸ ρύζι, ποὺ μεγαλώνει τόσο περισσότερο, ὅσο ψηλότερα στὸ ἀνάστημά του ἀνεβαίνει τὸ νερό. Κι ὁ Βασιλοπόταμος πάντα ἀνεξάντλητος γεμίζει τὰ χανδάκια καὶ πλημμυρίζει κάθε μέρα τὸν ὄρυζῶνα.

Τὸ θέαμα τοῦ κάμπου σπαρμένου σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ ρύζι εἶναι πρωτοφανέρωτο στὴν πατρίδα μας. Γιὰ φαντασθῆτε στὴν καρδιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ νὰ φεύγετε ἀπὸ τὴν κατάξερη Μάνη, ὅπου «ψήνει ὁ ἥλιος τὸ ψωμί», ὅπως λέγει ὁ λαός, καὶ ξαφνικὰ νὰ εὑρίσκεσθε στὸν ὄλοπράσινο κάμπο, τὸν πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ ἄφθονο νερό!

Ἡ πρώτη σας ἐντύπωσις θὰ εἶναι πῶς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀμφίβιοι. Τόση ἀφθονία νεροῦ τὴν ἔχομε χαρῆ μόνο σὲ κινηματογραφικὲς ταινίες, ποὺ παρουσιάζουν κάποιες μακρινὲς χῶρες τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὴ διψασμένη πατρίδα μας. Πόσες φορὲς ἐκαλοτυχίσαμε αὐτὲς τὶς τόσο προνομιοῦχες χῶρες μὲ τοὺς μεγάλους ποταμούς, ποὺ χαρίζουν παραδεισένιο πλοῦτο στοὺς κάμπους. Καὶ νὰ τώρα ἐδῶ κοντὰ στὸν πιὸ ἄνυδρο τόπο τῆς πατρίδος μας, στὴ Μάνη, ἄφθονο τὸ νερὸ μᾶς χαρίζει ἔναν ὄλοπράσινο παράδεισο.

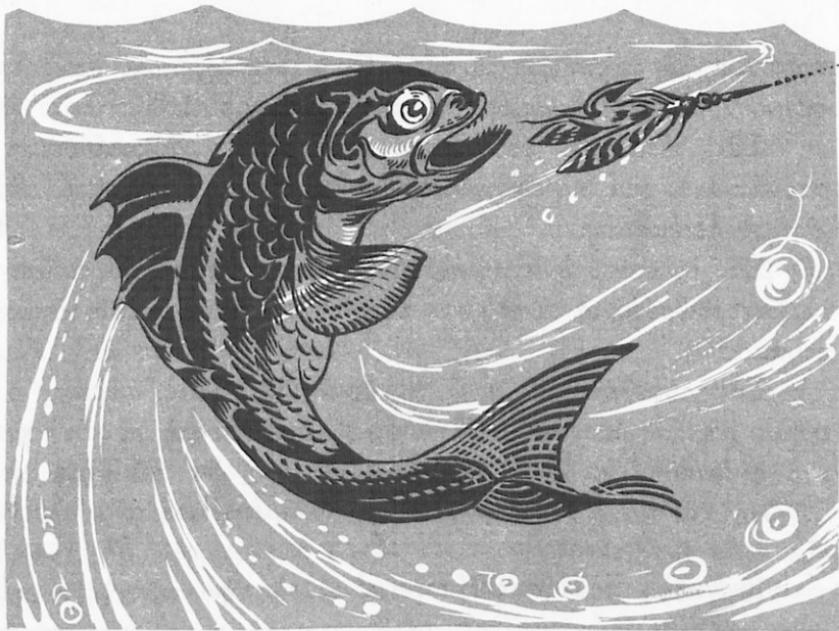
Ἡ ὄρυζοκαλλιέργεια τοῦ Τρινάσου, καὶ μὲ ὅλα τὰ μηχανικὰ μέσα, χρειάζεται χιλιάδες ἐργατικὰ χέρια. "Ακουσα πῶς ἐφέτος ἀπασχολοῦσε πεντέμιση χιλιάδες ἐργάτες, ποὺ οἱ

περισσότεροι ἐκαλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι γιὰ λογαριασμό των. Στὴν πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς, στὴν καμόπολη Σκάλα, ὅπου ἀλλοτε ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη ἀπὸ τὴν ἑλονοσία, σήμερα βλέπει κανεὶς μία ἀσυνήθιστη γιὰ ἐπαρχιακὸ κέντρο κίνησι. Τὸ μεγαλύτερο κτήριο εἶναι τὸ νεόκτιστο Ἀποφλοιωτήριο μὲ τὸ σῆμα τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Νέα σπίτια καὶ καταστήματα κτίζονται.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μικροὶ μεγάλοι, εἶναι σήμερα ἀγνώριστοι. "Οχι πιὰ οἱ μορφὲς οἱ κατάγλωμες καὶ πρόωρα ρυτιδωμένες, ποὺ σ' ἔκαναν νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἀρρώστους. Σήμερα βλέπεις μορφὲς ροδοκόκκινες καὶ γελαστὲς ἀπὸ ὑγεία καὶ ίκανοποίησι, ὅτι ὁ μόχθος των μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πληρώνεται μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν εὐλογημένο κάμπο των καὶ τὸ μεγάλο εὔεργέτη των, τὸ Βασιλοπόταμο.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανὸς

67. ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

1. ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ ΜΕ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ἐπειδὴ τὸ ψάρευμα τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἴδη τῶν ψαριῶν, ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτῇ, καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἀπ' αὐτὴν εἶναι πολυειδεῖς.

Σᾶς ἀρέσει ἔξαφνα ἡ ἴστοπλοΐα μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὅλα τὰ πανιὰ ἀνοικτά;

Σᾶς θέλγει νὰ σχίζῃ τὴ θάλασσα ἡ βάρκα καὶ νὰ γέρνῃ ὑπερήφανα μὲ τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὡς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῷ στὶς πλευρές της σκάζει τὸ κῦμα καὶ σᾶς ραντίζει μὲ ἀλμυρὴ ὑγρὴ σκόνη καὶ κάπου κάπου σᾶς λούζει;

Σᾶς μεθῆ ἀυτὴ ἡ πελαγίσια ἴστοπλοΐα, ὅπου ἔχει καμμιὰ φορὰ καὶ τὸ θέλγητρο κάποιου κινδύνου;

Σᾶς γοητεύει νὰ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅσο φθάνει τὸ μάτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βαθυγάλαξο λιβάδι, μὲ ἄσπρα

πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, ὅπου μακριά, πολὺ μακριά,
σβήνουν σ' ἔνα δμοιόμορφο βαθὺ μολυβένιο βάθος;

Σᾶς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ὅλα τ' ἀναπνευστικά
σας ὄργανα, γιὰ νὰ εἰσπνέετε, ὅσο μπορεῖτε πιὸ βαθιά, τὸ
ἀλμυρὸ ἄρωμά της;

Σᾶς συγχινεῖ ἡ στιγμή, ποὺ θὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο
νὰ κατορθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἐπάνω καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν
κουπαστή;

Σᾶς συγχλονίζουν, ἐνῷ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ
φόβος μὴ ξαγκιστρωθῆ, μὴ κόψῃ τὴν συρτή, μὴ σᾶς φύγῃ,
καὶ ἡ ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ θὰ τὸ ἰδῆτε νὰ
ζυγώνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας φουσκωμένο, ἀνίκανο πλέον
γιὰ κάθε ἀντίστασι;

Καὶ, ὅσο ποὺ νὰ φθάσετε σ' αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη,
ἐνθουσιάζεσθε πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴν συρτή καὶ πότε
νὰ τὴν ἀπολύσετε ἀρκετὲς ὄργυιές, ὅσο ποὺ νὰ φουσκώσῃ
τὸ ψάρι σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα;

"Αν ὅλα αὐτὰ σᾶς εὐχαριστοῦν, τότε βεβαίως ἡ προτίμη-
σίς σας θὰ εἶναι τὸ ψάρευμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴν συρτή.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρευμα μὲ ίστιοπλοῖα
ἀπὸ κόλπο σὲ κόλπο, μὲ βόλτες στὰ στενὰ μεταξὺ νησιῶν,
τὰ ὅποια γειτονεύουν, ἡ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλαδῶν εἶναι πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ
ψάρευμα. Πολλὲς φορὲς ἀπόλαυσα τὶς ἀπερίγραπτες συ-
κινήσεις του, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρ-
τή ἡ ἀκέραια, ἀλλὰ μὲ ξαγκιστρωμένη τὴν μεγαλοπρεπῆ συν-

αγρίδα, κι άλλοτε ἀνασύροντας πανευτυχῆς χρυσοκόκκινη συναγρίδα μέχρι τεσσάρων και πέντε δικάδων.

’Αλλὰ δὲν εἶπα ἀκόμη ποία εἶναι ἡ συρτή, μὲ τὴν ὅποια ψαρεύονται οἱ συναγρίδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόνοι μαζί. Εἶναι δυνατὸ μεταξωτὸ ἡ λινὸ ἄρμίδι μὲ πλεκτὸ ψιλὸ σπάγγο, ισχυρὸ ἀγκίστρι, ἀρκετὰ μεγάλο, δεμένο στὴν ἄκρη σὲ σύρμα δυνατό, σχεδὸν ἐνὸς μέτρου, ὅπου καταλήγει τὸ ἄρμίδι, γιὰ νὰ μὴν τὸ κόψη τὸ ψάρι.

Στὸ ἀ·ίστρι δολώνεται στερεὰ ἔνας χάννος, ἀφοῦ περάσῃ τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ἔναντι ψαρωθῆ στὴ μέση καὶ βγῆ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. ’Αλλ’ ὁ χάννος πρέπει νὰ εἶναι γδαριμένος ὥς τὴν οὐρά, ὥστε, καθὼς τρέχει ἡ βάρκα, τὸ δέρμα, ποὺ κρέμεται, νὰ σύρεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὰν φούντα. ’Ακόμη καὶ σαφρίδια δολώνονται στὴ συρτὴ τῆς συναγρίδας κι ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, τὰ ὅποια ἀσημοκοποῦν. Τὸ μῆκος τῆς συρτῆς, τὴν ὅποια ἀπολύει ὁ ψαράς, πρέπει νὰ εἶναι δέκα ἔως εἴκοσι δργυιές.

2 ΤΟ ΨΑΡΕΜΜΑ ΜΕ ΓΑΛΗΝΗ

’Αλλ’ ἵσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες ψάρευμα. ”Ισως προτιμᾶτε τὴ γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκειές καὶ ἡρεμες, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραγμα καὶ τὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτή, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικά. ’Η βάρκα μὲ γαλήνη προχωρεῖ σιγά·σιγά μὲ τὸ κουπὶ κοντὰ σὲ κολπίσκους, γύρω σὲ νησάκια καὶ κοντὰ σὲ βραχώδεις ἀκτές.

· Η συρτή πλέον, λεπτή καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγ-
κίστρι, τὸ ὅποιο λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ δί-
χως δόλωμα. · Αντὶ δολώματος ἔχει δύο τρία πτερά γλά-
ρου δεμένα ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι ἢ ἕνα λουρίδι ἀσπρὸ πετσὶ
σὲ σχῆμα ψαριοῦ ἢ μὲ ὅμοιο ἀσημένιο δρείχαλκο. Ψαρεύ-
ονται μὲ αὐτὸ τὸ ψάρευμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολιοὶ
καὶ γοφάρια.

Κι ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ γοφαριῶν, ἀξίζει νὰ περιγραφῇ
ἔνα ἄλλο εἰδὸς συρτῆς, μὲ τὸ ὅποιο ψαρεύονται ἀποκλει-
στικῶς τὰ γοφάρια στὸν πορθμὸ τοῦ Εὔριπου, στὴ Χαλκίδα.
Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτή. Γιατί, ἐνῷ λέγεται συρτή, ἀκι-
νητεῖ ἀπολύτως. Καὶ ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα τῆς
καὶ δίπλα εἰς τὸ ἀγκίστρι δεμένο μὲ ἵσχυρὸ πλεκτὸ σύρμα
καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ δύνομαζόμενο βελανίδα ἢ ζαρ-
γάνα, ψάρι λευκοκόκυανο μὲ ἵσχυρὴ λάμψι, τὸ ὅποιο φωσ-
φορίζει τὴ νύκτα, ποὺ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρευμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτή ἀκινητεῖ καὶ ἡ θάλασσα τρέχει δί-
πλα τῆς. Καὶ τρέχει τόσο γρήγορα, ὥστε γύρω στὸ ἀγκίστρι
μὲ τὴ δολωμένη ζαργάνα ἢ βελανίδα, ποὺ ἀσημοκοπεῖ, γίνε-
ται ἔνας ὀλκὸς ἀπὸ ἀφρό. Κι ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κά-
νει τὴν ἐντύπωσι καὶ στὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ στοὺς ἀν-
θρώπους, ὅτι αὐτὸ φεύγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θά-
λασσας, ἐνῷ, ὅπως εἶπα, ἀκινητεῖ τελείως.

"Ἐτσι οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδος ἐπωφελοῦνται τὰ μυ-
στηριώδη ρεύματα τοῦ Εὔριπου, ποὺ φεύγουν στενοχωρη-

μένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ στενὸ πορθμό, πότε πρὸς τὸ βόρειο λι-
μένα καὶ πότε πρὸς τὸ νότιο, γιὰ νὰ ρίχνουν τὶς συρτές τους,
ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ’ τὴ γέφυρα κι άλλοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ
τὸ μέρος τῆς Στερεᾶς.

Εἶναι ώραῖο, πολὺ ώραῖο, αὐτὸ τὸ ψάρευμα, τὸ ὅποιο
γίνεται πάντοτε τὴ νύκτα.

Ροχθοῦν μὲ τόση γλυκειὰ μελωδία τὰ νερά, καθὼς
στριφογυρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα
εἶναι στὴν ἔντασί του τὴ μεγάλη τόσο, ὥστε μὲ δυσκολία
κρατεῖ κανεὶς τὴν ἄκρη τοῦ ἀρμιδιοῦ του.

Κι ὅταν κτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρό του κτύπημα,
πόση χρειάζεται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτης ἐνεργείας! Καὶ
εἶναι ἐκ τῶν προτέρων βέβαιο, ὅτι δὲν θὰ γνωρίσῃ τὴν εὔτυ-
χία νὰ ξαγκιστρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος, ὃ
ὅποιος συγκινεῖται, σαστίζει, τὰ χάνει.

Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύ-
γουν καὶ γι’ αὐτὸ ὁ ψαράς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε
νὰ ἀπλώνῃ τὸ ἀρμίδι, γιὰ νὰ μὴν κοπῆ, ὅσο ποὺ νὰ κουρά-
σῃ τὸ ψάρι. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι! Αὐτοῦ ἡ προσπά-
θεια εἶναι πῶς νὰ κόψῃ τὸ ἀρμίδι μὲ τὰ μυτερά του δόν-
τια. Καὶ ὅσο ἀποτυγχάνει στὸ σύρμα τῆς ἄκρης τὸ γοφά-
ρι, τόσο τρέχει ἐμπρός, γιὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου
ήμπορέστη.

• Πρέπει λοιπὸν ὁ ψαράς νὰ μαζεύῃ τὴν ὀρμιὰ μὲ με-
γάλη ταχύτητα. Γιατὶ ἄλλως θὰ τὴν αἰσθανθῇ ἐλαφρὴ στὰ
χέρια του, ἐνῷ τὸ γοφάρι θὰ ταξιδεύῃ ἐλεύθερο μὲ τὸ ἀγ-

κίστρι στὸ στόμα καὶ μὲ ἔνα κομμάτι σύρμα, ποὺ ἔκοψε, χωρὶς ἀπ' αὐτὸν νὰ κυπῆ καὶ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, γιατὶ γνωρίζει νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ αὐτό. "Αλλως συχνότατα ψαρεύονται ψάρια μὲ παλαιὰ ἀγκίστρια στὸ στόμα, γιατί, φαίνεται, στὰ ψάρια τὰ παθήματα δὲν γίνονται μαθήματα.

Τὸ ἀπολαυστικώτερο ψάρευμα μὲ συρτὴ εἶναι τὸ ψάρευμα σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὄποια τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν σὲ πυκνότατα στίφη ἔνα εῖδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαφρίδια.

Τὸ ψάρευμα αὐτὸν γίνεται μὲ συρταρόλι. Καὶ γίνεται τὴν ἡμέρα, ὅποιας ἀδήποτε ὥρα κι ἀν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, ποὺ περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν τούτων ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἡμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο στὴν ἵδια βάρκα ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ ἀπόλαυσα πολλὲς ἡμέρες στὸ λιμένα τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου τούτου ἐπινείου τῆς Ἀμφίσσης, τὸ ἐλκυστικὸ τοῦτο ψάρευμα, ποὺ κοντὰ στὰ ἄλλα του χαρίσματα ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἔξαιρετικό : "Οτι στὰ ἄλλα ψαρεύματα τῆς συρτῆς ἡμπορεῖ νὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ἡμπορεῖ καὶ ὅχι· καὶ πολλὲς φορὲς ὁ ψαρὰς τῆς συρτῆς, ἀντὶ γιὰ χονδρὰ ψάρια, ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του. Καὶ τότε ἐνθυμεῖται ἔνα δίστιχο ὅχι καὶ τόσο ἐνθαρρυντικό :

Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαρᾶ τὸ πιάτο
δέκα φορὲς εἶναι ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.

Ψαρεύοντας ὅμως μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαφρίδια δὲν διατρέχει ποτὲ αὐτὸν τὸν κίνδυνο, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Καὶ τότε δὲν προφθάνει νὰ παίρνη ἐπάνω τὴ συρτή, νὰ ξαγκιστρώνῃ τὰ σαφρίδια καὶ νὰ τὴ ρί-

χνη πάλι, γιατί νὰ τὴν ἀνασύρῃ ἀμέσως ἐκ νέου. Γίνεται τότε ἔνας διαγωνισμός, ποῦ νὰ ἔχῃ τὴν εὔτυχία νὰ ἀρπάξῃ τὸ φτερὸ τοῦ γλάρου, τὸ ὅποιο εἶναι δεμένο στ' ἀγκίστρι. Καὶ συνωθοῦνται καὶ ὄχλαγωγοῦν σὰν διαδηλωταί, ποὺ ἔρχονται στὰ χέρια, καὶ παλαίουν καὶ πηδοῦν καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἔκτασι, ὅπου γίνεται ἡ πάλη τῶν σαφρίδιων. Σὲ λίγη ὥρα τὸ πανέρι εἶναι γεμάτο σαφρίδια, τὰ ὅποια ἀσημοκοποῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια τοῦ ψαρᾶ μουδιασμένα.

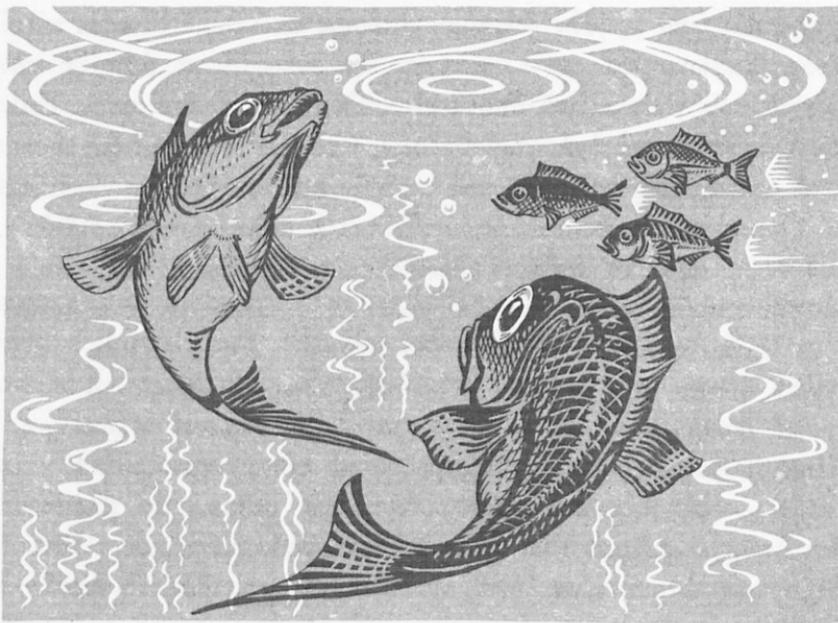
Ἐξαφνα κανένα σαφρίδι δὲν κτυπᾷ! Ἐφοβήθηκαν; "Εγιναν δύσπιστα; Τίποτε ἀπ' αὐτά. Ἐπέρασε πλέον τὸ στῖφος, μεραρχία ἦταν, σῶμα στρατοῦ ἢ στρατιὰ ὄλοντηρη. Πολλοὶ ψαράδες τότε σταματοῦν ἐπὶ τόπου τὰ κουπὶα καὶ ἀφήνουν τὴ βάρκα ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ρεῦμα, ἃν βλέπουν ὅτι ὑπάρχει ρεῦμα. Γιατὶ τὸ ν' ἀκολουθοῦν τὸ ρεῦμα τ' ἀποδημητικὰ ψάρια εἶναι διτι οἱ οὔριοι ἄνεμοι διὰ τ' ἀποδημητικὰ πτηνά.

Πολλὲς φορὲς βραβεύεται αὐτὴ ἡ προσδοκία των, γιατὶ παρουσιάζεται ἄλλο στῖφος, ἀλλὰ κι αὐτὸ ἐπίσης περνᾶ.

«Ψαράδικες ιστορίες»

Ἐμμανουὴλ Λυκούδης

68. Ο ΣΠΑΡΟΣ

Διαλογή Τὰ ψάρια μοιάζουν σάν τὰ νομίσματα. 'Υπάρχουν ψάρια χρυσᾶ καὶ ψάρια χρυσᾶ. 'Υπάρχουν ἐπίσης καὶ ψάρια χαλκωματένια. 'Ανάλογη μὲ τὸ χρῶμά των εἶναι ἡ ἀξία των. Τὰ χρυσᾶ, μπαρμπούνια, λιθρίνια, φαγκριά, συναγρίδες, εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ἀκριβώτερα. Τὰ ἀσημένια, ἡ τσιπούρχ, τὸ λαβράκι, ἡ σφυρίδα, εἶναι ψάρια καλὰ κι ἀκριβά. 'Επειτα ἔρχονται τὰ χαλκωματένια, τὰ μαυρόψαρα, οἱ στεῖρες, τὰ μελανούρια, οἱ καλογρίτσες καὶ τὰ λοιπά.

Συμβαίνει ὅμως μέσα στὰ νομίσματα νὰ ὑπάρχουν καὶ κίβδηλα. Παριστάνουν τὰ χρυσᾶ ἢ τὰ ἀργυρᾶ, ἐνῷ εἶναι

καμωμένα ἀπὸ χάλκωμα, μολύβι ἢ τενεκέ. Τὸ ἵδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ψάρια. Ποζάρουν γιὰ πολύτιμα, γιὰ ψάρια πρώτης ποιότητος, ἐνῷ δὲν ἀξίζουν σχεδὸν τίποτε.

‘Ο σαργὸς π.χ. προσπαθεῖ διαρκῶς νὰ κλέψῃ τὴ δόξα τῆς τσιπούρας. Θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ περνᾷ γιὰ τσιπούρα.

— Εἶμαι ἀσημένιο ! φωνάζει, μόλις τὸ ἴδης. Εἶμαι ἀσήμι καθαρό. Βγῆκα ἀπὸ τὸ χυτήριο, ποὺ βγαίνουν οἱ τσιπούρες. Προσέχετε ! Δὲν δέχομαι ὑποβιβασμό !

Κι ὅμως εἶναι κίβδηλο· ψάρι σκάρτο, ἀσήμιαντο.

Ρεκλαμαδόρος Τὸ ἵδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σπάρο. Αὔτδες εἶναι ποὺ εἶναι μεγάλος ἀπατεών. Καθὼς βγαίνει, γιὰ νὰ τσιμπήσῃ τὸ δόλωμα, παίρνει ὕφος τσιπούρας, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ σωστῆς συναγρίδας. Προχωρεῖ μεγαλοπρεπῶς, ἄλλοτε ἀργὰ ὡς πλουτοκράτης, ἄλλοτε γρήγορα, δρμητικὰ ὡς παλληκαράς, πάντοτε καμαρωτός, πάντοτε σπουδαῖος. Κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δὲν λησμονεῖ νὰ πλαγιάζῃ μὲ τὸ πλευρό, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὸ ἀσήμι του.

— Εδῶ, κύριοι, ἀσήμι τὸ πρᾶγμα, καθαρὸ ἀσήμι ! Λάμπω, ἀστράπτω, πετῶ φλόγες ἀσπρες !

— Καλέ, τί μᾶς λές ; Δὲν κοιτᾶς τὴ ράχι σου, ποὺ πρασινίζει σὰν παλιὰ βελάδα ;

Δὲν βαριέσαι· τὴ δουλειά του αὐτός ! ’Επιμένει, χαλᾶξ κόσμο, δὲν ὑποχωρεῖ.

— Εἶμαι ἀπὸ σόι, εἶμαι ἀπὸ οἰκογένεια ! ’Απόδειξις, ὅτι τρώγω φωμοτύρι. ”Έχω γοῦστα λεπτά. Τρώγω φωμοτύρι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα.

— Δὲν σὲ φθάνει σαργός ;

— ”Οχι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα. ”Οταν μεγαλώσω, θὰ ἴδης !

— Τίνος τὰ πουλάξ αὐτά, κύρ σπάρο ; 'Εσύ νὰ μεγαλώσης ; Μεγαλώνει ποτὲ τὸ σόι σου ;

— Τρώγω ψωμοτύρι, σοῦ ἐπαναλαμβάνω !

— Πολὺ καλά, τρῶς ψωμοτύρι ! 'Αλλὰ τρῶς καὶ ψοφήμια. 'Απ' ὅλα τρῶς. Φύγε ἀπὸ ἐδῶ, σὲ ἐγνωρίσαμε !

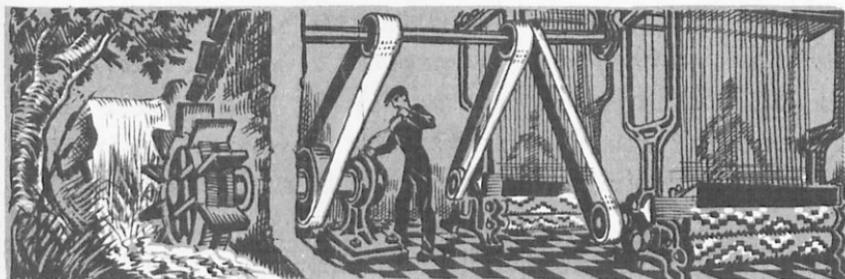
Αὐτὸς εἶναι ὁ σπάρος. "Ἐνας μεγαλομανής, ἔνας ρεκλαμαδόρος, ποὺ δὲν ἔχει ταίρι. Μιμεῖται τὴν τσιπούρα, ὅπως μιμεῖται μία πλύστρα τὴ μεγάλη κυρία. Παίρνει τὸ ὕφος της, τὴν πόζα της, κάνει τὸ σπουδαῖο, τὸν ἀριστοκράτη.

Εἶναι ἔτοιμος νὰ σᾶς ἀραδιάσῃ τοὺς τίτλους του, νὰ σᾶς μιλήσῃ γιὰ τὶς ἀριστοκρατικές του συνήθειες, νὰ σᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι τὸ βράδυ, διὰ νὰ μὴν παχύνῃ, περνᾷ μὲ ἔνα ἐλαφρὸ τσάι. Κι ὅμως εἶναι χωριάτης ὡς τὸ κόκκαλο, πολυφαγάς καὶ πεινασμένος. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο, ποὺ δρμᾷ στὸ δόλωμα. Κανένα ἐμπόδιο καὶ κανεὶς φόβος δὲν τὸν συγκρατεῖ.

« Σιλουέττες καὶ πορτραῖτα »
Διασκευὴ N. A. Κοντοπούλου

Θέμος Σ. Ποταμιάνος

69. Η ΑΡΑΠΙΤΣΑ

1. ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

‘Ο Πέτρος είναι γυιός δημοσίου ύπαλλήλου. Πολλές φορές έχει ρωτήσει τὸν πατέρα του, ποὺ είναι είρηνοδίκης, ποία πρέπει νὰ λέῃ πατρίδα του, τὴ Λαμία, ἀπὸ ὅπου κατάγεται ἡ οἰκογένειά των κι ἔχει γεννηθῆ ὁ πατέρας του, ἡ τὴν Πύλο, ὅπου ἐγεννήθηκε ὁ Ἰδιος.

—“Ολη ἡ ‘Ελλάδα είναι πατρίδα σου καὶ γενέτειρά σου! ἀπαντᾷ ὁ πατέρας.

Κι ἀλήθεια ὁ Πέτρος ἀγαπᾷ σὰν πατρίδα του, σὰν τὸ χωριό του, κάθε μέρος, κάθε πόλι, ὅπου μετατίθεται ὁ πατέρας του καὶ ζοῦν ἐκεῖ πιὰ ἔνα κομμάτι τῆς ζωῆς των. Μὲ πόση λύπη φεύγει ἀπὸ κάθε τόπο, ὅταν ἔρχεται ἡ μετάθεσι τοῦ πατέρα! Τοῦ φαίνεται κάθε φορὰ ὅτι πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ περισσότερο, δὲν θὰ περάσῃ καλύτερα. Καὶ κάθε φορὰ τοῦ ἀρέσει ἄλλο τόσο τὸ νέο μέρος, ποὺ πηγαίνουν, κάθε φορὰ περνᾷ ἄλλο τόσο καλὰ κι ἀκόμα καλύτερα πολλὲς φορές.

Τώρα τελευταῖα ὁ πατέρας ἐπῆρε καινούργια μετάθεσι

γιὰ τὴν Νάουσα. Λίγο μακριὰ ἔπεφτε. 'Ο Πέτρος εἶναι δυ-
νατὸς στὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καὶ ἐθυμόταν καλὰ ποῦ
ἀκριβῶς κεῖται. Μέσα στὴν καρδιὰ τῆς Μακεδονίας! 'Αλλὰ
ἡ περιέργειά του ήταν μεγαλύτερη. "Ανοιξε τὸ χάρτη καὶ
πολλὴ ὥρα ἔκοιταξε καλά, καλὰ τὴ θέσι τῆς Ναούσης. "Ε-
δειξε μὲ τὸ χέρι του τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ποὺ περνάει
κοντά της, ἔδειξε τὸ ὄρος Βέρμιο, ποὺ εἶναι ἀπὸ πάνω της,
μέτρησε πόσο ἀπέχει ἀπὸ τὴ Βέρροια δεξιά, ἀπὸ τὴν "Εδεσ-
σα ἀριστερά της. Καὶ κάπως γιὰ πρώτη φορὰ ἐπεθύμησε
νὰ πᾶνε γρήγορα, μιὰ ὥρα γρηγορώτερα.

- Εἶναι σπουδαῖο βιομηχανικὸ κέντρο! εἶπε ὁ πατέρας.
- Καὶ τί ἐργασία ἔχει; ἐρώτησε ἡ μητέρα.
- Περίφημα κλωστήρια καὶ ύφαντήρια. Κι ὅλα αὐτά για-
τὶ ἔχει πολλὰ νερά!....
- Πολλὰ νερά; ἐρώτησε ὁ Πέτρος. Μὲ τὸ νερὸ κλώθουν
καὶ ύφαίνουν;
- Μὲ τὸ νερὸ κινοῦν τὶς μηχανὲς κι ἔχουν φθηνὴ κίνησι.
"Αν δὲν εἶχαν νερό, θὰ ἥθελαν κάρβουνα ἡ πετρέλαιο καὶ
θὰ ήταν τόσο ἀκριβά, ποὺ δὲ θὰ συνέφερε νὰ γίνουν ἐργο-
στάσια ἐκεῖ· ἐπάνω. 'Εκατάλαβες;
- Ο Πέτρος ἔβλεπε μὲ τὴ φαντασία του νερά, πολλὰ νε-
ρὰ νὰ πέφτουν μὲ βουητὸ καὶ μὲ ἄφρισμα, καταρράκτες, καὶ
νὰ βάζουν σὲ κίνησι πελώριες μηχανές, ποὺ ἔκαναν τάχα
δαιμονικὸ θόρυβο.
- Θὰ πᾶμε νὰ τὰ ἴδοῦμε τὰ ἐργοστάσια; ἐρώτησε μὲ
μεγάλη περιέργεια.
- Καὶ βέβαια θὰ πᾶμε!
- Καὶ τὰ νερὰ δλα;
- "Ολα, δλα!

Κι ἐπῆγαν. Μόλις ἔφθασαν στὴ Νάουσα, ὁ Πέτρος δὲν

ἐπρόσεξε παρὰ τὰ νερά, κι ἀλλο δὲν ἔζήτησε παρὰ νὰ πᾶνε νὰ ιδοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— "Εχομε καιρό! Θὰ πᾶμε καὶ θὰ ξαναπάμε, εἶπε ἡ μη τέρα.

— Θέλω τώρα, βιάζομαι! εἶπε ὁ Πέτρος· καὶ ἡ μητέρα ἐγέλασε γιὰ τὴν βιασύνη του.

— Νὰ παραλάβῃ πρῶτα ὁ πατέρας. Νὰ τακτοποιηθοῦμε.

"Οσο νὰ γίνουν αὐτά, ὁ Πέτρος ἐβάλθηκε νὰ παρατηρῇ τὰ νερά. Καὶ τὰ παρατηροῦσε μὲ περιέργεια καὶ μὲ θαυμασμό. Εὔρισκε κάποιο μυστήριο στὰ νερά αὐτά. "Ωρες πολλές καθόταν κι ἐκοιτοῦσε, ώσταν νὰ τὸν ἐμάγευε τὸ μυστήριο τους αὐτό, ποὺ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ ξεδιαλύνῃ.

Περνάει μέσα στὴν πόλι τὸ νερό! Βαθειὰ ρεματιὰ σχίζει στὴ μέση τὴν πόλι. Νερόβατα μεγάλα κρέμονται στοὺς ψηλοὺς ὅχθους τῆς ρεματιᾶς. Κι ἀπ' ἐπάνω τους κι ἀνάμεσά τους κρέμονται κάτι πανύψηλα παμπάλαια σπίτια κι ἐργαστήρια.

'Εστάθηκε ὁ Πέτρος στὸ πέτρινο γεφύρι κι ἐκοίταζε τὸ παράξενο θέαμα καὶ δὲν τὸ ἐχόρταινε.

— Τί γραφικὸ θέαμα! εἶπε ὁ πατέρας.

Στὸ βάθος τῆς ρεματιᾶς περνοῦσε τὸ νερό. 'Ερχόταν κατρακυλῶντας ἀπὸ ἐπάνω κι ἐφαινόταν μαῦρο, κατάμαυρο μέσα στὸ σκιερὸ βάθος τῆς κοίτης. Κι ὅσο αὐτὸ ἥταν μαῦρο, τόσο οἱ ἀφροί του ἀσπριζεῖν περισσότερο. Σὲ πολλὰ μέρη ἐγκρεμιζόταν ὄλαφριστο μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῶν ἐργαστηρίων. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ γεφυρι ἐσκημάτιζε τὸ νερὸ καταρράκτη κι ἐκτυπιόταν κι ἐκλωθογύριζε κι ἀσπριζε.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ νερό; ἐρώτησε τὴν πρώτη φορὰ ὁ Πέτρος.

— Αὐτό, ἀλλ' ὅχι ὅλο. "Αλλα ἐργοστάσια τὸ παίρνουν ἀπὸ Ψηλότερα καὶ χύνεται ἀπ' ἀλλοῦ.

Πολλές φορές έρχεται ό Πέτρος στὸ γεφύρι καὶ κρεμιέται, θαρρεῖς, κι αὐτὸς μαζὶ μὲ τὰ βάτα καὶ τὰ νερόχορτα ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερὰ καὶ τὸ κοιτάζει μὲ λαχτάρα καὶ μὲ θαυμασμό, ποὺ εἶναι τόσο ὅμορφο καὶ τόσο δυνατὸ καὶ τόσο χρήσιμο ! Τοῦ φαίνεται πώς κλώθει ἐκεῖ στὰ βάθη τῆς ρεματιᾶς μοναχό του, χωρὶς μηχανὲς καὶ χωρὶς ἐργάτες, ἀτέλειωτα νήματα καὶ πώς ὑφαίνει τὸ ἴδιο ἀτέλειωτα τόπια ὑφάσματα.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Μὰ δὲν ἄργησε νὰ ἰδῇ ἀπὸ κοντὰ πῶς γίνεται μὲ μηχανὲς καὶ μὲ ἐργάτες, ἀλλὰ πάντα καὶ μὲ τὸ νερό, τὸ ἀληθινὸ κλώσιμο καὶ τὸ ἀληθινὸ ὑφασμα.

’Αφοῦ δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ πᾶμε στὰ ἐργοστάσια ! τοῦ εἴπε ἔνα ἀπόγευμα ὁ πατέρας.

’Ο Πέτρος ἐπέταξε ἀπὸ τὴ χαρά του. ’Επῆγε καὶ ἡ μητέρα μαζί. ’Εμπῆκαν πρῶτα σ’ ἔνα ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια ποὺ ἦταν κοντὰ στὸ γεφύρι, στὴν ὅχθη τῆς βαθειᾶς ρεματιᾶς.

— Νεροτριβὲς ! εἴπε ἡ μητέρα.

Γκάπ ! γκούπ ! γκάπ ! γκούπ ! ἀνεβοκατέβαιναν κι ἐκτυποῦσαν κάτι χονδρὰ πελώρια σανίδια, ποὺ ἔμοιαζαν μὲ στοιχειωμένα χέρια δράκων τοῦ παραμυθιοῦ. ’Εκτυποῦσαν ἐπάνω σὲ μάλλινα ὑφαντά, κουβέρτες, βελέντζες, κιλίμια, καὶ τὰ ἔκαναν κρουστότερα καὶ μαλακώτερα.

— Πᾶμε, πᾶμε, ἐφώναξε ὁ πατέρας. ”Εχει ὑγρασία !

”Οταν ἀνέβηκαν στὴν πλατεῖα, στὸ «Κιόσκι», εύρηκαν ἔνα κύριο κοκκινοπρόσωπο κι ὁ πατέρας τοῦ εἴπε ὅτι ἐσκόπευαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Θέλετε νὰ πᾶμε ἐπάνω στ’ ἄλλα ἐργοστάσια; ἐρώτησεν ὁ κύριος.

— Ναι! ναι! ξεφώνισε ό Πέτρος. Κι ό πατέρας τὸν ἐμάλλωσε, ποὺ ἐμπῆκε στὴ συζήτησι τῶν μεγάλων.

‘Ο κύριος ἔχαιδεψε πατρικὰ τὸν Πέτρο καὶ εἶπε γελαστά:

— Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ χαλάσωμε τὴν ἐπιθυμία. Θὰ πᾶμε!

“Εστειλε κι ἐφώναξαν ἔνα αὐτοκίνητο. Ἐμπῆκαν ὅλοι μέσα.

— Ποῦ θὰ σᾶς πάω, κύριε δήμαρχε; ἐρώτησε ό σωφέρ.

“Ωστε ό δήμαρχος ήταν; ‘Ο Πέτρος ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ τ’ αὐτιά του. Τὸ αὐτοκίνητο ἀνέβαινε ἀπὸ σοκάκια στενὰ κι ἀπὸ ἀνηφορικὰ λιθόστρωτα. Σὲ κάποια μέρη ἔλεγε κανεὶς πώς δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ περάσῃ!

‘Ο κ. δήμαρχος ἔδινε στὸν πατέρα διάφορες πληροφορίες. Κι ό Πέτρος τ’ ἄκουγε ὅλα μὲ βαθειὰ προσοχή. Εἶπε γιὰ τὰ ἐργοστάσια, γιὰ τοὺς ἐργοστασιάρχες, γιὰ τοὺς ἐργάτες, γιὰ τὴν παραγωγή. Ποῦ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ τὰ θυμηθῇ ὅλα ό Πέτρος!

— “Εχομε δυόμιση χιλιάδες οἰκογένειες στὴ Νάουσα. Οἱ χίλιες εἰναι ἐργατικὲς καὶ ζοῦν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Τὸ ἐργοστάσιο, ποὺ πηγαίνομε, θέλει ἔνα ἑκατομμύριο δικάδες μαλλιὰ τὸ χρόνο. Καὶ τὰ φέρνει σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει καλὸ ἐλληνικὸ μαλλί; ἐρώτησε ό πατέρας.

→ Δὲν εἰναι κατάλληλο. Τὸ χρησιμοποιοῦν μόνο γιὰ κατώτερα εἰδὴ. Πρέπει νὰ ἔξευγενισθοῦν τὰ πρόβατα.

— Τί κρῦμα νὰ βγαίνουν τόσα χρήματα ἔξω!

— Κι ἀν δὲν εἴχαμε τὸ νερό, φαντασθῆτε πόσα χρήματα θὰ θέλαμε γιὰ καύσιμο ύλη! εἶπε ό δήμαρχος.

— Γιατί; ἐρώτησε ό Πέτρος, ποὺ ἀρχισε νὰ ζαλίζεται ἀπὸ ὅλα αὐτά, ποὺ δὲν τὰ καταλάβαινε.

— Τὰ μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων κινοῦνται μὲ τὴν πτῶσι τοῦ νεροῦ. "Αν δὲν ὑπῆρχε νερό, ἔπρεπε νὰ φέρνωμε ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸ γαιάνθρακες!

— Καταλαβαίνω! εἶπε ὁ Πέτρος.

— Δὲν θὰ εἴχαμε βιομηχανία χωρὶς τὸ νερό! εἶπε ὁ πατέρας. "Ο λευκὸς ἄνθραξ εἶναι σωτήριος.

Τὴν ὥρα, ποὺ ὁ πατέρας ἔξηγοῦσε στὸν Πέτρο γιατὶ ὀνομάζουν τὸ νερὸ «λευκὸ ἄνθρακα», ἔφθασαν στὸ ἐργοστάσιο.

Τί ἀπέραντο, ποὺ ἦταν! Όλόκληρη πολιτεία! Κι ἀπὸ τὶς δυὸ μεριὲς τοῦ δρόμου ἀπλώνονται τὰ μεγαλοπρεπῆ του κτήρια. "Ενας ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐργοστασιάρχες τοὺς ὅδηγει. Πρώτη φορὰ βλέπει ὁ Πέτρος ἕνα τόσο μεγάλο ἐργοστάσιο. Καὶ παραξενεύεται. Καὶ τὰ χάνει. Γυρίζουν, γυρίζουν ἀπὸ τμῆμα σὲ τμῆμα καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει! Πελώριες αἱθουσες καθαρές, φωτεινές. Χιλιάδες μηχανές, χιλιάδες ἐργάτες, ἔτσι τοῦ φαίνεται.

— Πόσες μηχανές ἔχετε; ἐρωτᾷ ἀπλοϊκὰ τὸν ἐργοστασιάρχη.

— Ἐργαλειοὺς 350. Αδράκτια 17.000.

Δὲν κατάλαβε καὶ πολύ.

— Ἐργάτες;

— Χιλίους ἔξακοσίους.

Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἐργάτριες εἶναι ὅλοι γεροί, καθαροί, γελαστοί! Ἐργάζονται μὲ ὄρεξι καὶ μὲ χαρά! Εἶναι τόσο ἀνετα, τόσο εὐχάριστα ἐκεῖ μέσα! Εἰδικὰ μηχανήματα ἔξασφαλίζουν σ' ὅλες τὶς αἱθουσες ἕνα θαυμαστὸ συνδυασμὸ ἀπὸ ὑγρασία, ἀερισμὸ καὶ θέρμανσι. Ζέστη τὸ χειμῶνα, δροσιὰ τὸ καλοκαίρι. Καὶ πάντοτε καθαρὸς ἀέρας.

Τοὺς ἔδειξε ὅλα τὰ τμήματα, ὅλα τὰ μηχανήματα. Τὰ πλυντήρια, τὰ βαφεῖα, τὰ στεγνωτήρια, τὰ στραγγιστήρια.

‘Αλλὰ τί θαῦμα ! Σωστὸ θαῦμα ! Στὴ μιὰ ἄκρη μπαίνει ἔνα μαλλί ἀκάθαρτο, βρώμικο καὶ στὴν ἄλλη βγαίνουν χιλίων λογιῶν ὥραια ὑφάσματα, κασμήρια ἐκλεκτά, ποὺ δὲν ξέρει κανεὶς ποῦ εἶναι ὥραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο σὲ χρῶμα, σὲ σχέδιο καὶ σὲ ποιότητα.

Τοὺς ἐπῆγε καὶ στὸ σχεδιαστήριο, ὅπου εἰδικὸς τεχνίτης, σπουδασμένος στὴν Ἀγγλία, ἐτοίμαζε τὰ σχέδια τῶν ὑφασμάτων, ὀκτακόσια ὡς χίλια σχέδια γιὰ κάθε ἐποχή. Τοὺς ἐπῆγε καὶ στὶς ἀπέραντες ἀποθῆκες, ὅπου εἶναι στοιβαγμένα χιλιάδες τόπια ἀπὸ ἔτοιμα πλέον ὑφάσματα.

— Τί παραγωγὴ φθάνετε ; ἐρώτησε ὁ πατέρας.

— “Εως δύο ἑκατομμύρια μέτρα τὸ χρόνο. ’Αλλ’ ἔχομε ζήτησι πολὺ μεγαλύτερη. Δὲν προφθάνομε καὶ ἐργαζόμαστε ἡμέρα καὶ νύκτα ! ”Εμαθαν οἱ “Ελληνες νὰ προτιμοῦν τὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Προβλέπω ὅτι τὰ ξένα θὰ ἐκτοπισθοῦν ὅλως διόλου !

— Εῦγε ! εῦγε ! ἔλεγε μ’ ἐνθουσιασμὸς ὁ πατέρας. ’Αληθινὰ σᾶς λέω ὅτι αἰσθάνομαι ἀληθινὴ ὑπερηφάνεια !

— Πατέρα ! Πατέρα ! ἐφώναξε ὁ Πέτρος, ἄλλο τόσο ἐνθουσιασμένος κι αὐτός, θέλω νὰ γίνω ἐργοστασιάρχης.

“Ολοι ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους, γιατὶ φυσικώτερο καὶ καλύτερο φανέρωμα τοῦ θαυμασμοῦ του δὲν ἡμποροῦσε νὰ γίνη.

Προτοῦ φύγουν, ἐπέρασαν νὰ ἰδοῦν καὶ τὴν κινητήριο μηχανή. ’Απ’ ἐκεῖ μέσα ἔφευγε ὅλη ἡ δύναμις, ποὺ ἐκινοῦσε ἀκούραστα ὅλα τ’ ἄλλα μηχανήματα. ’Ο Πέτρος ἥθελε νὰ μάθῃ τὸ κάθε τι. Μὰ δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὰ νιώσῃ ὅλα. ’Εκεῖνο, ποὺ κατάλαβε καλά, εἶναι, ὅτι τὸ νερὸ πέφτει ἀπὸ ψηλὰ μέσα σὲ μιὰ κλειστὴ μηχανή, ποὺ τὴ λένε «τουρμπίνα», τὴν κινεῖ μὲ χιλιάδες στροφὲς στὸ λεπτό, ἀπὸ τὴν κί-

νησι αύτή παράγεται ήλεκτρισμὸς καὶ ὁ ήλεκτρισμὸς αὐτὸς κινεῖ καὶ φωτίζει ὅλο τὸ ἄλλο ἔργοστάσιο.

Ἡταν ζαλισμένο τὸ μυαλὸ τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὶς χίλιες μύριες ἐντυπώσεις. Πόσα εἶδε ! Πόσα ἀκούσε ! Πόσα ἔμαθε !

Στὸ δρόμο, ποὺ ἐγύριζαν, ὁ πατέρας ἔλεγε :

— Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὸ νερό !

— Ακριβῶς, μόνον ἀπὸ τὸ νερό ! εἶπε ὁ δῆμαρχος. Παλαιότερα ὕφαιναν ἐδῶ μόνον χονδρὰ ἐγγώρια ὑφάσματα. Ἡταν μία καλὴ χειροτεχνία. Στὰ 1880 ὁ γερο-Κύρτσης εἶδε στὸν Πειραιᾶ ἔνα κλωστήριο καὶ τὸ μετέφερεν ἐδῶ. 'Απ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ κλωστήριο νὰ τὶ ἔγινε σὲ πενήντα χρόνια ! Κι ὅλα αὐτά, κύριε εἰρηνοδίκη μου, τὰ χρωστοῦμε στὴν ἀγαπητή μας Ἀραπίτσα. Αὕτη εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ναούσης !

— Ἀραπίτσα !

— Ναί, ἔτσι λέμε τὸ ποταμάκι, ποὺ μᾶς φέρνει ἀπ' τὰ βουνὰ τὸ πολύτιμο νερό. Εἶναι αὐτό, ποὺ περνᾷ μέσα στὴν πόλι. Φαίνεται πὼς τὸ εἶπαν Ἀραπίτσα, γιατὶ εἶναι τὸ νερό του σὰν ὑπόμαυρο. Ἔτσι φαντάζει. Νὰ τὸ προσέξετε. Κι ὅποτε θέλετε, νὰ πᾶμε στὸν 'Αι - Νικόλα νὰ ἴδητε τὶς πηγές του. Εἶναι μία ώραια κοιλάδα μὲ ποικίλη βλάστησι, ἀπέραντα δάση, χλοερὰ λιβάδια. 'Απ' ἐκεῖ μέσα πηγάζει ἡ Ἀραπίτσα. 'Απ' ἐκεῖ ἔχω ὑδρεύσει τὴν πόλι. 'Απ' ἐκεῖ κατεβαίνει ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ὅλη αὐτὴ ἡ εὔτυχία ! . . .

‘Ο Πέτρος ἐψιθύριζε «'Αραπίτσα ! 'Αραπίτσα !» Καὶ ἡ βαθύσκιωτη ρεματιὰ μὲ τὰ μαῦρα νερὰ καὶ τοὺς ὄλασπρους ἀφροὺς ἔπαιρνε στὴν φαντασία του κάποια μαγικὴ μορφή.

Γεώργιος Ἀθάνας

70. ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

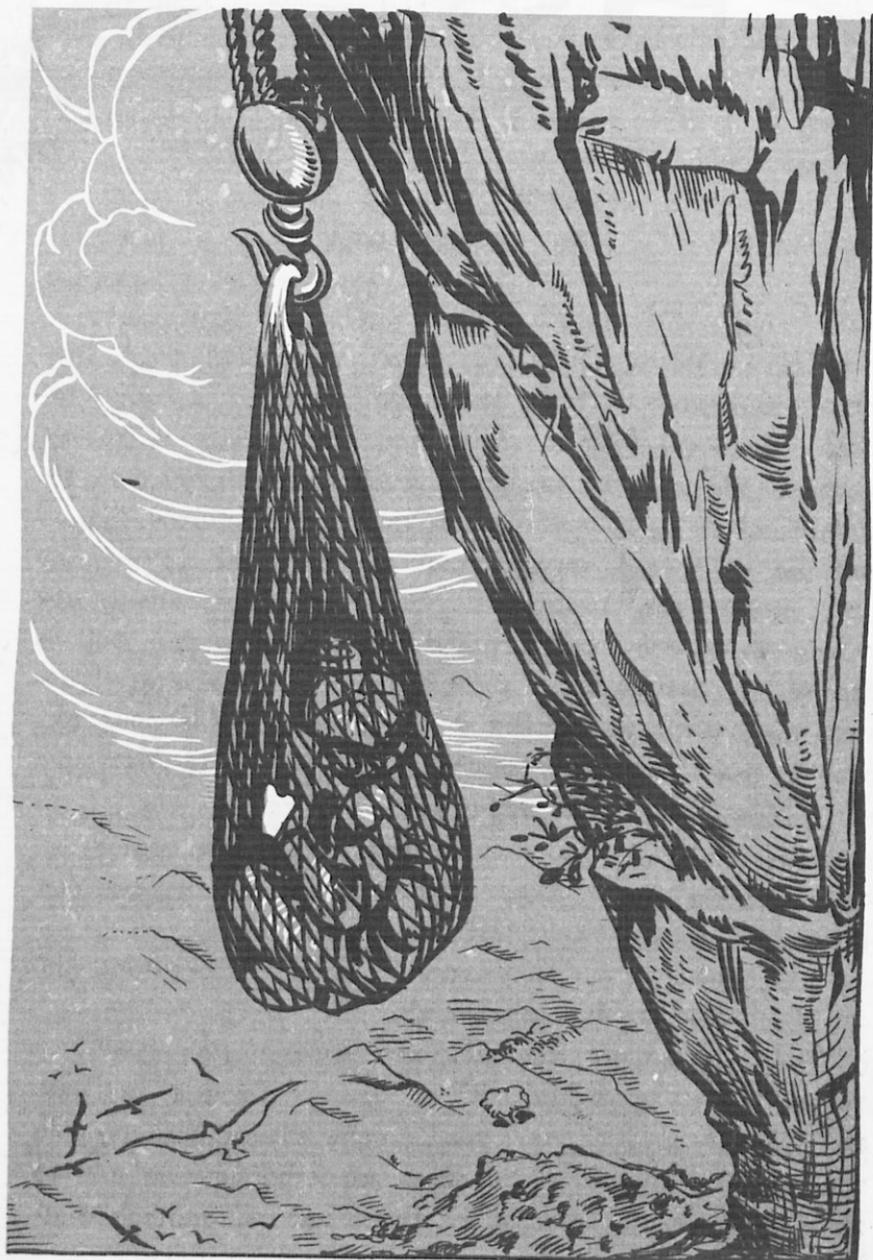
1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ήταν Μάιος του 1879, όταν για πρώτη φορά έπήγαινα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θεόρατοὺς βράχους τῆς Καλαμπάκας. Ἐκεῖ φιλόθρησκοι ἀνθρωποι, ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια, ἔστησαν τὶς Ἱερὲς φωλιές των, ἀφοῦ ἔχωρίσθηκαν ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα, ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. "Ημαστε μία συντροφιά, περισσότεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγὸ τὸν μητροπολίτη τῆς Λαρίσης. Εἴχαμε σκοπὸ νὰ περάσωμε μία νύκτα ψηλὰ στὸν πιὸ μεγαλόπρεπο καὶ στὸν πιὸ φοβερὸ βράχο, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύσις στὸν κόσμο! Φαίνεται γίγαντας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδελφούς του, ποὺ σχηματίζουν τὸ σύμπλεγμα τῶν βράχων, τὰ Μετέωρα.

Τόσο ἔχωρίζει ὁ βράχος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους! Στὴν κορυφὴ του βρίσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως, ποὺ μόνο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα εἴκοσι τέσσερα μοναστήρια, ὅσα εἶναι ἔκει πέρα, λέγεται Μετέωρα.

· Ο ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου ἥταν εἰδοποιημένος ἀπὸ τὸ πρωὶ πῶς θὰ ἐπηγγάιναμε καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

Πρὶν φθάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, μοῦ ἐφαινόταν τὸ ἀνέβασμα παιγνιδάκι. "Οταν ὅμως ἐφάσαμε ἔκει καὶ εἶδα τὸ φοβερὸ ὑψός, ποὺ χωρίζει τὴν κορυφὴ ἀπὸ τὴ ρίζα του, καὶ περιεργάσθηκα τὸ δίκτυ, τὸ καραβόσχοινο ποὺ τὸ κρατεῖ, τὴν ἀνεμόσκαλα μὲ τὰ ἔκατὸ καὶ περισσότερα σκαλιὰ μ' ἔπιασε λιποψυχία.

Καὶ δὲν εἶναι τὸ ὄψις μόνον, ποὺ προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριωτάτη ὄψις τῆς φύσεως. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτε δὲ γελάει. Νομίζει κανεὶς πώς ὅλα τὸν φοβερίζουν καὶ πώς ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴ ζωή του.

Ἄγριώτερη φύσις πουθενά στὸν κόσμο δὲν ὑπάρχει. Πελώριοι βράχοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, ποὺ ἡ κορυφή του ὑψώνεται διακόσια πενήντα μέτρα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὴ ρίζα του, ὥσ τὸ μικρότερο. Ἀληθινὸς δάσος ἀπὸ βράχους! Μόλις λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ δρυια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ γύρω τὶς φωλιές των.

Εἴχαμε μαζευθῆ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιᾶς κάτω ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων. Ἐπειριμέναμε τὸ μητροπολίτη, ποὺ εἶχε ξεπεζεύσει ἀπὸ τ' ἄλογο πολὺ μακριὰ κι ἀνέβαινε μὲ ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι.

Τὸ δίκτυ τῆταν κατὰ γῆς. Οἱ καλόγεροι, ποὺ θὰ ἐγύριζαν τὴν ἀνέμη, στὴ θέσι των. Δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φθάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίκτυ στὸν ἀνήφορο ἔχοντας μέσα του μία ζωὴ ἔτοιμη νὰ χαθῇ, ἀν κοπῆ τὸ σχοινὶ ἡ χαλαρωθῆ ἡ ἀνέμη.

2. Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ

Τέλος ἥλθεν ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἀρχισε νὰ κτυπᾷ τίκ - τάκ μὲ πολλὴ βία. Τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν σὰν νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμά μου δέκα φορὲς βαρύτερο. Ἐτοιμαζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφθῶ, νὰ ἔξαφανισθῶ, νὰ φύγω, γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶτος ἐγὼ στὸ δίκτυ, γιατὶ εἶχα μάθει πώς στὸ ἀνέβασμα τῶν Μετεώρων ἀνεβαίνουν πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία καὶ ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι.

Δὲν ἥταν μόνον ὁ φόβος, ποὺ ἤθελα νὰ μὴν ἀνεβῶ πρῶτος, ἀλλὰ γιατὶ θὰ ἔχανα καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ, ποὺ τὸ ἀπολαμβάνουν μόνον ὅσοι μένουν τελευταῖοι. Εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ πώς ὁ μητροπολίτης Θ' ἀνέβαινε τελευταῖος.

Ἐκεῖ, ποὺ εύρισκόμουν παραμερισμένος καὶ προσπαθοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ μητροπολίτη : —

— 'Εμπρός ! μέσα ὁ νεώτερος.

— "Ω, ποὺ νὰ πάρη ἡ δργή ! εἴπα μέσα μου καὶ μ' ἐπιασε τρεμούλα. Ν' ἀρνηθῶ ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω ; 'Εμπρός γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμα. "Ολη ἡ συντροφιὰ εἶχε τὰ μάτια ἐπάνω μου καρφωμένα. Τέλος ἔκαμψε τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, ἐπροχώρησε λίγα βήματα, ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ ἐκάθησα μέσα στὸ δίκτυο ὡχρός, ἄφωνος, σὰν ν' ἀνέβαινα τὶς βαθμίδες τῆς λαιμητόμου.

"Ολο τὸ αἷμά μου ἐκείνη τὴ στιγμὴ εἶχε μαζευθῆ στὴν καρδιά μου." Ήθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχθῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δίκτυο. 'Αλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν δύναμι νὰ κινηθοῦν καὶ ἡ φωνὴ μου ἀπὸ τὸ φόβο μου εἶχε πνιγῆ στὰ στήθη μου.

"Εξαφνα τὸ σχοινὶ ἑτραβήχθηκε ἀπότομα. "Ενιωσα ἔνα βίαιο τράνταγμα κι εύρεθηκα κρεμασμένος στὸ κενό. "Αρχισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνήφορο. Πάει πιά ! Μοῦ ἐφάνηκε πώς ἥμοιγν πεθαμένος καὶ πώς εἶχα ἀφήσει τὸ σῶμά μου στὴ γῇ κι ἀνέβαινε ἡ ψυχή μου στὸν οὐρανὸ μὲ τὴ σκάλα τοῦ Ἱακώβ. "Οσο ἀνέβαινα, τόσο ἐμεγάλωνε στὸ πνεῦμά μου ὁ φόβος τοῦ κινδύνου. "Ακουα καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῆς ἀνέμης καὶ τοὺς συντρόφους μου κάτω, ποὺ ἐμιλοῦσαν γιὰ μένα, καὶ μοῦ ἐφαίνετο σὰν νὰ μοῦ ἐψαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

'Η ἀνέμη ἐξακολουθοῦσε νὰ τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, τὸ δίκτυο ν' ἀνεβαίνῃ κι ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν

έναέρια πορεία μου στὸν ἀνήφορο. Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γενηθῆ ἡ ὥδεα πώς εἶχα πεθάνει καὶ πώς τὸ σῶμά μου εἶχε μείνει κάτω στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχή μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῷ ἔτρεχα, «τράπ» συγκρούομαι μ' ἔνα σκληρὸ σῶμα. Στὴ στιγμὴ ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου εἶδα πώς ἡμουν ἐπάνω στὰ Μετέωρα μέσα στὸ δίκτυ σὰν ψάρι. Πέντε ἔξι καλόγεροι κατεγίνοντο νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

Μόλις ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ δίκτυ, ἐκάθησα μία στιγμὴ σ' ἔνα κάθισμα. Πόσο ἀνακουφίσθηκα! "Επειτα ἐτράβηξα πρὸς τὸ μοναστήρι ἔχοντας ὁδηγὸ ἔνα καλογεροπαΐδι.

'Η ψυχή μου ἐφούσκωνε μέσα μου κι ἐπαρεκάλεσα τὸ καλογεροπαΐδι νὰ μὲ ὁδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι κι ἐτράβηξα ἵσα πάνω.

3. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

'Εστάθηκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. 'Η ἡμέρα ἦταν ἀσυννέφιαστη, καθάρια, σωστὴ ἀνοιξιάτικη ἡμέρα. 'Ο ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασίλεμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκέπαστα κορφοβούνια τῆς Πίνδου, ποὺ ἔχανονταν μέσα στὰ οὐράνια ὑψη.

Δυτικὰ ἔξαπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικάλων. 'Ανατολικὰ ἄνοιγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Μεσημβρινὰ ἐφαινόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν 'Αγράφων μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια τῆς στὸ Αίγαο. 'Ανατολικὰ ἀσπριζαν τὰ Φάρσαλα μὲ τὴ φυσική των ἀκρόπολι κι ἔδειχναν τὶς μυτερές τους κορυφὲς τὸ Πήλιο κι ὁ Κίσσαβος, ποὺ ἔφερναν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. 'Ορεινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Χασιῶν.

‘Απ’ αύτὴ τὴ λαμπρὴ εἰκόνα ἔλειπαν μόνον δ “Ολυμπος καὶ τὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητοῦ τὸ Θεσσαλικὸ πανόραμα, ποὺ τ’ ἀγκάλιαζε μὲ τὶς χρυσοπόρφυρες ἀκτῖνές του δ ἥλιος κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πίνδου τὸ πιὸ στερνὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγράφων, τῆς Γκούρας, τοῦ Πηγλίου καὶ τοῦ Κισσάβου.

Ο πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τῆς Πίνδου κι ὅλα τὰ κορφοβούνια ἀρχισαν νὰ παίρνουν τὰ χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἡσκιάζουν τὰ λακκώματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἥλιαικὲς ἀκτῖνες καὶ οἱ ἡσκιοι. Τὰ σύννεφα, ποὺ παραστέκονται στὴ δύσι, ἔχρυσώθηκαν λίγο λίγο κι ἔγιναν πελώρια χρυσᾶ κομμάτια, σὰν χρυσᾶ νησὶα μέσα σὲ ἀργυρᾶ θάλασσα. Κι ὅσο δ ἥλιος κατέβαινε ἀργὰ ἀργά, τόσο τὰ χρώματα στὰ σύννεφα, στὰ κορφοβούνια καὶ στὸν οὐρανὸ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τὴ στιγμή, ποὺ ἔπεισε πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἀρχισαν νὰ ξερροδίζουν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ ‘Εσπέρα ἐπρόβαλε δειλὰ ν’ ἀνάψη πρῶτα ἔνα ἔνα καὶ ὕστερα πολλὰ πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν πανέμορφη Νύκτα.

Ημποροῦσα νὰ καθήσω ἐκεῖ ὅλη τὴ νύκτα κουβεντιάζοντας μὲ τ’ ἀστέρια, ἀν δὲν ἐρχόταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῆ :

—‘Ορίστε μέσα, σᾶς περιμένουν.

Αύτὸ μπροστὰ κι ἔγὼ πίσω ἐμπήκαμε στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μοναστηριοῦ, ὅπου δεσπότης καὶ ἡ ἄλλη συντροφιὰ ἔπαιρναν τὸ δρεκτικό τους κουβεντιάζοντας, ἐνῷ δ περιποιητικὸς ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ ἐπιστατῶντας δ ἵδιος σὲ ὅλα.

71. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΚΩΠΑΙΣ

Τὸν περασμένο Αὔγουστο ὁ πατέρας μου πραγματοποιῶντας παλαιότερη ὑπόσχεσί του μ' ἐπῆρε μαζί του σ' ἔνα ταξίδι, τὸ ὅποιο θὰ ἔκανε ὡς τὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχα ἀκούσει τόσα πολλὰ γιὰ τὴ δεύτερη πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὅμορφη νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ, καὶ εἶχα μεγάλη ἐπιθυμία νὰ τὴν ἐπισκεψθῶ.

Ἐξεκινήσαμε λοιπὸν ἔνα πρωινὸν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἐπεράσαμε τὰς Θήβας καὶ εύρισκόμαστε κατὰ τὶς 12 τὸ μεσημέρι στὸ χωριὸ Μούλκι.

Δεξιά μας ἀπλωνόταν μία ἀπέραντη πρασινάδα, δεῦγμα ζωηρᾶς βλαστήσεως, ἡ ὅποια ἐκάλυπτε σὲ μεγάλη ἀπόστασι τὴ γύρω ἔκτασι.

— Κοίταξε πατέρα, κοίταξε! Τί μεγάλες ἀραποσιτιές! Καὶ πόσα ἀραποσίτια ἔχει κάθε φυτό! Δὲ μπορῶ νὰ τὰ μετρήσω, καθὼς τρέχομε, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ κάθε ἔνα πέντε κι ἔξι.

Τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε τώρα μὲ ταχύτητα 20 περίπου χιλιομέτρων τὴν ὥρα κι ἐμεῖς ἡμπορούσαμε νὰ διακρίνωμε δεξιά μας, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀραποσίτια, τὶς θερισμένες ἔκτασεις τῶν σιταριῶν, τὶς πλούσιες βαμβακοφυτεῖς καὶ τὰ περιβόλια, στὰ ὅποια οἱ καλλιεργηταὶ μὲ τὰ φανταχτερὰ τους φορέματα ἐφαίνοντο ἀπὸ μακριὰ σὰν κινούμενα ἄνθη μέσα στὸν καταπράσινο κάμπο.

— Ναί, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ πατέρας.

‘Η ἔκτασις αὐτὴ εἶναι πραγματικὰ καὶ μεγάλη, 250.000

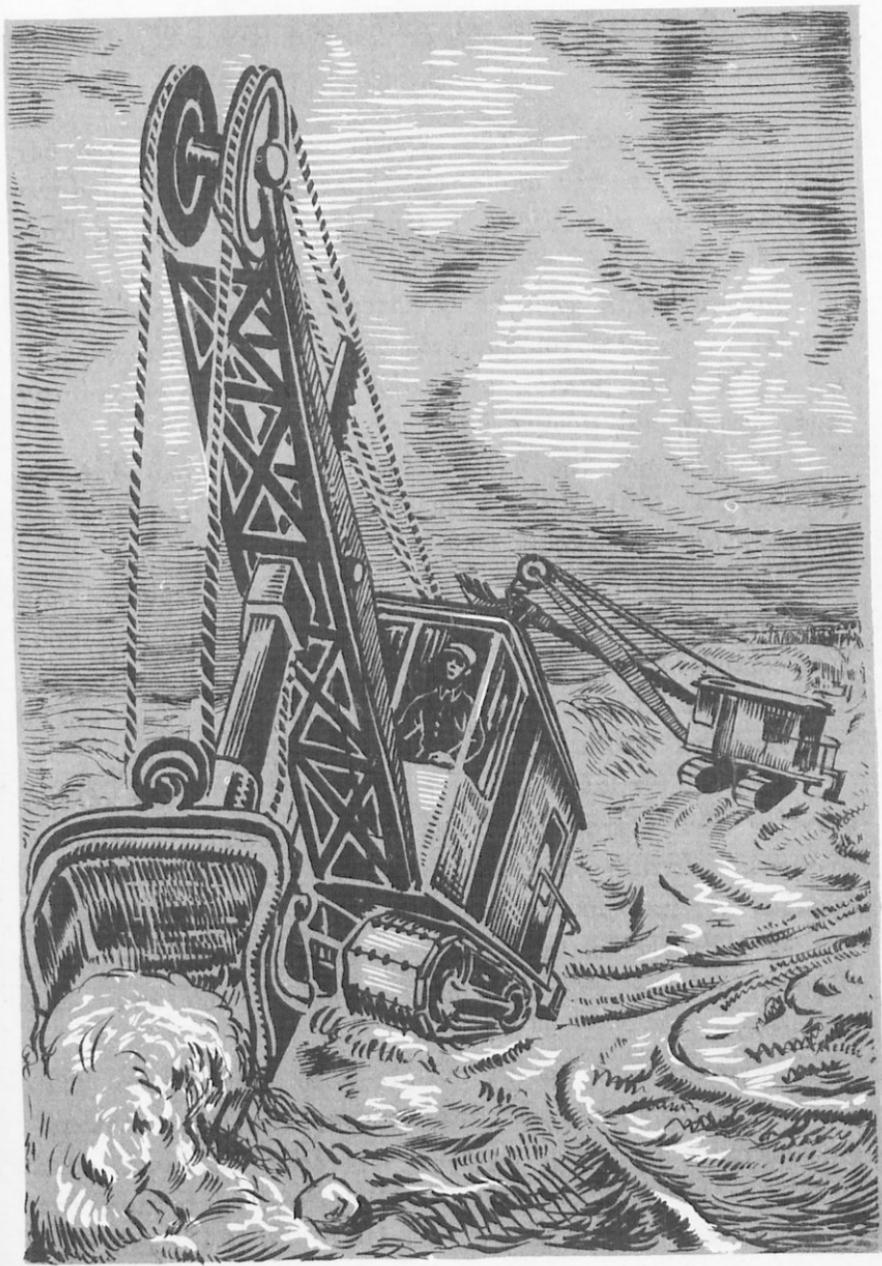
στρέμματα, ἀλλὰ καὶ πολὺ γόνιμη. 'Αξίζει νὰ τὴ θαυμάζωμε ! "Αν ἥξερες ὅμως καὶ τὴν ἱστορία της, δὲν θὰ ἐθαύμαζες τόσο τὴν πρασινάδα καὶ τὴν πλούσια παραγωγή, ὅσο τὴ σκληρὴ κι ἀδιάκοπη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ δημιουργήσῃ αὐτό, τὸ ὅποιο βλέπεις. "Αν ἥξερες τὴν πάλη, τὴν ὅποια ἔκαμε ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ὁ ἀνθρωπος, γιὰ νὰ μεταβάλῃ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας ἀπὸ ἑστίες δυστυχίας, σὲ πηγὲς εύτυχίας ! . . .

— Βέβαια, πατέρα, πολλὲς φορὲς ἀκουσα στὸ σχολεῖο μας γιὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι τῆς Μακεδονίας μας πρὸ πάντων ἡ τῆς Θεσσαλίας. Κι ἀπ' ὅσα μᾶς ἔλεγε ὁ διδάσκαλός μας ἐφαντάσθηκα πόσο θὰ ἐργάσθηκε καὶ τὶ χρήματα θὰ ἔξωδευσε τὸ Κράτος μας γιὰ τὴν ἐκτέλεσί τους, ὅταν εἶχε ν' ἀγωνισθῆ στὴ Μακεδονία ἐναντίον τῶν τρομερῶν πλημμυρῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῆς ἐλονοσίας !

— "Α ! αὐτὴ ἡ ἐλονοσία, παιδί μου, τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας ! 'Ενθυμοῦμαι παλαιότερα ὅτι ὑπέφερεν ἀπ' αὐτὴν ὁ περισσότερος πληθυσμὸς μας. "Ολοι οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας κι ἄλλων μερῶν ὀλόκληρο τὸ χρόνο ἔζοῦσαν μὲ τὸ κινίνο στὴν τσέπη, κίτρινοι, ἀρρωστιάρηδες, ἀνίκανοι γιὰ ἔργασία. Εύτυχῶς ὅμως τώρα ἀπηλλάγησαν.

Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν, τοῦ ποταμοῦ 'Αξιοῦ, τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, τὰ ὅποια ἀπέδωκαν στὴν καλλιέργεια περισσότερα ἀπὸ 1.600.000 στρέμματα, ἐγλύτωσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας ἀπὸ τὴν ἐλονοσία καὶ τὶς καταστροφές.

'Αλλ' ἀς συνεχίσωμε τὴ συζήτησί μας γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτή, τὴν ὅποιαν ἔχομε μπροστά μας, γιὰ νὰ ιδῆς ἀπὸ πόσο μακριὰ ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάξῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως στὴ δύναμί του ! 'Απὸ τόσο

μακριά, ώστε κινδυνεύει νὰ χαθῇ μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Καὶ στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια καὶ στὰ νεώτερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκτασις, τὴν δποία τώρα βλέπεις μία καταπράσινη πεδιάδα, ἥταν μία λίμνη, ἡ Κωπαΐς, ἡ μεγαλύτερη ἵσως ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες τῆς πατρίδος μας.

Μερικὰ μέρη της, τὰ ψηλότερα, ἐξηραίνονταν τὸ καλοκαίρι κι ἐκαλλιεργοῦντο, ἐνῷ τὰ λίγο βαθύτερα παρέμεναν λιβάδια καὶ βάλτοι, οἱ δποῖοι παντοῦ ἀφηναν στάσιμα νερά, διαρκῆ καὶ μόνιμη ἑστία τῆς ἑλονοσίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ὑπέφεραν πολὺ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παλαιότατα ἀκόμη χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀποξήρανσί της.

Εἶναι βέβαιο ὅτι κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδο, πρὶν ἀπὸ τὸ 2.000 π.Χ., ἡ λίμνη εἶχε ἀποξηρανθῆ ἀπό τοὺς τότε κατοίκους της, τοὺς Ὀρχομενίους. Αὐτοὶ μάλιστα εἰσώδευαν τότε ἀπὸ τὸ εὐφορώτατο ἔδαφός της τόσα πολλὰ προϊόντα, τὰ δποῖα τοὺς ἐχάρισαν ἀμύθητα πλούτη.

'Αλλ' οἱ Θηβαῖοι, κατὰ τὸ 1500 π.Χ., ἔκαμαν πόλεμο ἐναντίον τῶν Ὀρχομενίων, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ πλούσια κτήματα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἤμπορεσαν νὰ τοὺς νικήσουν, ἔφραξαν τὶς καταβόθρες, τὶς δποῖες εἶχαν φτειάσει ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά, κι ἔτσι ἐπλημμύρισαν πάλι τὴν περιοχὴ καὶ μαζὶ ἔπνιξαν πολλές πόλεις, που ἦσαν ἐκεῖ κτισμένες.

Ἄργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Αλεξάνδρου (325 π.Χ.), ἐπιχειρήθηκε νέα ἀποξήρανσί τῆς λίμνης. Κατασκευάσθηκαν διώρυγες, πηγάδια καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ τὸ ἔργον ἐμποδίσθηκε ἀπὸ τοὺς Βοιωτούς κι ἐσταμάτησε.

"Ἐτσι ἔμεινεν ἡ λίμνη ως τὰ 1876. Τὸ Ἑλληνικὸ Κρά-

τος, ἐλεύθερο πιὰ ἀπὸ τὴν μακροχρόνια σκλαβιά, ἀρχισε τὴν ἔκτέλεσι τεχνικῶν ἔργων, γιὰ νὰ καλυτερεύσῃ τὴν θέσι τῶν πολιτῶν του. Ἀνέθεσε τότε καὶ τὴν ἀποξήρανσι τῆς Κωπατίδος σὲ μία ἀγγλικὴ ἑταιρεία, ἡ ὃποια ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται ἕως τώρα τελευταῖα.

Ἡ ἑταιρεία ἔφερε μηχανήματα, ἄλλα γιὰ νὰ σκάβουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πετοῦν τὰ χώματα, ἄλλα γιὰ νὰ φτειάχγουν τ' ἀναχώματα, ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ τὴν ἄλλη στὶς διώρυγες, τὶς ὅποιες κατεσκεύαζε, ἄλλα γιὰ νὰ τρυποῦν τοὺς βράχους· καὶ τί δὲν ἔφερε!

Κι ἐχρησιμοποίησε χιλιάδες ἐργάτες. Αὐτὴ ἐρεύνησε κι εύρηκε τὰ παλαιὰ ἔργα, κατεσκεύασε ἀκόμη νέες διώρυγες, ὁχετούς, πηγάδια καὶ καταβόθρες καὶ διωχέτευσε τὰ νερὰ τῆς λίμνης ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ βουνὸ Σκορπονέρι στὴ θάλασσα τοῦ Εύβοϊκου κόλπου.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐκράτησε πάρα πολλὰ χρόνια. Ἐσυνεχιζόταν κανονικὰ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, ἐσταματοῦσε στὰ χρόνια τῶν πολέμων καὶ πάλι ἐπανελαμβάνετο, ὥσπου ἀποξηράνθηκε σχεδὸν ὀλόκληρη ἡ λίμνη.

Χιλιάδες στρέμματα ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ νερὰ καὶ ἡ περιοχὴ ὀλόκληρη ἐγλύτωσεν ἀπὸ τοὺς πυρετούς καὶ τὶς ἀσθένειες.

Γεμάτοι ὑγεία καὶ ὅρεξι οἱ κάτοικοι σήμερα ἐργάζονται στὰ κτήματά των ἀπὸ τὸ πρωὶ ὧς τὸ βράδυ καὶ δὲν παύουν νὰ εὐγνωμονοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὃποῖο δὲν ἐλυπήθηκε μόχθους καὶ ἔξοδα, γιὰ νὰ χαρίσῃ σ' αὐτοὺς τὴν εὐτυχία.

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

72. ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἐκεῖ στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, στὰ δροσερὰ χορτάρια,
ποὺ μουρμουρίζουν τὰ νερά καὶ χύνονται καθάρια,
ἐκεῖ στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, ὅπου φυσῆ τ' ἀγέρι
καὶ χαιρετᾶ τὰ λούλουδα καὶ παίζει μὲ τὴ φτέρη
καὶ τὰ πουλάκια κελαηδοῦν στὰ δέντρα ταίρι - ταίρι,
ἀπλώνεται μικρὸ χωριὸ μὲ πεῦκα στολισμένο
καὶ μέσ' στὸν ἥλιο λούζεται λευκὸ κι εύτυχισμένο.

Τὰ κάτασπρα σπιτάκια του, μικρὰ καὶ μετρημένα,
καθὼς φωλιές μικρῶν πουλιῶν, στὰ δέντρα είναι κρυμμένα.
Ἐχει κι ἀμπέλια νὰ χαρῇ καὶ στάχυα νὰ θερίσῃ,
ἔχει καὶ πρόσχαρη ἐκκλησιὰ κοντὰ στὴν κρύα βρύση
κι ἔρχεται κάθε χωρικὸς ἐκεῖ νὰ προσκυνήσῃ.
Φιλοῦν τὸ χέρι τοῦ παπᾶ καὶ τὸν καλημερίζουν
καὶ στὴ δουλειά τους ὕστερα μὲ προκοπὴ γυρίζουν.

«Σχολική Ἀνθολογία»

'Ιωάννης Πολέμης

73. ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

«**Χριστός
Ανέστη**» Τὸ πλοϊο ὄλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζητῶντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια ζερβόδεξα τῆς γέφυρας· ἔνα ἄλλο φανάρι ἀσπρό, ἀκτινοβόλο ψηλὰ στὸ πλωρὶ κατάρτι καὶ ἄλλο ἔνα μικρὸ πίσω στὴν πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες των, ἄλλοι παραδομένοι στὸν ὑπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ ναῦτες καὶ θερμασταί, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐκοιμῶντο βαριὰ στὰ κρεβάτια των. Οἱ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη ὁρθοὶ στὴ γέφυρα, μαῦροι ἥσκιοι, σχεδὸν ἀνάεροι, ἔλεγες ὅτι ἡσαν πνεύματα καλόγυναμα, ποὺ ἐκυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας ἐσήμανε μεσάνυκτα. Μεσάνυκτα ἐσήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπανοκτύπημα γοργό, χαρούμενο ἐπέμενε νὰ ρίχνῃ τόνους μεταλλικοὺς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανό, καὶ νὰ κράζῃ ὅλους στὸ κατάστρωμα. Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοϊο ἐπλημμύρισε ἀπὸ

φῶς, θόρυβο, ζωή. "Αφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες των.

"Εμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφθαναν, λέσ, τ' ἀστέρια, καὶ ἐπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλαμπαν, σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκείνη τὴν στιγμὴ τὸ καράβι παρὰ ἕνα μεγάλο πολυκάνδηλο, ποὺ ἔφευγε ἐπάνω στὰ νερὰ σὰν πυροτέχνημα.

"Η γέφυρα στρωμένη μὲν μία μεγάλη σημαία ἔμοιαζε "Αγια Τράπεζα. "Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αύγα καὶ ἕνα μὲ λαμπροκούλουρα ἥσαν ἐπάνω. 'Ο πλοίαρχος σοβαρὸς μὲν ἔνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι ὅρχισε νὰ φάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω του ἔσκοψισαν τὰ κεριὰ στὰ χέρια ἔξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξι.

— Χρόνια πολλά, κύριοι!...
Χρόνια πολλά, παιδιά μου!...

εύχήθηκε, ἅμα ἐτελείωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!... Ἐπάντησαν ἔκεῖνοι διμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιά, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῷ ἐναὶ μαργαριτάρι ἐφάνηκε στὴν ἀκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εὐχὴς καὶ χαρὲς "Ἐπειτα ἐπέρασε ἔνας ἔνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγό καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἀρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἄνεστη!

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας!

Οἱ ἐπιβάτες ἐτράβηξαν στὶς θέσεις των νὰ φᾶνε τὴν μαγείτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσούγκριζαν τ' αὐγά των, ἐγελοῦσαν, ἐσπρώχνονταν μεταξύ των, ἐτρώγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

"Ἐπαυσε τὸ καμπανοχτύπημα· ἔνα ἔνα ἐσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι ἐβυθίσθηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἐπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἀνάερα, ἐξακολουθοῦσαν τὴν δουλειά των σιωπηλοὶ καὶ ἀγρυπνοι.

— Γραμμή!

— Γραμμή!

Καὶ τὸ πλοῦτο διοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σχίζῃ τὰ νερὰ ζητῶντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

«Διηγήματα τοῦ γυλιοῦ»

·Ανδρέας Καρκαβίτσας

74. ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

— Παπποῦ! έ, παπποῦ! έφώναξεν ὁ Νάσος, σπρώχνοντάς τον μὲ τὸ πόδι του.

— Τί εἶναι;

— "Α, σήκω νὰ ίδουμε τὴν Ἀνάστασι !

Σὰν ἐβγῆκαν ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβα τους, ἀκουαν σὲ ὅλη τὴν κοιλάδα καὶ γύρω ἀπὸ τὶς ράχες φωνές. "Ολοι οἱ βλάχοι τῆς περιφερείας ἐκείνης ἦσαν στὸ πόδι, στολισμένοι, καὶ μὲ κεριὰ στὰ χέρια ἐπερίμεναν τὴν Ἀνάστασι.

Εἶχε πιὰ πλησιάσει ἡ ὥρα. 'Ο αὐγερινὸς φεγγοβολῶντας ἀνέβαινε ψηλά. Οἱ βλάχοι μὲ τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τους ἦσαν ἔτοιμοι ἔξω ἀπὸ τὶς καλύβες τους. Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά εἶχαν ἀνεβῆ στὰ ὑψώματα. Νέοι ζωηροί, γέροντες λευκόμαλλοι, παιδιά, γυναῖκες νέες καὶ γριές, ὄλοι εἶχαν καρφώσει τὰ μάτια τους στὸ ἀνατολικὸ μέρος τοῦ ὁρίζοντος.

"Ηξεραν πώς ἀπὸ κεῖ οὐψώνετο μιὰ ράχι, ἀπ' ὅπου θὰ ἐφαίνετο ὁ παπάς μὲ τὴν λαμπάδα στὰ χέρια, κηρύσσοντας στοὺς πιστοὺς τὴν Ἀνάστασι τοῦ Σωτῆρος. Οἱ μεγάλες πυρὲς ἐλαμπάδιζαν οὐψήλα καὶ ἔρριχναν κοκκινωπὲς ἀκτῖνες στὰ πρόσωπα καὶ στὰ καθαρὰ ἐνδύματα.

'Η καρδιὰ ὅλων ἐβροντοκτυποῦσε ἀνυπόμονη, ὅσο ἐπλησίαζεν ἡ μεγάλη καὶ ιερὴ στιγμή. Κάθε ἄστρο, ποὺ παρουσιάζετο ἀπὸ τὴν ράχι, τὸ ἔπαιρναν γιὰ τὴν λαμπάδα τοῦ παπᾶ καὶ ἐφώναζαν ἀναπηδῶντας μὲ χαρά:

— Νάτο, ἐφάνηκε!

— Αμ' ποὺ ἀκόμη!

— Θ' ἀσπρίσῃ τὸ μάτι σου γιὰ νὰ τὸ ίδῃς.

Καὶ ἐπείραζε ὁ ἔνας τὸν ἄλλον καὶ διηγεῖτο ιστορίες, καὶ οἱ γεροντότεροι παραμύθια, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ καιρός.

— Νάτο, νάτο! Ἐκεῖνο εἶναι! ἐφώναξε κάποιος χαρούμενος.

Πράγματι ἐφάνηκε φῶς λαμπάδας, ποὺ ἐτρεμόσβηνε στοῦ ἀνέμου τὴν πνοή. "Εσχιζε τὸ σκοτάδι καὶ ἔρριχνε παρήγορη λάμψι γύρω.

Οἱ βλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἀπ' ὅλα τὰ γύρω μέρη ἐκάρφωσαν πρὸς τὰ ἔκει τὰ μάτια τους καὶ ἐτέντωσαν τὴν ἀκοή τους.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!...

'Η φωνὴ ἀκούσθηκε ἀπὸ τὴν ράχι δυνατή. "Εφθασε σὰν κύματα στὶς καρδιὲς τῶν ἀπλοϊκῶν ἔκείνων ἀνθρώπων καὶ ἔχουσε ἐπάνω τους γλυκύτητα καὶ συγκίνησι.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!...

'Η φωνὴ ἀκούσθηκε τώρα πιὸ δυνατή. Οἱ βλάχοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἐσκυψάν τὴν κεφαλὴ καὶ ἔκαμψαν τὸν σταυρὸ τους. "Ολη ἔκείνη ἡ μεγάλη κοιλάδα ἔμοιαζε τὴν ὥρα ἔκείνη σὰν ἔνας μεγάλος ναός, ὅπου ἐδοξάζετο τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.

— Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!...

‘Η φωνὴ ἀντήχησε γιὰ τρίτη φορά. Μαζὶ μὲ τὸ φῶς τῆς λαμπάδας ἐφάνηκε καὶ μία ἄλλη λάμψι καὶ ἀμέσως ἀκούσθηκεν διβαθὺς βρόντος πυροβόλου. Καὶ εὐθὺς μὲ τὸν πρῶτο πυροβολισμὸν ἄλλοι πολλοὶ μαζὶ πυροβολισμοὶ ἐσφύριζαν στὶς ράχες, τὰ λαγκάδια, τὰ δένδρα, τὶς καλύβες, τὰ πρόβατα καὶ τὰ μανδριά. Οἱ βλάχοι, μὲ τρελλὸν ἐνθουσιασμό, μετέδιδαν ὁ ἔνας στὸν ἄλλο τὴν εὔχάριστη εἰδῆσι τῆς Ἀναστάσεως.

— Χριστὸς ἀνέστη, ἀδέλφια!...

— Ἀληθῶς ἀνέστη!... ἀληθῶς ἀνέστη!...

— Ζῆ καὶ βασιλεύει!... Ζῆ καὶ βασιλεύει!...

Πολυάριθμα μικρὰ φῶτα ἐπλανῶντο παντοῦ. Τὰ βλαχόπουλα ἔτρεχαν πρόθυμα νὰ μεταφέρουν στοὺς ἄλλους τὸ “Ἄγιο φῶς, ποὺ ἔλαβαν ἀπὸ τὴν λαμπάδα τοῦ παπᾶ.

Σὲ λίγο δλες οἱ ράχες ἐφεγγοβολοῦσαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μέσα στὸ σκοτάδι ὡς πολυάριθμα διαμάντια. Ἀπὸ κάθε καλύβᾳ τὰ καριοφίλια καὶ οἱ ἀσημοπιστόλες ἀστραφταν καὶ ἐβροντοῦσαν. Τὰ πρόβατα στὰ μανδριὰ ἐβέλαζαν καὶ ἐπηδοῦσαν φοβισμένα ἀπὸ τοὺς κρότους, οἱ σκύλοι ἀλυκτοῦσαν καὶ τὰ ἀλογα ἔχρεμέτιζαν.

‘Η ράχι, ποὺ ἐπάνω τῆς ἐφάνηκε τὸ πρῶτο φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἦταν τώρα κατάφωτη. Εἴκοσι ὥς εἴκοσι πέντε βλάχοι, ἀσκεπεῖς, μὲ τὴν λαμπάδα ἀναμμένη στὰ χέρια, ἐγονάτιζαν γύρω στὸν παπᾶ. Καὶ ὁ παπᾶς, ὅρθιος, κινῶντας τὴν λαμπάδα του ἀνα καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔψαλλε τὸ «Χριστὸς ἀνέστη».

·Ανδρέας Καρκαβίτσας

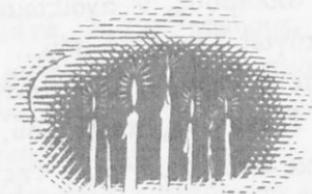
Νύχτα βαθειά, μὰ τοῦ χωριοῦ
γεμάτη ἡ ἐκκλησία·
ἔξω τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ,
μέσα φωτοχυσία.

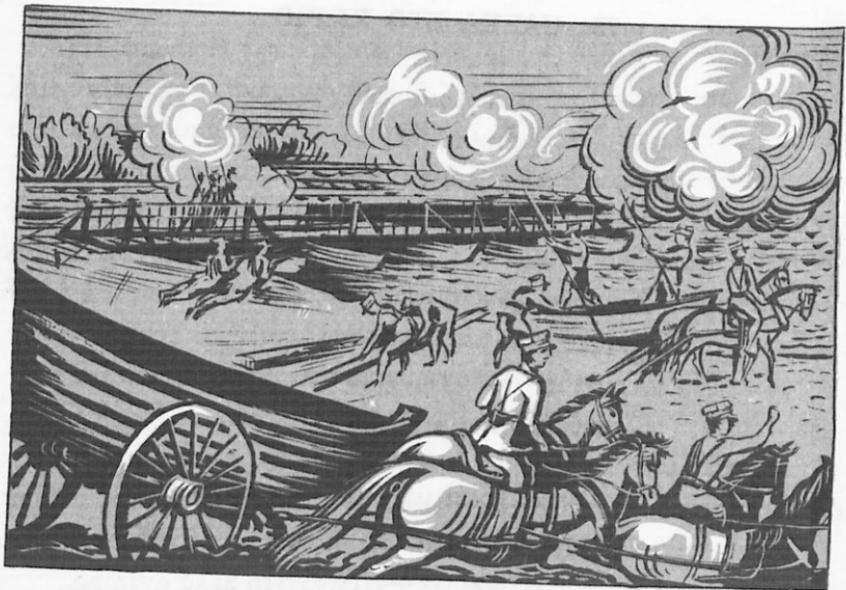
- Χριστὸς Ἐνέστη! μὲ φωνὴ
κράζει ὁ παπᾶς μεγάλη.
- Χριστὸς Ἐνέστη, χριστιανοί,
ὅλος ὁ κόσμος ψάλλει.

Καὶ μπάμ! καὶ μπούμ! οἱ τουφεκιὲς
καὶ τῆς καμπάνας χτύποι.
Ὦ, τί στιγμὲς αὐτὲς γλυκές,
πῶς φεύγει κάθε λύπη!

Κι ἀρχίζει τώρα νὰ φωτᾶ
κι ὅλοι γοργὰ πηγαίνουν
ἐκεῖ, ποὺ αὔγα κι ἀρνιὰ ψητὰ
στρωμένα τοὺς προσμένουν.

N. Χατζηδάκης

76. ΤΟ ΙΕΡΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟ

Δὲν ἐπέρασαν πολλοὶ μῆνες ποὺ ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας
ήταν στρατιώτης, καὶ κηρύχθηκε, στὰ 1912, ὁ πόλεμος μὲ
τὴν Τουρκία. "Οπως σ' ὅλα τὰ συντάγματα, ἔτσι καὶ στὸ
Μηχανικό, ποὺ ὑπηρετοῦσε, οἱ ἄνδρες τὸ ἀκουσαν μὲ ἀκρά-
τητο ἐνθουσιασμό. Οἱ στρατιῶτες ἐκαθάρισαν τὰ ὅπλα καὶ
ήταν ἔτοιμοι γιὰ τὰ σύνορα. Καὶ ὁ Μιχάλης ὁ Πέλεκας κα-
τέβηκε στὸν Πειραιᾶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν μάννα του.

— Φεύγομε, μάννα, γιὰ τὰ σύνορα. Ἡλθε ὁ καιρός. Πᾶμε
νὰ ἐλευθερώσωμε τοὺς σκλάβους, ν' ἀνοίξωμε τὶς ἐκκλησίες
τὶς ἀλειτούργητες... Φεύγω! Τὴν εὐχὴν σου...

'Ατάραχη τ' ἀκουσε ἡ χήρα, ἡ Σεριφιώτισσα.

— Μὲ τὴν εὐχὴν τῆς Παναγίας, παιδί μου, εἰπε. "Ἐκρυψε
ἔνα δάκρυ, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὰ μητρικά της μάτια, κι ἔτρε-
ξε νὰ τοῦ ἔτοιμάσῃ τ' ἀσπρόρρουχα. "Γιτέρα κατέβασε ἀπὸ

τὰ εἰκονίσματα τὸ μικρὸ Εὐαγγέλιο, ἵερὸ κειμήλιο τοῦ παπᾶ, τοῦ πατέρα της, σταυροκοπήθηκε, τὸ φίλησε καὶ εἶπε:

— Πᾶρε το, παιδί μου, ὁδηγό σου καὶ φυλακτό σου.

‘Ο Μιχάλης τὸ ἔβαλε μ’ εὐλάβεια κάτω ἀπὸ τὸ χιτώνιό του καὶ κουμπώθηκε.

“Ολα τ’ ἀγαποῦσε ὁ Μιχάλης τὰ πατρογονικὰ κειμήλια κι ὅλα τὰ ἐσεβόταν, μὰ πιὸ πολὺ τὸ μικρὸ αὐτὸ Εὐαγγέλιο, πολύτιμο δῶρο χαρισμένο στὸν παπά, τὸν παππούλη του, ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, τὸν καιρὸ ποὺ πῆγε νὰ προσκυνήσῃ στὰ Ιεροσόλυμα.

Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ στὰ χέρια ἐμεγάλωσε ὁ Μιχάλης. Κάθε Κυριακὴ ἐδιάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ήμέρας δυνατὰ νὰ τ’ ἀκούσῃ κι ἄλλη μιὰ φορὰ ἡ μάννα του. Καὶ τώρα πάλι, φεύγοντας ἀπὸ τὸ σπίτι του, τό παιρνε μαζί του σύντροφο καὶ βοηθὸ καὶ παρηγόρια.

Πῆρε λοιπὸν τὰ ροῦχα του, ἄλλαξε τὸ φιλὶ τοῦ χωρισμοῦ μὲ τὴ μάννα του καὶ ξεκίνησε νὰ φύγῃ.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ, παιδί μου... ὥρα καλή! μουρμούρισε ἡ μάννα, ἡ νησιώτισσα, ἡ χαροκαμένη. Καὶ στάθηκε παλληκαρήσια στὴν ἔξωπορτα, δυνατὴ κι ἀδάκρυτη, ὥσπου τὸ παιδί της χάθηκε στὸ βάθος τοῦ δρόμου, τραβῶντας κατὰ τὴν Ἀθήνα.

“Οπως ὅλα τὰ Σώματα, ἔτσι καὶ τὸ Μηχανικό, δοξάσθηκε στὸν πόλεμο. Τὸ τάγμα τοῦ Μιχάλη ἔκανε θαύματα. Σήκωσε προχώματα, ἔκαμε γεφύρια, βοήθησε τὸ Πεζικό, ἔδωσε χέρι στὰ κανόνια. ”Εγινε κοσμαγάπητο. Περνοῦσε κι οἱ φαντάροι ἐφώναζαν:

— Γειά σας, σκαπανάκια! ζήτω...

Καὶ τὰ σκαπανάκια καμάρωναν κι ἐτραγουδοῦσαν, εὔθυμα καὶ γελαστὰ παιδιά, σὰν νὰ ἔκαναν γυμνάσια.

‘Ο Μιχάλης πρῶτος πάντα στὸ λόχο του. “Η μὲ τὴν ἀξίνα ἐδούλευε ἡ μὲ τὸ τουφέκι, ἥταν τρομερός! ” Οταν εἶχαν καταυλισμὸ καὶ ἀνάπταυσι, ἔξαπλωνόταν παράμερα, ἔβγαζε ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸ ‘Ιερὸ Βιβλίο καὶ ἀρχιζε νὰ διαβάζῃ :

Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;
Κύριος ὑπερασπιστῆς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω;

(Ψαλμὸς αξ’)

“Γετερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἡ σημαία μας ἔφθασε ἐμπρὸς στὰ Γιαννιτσά. Τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα ἐστάθηκαν ἐκεῖ μὲ τὴν ἀπόφασι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ιερή τους πόλι.

Καὶ ἡ μάχη ἀρχισε.“Ωρμησε καὶ τὸ Πεζικό· μούγκρισαν τὰ κανόνια, ἀναψε δὲ τόπος.

— Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! ἐφώναξε σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ Μιχάλης, σφίγγοντας τὸ τουφέκι του. Καὶ θυμήθηκε τὰ λόγια, ποὺ ἀκούσε ἀπὸ τὸ δάσκαλό του, ὅταν ἥταν μικρός: «Κῦμα θὰ γίνη μιὰ ἡμέρα ἡ ‘Ελλάδα νὰ καταπιῇ τὸ βράχο!»

‘Ο ποταμὸς Λουδίας μὲ τὰ παραπόταμά του κυλοῦσε ἀντίκρυ τὰ νερά του. Σκληρὴ ἥταν γιὰ τὸ στρατό μας ἡ ἐπίθεσι. ‘Ο ἔχθρὸς ἥταν καλὰ ὡχυρωμένος σὲ βουνοπλαγιές.

“Εξαφνα ἥλθε μιὰ διαταγή! Νὰ γεφυρωθῇ τὸ ποτάμι!...

Τὸ Μηχανικὸ ἔτρεξεν ἐκεῖ. “Ἐφθασαν στὴν ὅχθη. Οἱ ἄνδρες ἀρχισαν τὴ δουλειὰ γρήγορα, βιαστικά, νὰ στηθῇ γεφύρι, νὰ περάσῃ ὁ στρατός, ὁ νικητής. ’Αλλὰ ὁ ἔχθρὸς τοὺς ἔνοιωσε καὶ τοὺς ἔβαλε στὸ σημάδι. Οἱ ὀβίδες ἔπεφταν γύρω τους, βουλιάζοντας μέσ’ στὸ χῶμα, σηκώνοντας τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ, σκοτώνοντας κόσμο.

’Αλλὰ οἱ ἄνδρες ἀτρόμητοι στὴ δουλειὰ τους. Τὰ ἔργα-λεῖα ἐδούλευαν καὶ ὁ κρότος ἀκούόταν γρήγορος, βιαστικός, ἐπίμονος. Τὸ πυροβολικό μας ἡθέλησε νὰ τοὺς προστατεύσῃ

καὶ οἱ Ἑλληνικὲς ὄβιδες περνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, σκάζοντας μέσ' στὰ ἔχθρικὰ προχώματα.

‘Ο ἔχθρὸς κατάλαβε τὸν κίνδυνο. “Ἄν οἱ Ἑλληνες ἐπερνοῦσαν τὸν ποταμό, ἦταν χαμένοι! Τάγματα πυκνὰ ἔτρεξαν κατὰ τὸ ποτάμι καὶ ἅρχισαν νὰ ρίχνουν μὲ πεῖσμα. Τρομερὴ ἦταν ἡ ὥρα ἐκείνη. Οἱ μισοὶ ἀφησαν τὰ ἑργαλεῖα κι ἔπιασαν τὰ τουφέκια, οἱ ἄλλοι ἐδούλευαν στὸ γεφύρι.

‘Ο Μιχάλης ἔρριξε μιὰ ματιὰ γύρω καὶ εἶδε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, ποὺ πολεμοῦσαν σὰν λεοντάρια. Σήκωσε σὲ μιὰ στιγμὴ τὴν ψυχή του στὸ Θεὸν καὶ εἶπε μέσα του:

— Κύριε, Κύριε, βοήθα τὴν Ἑλλάδα μας!

Τίποτε ἄλλο! ”Ἐπειτα ἔχαπιασε τὴν δουλειά.

“Ἐξαφνα ἔνοιωσε ἔνα δυνατὸ τράνταγμα, σὰν νὰ τὸν ἐσπρωξε κανεὶς πίσω. Παρ' ὅλιγον νὰ πέσῃ. Ἄλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκουσε πίσω του ἔνα δυνατὸ θόρυβο. Γύρισε καὶ εἶδε. Ἡταν τὸ Πεζικό, ποὺ ἐργόταν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γεφυροποιούς, νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Σὲ λίγο ὁ ἔχθρὸς ἐζαλίσθηκε καὶ ὑπεχώρησε. Τὸ γεφύρι ἐστήθηκε, τὰ στρατεύματα ἐπέρασαν καὶ προχωροῦσαν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκη. Σὲ λίγο περνῷ δίπλα του ὁ Γεράσιμος ὁ Κεφαλλονίτης:

— “Ε, Πέλεκα, τοῦ ἐφώναξε.

— ‘Εδῶ εἰσαι καὶ σύ; εἶπε ὁ Μιχάλης.

— ‘Εδῶ κι ὅλο ἐμπρός! ἀπάντησε ἐκεῖνος.

‘Ἄλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ξαφνίσθηκε καὶ δείχνοντας τὸ σῆθος τοῦ Μιχάλη, στὸ μέρος τῆς καρδιᾶς, εἶπε:

— Μωρὲ Πέλεκα, μιὰ τρύπα ἔχεις ἐδῶ!

‘Ο Μιχάλης εἶδε καὶ τὰ χασε. Γρήγορα δμως θυμήθηκε τὸ τράνταγμα, ποὺ ἔνοιωσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, κάτι κατάλαβε καὶ, ξεκουμπώνοντας τὸ χιτώνιό του, ἔβγαλε τὸ Εὔαγγέλιο.

Οι ἄνδρες τὸν περικύκλωσαν περίεργοι νὰ ἴδουν. Καὶ ὁ Μιχάλης σηκώνοντας ὑψηλά, ἔδειξε τὸ Ἱερὸ βιβλίο τρυπημένο ἀπὸ μιὰ σφαῖρα. 'Η σφαῖρα εἶχε περάσει τὸ δερμάτινο ἔξωφυλλο καὶ εἶχε σφηνωθῆ στὸ βιβλίο ὡς τὴ μέση.

— Μέγας εἶσαι, Κύριε! εἶπε ἔνας στρατιώτης καὶ ἐσταυροκοπήθηκε.

‘Ηταν δὲ Γεράσιμος ὁ Κεφαλλονίτης. Καὶ οἱ ἄλλοι ἔκαναν τὸ ἵδιο. 'Ο Μιχάλης ἐφίλησε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ ξανάβαλε στὸν κόρφο του.

“Ἡ πίστις σῷζει», λέγει ἔνας θεῖος λόγος. 'Ο Μιχάλης εἶχεν ἀσάλευτη πίστι πάντα μέσα του. 'Απὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη σὲ πολλὲς μάχες ἐπολέμησε καὶ πολλὲς φορὲς ἐκινδύνευσε καὶ στὸν πρῶτο καὶ στὸν δεύτερο πόλεμο. 'Αλλὰ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχὴ τῆς μάννας του τὸν ἐφύλαξεν.

“Οταν ἔγινε εἰρήνη καὶ ἐγύρισαν τὰ Μηχανικὰ στὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ τοὺς πρώτους, ποὺ ἐπήδησαν στὴν προκυμαία, ἥταν κι ἔνας ὑψηλός, γιγαντόσωμος λοχίας, ποὺ ἔψαχνε μὲ τὴ ματιὰ γυρεύοντας τοὺς δικούς του. Μιὰ γυναῖκα μὲ νησιώτικη μανδήλα ἐχύθηκε μέσα στὸ πλῆθος κι ἀγκάλιασε τὸν λοχία κλαίοντας ἀπὸ χαρά.

— Μιχάλη μου, παιδί μου! Δόξα νὰ ἔχῃ δὲ "Ψιστος!"

‘Ηταν ἡ κυρά - Δημήτραινα, ἡ σεριφιώτισσα, ποὺ ἐδεχόταν τὸ γυιό της νικητή, μὲ δυὸ γαλόνια στὸ χέρι.

Τώρα δὲ Μιχάλης δέν εἶναι πιὰ στρατιώτης. 'Επῆρε τὸ ἀπολυτήριό του ἀπὸ τὸν στρατό, ξαναγύρισε στὸ ἔργοστάσιο καὶ εἶναι ἀρχιτεχνίτης.

‘Ψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι, ἀνάμεσα στὰ εἰκονίσματα, ξανάβαλε ἡ κυρά - Δημήτραινα τὸ Ἱερὸ αὐτὸ κειμήλιο, ποὺ ἔσωσε τὴ ζωὴ τοῦ ἀγαπημένου της παιδιοῦ.

Στέφανος Λάφης

77. ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Δὲν παίζουμε παιγνίδια πλιό
καὶ στὰ βιβλία, στὸ σχολεῖό
ὅ νοῦς μας δὲν προσέχει·
ἀλλοῦ πετᾶ καὶ τρέχει.

Τρέχει σ' ἐσᾶς, σ' ἐσᾶς πετᾶ
καὶ θαμπωμένος σᾶς κοιτᾷ,
καλότυχοι, ἀπὸ τότε,
ποὺ εἰσαστε στρατιῶται.

Τί νὰ σᾶς ποῦμε ! Δὲν μπορεῖ
ν' ἀλλάξουν ξάφνου οἱ καιροί,
νὰ γίνουμε μεγάλοι,
ὅπως ἔσεις οἱ ἄλλοι ;

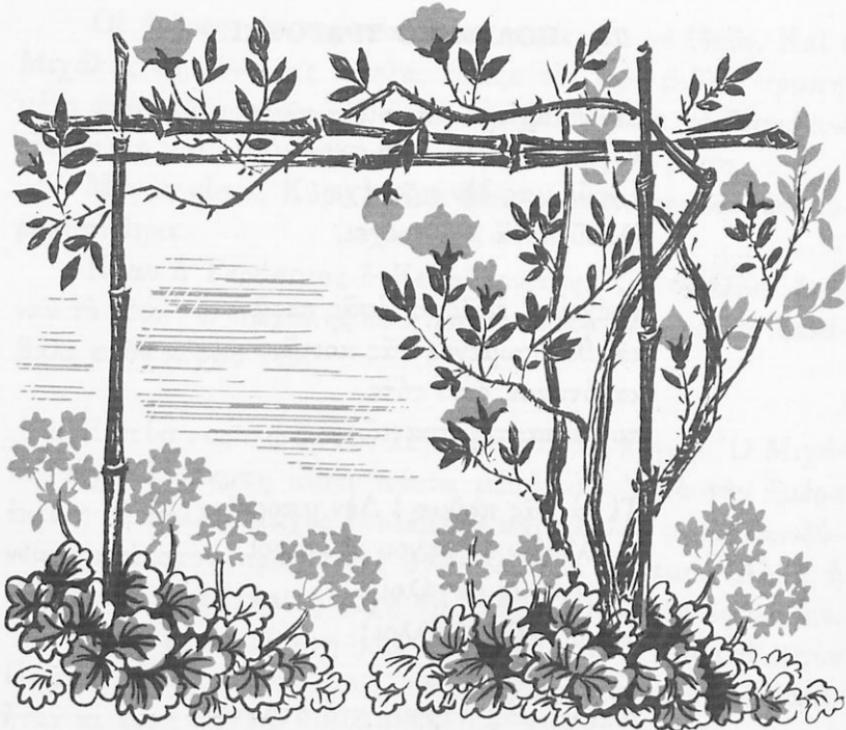
Καὶ νὰ μᾶς πάρουν στὸ στρατὸ
μὲ τὸ μουστάκι μας στριφτὸ
καὶ νὰ μᾶς ποῦν : «Ἐλᾶτε !
Νά, ὅπλα καὶ τραβᾶτε ! ».

“Αχ ! τώρα εἴμαστε παιδιά,
μὲ μιὰν ἐλπίδα στὴν καρδιά,
πῶς γρήγορα, σὰν ἄλλοι,
θὰ γίνουμε μεγάλοι.

Σὰν ἦταν οἱ παλιοὶ καιροί,
οἱ Σπαρτιᾶτες οἱ μικροί
μέσ' σὲ χορὸ πιασμένοι
ἔψελναν θαρρεμένοι.

Κι' ἐμεῖς σᾶς λέμε θαρρετοὶ
ὅτι τραγούδαγαν κι αὐτοί :
« Θὰ γίνουν τὰ παιδιά σας
πολὺ καλύτερά σας ! »

Κωστής Παλαμᾶς

78. ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΜΑΣ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Τί νὰ πρωτοθυμηθῶ ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν ζωντανὸ καὶ τὸν φυτικὸ τοῦ μικροῦ περιβολιοῦ καὶ τῆς αὐλίτσας μας! Ὁ πατέρας μου εἶχε μεγάλη ἀγάπη, καὶ στὰ δέντρα καὶ στὰ ἄνθη καὶ στὰ χορταρικά. Καὶ κοντὰ σ' αὐτά, στὰ ζωντανά, ὅσα μποροῦσε νὰ θρέψῃ, χωρὶς νὰ τοῦ χαλοῦν τὰ φυτεμένα.

Ἄπὸ ὅλα ἥθελε νὰ ἔχῃ κάτι διαλεκτὸ καὶ ἔχρησιμοποιοῦσε τὶς φιλίες του καὶ στὰς Ἀθήνας καὶ στὶς ἐπαρχίες, για νὰ τὰ προμηθεύεται. "Ετσι εἶχε φέρει διάφορες λεμονιές ἀπὸ τὸν Πόρο, μιὰ κοντούλα κιτριὰ ἀπὸ τὴν Νάξο, δυὸ κερασιές ἀπὸ τὴν Κηφισιά. Τὶς τριανταφυλλιές του τὶς εἶχε ἀπὸ τὸν περίφημο ἀνθόκηπο τοῦ Ἰλισσοῦ, τοὺς διπλοῦς μενεξέδες ἀπὸ

τὸν κῆπο τοῦ Ὀρφανίδη, τοῦ Βοτανικοῦ, στὴν Ἀγγλικὴ Ἐκκλησία. Καὶ τὰ μεγάλα διπλᾶ ζουμπούλια ἀπὸ τὸν ἀρχικηπουρὸ τοῦ Βασιλικοῦ Κήπου.

Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὴν χαρά, ποὺ ἔνοιωσα μαζεύοντας κεράσια ἀπὸ τὴν κερασιά μας, σὰν πληρωμή, ποὺ μοῦ ἔδινε γιὰ τὸ τακτικὸ πότισμα καὶ τὸ φροντισμένο σκάλισμά της.

Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὸ πρῶτο εὐώδιασμα τῶν χεριῶν μου ἀπὸ τὰ ἀπριλιάτικα ρόδα τῆς δικῆς μου τριανταφυλλιᾶς, ποὺ ἐπαράστεκα ὅταν τὴν ἐφύτευσαν.

Στὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὸ πρῶτο ἄσπιλο αὔγο, ποὺ ἐπῆρα νεογέννητο, ζεστὸ ἀπὸ τὶς ὄρνιθές μας.

Τί εἶναι αὐτὰ τὰ μικρὰ τάχα καὶ τὰ τιποτένια! Καὶ ὅμως πόσο βαθιὰ σημάδια ἀφήνουν σ' ὅλη μας τὴν ζωή!

Καὶ πῶς νὰ μὴ θυμηθῶ τὰ μυρμήγκια μου, τὰ ἀγαπημένα μικρὰ ξανθὰ μυρμήγκια. Ἐμάζευα ὅλα τὰ ψίχουλα τοῦ ψωμιοῦ ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὅσα δὲν ἀξιζαν γιὰ τὶς ὄρνιθές μας, καὶ ἐπήγαινα καὶ ἐτάιζα τὶς μυρμηγκοφωλιές τῆς αὐλῆς! Ἡτο παιδικὴ πλάνη ἦ μὲ ἐγνώρισαν καὶ μὲ ἐπρόσμεναν τὴν συνηθισμένη μεσημεριάτικη ὥρα καὶ ἐπαραφύλαγαν στὴν ἄκρη τῆς τρύπας τὸν ἐρχομό μου; Καὶ πόσες φορὲς δὲν ἔμεινα πεσμένος κάτω μὲ τὸ σαγόνι στὶς δύο παλάμες καὶ τοὺς ἀγκῶνες στὶς πλάκες τῆς αὐλῆς, παρακολουθῶντας τοὺς δρόμους σας, τὶς φροντίδες σας, τὰ κρυφομιλήματά σας, ὅταν κάτι, ἐξαιρετικὸ βέβαια, σᾶς ἔκανε νὰ ζητᾶτε τὴν γνώμην τὴν βοήθεια καὶ ἄλλων μυρμηγκιῶν τῆς φωλιᾶς σας!

«Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου»

Γεώργιος Δροσίνης (διασκευὴ)

Δροσιές καὶ μύρα
φέρνει τ' ἀγέρι,
δροσοσταλίδες
κυλοῦν στὴ φτέρη.

Κρούσταλλα γῦρο
νερά, ποὺ τρέχουν,
κορνίζα πράσινη
τὴ γλόνη ἔχουν.

Δροσιές καὶ μύρα
φέρνει τ' ἀγέρι.
σὰν τί νὰ λέγῃ,
τάχα ποιός ξέρει;

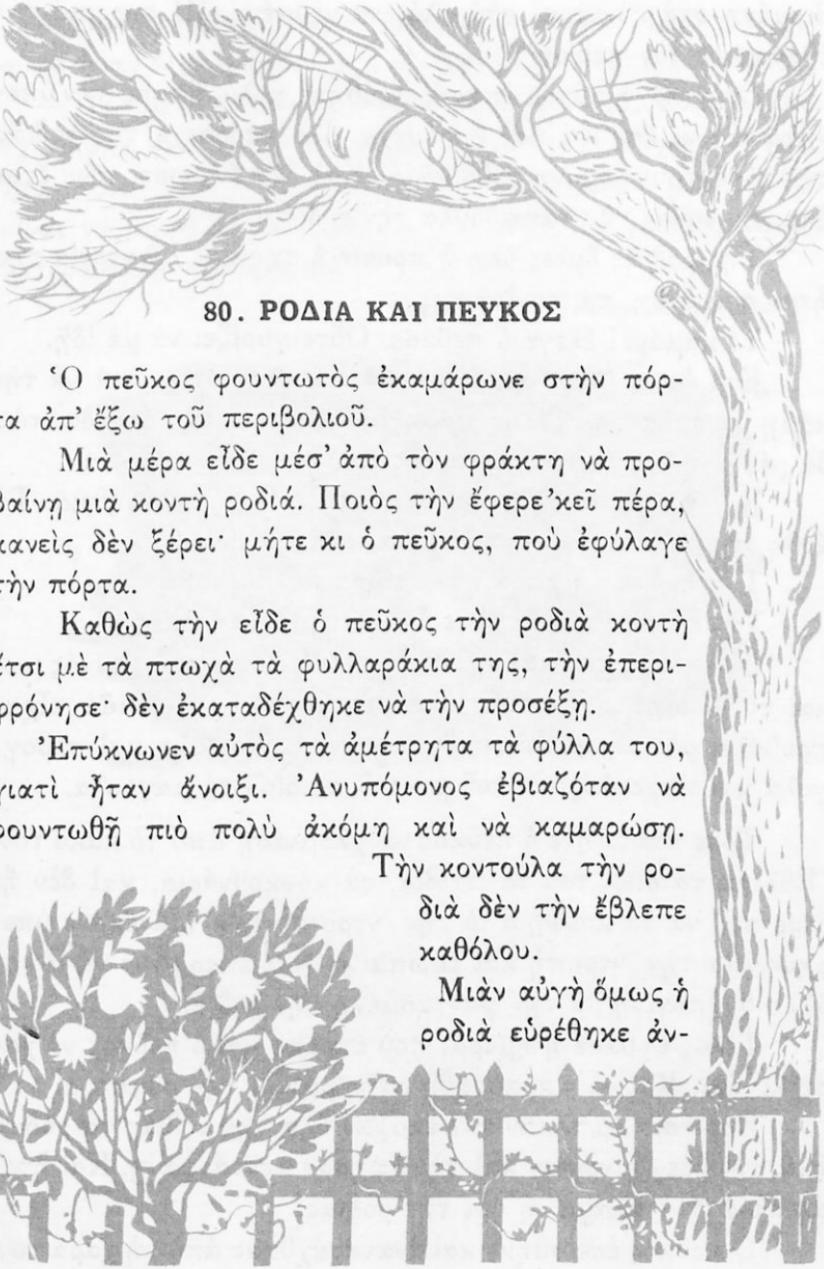
Κάτι ἀκούω
στὴν ἐξοχὴ
νὰ ψιθυρίζῃ
μιὰ προσευχή.

Ἄ, τί γλυκύτατα
χαρᾶς τραγούδια
μὲ χίλια στόματα
λὲν τὰ λουλούδια!

Ἡ φύσι στέλνει
δοξολογία
σ' Αὔτόν, ποὺ δίνει
κάθε εὐλογία.

«Τὸ τραγούδι τοῦ παιδιοῦ» Α'

Συλβία Ρόδη

80. ΡΟΔΙΑ ΚΑΙ ΠΕΥΚΟΣ

‘Ο πεῦκος φουντωτὸς ἐκαμάρωνε στὴν πόρτα ἀπ’ ἔξω τοῦ περιβολιοῦ.

Μιὰ μέρα εἶδε μέσ’ ἀπὸ τὸν φράκτη νὰ προβαίνῃ μιὰ κοντὴ ροδιά. Ποιὸς τὴν ἔφερε; κεῖ πέρα, κανεὶς δὲν ξέρει· μήτε κι ὁ πεῦκος, ποὺ ἐφύλαγε τὴν πόρτα.

Καθὼς τὴν εἶδε ὁ πεῦκος τὴν ροδιὰ κοντὴ ἔτσι μὲ τὰ πτωχὰ τὰ φυλλαράκια τῆς, τὴν ἐπεριφρόνησε· δὲν ἐκαταδέχθηκε νὰ τὴν προσέξῃ.

Ἐπύκνωνεν αὐτὸς τὰ ἀμέτρητα τὰ φύλλα του, γιατὶ ἦταν ἀνοιξι. Ἀνυπόμονος ἐβιαζόταν νὰ φουντωθῇ πιὸ πολὺ ἀκόμη καὶ νὰ καμαρώσῃ.

Τὴν κοντούλα τὴν ροδιὰ δὲν τὴν ἔβλεπε καθόλου.

Μιὰν αὔγη ὅμως ἡ ροδιὰ εὑρέθηκε ἀν-

θισμένη στὰ κόκκινα, στὰ φλόγινα ντυμένη. Ἡ φορεσιά της ἐθάμπωσε τὸν πεῦκο.

Στὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἐπαραξενεύθηκε πολύ, ἀφησε τὴν ύπερηφάνεια κι ἔσκυψε καὶ ἐπρόσεχε, ὅλο ἐπρόσεχε τῆς ροδιᾶς τὴν τόσο φουντωμένη ἀνθοβολιά. Καὶ δὲν ἔνοιωσε, πώς ἔτσι ἐπροσκυνοῦσε τὴν ταπεινούλα τὴν ροδιά.

Τῆς ροδιᾶς ὅμως ὅλη ἡ προσοχὴ της καὶ ἡ λατρεία της ἦταν στὰ ἄνθη, τὰ παιδιά της.

— Τί καμάρι! ἔλεγε ὁ πεῦκος. Οὕτε γυρίζει νὰ μὲ ίδῃ.

Καὶ ἐφυσομανοῦσε, ἐσειόταν καὶ ἐλυγιόταν, γιὰ νὰ τὴν κάμη νὰ προσέξῃ. Τέλος παρηγορήθηκε μὲ τὴν ἐλπίδα πώς θὰ ρέψῃ γρήγορα στὸ χῶμα τῆς ροδιᾶς ἡ ύπερηφάνεια.

Καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ φαίνεται πώς ἐρχόταν στ' ἀλήθεια. Τὰ ἄνθη τῆς ροδιᾶς ἔνα - ἔνα ἔσβηναν καὶ ἐχάνονταν.

Τοῦ πεύκου ἡ χαρὰ ἦταν τώρα πολυθρύβη.

— Τὴν ἔπαθες καλά! εἶπε ὁ πεῦκος. Τὸ ἐπερίμενα.

“Ομως τί ἔγινε πάλι μιὰν αὔγή;” Εξύπνησε ὁ πεῦκος μας καὶ τί νὰ ίδῃ; Στὸν τόπο τῶν πεσμένων λουλουδιῶν είχαν προβάλει ρόδια μικρά, μεγάλα, φλόγινα, κόκκινα καὶ στρογγυλὰ καὶ παχουλὰ, σὰν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ τὰ μάγουλα.

Τότε πιὰ ἐπῆγε ὁ πεῦκος νὰ χλομιάσῃ ἀπὸ τὸ κακό του. “Εβλεπε τὰ δικά του τὰ παιδιά, τὰ κουκουνάρια, καὶ δὲν ἔξερε ποῦ νὰ τὰ κρύψῃ ἀπὸ τὴν ὑντροπή του. Μὰ ἔκανε ύπερηφάνεια τὴν ὑντροπή καὶ ἔσώπαινε. Καὶ ἐπερίμενε νὰ ίδῃ τὶ ἄλλο θ' ἀπογίνη μὲ τὴν φαντασμένη τὴν ροδιά.

Τέλος ἔφθασε ἡ ἡμέρα, ποὺ ἔπρεπε καὶ ὁ πεῦκος νὰ χαρῇ λιγάκι. Καὶ νὰ παρασταθῇ στῆς ροδιᾶς τὴν συμφορά.

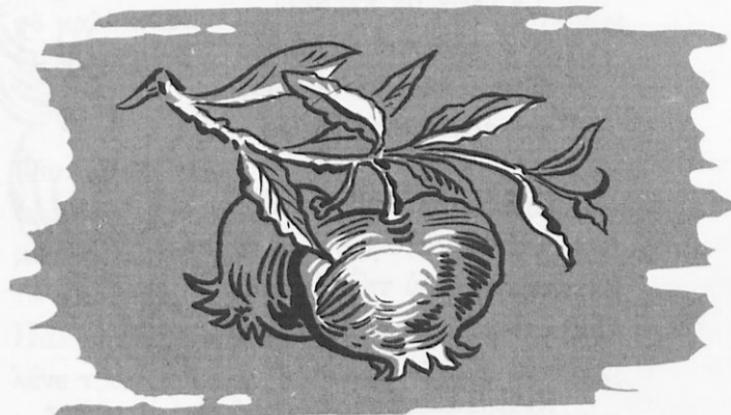
Κορίτσια ἐμπῆκαν καὶ ἔκοψαν ὅλα τῆς ροδιᾶς τὰ ρόδια. Καὶ τὴν ἔξεγύμνωσαν καὶ τὴν ἀφησαν πεντάρφανη. Καὶ ἦταν ἀληθινὰ γιὰ κλάμα ἡ ὅψι τῆς ροδιᾶς.

‘Ο πεῦκος ἐσείσθηκε καὶ ἀναταράχθηκε ἀπὸ τὴν χαρά του.

— "Ομορφη είσαι τώρα! είπε στήν ροδιά. Παρηγορήσου,
αύτή ήταν ή μοιρά σου, καὶ δὲν τὴν ἐγλύτωσες! Τί ἐνόμισες;

— 'Υψηλότατέ μου ἀρχοντα! είπε ή ροδιά. Θαρρεῖς πώς
ἔχω λύπη γιὰ τὸν θησαυρό μου, ποὺ μοῦ ἐτρύγησαν; Αύτή
ήταν ἴσια - ἴσια ή χαρά μου! Τῆς ζωῆς μου ὁ μόνος λόγος
εἶναι νὰ μοιράζω τὰ καλά μου σ' ὅσους τὰ χρειάζονται καὶ
ὕστερα ἄλλα πιὸ ὄμορφα νὰ τοὺς ἔτοιμάζω.

Γιάννης Βλαχογιάννης

81. Ο ΦΑΝΤΑΣΜΕΝΟΣ ΚΑΠΝΟΣ

Είπε ό καπνός μιὰ μέρα:
— Μεγάλος θὰ γενῶ,
θ' ἀνέβω στὸν ἀέρα,
θὰ πάω στὸν οὐρανό.

Τὰ νέφη θὰ περάσω,
θ' ἀνέβω πιὸ ψηλά,
ώσπου ἐκεῖ νὰ φθάσω,
στ' ἀστέρια τὰ πολλά.

Καὶ βασιλιᾶς θὰ γίνω,
καὶ θὰ καταφρονῶ
τὴ γῆ, ποὺ τώρ' ἀφήνω
καὶ πάω στὸν οὐρανό.

Κι ἀμέσως ξεκινάει
νὰ πάῃ στὸν οὐρανό.
Μὰ ἔξαφγα φυσάει
ἀγέρι συγανό.

Καὶ πρὶν στὰ ὑψη φέρη
τὸ μαῦρό του κορμί,
δυνάμωσε τὸ ἀγέρι,
τὸν σκόρπισε μὲ δρυμή.

«Τὰ πρῶτα βήματα»

*Ιωάννης Πολέμης

82. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

1

‘Ο κόσμος λάμπει
σὰν ἔνα ἀστέρι.
Βουνά καὶ κάμποι
δένδρα, νερά
γιορτάζουν πάλι,
καθὼς πρόβαλλει
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

2

Φωνοῦλες, γέλια
φέρνει τ’ ἀγέρι
μέσ’ ἀπ’ τ’ ἀμπέλαια
τὰ καρπερά.
Παιδιά ἀγγελούδια
λένε τραγούδια
στὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

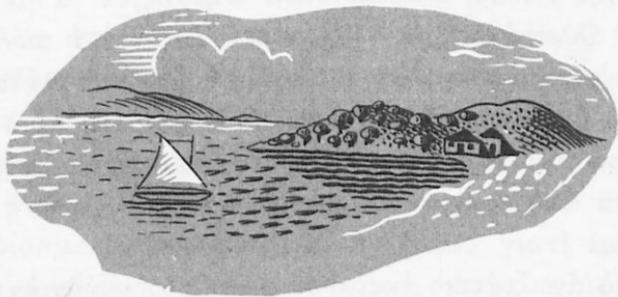
3

Τὴν ὥρα τούτη
σκορπᾶ ἔνα χέρι
χάδια καὶ πλούτη
κι ἡ γῆ φορᾷ
σὰ μιὰ πορφύρα,
ζωῆς πλημμύρα
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

4

‘Η φύσι πέρα,
ὦ νέοι καὶ γέροι,
σὰ μιὰ μητέρα
μᾶς καρτερᾶ.
‘Η φύσι ὅλη
σὰν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Κωστῆς Παλαμᾶς

83. ΣΤΗ ΡΟΔΟ

Ἡ Ρόδος εἶναι γεμάτη ὡραῖα τοπία καὶ ἀρχαιότητες. Καὶ ὅπου ὑπάρχει τὸ ἔνα, ἡμπορεῖ νὰ εῖσθε βέβαιοι πώς δὲν λείπει καὶ τὸ ἄλλο.

Στὶς κορφὲς τῶν βουνῶν, ἀπ' ὅπου τὸ μάτι ἀγκαλιάζει τὴν ἀπέραντη θάλασσα καὶ τὰ παιγνίδια τοῦ φωτός, ὑπάρχουν ἐρείπια ἀρχαίων ἀκροπόλεων. Στοὺς σκαμμένους γραφικοὺς βράχους τῶν ἀκρογιαλιῶν βρίσκονται τάφοι ἀρχαίων Ροδίων. Μαρμάρινες στῆλες καὶ κρῆνες λευκάζουν μέσα σὲ γοητευτικὲς πρασινάδες.

Μ' ὅλο ποὺ τὸ νησὶ αὐτὸ ἐγέννησε «ἀγέρωχους ἄνδρες», ὅπως λέει ὁ «Ομηρος, ἡ φύσις ἔχει μιὰ ἡμερωσύνη καὶ μιὰ γλυκύτητα, ποὺ τὴν νοιώθετε εὔκολα.

Δὲν ἔμεινα παρὰ μόνον μιὰ ἡμέρα στὴν ἀνοιξιάτικη φύσι της. Τὸ ἄσπρο καράβι, ποὺ μὲ εἶχε φέρει ἐμπρὸς στὰ κάστρα τῆς Ρόδου, ἐπερίμενε ἀπὸ τὸν γιατὶ νὰ μὲ μεταφέρῃ καὶ σ' ἄλλα ἀκρογιαλια. «Ηρκεσεν ὡστόσο ἡ σύντομη αὐτὴ ἐπίσκεψις, γιὰ νὰ γεμίσῃ ὁμορφιές ἡ ψυχή μου. Γιατί, κάνοντας τὴν ἐκδρομὴ τῆς ἀρχαίας Λίνδου, εἴδα ἀρκετὸ μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ρόδου. Ο δρόμος, ποὺ φέρνει ἔως ἐκεῖ, περνᾷ μέσα ἀπὸ γοητευτικὰ χωριά, σὰν μιὰ κλωστὴ μέσα ἀπὸ γάντρες.

Τὸ ἀνοιξιάτικο ἐκεῖνο πρωινό, ποὺ ἐπήγαινα στὴν Λίνδο, ὁ ἀέρας ἦταν γεμάτος ἀπὸ μυρωδιές θυμαριῶν καὶ ἀνθισμένων πορτοκαλλιῶν καὶ ἀπὸ τὸν ἄχο τῶν πευκώνων.

Σ' ὅλη τὴν διαδρομὴ τὰ μάτια μου δὲν ἀντίκρυσαν οὔτε μιὰ σπιθαμὴ φτωχικῆς ἢ ἀσήμαντης φύσεως. Παντοῦ τὰ κυπαρίσσια, οἱ ἐλιές, τὰ πλατάνια καὶ τὰ πεῦκα ἔντυναν τοὺς λόφους καὶ τὶς λαγκαδιές, καὶ στοὺς κάμπους ἀπλωνόταν ἡ τρυφερὴ πρασινάδα τῶν περιβολιῶν.

Τὰ χωριά τῆς Καλλιθέας, τοῦ Ἀρχαγγέλου, τῆς Μάλωνας, ποὺ ἦταν στὸν δρόμο μας, ἐλεύκαζαν ἐπάνω στὴν ἀπέραντη πρασινάδα, σὰν κοπάδια καθισμένων περιστεριῶν. Τὸ γενικό τους ἀσβέστωμα καὶ ἡ πάστρα τῶν αὐλῶν τους εἶχαν ἔνα γιορταστικὸ τόνο, ποὺ ἐφαίδρυνε ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀνοιξιάτικη ἀτμόσφαιρα.

‘Η Λίνδος, ὅταν ἐφθάσαμε, μοῦ προσφέρθηκε σὰν ἔνα ποτήρι, ὅπου ἥπια τὴν ὄμορφιὰ ὅλης τῆς Ρόδου. Τὸ θέαμά της συνδυάζει τὴν γοητεία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον.

Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σημερινὸ χωριὸ δὲν φέρει ἀνάξια τὸ ιστορικό του ὄνομα. Οἱ στενοὶ δρόμοι του θέλγουν μὲ τὴν μεσογειακὴ νησιώτικη γραφικότητά των καὶ τὴν μεγάλη πάστρα των. Τὰ σπίτια, κολλημένα τὸ ἔνα μὲ τὸ ἄλλο, εἰναι κάτασπροι κύβοι. Αὐτὰ τὰ ταπεινὰ, μὰ καὶ πρόσχαρα μαζὶ νησιώτικα σπιτάκια, ἥπια ἀνακατωμένα μὲ μέγαρα κτισμένα ἀπὸ Λινδίους ἐμπόρους καὶ ἐφοπλιστὰς τοῦ 16ου αἰῶνος.

Σ' ἄλλα σπίτια ἐθαύμασα, κρεμασμένα στοὺς τοίχους σὰν πολύτιμες εἰκόνες, τὰ ἔξαίσια ροδίτικα πιάτα, καὶ δὲν ἐπεράσαμε ἀπὸ κατώφλι, ὅπου νὰ μὴν ἔστεκαν χωρικὲς γυναικεῖς, ντυμένες γιὰ τὸ Πάσχα, μὲ τὰ γιορτινά τους φορέματα καὶ στολισμένες μὲ τὰ φλουριά τους.

‘Εγυρίσαμε ώστόσο βιαστικὰ τὸ χωριό, γιατὶ ἀνυπομονούσαμε ν' ἀνεβοῦμε στὴν ἀκρόπολι τῆς Ἀρχαίας Λίνδου.

‘Τψώνεται στὴν κορυφὴ ἐνὸς λόφου, ποὺ εἶναι ἀπότομος καὶ γυμνός. Τὸ ἀνέβισμά του εἶναι κουραστικό, ἀλλὰ ὅταν περνᾶτε τὴν πύλη τοῦ κάστρου βρίσκεσθε εἰς τὴν ἀρχαία

‘Ελληνικὴ Ἀκρόπολι καὶ σᾶς ὑποδέχονται σὰν πυργοδέσποινες; ή ‘Ομορφιὰ καὶ ή ‘Ιστορία.

Ἐκεῖ ὑψωνόταν ὁ περίφημος στὴν ἀρχαιότητα ναὸς τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς καὶ τὴν ἀκρόπολιν ἐστόλιζαν προαύλια, βωμοὶ ἄλλων θεῶν, ἐκατοντάδες ἀγάλματα καὶ ἀναρίθμητες μαρμάρινες ἐπιγραφὲς μὲ φηφίσματα τῶν ἀρχαίων Λινδίων. Ἐπέρασα στὴν ἀρχαία ἀκρόπολι τῆς Λίνδου μίαν ὥρα καὶ εἶχα τὴν αἰσθησι ὅτι ἔζοῦσα μέσα στὸ παρελθόν. Κάτω ἀπὸ τὸ φωτεινὸν καὶ γαλάζιο οὐρανὸν ἐβασίλευε μιὰ γαλήνη αἰωνιότητος. “Ἐνα ἀπέραντο τοπίο στεριᾶς καὶ θάλασσας ἀπλωνόταν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου. Ὁ ἥλιος ἐχρύσιζε τὴν ὁμορφιὰ του. Τὰ μάτια μου περιφέρονταν σὰν ἀναποφάσιστα, σὰν νὰ μὴν ἥξευραν νὰ διαλέξουν τὸ σημεῖο, ποὺ θὰ τοὺς ἀρεσε περισσότερο νὰ σταθοῦν.

“Ἐβλεπα τὸ λιμάνι, ἀπὸ ὅπου ἔξεκίνησε μιὰ ἡμέρα μὲ τὶς τριήρεις του ὁ βασιλιᾶς Τληπόλεμος, γιὰ νὰ λάβῃ μέρος στὸν Τρωικὸ πόλεμο, τὸν τάφο τοῦ Κλεοβούλου, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς «ἐπτὰ» σοφοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὶς ἀκτές, ποὺ ἔμπαιναν βαθιὰ μέσα στὴ θάλασσα.

Τὸ σημεῖο, ὅπου ἐπὶ τέλους ἐσταμάτησα, ἦταν ἔνας μικροσκοπικὸς ὅρμος, κάτω ἀπὸ τὸν λόφο, κλειστὸς σὰν δακτυλίδι, ποὺ ἐγυάλιζε σὰν μιὰ μεγάλη ζαφειρόπετρα. Σ’ αὐτόν, λένε, ἐβγῆκε ὁ ἀπόστολος Παῦλος γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Ρώμη καὶ κατήγησε τοὺς Ροδίους στὴ θρησκεία τοῦ Ναζωραίου. Μὰ ὁ νοῦς μου ἐπέταξε ἀμέσως σὲ μιὰν ἄλλη, μορφή.

Σ’ αὐτὸν ἐκεῖ τὸν ὁρμίσκο, ἐσκέφθηκα, θὰ ἀποβιβάσθηκε δίχως ἄλλο ἡ Ἐλένη τοῦ Μενελάου, ὅταν, ὅπως λέει ὁ θρύλος, ἤλθε στὴν Λίνδο, ἀφοῦ ἐπεσε ἡ Τροία. Ποῦ ἀλλοῦ παρὰ σ’ αὐτὴ τὴν ἀγκαλιὰ θὰ εὕρισκε καλύτερο καταφύγιο ἀπὸ τὴν τρικυμία καὶ τοὺς ἀνθρώπους;

84. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

“Ηλιε μου,
έβγα, ήλιε μου,
ποὺ κάνεις τὸ χωράφι
καὶ γεμίζει ἀπὸ χρυσάφι.

Δῶσέ μας,
ήλιε μου, ήλιε μου,
τὸ ρόδο καὶ τ' ἀγκάθι,
φέξε ὡς τοῦ γιαλοῦ τὰ βάθη.

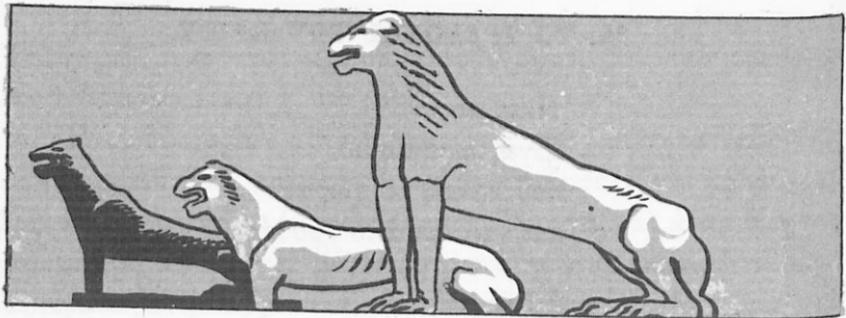
Τὰ νερό,
φέξε μου, ήλιε μου,
νὰ τρέχῃ καὶ νὰ λάμπῃ,
νὰ μοσχοβολοῦν οἱ κάμποι.

Στρῶσέ μας,
χρυσοήλιε μου,
τὴ γῆ μὲ χαμούγιλ,
δῶσ’ μου τὸ γλυκό σταφύλι.

Τὸν κάμπο,
ήλιε μου, ήλιε μου,
τὸ θέρο χάρισέ μας,
σὰν τὸ δέντρο ἀνάστησέ μας.

« Παιδικά τραγούδια »

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

85. Η ΔΗΛΟΣ

Είχαμε πάει νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν Δῆλο. Τὸ ταξίδι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνῃ κανεὶς κάθε ήμέρα. Ἡ Δῆλος εἶναι σήμερα ἀκατοίκητη. Συγκοινωνία μὲ τὸ νησὶ δὲν ὑπάρχει καὶ γιὰ νὰ πάῃ κανεὶς νὰ ἰδῇ τὰ ἀρχαῖα ἢ πρέπει νὰ περάσῃ μὲ κατὶ απὸ τὴν Σῦρο ἢ νὰ πετύχῃ καμμιὰ εὔκαιρία ἐκδρομῆς μὲ βαπόρι. Τέτοιες ἐκδρομὲς κάνουν, πότε - πότε, διάφοροι σύλλογοι, ναυλώνοντας ἐπίτηδες βαπόρια. Καὶ μιὰ τέτοια εὔκαιρία ἐπετύχαμε καὶ ἐμεῖς.

Είχαμε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ ἰδοῦμε τὴν ἐλληνικὴ αὐτὴ Πομπηία. Γιατί, ὅπως ἡ Πομπηία στὴν Ἰταλία, ποὺ ἐσκεπάσθηκε ἀπὸ τὴν λάβα τοῦ Βεζουβίου, ὅταν τὴν ἐξέθαψαν, εὑρέθηκε ὅπως ἦταν τὴν στιγμὴ τῆς καταστροφῆς, ἔτσι καὶ ἡ Δῆλος διατηρεῖται μὲ τὰ σπίτια της καὶ τοὺς δρόμους της. Ὅπως ἦταν τὸν ἀρχαῖο καιρό. Μισογκρεμισμένα, βέβαια, καὶ ἀλλαγμένα ἀπὸ τὸν καιρό, ἀλλὰ ὅχι ἀφανισμένα καὶ ἀγνώριστα, ὅπως σὲ ἄλλους ἀρχαίους τόπους.

Περπατῶντας κανεὶς στοὺς δρόμους της καὶ μπαίνοντας μέσα στὰ σπίτια, ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ νομίζεις πῶς χθὲς ἀκόμη τὰ ἀφῆκαν οἱ παλιοί της κάτοικοι, φαντάζεσαι πῶς ξαναζῆς στοὺς παλιοὺς καιρούς καὶ ξαναγυρίζεις μὲ τὴν

φαντασία σου στὰ χρόνια, ποὺ τὸ νησὶ αὐτὸ μὲ τὸ μεγάλο του ἐμπόριο καὶ τὸ πολυκάραβο λιμάνι του καὶ τοὺς ὥραίους ναούς του ἦταν κατοικία πλουσίων ἀνθρώπων καὶ περαστικῶν ξένων.

"Ετσι ἔνα ὥραῖο καλοκαιρινὸ πρωὶ ἀποβιβασθήκαμε στὸ ἔρημο σήμερα ἀκρογιάλι τῆς Δήλου, ὅπου ἀλλοτε ἔχαλοῦσε ὁ κόσμος ἀπὸ τὴν κίνησι τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ταξιδιωτῶν. "Ενας ἀρχαιολόγος, ποὺ ἦταν μαζί μας, ἐμπῆκε μπροστά μα, νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὰ ἀρχαῖα καὶ νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ κάθε τι, ποὺ θὰ ἐβλέπαμε. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαιολόγοι, βλέπετε, στοὺς ἀρχαίους τόπους εἶναι σὰν νὰ βρίσκωνται στὸ χωριό τους. Καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἐπιθυμήσωμε καλύτερον ὀδηγὸ ἀπ' αὐτούς. Αὐτοὶ εἶναι σὰν ντόπιοι ἐκεῖ καὶ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι σὰν ξένοι, ποὺ μᾶς φιλοξενοῦν στὸν τόπο τους.

"Οταν προχωρήσαμε λιγάκι, ὁ ἀρχαιολόγος ἐσταμάτησε καὶ μᾶς εἶπε:

— Βλέπετε ἐκεῖ ἐπάνω μιὰ μικρὴ λίμνη, ποὺ γυαλίζει μέσα στὰ καλάμια; Λοιπὸν, ἐκεῖ κοντά, κάτω ἀπὸ μιὰ φοινίκιά, ἐγέννησε ἡ καημένη ἡ Λητὼ τὸν Ἀπόλλωνα. "Οταν ἐπλησίαζε νὰ γεννήσῃ, τὴν ἔφεραν γρήγορα - γρήγορα ἐδῶ καὶ ἐλευθερώθηκε ἡ γυναῖκα μ' ἔνα χαριτωμένο ξανθὸ ἀγοράκι, ποὺ ἦταν ὁ θεὸς Ἀπόλλων, καὶ ἔνα ὅμορφο κοριτσάκι, τὴν "Αρτεμι.

"Οπως μᾶς ἐμιλοῦσε ὁ ἀρχαιολόγος, καὶ ὅπως ἐβλέπαμε τὰ μέρη, ἐνομίζαμε, πὼς χθὲς ἀκόμη εἶχαν γεννητούρια στὸ νησὶ. Πολλοὶ μάλιστα ἐνόμισαν, πὼς εἶχαν ἀκούσει τὶς φωνοῦλες τῶν μωρῶν.

'Αφήνοντας πίσω καὶ τὸ ἔρημο λιμάνι, ἐπροχωρήσαμε πρὸς τὴν πόλι. 'Επερνούσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ μάρμαρα ναῶν, στῆλες, στοὲς καὶ ἀγάλματα. 'Ο σοφός μας ὀδηγὸς μᾶς ἐξήγησε τί ἦταν τὸ ἔνα καὶ τί τὸ ἄλλο.

Ἐπειτα ἐπήγαμε στὸ μουσεῖο, γεμάτο ἀπὸ ὡραῖα ἀγάλματα καὶ ἐπιγραφές.

— Τώρα, μᾶς εἶπε ὁ ὁδηγός μας, ἀφοῦ εἴδαμε τοὺς ναοὺς καὶ τὶς στοές καὶ τὴν ἀγορά, πᾶμε νὰ κάνωμε καὶ ἔνα περίπατο μέσα στὴν πόλι. Οἱ ἄνθρωποι μόνο λείπουν νὰ μᾶς καλοδεχθοῦν. "Ολα τὰ ἄλλα μένουν στὸν τόπο τους. Τὰ σπίτια, ὅπου ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι, τὰ δρομάκια, ὅπου ἐπερπατοῦσαν, τὰ μαγαζιά, ὅπου ἔκαναν τὰ ψώνια τους.

’Ανεβήκαμε στὸν λόφο, ὅπου ἦταν κτισμένη ἡ πόλις, ἀφοῦ ἐκάναμε ἔνα γύρω στοὺς ἀρχαίους δρόμους. ’Ο ὁδηγὸς μᾶς εἶπε:

— "Ἄς μποῦμε τώρα σ' αὐτὸς τὸ ἀρχοντόσπιτο. Χωρὶς ἄλλο τὸ σπίτι αὐτὸς θὰ ἦταν σπίτι κάποιου ἀρχαίου ἐφοπλιστοῦ. Δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ ἴδιος νὰ μᾶς δεχθῇ, ἀλλὰ δὲν πειράζει!

’Επροχωρήσαμε, ἀνεβήκαμε τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια καὶ βρεθήκαμε στὴν εὐρύχωρη αὐλή, στρωμένη ὅλη μὲ ὡραῖα μωσαϊκά.

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα ἐγώ, πὼς εἶναι σπίτι ἐφοπλιστοῦ; μᾶς εἶπε ὁ ὁδηγός μας. Νὰ καὶ τὸ ἔμβλημά του, ἵστορημένο ἐπάνω στὸ ψηφιδωτό. Μιὰ ἄγκυρα καὶ ἔνας Τρίτων. Σύμβολα ναυτικὰ καὶ τὰ δυό.

’Εσταθήκαμε καὶ ἐκαμαρώναμε τὸ ἀρχοντόσπιτο.

— Κρῆμα νὰ μὴν εἶναι ὁ ἴδιος νὰ μᾶς περιποιηθῇ.... εἶπε ὁ ὁδηγός μας. "Ἐνα γλυκὸ καὶ ἔνα ποτήρι νερὸς θὰ ἀξιέται, τι πῆς αὐτὴ τὴν ὥρα.

"Ἐνας μικρὸς ἀπὸ τὸν τόπο, ποὺ μᾶς εἶχε ἀκολουθήσει, πουλῶντας λουκούμια συριανὰ καὶ κρύο νερό, ἔτρεξε τότε νὰ μᾶς περιποιηθῇ, σὰν νὰ εἶχε καταλάβει τὴν ἐπιθυμία μας καὶ σὰν νὰ ἥθελε νὰ βγάλῃ ἀσπροπρόσωπο τὸν νοικοκύρη τοῦ σπιτιοῦ.

— Λουκούμια καὶ νερό, κύριοι...

Τὰ ἐδεχθήκαμε μὲ τὴν μεγαλύτερη εὐχαρίστησι. Κάποιος τότε ἐγύρισε στὸν μικρὸ καὶ τοῦ εἶπε :

— Δὲν μοῦ λές, παιδί μου, ἀρχαῖος εἰσαι ἐσύ;

‘Ο μικρὸς δὲν ἔκατάλαβε.

— Μάλιστα, κύριε... εἶπε.

Καὶ καθὼς τὸ παιδάκι τοῦ πέμπτου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ, ὅπως τὸ εἶχαμε φαντασθῆ, ἐμοίραζε ὀλόγυρα λουκούμια καὶ νερά, ἐνομίζαμε πώς τὴν περιποίησι μᾶς τὴν ἔκανε στὸ σπίτι του διφιλόξενος νοικοκύρης του. Τότε κάποιος ξένος, ποὺ ἦταν μαζί στὴν ἐκδρομή, ἔβγαλε τὸ σημειωματάριό του καὶ ἐσημείωσε :

« Στὰ σπίτια τῆς ἀρχαίας Δήλου προσφέρονται στοὺς ἐπισκέπτας ὡραῖα συριανὰ λουκούμια καὶ δροσερὸ νεράκι ». .

— Απὸ ποῦ πᾶνε στὸ ἐπάνω πάτωμα, παιδί μου; ἐρωτήσαμε τότε τὸν μικρό.

— ‘Ορίστε, κύριοι, ἡ σκάλα, μᾶς εἶπε, σὰν ἀνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ. Δὲν τὴν βλέπετε;

Μπροστά μας πραγματικὰ ἦταν ἡ σκάλα, ποὺ ἔφερνε στὸ ἐπάνω πάτωμα. ‘Ανεβήκαμε, σὰν νὰ ἥμαστε στὸ σπίτι μας. ‘Εξαφνα σ’ ἐναν τοῖχο εἴδαμε κάτι ὄρνιθοσκαλίσματα, σὰν τὰ κακογραμμένα γράμματα, ποὺ γράφουν καὶ σήμερα τὰ παιδιά στοὺς τοίχους. ‘Εσκύψαμε καὶ ἐδιαβάσαμε :

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΥΦΛΟΣ ΟΥΔΕ ΒΛΕΠΕΙ
ΟΥΔΕΝ ΠΑΙΖΩΝ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ ΕΚΛΕΨΕΝ
ΑΥΤΟ ΕΡΜΙΑΣ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΥΣ

— Καταλαμβάνετε τί τρέχει ἐδῶ; μᾶς εἶπε ὁ ἀρχαιολόγος. Τὰ παιδιά τοῦ 450 π.Χ. εἶχαν τὴν κακὴ συνήθεια, ὅπως καὶ τὰ σημερινά, νὰ γράφουν ἐπάνω στοὺς τοίχους. ‘Ο μικρὸς ‘Ερμίας λοιπὸν ἐπαιζε τὰ κότσια μὲ τὸν μικρούλη τὸν Δημήτριο, παιδιά χρηματιστῶν καὶ τὰ δύο, καὶ ὁ ‘Ερμίας ἔκανε ζαβολιές στὸν Δημήτριο, χωρὶς νὰ παίρνῃ εἰδησι ἔκεινος.

Κάποιος άλλος πονηρὸς μικρὸς ὅμως, ποὺ εἶχε μυρισθῆ τὴν ζαβοιλιά, ἔπιασε καὶ ἔγραψε στὸν τοῦχο αὐτά, ποὺ ἐδιαβάσατε.

Καὶ ὁ ἀρχαιολόγος μᾶς ἐξήγησε τὴν ἀρχαία ἐπιγραφὴν τοῦ τούχου:

‘Ο Δημήτριος εἶναι στραβός καὶ δὲν βλέπει τίποτε, ὅταν παιζῇ τὰ κότσια. ‘Ο Ἐρμίας τοῦ ἔκλεψε μερικὰ κότσια.

Κάποιος τότε ἀπὸ μᾶς ἐγύρισε καὶ εἶπε αὐστηρὰ στὸν μικρὸ μὲ τὰ λουκούμια:

—’Εσύ τὰ ἔγραψες αὐτά;

‘Ο μικρὸς τὰ ἔχρειάσθηκε.

—”Οχι, μπάρμπα, ἐφώναξε. Δὲν τὰ ἔγραψα ἐγώ...

Σὲ λίγο ἐφεύγαμε μὲ τὸ γρήγορο βαπόρι, ἀφήνοντας πίσω μᾶς τὸ φωτολουσμένο νησὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ δὲν ἦταν σὰν νὰ ἐφεύγαμε ἀπὸ μιὰ νεκρὴ πολιτεία. Κάτι μᾶς ἔλεγε μέσα μᾶς, πῶς εἶχαμε ξαναζήσει, γιὰ λίγες ὥρες, μαζὶ μὲ τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τοῦ ἱεροῦ νησιοῦ καὶ πῶς εἶχαμε παιξει κότσια μαζὶ μὲ τὸν κουτὸ Δημήτριο καὶ τὸν τετραπόνηρο τὸν Ἐρμία.

.Παῦλος Νιφάνας

86. ΤΑ ΓΡΕΒΕΝΑ

“Οταν, μικρὸ παιδὶ ἀκόμη, ἀκουα στὰ χλέφτικα τραγούδια καὶ τ’ ὄνομα τῶν Γρεβενῶν, τὰ ἐφανταζόμουν σκαρφαλωμένα στὰ κατσάβραχα τῆς Πίνδου, ἐκεῖ στὰ ἀπάτητα

λημέρια τοῦ Ζιάκα καὶ ὅλης τῆς δοξασμένης κλεφτουριᾶς.

Φοβᾶμαι, ἀλήθεια, ὅτι πολλὰ 'Ελληνόπουλα δὲν ἔχουν ἀκούσει οὕτε τ' ὄνομα τῆς ἀρματολικῆς οἰκογενείας τοῦ Ζιάκα. Καὶ ὅμως κάθε κορυφὴ τῆς Ρούμελης ἀντιλαλεῖ τὶς παλληκαριὲς καὶ τὰ κλέφτικα τραγούδια τῶν Ζιακαίων.

Τέσσαρα ἀδέλφια εύρεθηκαν στὸν μεγάλο χαλασμὸ τοῦ Μεσολογγιοῦ. Γιὰ τὸν ἀρματολὸ Γιαννούλα τραγουδοῦμε ἀκόμη στὴν Ρούμελη:

Γράφει ὁ Γιαννούλας μιὰ γραφὴ κι ἓνα καημένο γράμμα σὲ σᾶς, Γερόντοι ἀπ' τ' "Αγραφα, σὲ σᾶς κοτζαμπασῆδες, γοήγορα τὸ μουρασαλὲ ἀπ' τὴν Ὁξενὰ καὶ κάτω...

Κι ὅταν στὸ Σπήλαιο, κοντὰ στὰ Γρεβενά, ἐσκοτώθηκε στὰ 1854 ὁ τελευταῖος Ζιάκας, τὸ κλέφτικο τραγούδι διαλάλησε παντοῦ τὸν μεγάλο χαμὸ καὶ ἐπρόσταξε καὶ τὰ πουλιὰ ἀκόμη νὰ πενθήσουν:

«Ἐσεῖς, πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου, φέτο νὰ μὴ λαλήσετε, παρὰ νὰ βονβαθῆτε...».

Γι' αὐτό, ὅπως εἶπα παραπάνω, ἐφανταζόμουν τὰ Γρεβενὰ πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν κάμπο. "Ἐνα ταξίδι ὅμως ἔως ἔκει μὲ ἔβγαλε ἀπὸ τὴν πλάνη αὐτή.

Απὸ τὴν Κοζάνη τὸ αὐτοκίνητο ὅλο καὶ κατέβαινε χαμηλότερα καὶ ὕστερα ἀπὸ 55 χιλιόμετρα εύρήκαμε τὰ Γρεβενά, τρυπωμένα σ' ἓνα βαθύπεδο τοῦ γειτονικοῦ Ἀλιάκμονος. Κυκλωμένα ἀπὸ πανύψηλες βουνοκορφές, ἔχουν μόνον μιὰ στενὴ ἔξοδο πρὸς τὸ ποτάμι καὶ ζοῦν ἔκει ἀπόμερα καὶ εὔχαριστημένα ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις παλιῶν δοξασμένων καιρῶν.

Τὸ ἔργο τῆς παλιᾶς κλεφτουριᾶς τῶν Γρεβενῶν συνέχισαν στὸν καιρό μας τὰ παλληκάρια τῶν Μακεδονικῶν ἀγώνων, λίγα χρόνια πρὶν γίνη ἐλεύθερη καὶ πάλι ἡ Μακεδονία μας. Καὶ οἱ ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες τοῦ 1911 πολλὲς ἡμέρες

έγραφαν για τὸν τραγικὸ θάνατο τοῦ Μητροπολίτη τῶν Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ. Καὶ ἀφοῦ εὐρέθηκα στὴν Κοζάνη, εἶχα τὸν πόθο νὰ προσκυνήσω τὸ ἄγιο χῶμα, ποὺ ἐδέχθηκε τὸ ταλαιπωρημένο σῶμά του.

Ήταν σούρουπο, ὅταν φθάσαμε στὰ Γρεβενά στὴν πλατεῖα τῆς μικρῆς πολιτείας λαμποκοποῦσε ἡ μαρμαρένια προτομὴ τοῦ μαρτυρικοῦ Δεσπότη. Μὲ συγκίνησι βαθειὰ ἀντίκρυσα καὶ προσκύνησα τὴν ἀδείλιαστη μορφὴ τοῦ Αἰμιλιανοῦ καὶ μὲ πιὸ πολλὴ συγκίνησι ἀκουσα τὸ βράδυ ἀπὸ εὐγενικὸ φίλο ὅλη τὴν ἱστορία του.

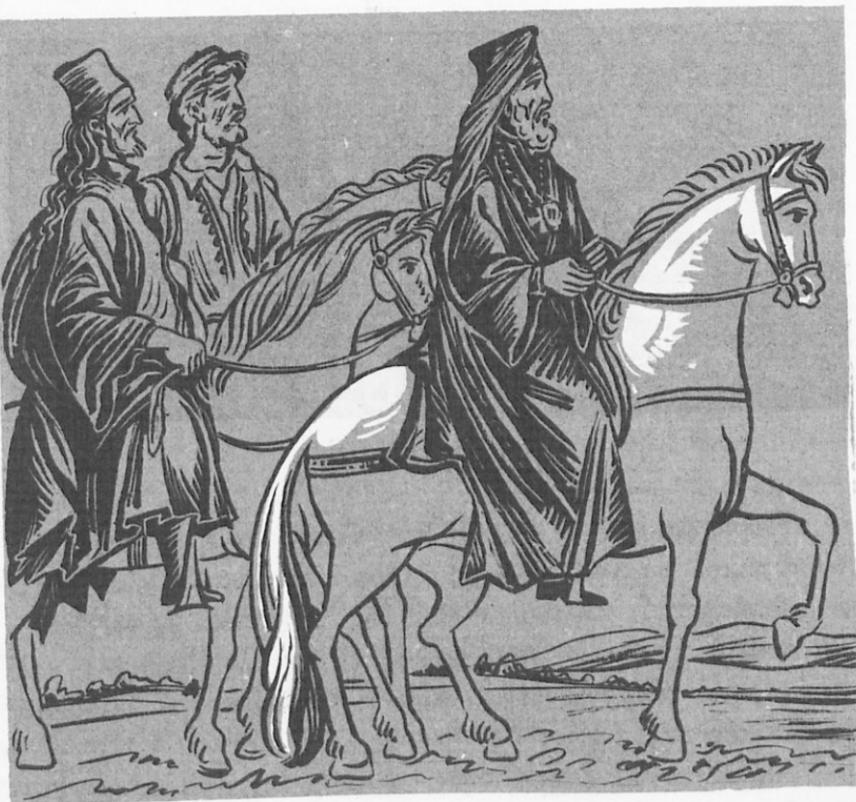
Ο Αἰμιλιανὸς ἐγεννήθηκε στὸ Ἰκόνιο τῆς Μικρᾶς Ασίας στὰ 1874 καὶ ἐσπούδασε στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. "Αμα ἐπῆρε τὸ δίπλωμά του, ἔγινε διάκος κοντὰ στὸν Μητροπολίτη τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ καθηγητὴς στὸ 'Ελληνικὸ γυμνάσιο.

Σὲ λίγο καιρὸ ἔγινεν Ἐπίσκοπος καὶ βοηθὸς τοῦ Μητροπολίτου. Καὶ ὅχι μόνον βοηθὸς στὰ θρησκευτικά του καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ σύντροφος καὶ δεξὶ χέρι στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τοῦ Παύλου Μελᾶ καὶ τῶν ἄλλων παλληκαριῶν τῶν Μακεδονικῶν βουνῶν.

Στὰ 1908 ἔγινε Μητροπολίτης Γρεβενῶν. Ἐδῶ οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες ἦταν σκληρότεροι. Ἡμέρα καὶ νύκτα ὁ Αἰμιλιανὸς ἐγύριζε στὰ χωριά δίνοντας θάρρος στοὺς βασανισμένους ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους κομιτατζῆδες χριστιανούς. "Ολοι τοῦ ἔλεγαν νὰ μὴ βγαίνῃ ἀπὸ τὰ Γρεβενά, γιατὶ ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ του· παντοῦ τὸν παραμόνευαν οἱ ἔχθροί του.

— Νὰ μὴ βγαίνω ἀπὸ τὰ Γρεβενά; ἀπαντοῦσε μὲ ὑπερφάνεια ὁ Αἰμιλιανός. Μήπως εἴμαι Μητροπολίτης μονάχος στὰ Γρεβενά; Τὰ χωριά μου θὰ μείνουν χωρὶς τὸν πατέρα τους;

Καὶ ἐξακολουθοῦσε ἀτάραχος τὶς περιοδεῖές του. Οἱ

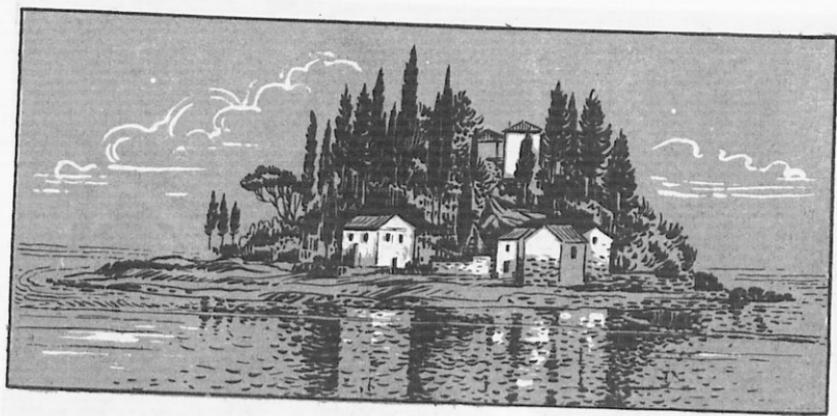

χριστιανοί ἐμάθαιναν τὰ σχέδια τῶν ἔχθρῶν, ἀλλὰ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ λένε τίποτε στὸν Αἰμιλιανό. Καὶ τὸν Ὁκτώβριο τοῦ 1911, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ Σχίνοβο, ἐδολοφονήθηκε μὲ τὸν ἀγριώτερο τρόπο, μαζὶ μὲ τὸν διάκο του καὶ τὸν ἀγωγιάτη του.

"Τστερα ἀπὸ πέντε ἡμέρες εύρηκαν κρεουργημένα τὰ πτῶματά τους...

"Ολα τὰ χωριὰ ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν πολιτεία ἐπήγαιναν νὰ προσκυνήσουν τὸ χιλιοβασανισμένο σῶμα τοῦ ἀλησμονῆτου Δεσπότη. Καὶ μὲ θρήνους καὶ μὲ δάκρυα τὸ ἔθαψαν δίπλα στὴν Μητρόπολι.

Δημ. Κορτογιάννης

87. Η ΚΕΡΚΥΡΑ

Ποιός μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὸ γαλανὸ πανέμορφο χρῶμα τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ; Ποιός ἄλλος ἥλιος κατώρθωσε ποτὲ νὰ χρυσώνῃ τοὺς παλιοὺς λίθους τῆς Ἀκροπόλεως νὰ ξαναζωντανεύῃ τὴν παλιά τους ψυχή; Ποιός δὲν ἔθαύμασε καὶ δὲν ἐχάρηκε τὰ μενεζεδένια δειλινὰ παιγνίδια τοῦ ἥλιου μὲ τὶς πλαγιές τοῦ 'Υμηττοῦ;

'Αλλὰ ἡ φύσις ἐλησμόνησε νὰ σκορπίσῃ ἄφθονα στὸ δοξασμένο κάμπο τῆς Ἀττικῆς ἔνα χρῶμα, τὸ πράσινο.

"Οποιος κατοικεῖ στὸ γλυκὸ νησὶ τοῦ 'Ιονίου — στὴν ὥραία Κέρκυρα — πνίγεται μέσα στὸ πράσινο. Δὲν χρειάζεται νὰ πάῃ κανεὶς ἕξω ἀπὸ τὴν πόλι. Τὰ τελευταῖα σπίτια ἀγκαλιάζονται μὲ εὔκαλύπτους καὶ ίτιες καὶ τὰ μπαλκόνια σκιάζονται ἀπὸ περιπλοκάδες καὶ κισσούς, καὶ δυὸ βήματα πάρα πέρα βασιλεύει παντοῦ τὸ πράσινο.

'Ο ἀπέραντος ἐλαιῶνας εἶναι μιὰ ἀκράτητη πληγμύρα. Γεμίζει κάθε κοιλάδα μὲ τὸ σταχτοπράσινο χρῶμά του καὶ κατεβαίνει μὲ τὶς γέρικες ἐλιές του νὰ ἀνταμώσῃ τὴν θάλασσα, ποὺ φιλεῖ τὶς ρίζες τους καὶ καθρεφτίζει τὶς κορυφές τους.

Κι ἀνάμεσα στὶς φυλωσιὲς ζεπροβάλλει πότε μιὰ σειρὰ κυπαρίσσια, πότε μιὰ γωνιὰ ἀπὸ ἐπαύλεις, πότε μιὰ στέγη ἀπὸ καλύβα καπνοστεφανωμένη.

Παρέκει σὲ μιὰ κοιλάδα, προφυλαγμένη ἀπὸ τοῦ βοριᾶ τὰ χαιδέματα, ἀγκαλιασμένες πορτοκαλλιὲς μὲ λεμονιές, δάσος ὄλοκληρο. Καὶ ἂμα ἀνέβωμε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, πιὸ πέρα, ἄλλη εἰκόνα ζετυλίγεται ἐμπρός μας.

"Ἐνα ποταμάκι ἥσυχο κυλᾶ τὰ καθάρια νερά του μέσα σὲ καλαμιὲς καὶ σχοῖνα καὶ πιὸ πέρα ξαπλώνεται τὸ ἀπέραντο λιβάδι ὡς κάτω στὴ θάλασσα. "Ἐνα πράσινο χαλὶ σμίγει μὲ τὸ ἄλλο, τὸ γαλάζιο ἀσπρα σημάδια στὸ ἔνα φάνηνται οἱ γλάροι, μαῦρες καὶ κίτρινες πινελιὲς στὸ ἄλλο οἱ ἀγελάδες.

'Εκεῖ κάτω κοντὰ — λέει τὸ πανάρχαιο ὡραῖο παραμύθι — ἔφθασε ταλαιπωρημένος ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἀποκοιμήθηκε κάτω ἀπὸ μιὰν ἐλιά. 'Εκεῖ, στὴν ὅχθη τοῦ μικροῦ ποταμοῦ, στέλλει καὶ ἡ Ἀθηνᾶ τὴ βασιλοπούλα μὲ τὶς ὑπηρέτριες τῆς νὰ πλύνουν καὶ νὰ λευκάνουν. Καὶ ὅταν ὁ ναυαγὸς ξυπνᾷ ἀπὸ τὶς φωνὲς καὶ τὰ γέλια τῶν γυναικῶν, ποὺ παίζουν τὴ σφαῖρα, ἡ θεὰ τοῦ δίνει μιὰ λάμψι θεϊκὴ στὸ πρόσωπο.

'Εκεῖ τώρα στὸν ἀνηφορικὸ δρόμο, ἀντὶ ν' ἀκούσης τὰ χρυσᾶ κουδουνάκια καὶ τ' ἀσημένια χάμουρα ἀπὸ τὰ ὄκτω μουλάρια, ποὺ τραβοῦν τὸ ἀμάξι τῆς Ναυσικᾶς, ἀφήνει τὴν βενζίνα του ἔνα αὐτοκίνητο. Καί, ἀντὶ τὶς φωνὲς καὶ τὰ γέλια τῶν κοριτσιῶν, ἀντηγεῖ βαρειὰ ἡ φωνὴ τοῦ ζευγολάτη.

Τρέχει καὶ σήμερα ἥσυχα τὸ ποταμάκι, ἀλλ' οὕτε παλάτια φαίνονται μακριὰ οὔτε νεράιδες παίζουν στὶς ὅχθες του. Μερικὲς ἐλιές σκαρφαλώνουν σὲ κάτι χαριτωμένους λοφίσκους. Ποιός ξέρει μήπως ἀπὸ τὴν ἐλιά, ποὺ ἔκοψε ὁ Ὀδυσσεὺς ἔνα κλαρὶ γιὰ νὰ σκεπασθῇ, δὲν ἔπιασαν παρακλάδια, καὶ βρίσκονται ἀκόμη καὶ σήμερα ἔκει!

"Ολη ή Κέρκυρα είναι μιὰ ἀπέραντη θάλασσα μὲ τὸ χρῶμα τῆς ἐλιᾶς καὶ μὲ τὰ τεράστια κύματα, τοὺς ὄλοπράσινους λόφους.

Μέσα στὴν πόλι βρίσκεται τὸ χαριτωμένο λιμανάκι τῆς Γαρίτσας. Ἀληθινὸ παιγνίδι τῆς φύσεως. Ο ἥλιος τὴν στολίζει μαγευτικὰ σὰν καλλιτέχνης καὶ ποιητής. Τρέχει νὰ κρυφθῇ πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ σὰν ἀποχαιρετισμὸ ἀφήνει ἀπὸ πάνω της ἔνα πελώριο φωτοστέφανο. Ἀπέναντι οἱ γιονισμένες κορυφὲς τῶν βουνῶν τῆς Ἡπείρου δμοιάζουν σὰν τριαντάφυλλα στὸ ὑστερὸν χάιδεμα τοῦ ἥλιου.

Πέντε - ἕξι ψαροποῦλες μὲ ἀναμμένα φαναράκια γυρίζουν, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ἡμέρας, ν' ἀράξουν στὸ λιμανάκι, καὶ στὴν ἀκρογιαλιὰ ἀντηχεῖ ἡ φωνὴ τῶν ψαράδων, ποὺ τραβοῦν τὰ δίχτυα τους.

"Ἐνας περίπατος μισῆς ὥρας σὲ φέρνει ἀπὸ τὴν πόλι σὲ μιὰ γωνιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ μαγευτικὲς καὶ τοῦ νησιοῦ καὶ ἵσως ὅλης τῆς Ἑλλάδος. "Ἐνα πελώριο κανόνι, λείψανο παλαιοῦ πυροβολείου, δίνει τὴν ὀνομασία τῆς θέσεως· είναι τὸ «Κανόνι».

Δεξιὰ μιὰ λιμνοθάλασσα, μὲ τὸ διβάρι καὶ τὶς καλαμιές του στὸ βάθος, ἥσυχη σὰν καθρέπτης. Ἀριστερὰ τὸ ἀνοικτὸ πέλαγος μ' ἔνα φρικίασμα σιγανό, ἀνεπαίσθητο. Στὰ ὄρια τῶν δύο, ἔνα μοναστηράκι, ἐπάνω σὲ ἔνα βράχο ἐπίπεδο, καὶ πιὸ πέρα τὸ Ποντικονήσι. Λέγουν πώς είναι τὸ πλοϊο τοῦ Ὁδυσσέως ἀπολιθωμένο. Σήμερα είναι μιὰ πινελιὰ πράσινη μέσ' στὸ γαλάζιο χρῶμα τῆς θάλασσας. Καὶ ἀντίκρυ στὴν σειρὰ φαίνονται λόφοι καταπράσινοι, ποὺ ἀνεβαίνουν σὰν κρεμαστοὶ κῆποι ὡς τὸ Γαστούρι.

Μακριὰ σ' ἔναν ἀπὸ κείνους τοὺς κρεμαστοὺς λόφους, ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν θάλασσα πρὸς τὸ Γαστούρι, μιὰ βασανισμένη ψυχή, ἡ βασίλισσα τῆς Αὔστριας Ἐλισάβετ,

έφαντάσθηκε μιὰ ήμέρα ἔνα καταφύγιο, ἔνα ἀσυλο μακριὰ
ἀπὸ τὸν θόρυβο τῆς ζωῆς, μέσα στὸ πράσινο, μέσα στὴν
φύσι, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ζήσῃ ἥσυχα. Καὶ ἔκτισε τὸ παλάτι
της. Τὸ ἐστόλισε μὲ ἀγάλματα καὶ εἰκόνες. Καὶ ἐξεφύτρωσαν
ἐκεῖ θεοὶ καὶ ήμίθεοι. Νύμφες καὶ Μοῦσες, μέσα σὲ πίδακες
καὶ σὲ σπηλιές. Καὶ ἐκεῖ ἐζοῦσε καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνη μιὰ ζωὴ
χαριτωμένη τῶν ἀρχαίων παραμυθιῶν, ὥσπου ἀπέθανε...

Τώρα τὸ παλάτι τοῦ Γαστουριοῦ εἶναι δλότελα ἑλληνι-
κό. Εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ στολίσματα τοῦ πανέμορφου νησιοῦ.

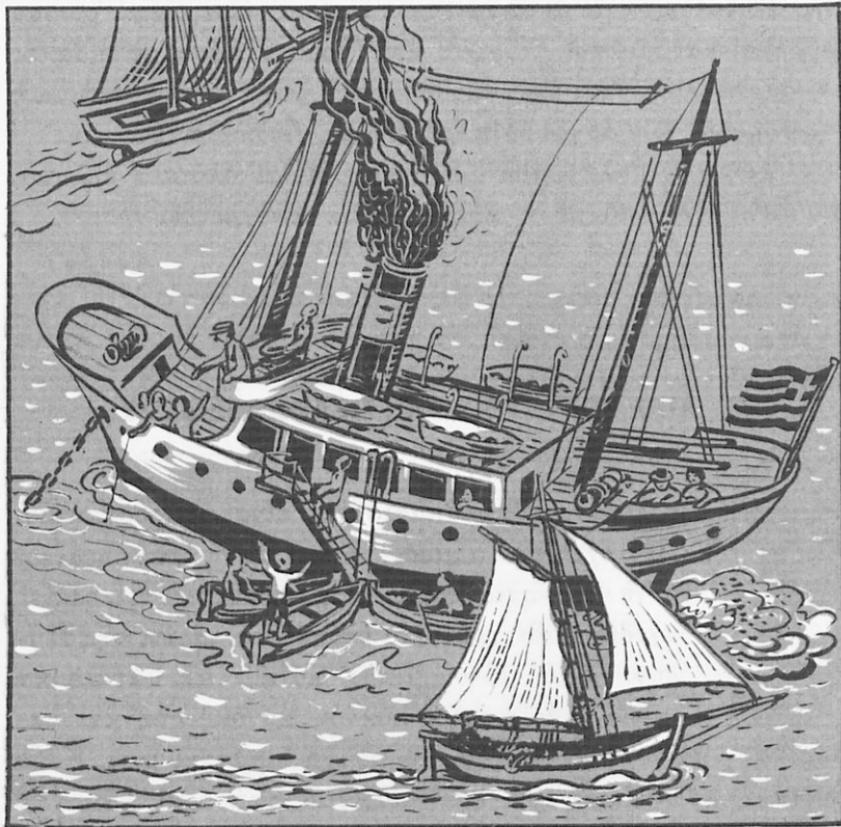
Λαύρα;

88. ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΥΡΟ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

 ὡ λιμάνι τῆς Κυπαρισσίας εἶναι μικροσκοπικό. Δὲν ἔχει τὴν ἀξίωσι νὰ φιλοξενῇ ὑπερωκεάνεια οὔτε τεράστια πολεμικά, καθὼς τὰ φιλοξενεῖ,
σχεδὸν κάθε χρόνο, τὸ θεόκτιστο λιμάνι τῆς Πύ-
λου. Ἐδῶ μόνον μικρὰ κατκιά μὲ κατάλευκα
πανιά, σὰν ὥραῖοι κύκνοι, ἀργοκίνητα καὶ να-
ζιάρικα, μπαίνοβγαίνουν ἀπὸ τὸ ἥσυχο λιμανάκι μας. Κάθε
Κυριακὴ πρωὶ ἀκούγεται καὶ σφύριγμα βαποριοῦ. Εἶναι τὸ
μικρὸ ἐπιβατικὸ ἀτμόπλοιο «'Αγία Βαρβάρα», ποὺ ἔκτελεῖ
τακτικὰ τὸν γῦρο τῆς Πελοποννήσου.

Μόλις ἀγκυροβολεῖ τὸ τριγυρίζουν οἱ βάρκες. 'Ο γε-
ρανὸς (τὸ βίντσι) δουλεύει, ἐπιβάτες ἐπιβιβάζονται· ἄλλοι
βγαίνουν νὰ πιοῦν κρύο νερὸ ἀπὸ τὴν ἴστορικὴ πηγὴ τοῦ
Διονύσου, ποὺ ἐνώνει τὰ νερά της μὲ τὰ ἀλμυρὰ κύματα.
Ἄπὸ τὰ ἄφθονα αὐτὰ κρυόνερα πάντα τὸ ἀτμόπλοιο παίρνει
νερὸ γιὰ τοὺς ἐπιβάτας, ὥσπου νὰ φθάσῃ στὸν Πειραιᾶ.

Δέν περνᾶ μιὰ ὥρα καὶ τὸ σφύριγμα ἀκούγεται πάλι.
‘Ο ἔλικας αὐλακώνει τὰ νερά καὶ τὸ πλοῖο μᾶς ἀποχαιρετᾶ,
γιὰ νὰ μᾶς ξαναεπισκεφθῇ τὴν ἐρχομένη Κυριακή.

Μιὰ ἀπ’ αὐτὲς τὶς Κυριακὲς ἀποφασίσαμε καὶ ἐμεῖς νὰ γίνωμε ταξιδιῶτες. ‘Ο πλοίαρχος καπετάν - Δημήτρης μᾶς ἐδέχθηκε μὲ καλωσύνη. ‘Ο καμαρῶτος μὲ πολλὴ εὐγένεια μᾶς ἔδωσε καθίσματα ἐπάνω στὴν γέφυρα καὶ ἐμεῖς παραγγείλαμε τὸ πρωινὸ καφεδάκι.

Μόλις ἐκάμψαμε τὸν λιμενοβραχίονα, ἀρχισε νὰ ταλαντεύεται τὸ πλοῖό μας σὰν καρυδόφλουδο, ἐνῷ δινεμος δὲν ἐ-

φυσοῦσε, οὔτε κύματα εἶχε ἡ θάλασσα. Τὸ πλοῖο ὅλο ἐσάλευε καὶ ἡ πρῷρά του ἀνεβοκατέβαινε σὰν νὰ προσκυνοῦσε τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο.

Τόσο πολὺ μᾶς ἐτάραξε, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐσκεφθήκαμε νὰ διακόψωμε τὸ ταξίδι, μόλις θὰ ἐφθάναμε στὴν Καλαμάτα. "Ολων μας τὰ πρόσωπα ἔγιναν ὡχρὰ καὶ ἡ εἰκόνα τῆς μεταμελείας ἦταν ζωγραφισμένη.

"Ημαστε στὴν γέφυρα ἀκίνητοι καὶ μελαγχολικοί· τὴν μελαγχολικὴ αὐτὴ σιγὴ διακόπτει ὁ καπετάν - Δημήτρης.

— 'Η θάλασσα εἶναι καλή, μᾶς λέγει, εἶναι γεμάτη ύγεια!

Αὐτὰ ἐμεῖς τὰ ἀκούαμε, χωρὶς βέβαια νὰ δίνωμε προσοχή. 'Ο καθαρὸς ὅμως ἀέρας, ἡ ἀπασχόλησί μας μὲ τὸ νέα μέρη ποὺ ἐβλέπαμε, ἐμετρίαζαν ὅλοένα τὴν ἐνόχλησι "Επειτα καὶ αὐτὴ ἡ φουσκοθαλασσιὰ ἐμετριάσθηκε πολύ καὶ ἔτσι δὲν ἀργήσαμε νὰ συνέλθωμε.

Δὲν εἶχαμε ἀκόμη διανύσει ἔνα μίλι καὶ ἐθαυμάζαμε τὴν ὄλοπράσινη καὶ κατάφυτη ἀκτὴ τῆς Ηελοποννήσου. Μᾶς παρουσιάσθηκε ἔνα ὠραιότατο ἐκκλησάκι τόσο κοντὰ στὴ θάλασσα, ποὺ τὰ κύματα σχεδὸν ἔβρεχαν τοὺς τοίχους του. 'Η τοποθεσία λέγεται 'Αγρίλης καὶ τὸ ἐκκλησάκι εἶναι ἀρχαῖος βυζαντινὸς ναὸς τῆς Κοιμήσεως. Εἶναι κτίσμα 'Ιωάννου Ή' τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ προτελευταίου Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Στὴν θέσι αὐτή, στὰ μεσαιωνικά χρόνια, ἦταν τὸ σημερινὸ χωριὸ Χαλαζόνι, ποὺ κατέστρεψαν οἱ πειραταί. Οἱ χωρικοὶ ἀφησαν τὴν θέσι αὐτὴ καὶ ἔκτισαν τὸ χωριὸ δύο μίλια μακρύτερα ἀπὸ τὴν θάλασσα, ἐκεῖ ὅπου εἶναι τώρα. "Υστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια στὸ ἐρειπωμένο χωριὸ καὶ τὴν γκρεμισμένη ἐκκλησία ἀσκήτευε ἔνας καλόγερος. Μιὰ ἡμέρα ἐπέρασε ἀπὸ ἐκεῖ ὁ 'Ιωάννης ὁ Παλαιολόγος, ὅταν ἀκόμη ἦτο Δεσπότης (ἡγεμὼν) τοῦ Μυστρᾶ. 'Ο καλόγερος προσποιήθηκε πῶς δὲν τὸν ἔγνωριζε καὶ τοῦ λέγει:

—'Εσύ θὰ βασιλεύσης...

—'Αν βασιλεύσω, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ἰωάννης, τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω;

Καὶ ὁ καλόγηρος εἶπε:

— Θέλω νὰ μοῦ κτίσῃς τὴν ἐκκλησία.

‘Ο Ἰωάννης ἐβασίλευσε καὶ ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσι.

“Εκτισε τὴν μικροσκοπικὴ ἐκείνη ἐκκλησία καὶ τὸ ὄλικὸ τὸ ἔστειλε, ὅπως λέγουν, ἀπὸ τὴν Πόλι.

Τώρα ἡ φουσκοθαλασσιὰ ἔπαιυσε ἐντελῶς. Ἡ θάλασσα εἶναι ἥσυχη, ὁ οὐρανὸς καθαρός, τὸ ἀεράκι δροσερὸ καὶ ἡ ὅρεξι αὔξανει.

‘Εμπρός μας φαίνεται ἔνα ὡραιότατο νησάκι. Εἶναι ἡ νῆσος Πρώτη. Ἀπὸ μακριά, ποὺ τὴν βλέπομε, μᾶς φαίνεται σὰν μιὰ μεγάλη σαύρα ἀπλωμένη στὴ θάλασσα. Ἔκεῖ δὲν κατοικεῖ κανείς. Οἱ κάτοικοι τῶν Γαργαλιάνων ἀποβιβάζουν τὸν χειμῶνα τὰ ποίμνιά των, γιατὶ ἔχει καλὴ βοσκή.

‘Αράζομε τώρα στὸ ἀνοικτὸ λιμάνι τῆς Μαράθου, ποὺ εἶναι τὸ ἐπίνειο τῶν Γαργαλιάνων. “Ολη ἡ ἔκτασι, ποὺ γιωρίζει τὴν Μάραθο ἀπὸ τοὺς Γαργαλιάνους, εἶναι κατάφυτη ἀπὸ ἀμπέλια, σταφίδες καὶ ἐλιές. Οὔτε μιὰ σπιθαμὴ δὲν βρίσκεται ἀκαλλιέργητη. Οἱ Γαργαλιανιῶτες εἶναι πολὺ ἐργατικοί. Ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Μαράθου ἔξαγεται τὸ λάδι, τὸ κρασὶ καὶ ἡ σταφίδα τῶν Γαργαλιάνων καὶ τῶν περιχώρων.

Τὸ πλοϊο φεύγει καὶ σὲ λίγο ἐμπρός μας ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἡ Σφακτηρία.

Εἶναι ἔνας τεράστιος λιμενοβραχίων, ποὺ προφυλάττει τὸν λιμένα τῆς Πύλου ἀπὸ τὴν ὄργη τῶν κυμάτων, ὅταν εἶναι κακοκαιρία. “Ομως τὰ κύματα μὲ τὴν ὑπομονή των κατατρώγουν ὀλοένα τὰ πλευρά της. Ἀποκόπτουν πελώρια

πέτρινα βουνά και τὰ καταποντίζουν στὸν βυθό. Καὶ ἔτσι ἀνοίγουν δρόμο πρὸς τὸν λιμένα. Δύο ἀπομονωμένοι βράχοι σχηματίζουν εἶσοδο στὸ λιμάνι.

Τὸ πλοῖό μας ἔχει γραμμὴ πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς γίγαντας, ποὺ στέκονται ὑπερήφανοι καὶ κατάμαυροι. Καὶ μπαίνομε στὸ λιμάνι.

Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀσφαλέστερο λιμάνι. Ἐδῶ πολλὲς φορὲς καταφεύγουν οἱ μεγάλοι εὐρωπαῖκοὶ στόλοι τῆς Μεσογείου, ὅταν κάνουν μεγάλα γυμνάσια. Βρισκόμαστε στὰ βασίλεια τοῦ Ὁμηρικοῦ Νέστορος. Ἐκεῖ ἐκάηκε ὁ ὑπερήφανος Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἀπὸ τὰ πολεμικὰ τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Καὶ ἔτσι ἔληξαν τὰ βάσανα τοῦ μεγάλου μας Ἀγῶνος.

Σήμερα οἱ ψαράδες μαζὶ μὲ τὰ ψάρια τραβοῦν καὶ κανένα σιδερικὸ ἀπὸ τὰ σουλτανικὰ καράβια, ποὺ σαπίζουν στὸν πυθμένα. Ἐπάνω σ' ἓνα βράχο, ποὺ τὸν δέρνουν ἀδιάκοπα τὰ κύματα, ὑψώνεται τὸ μνημεῖο τοῦ φιλέλληνος Σανταρόζα. Σ' ἄλλο βράχο τὸ μνημεῖο τῶν Ρώσων καὶ πλησίον ὁ τάφος τοῦ δοξασμένου Τσαμαδοῦ. Παρέκει λάμπει κάτασπρο τὸ περίλαμπρο μνημεῖο τῶν Γάλλων. Οἱ "Ελληνες, ποὺ πάντα εὐγνωμονοῦν, ὕψωσαν παντοῦ στοὺς ξένους, ποὺ ἀγωνίσθηκαν γιὰ τὴν ἐλευθερία, τὰ μνημεῖα τῆς εὐγνωμοσύνης των.

'Απὸ τὸ πλοῖό μας βλέπομε τὸ «Νεόκαστρο», τὸ φρούριο, ποὺ σώζεται ἀκέραιο, γιατὶ στὰ 1828 τὸ εἶχε ἐπισκευάσει ὁ Γάλλος στρατηγὸς Μαιζών. Ἐχει ἐπάλξεις, πολεμίστρες, δεξαμενές, προμαχῶνες. Βλέπομε ἀκόμη τὴν ἐκκλησία τῆς Μεταμορφώσεως, ποὺ ἐκτίσθηκε ἐπὶ φραγκοκρατίας. Ἐπειτα ἐπὶ τουρκοκρατίας ἔγινε τζαμὶ καὶ ἀπὸ τὴν Μεγάλη 'Επανάστασι ἔγινεν' Ορθόδοξος ναός.

«'Ημερολόγιον Μεγάλης 'Ελλάδος»

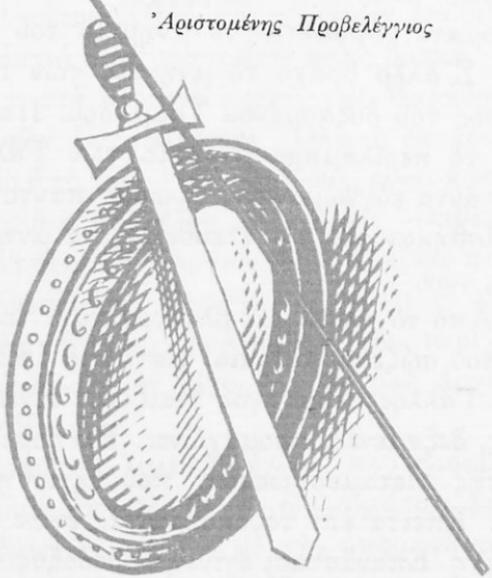
N. Μαρτίνης (διασκευή)

Δόξα στὸ πνεῦμα τῶν Ἀρχαίων,
παγκόσμιον φωτὸς πηγὴν !
Δόξα στὰ ὅπλα ἥρώων νέων,
ποὺ λύτρωσαν αὐτὴν τὴν γῆν !

Μ' ἔκεινων τὴν χρυσῆ σοφία,
μὲ τούτων τὴν ἀγία ὁρμή,
νέαν ἀς πλάσωμε ἴστορία,
γεμάτη δόξα καὶ τιμή.

Ἐμπρός, στῶν ἔργων τὸν ἀγῶνα !
Ἐκεῖ εἰν' ὁ πύρινος παλμός.
Ἐκεῖ τῆς Νίκης ἡ κορώνα
κι ἀθανασίας ἀσπασμός.

'Αριστομένης Προβελέγγιος

90. Η ΠΕΡΔΙΚΑ

"Αν ίδητε πέρδικα νὰ περπατῆ, θὰ πῆτε ὅτι πιὸ ἀρμονικό, πιὸ ρυθμικό, πιὸ εὐχάριστο περπάτημα εἶναι ἀδύνατο νὰ ἔχουν καὶ οἱ ἄγγελοι.

Οἱ κυνηγοί, ἂμα τὴν βλέπουν νὰ περπατῆ, τῆς σφυρίζουν ὅπως τὰ σκυλιά. Αὐτή, ἔχοντας πεποίθησι στὴν τέχνη νὰ γυρίζῃ ἀνάποδα γιὰ νὰ μὴ φαίνεται, στέκεται ἡ βουβαίνεται ἡ ἀναποδογυρίζεται. Καὶ ὁ κυνηγὸς σφυρίζοντας τὴν πλησιάζει ἀπ' ἐκεῖ ποὺ θὰ τοῦ ἔλθῃ βολικὰ νὰ τὴν τουφεκίσῃ, ἐκτὸς ἀν τὸν γελάση καὶ χαθῆ ἀπότομα ἀπὸ τὰ μάτια του. Τὰ περδικόπουλα ἔχουν τόση τέχνη νὰ γίνωνται ἐνα μὲ τὸ χῶμα, γιατὶ τὰ βοηθεῖ τὸ χρῶμά τους, ποὺ τὰ χάνετε μπροστὰ στὰ μάτια σας. Γιὰ δλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὰ κυνήγι τῆς πέρδικας εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο στοὺς κυνηγούς.

"Η πέρδικα κάνει τὴν φωλιά της σὲ χαμηλὰ ριζοσπήλια. Μὰ τὸ τραγούδι λέει:

Ἐπάνω στὴν τριανταφυλλιὰ
φτειάνει ἡ πέρδικα φωλιὰ
μὲ σύρματα καὶ μὲ φλωριὰ
καὶ μὲ σαράντα πέντε αὐγά.

Κι ἀνετραντάχθη ἡ πέρδικα
καὶ πέσαν τὰ τριαντάφυλλα.
Τό μαθαν οἱ ἀρχόντισσες
καὶ πᾶν νὰ τὰ μαζέψουν,
νὰ φτειάσουν ἄνθινο νερό,
νὰ λούσουν νύφη καὶ γαμπρό.

Κλωσσᾶ τὸ πουλὶ δώδεκα αὐγά, ἐνῷ ἡ ζωολογία τοῦ λαοῦ λέγει πῶς φθάνει ὥς τὰ σαράντα πέντε. Τὰ αὐγὰ ὅχι μονάχα τρώγονται, μὰ τὰ βάζουν καὶ στὴν φωλιὰ τῆς κόττας καὶ τὰ κλωσσᾶ, ὅπως καὶ τὰ δικά της. Τὰ κοττοπερδικόπουλα ὅμως φεύγουν στὴν ἔρημιὰ σὰν μεγαλώσουν. Καὶ γι' αὐτὸ φροντίζουν ἐνωρὶς νὰ τὰ κλείσουν στὰ κλουβιά. Μὰ καὶ ἔκει μόλις ἀκούσουν περδικολάλημα, κτυποῦν τὰ σύρματα τοῦ κλουβιοῦ μὲ τέτοια μανία, ποὺ ματώνονται. Οἱ κυνηγοὶ μεταχειρίζονται τὰ κοττοπερδικόπουλα ἀκριβῶς γι' αὐτὸν τὸν σκοπό. Ἀφοῦ μεγαλώσουν λιγο, τὰ παίρνουν μὲ τὰ κλουβιά τους καὶ τὰ τοποθετοῦν σὲ μέρη περδικοσύχναστα. Ἐκεῖ βάζουν ἐπάνω στὰ κλουβιά ἔνα πανὶ κόκκινο, ποὺ κάνει τὴν πέρδικα νὰ λαλῇ ἀδιάκοπα. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ξεγελιοῦνται οἱ ἄλλες πέρδικες καὶ πλησιάζουν τὰ κλουβιά, ὅπου οἱ κυνηγοὶ τὶς περιμένουν κρυμμένοι πίσω ἀπὸ βράχους ἢ κλαδιά.

Ἡ πέρδικα τρώγει ἀπὸ ὅλα τὰ χορταρικά. Ἀπαραίτητη ὅμως τροφή της εἶναι τὸ χαλίκι γιὰ χωνευτικὸ ἢ γιὰ νὰ καθαρίζῃ τὴν φωνή της, ὅπως λέγουν. Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς πῶ, ὅτι ἡ πέρδικα ἔχει ἀδυναμία καὶ στὰ σταφύλια. "Ἐνα ἀπὸ τὰ ἄπειρα τραγούδια της λέει:

- Ποῦ ἥσον πέρδικα γραμμένη
κι ἥλθες τὸ πρῶτον βρεμένη;
- "Ημουνα πέρα στὰ πλάγια
στὶς δροσιές καὶ στὰ χορτάρια.
- Τί ἔτρωγες πέρα στὰ πλάγια
στὶς δροσιές καὶ στὰ χορτάρια;
- "Ετρωγα τὸν Μάη τριφύλλι
καὶ τὸν Αὔγουστο σταφύλι.

Τὰ περισσότερα τραγούδια τῶν γάμων καὶ τῶν ἀρραβώνων δανείζονται εἰκόνες ὁμορφιᾶς καὶ δροσιᾶς ἀπὸ τὴν πέρδικα. Εἶναι τὰ πιὸ ποιητικὰ σύμβολα τῆς ὁμορφιᾶς, τῆς γιορτῆς, τῆς δροσιᾶς. Ὁ ἴδιος ποιητὴς σὲ κάποιους στίχους παρακαλεῖ τὰ νύχια του:

Νύχια μου καὶ νυχάκια μου
καὶ νυχοποδαράκια μου,
τὴν πέρδικα ποὺ πιάσατε
νὰ μὴν τήνε χαλάσετε.

«Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα»

Στέφανος Γρανίτσας

91. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Ἅλθες, ἥλθες, καλοκαίρι,
κι δ Θεὸς πολλὰ
μὲ τὸ ἄγιό Του χέρι
σκόρπισε καλά.

Στὶς μυρτὶες κρυμμένα ἀηδόνια
ψάλλουν λιγυρὰ
καὶ πετοῦν τὰ χελιδόνια
μ’ ἐλαφρὰ πτερά.

Τὰ μελίσσια μὲ φροντίδες
δῶ κι ἔκει πετοῦν
καὶ μὲ χάρι οἱ χρυσαλλίδες
τ’ ἀνθη χαιρετοῦν.

Εἰς τοὺς κάμπους πρασινίζουν
χόρτα δροσερά,
εἰς τοὺς λόφους ψιθυρίζουν
τὰ γοργὰ νερά.

Εὔμορφα ἀνθη στοὺς ἀέρες
χύνουν μυρωδιὰ
κι ἀνθοδέσμες στὶς μητέρες
φέρνουν τὰ παιδιά.

Γεώργιος Βιζυηνός

92. ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΥΚΕΙΑ ΠΑΤΡΙΔΑ

"Ολες τὶς χῶρες, νὰ σᾶς πῶ,
ὅλες τὶς χῶρες ἀγαπῶ,
ποὺ ἄκουσα καὶ εἶδα.

'Αλλὰ καμιὰ τόσο πολὺ¹
σὰν τὴν Πατρίδα τὴν καλή,
σὰν τὴν γλυκειὰ Πατρίδα.

Τῆς Οἰκουμένης τὰ καλά,
ὅσο κι ἀν εῖναι αὐτὰ πολλά,
μ' ἔκείνη δὲν τ' ἀλλάζω.
Κι ἀν ἡ Πατρίδα τ' ἀπαιτῇ,
ἀπὸ καμιά δυνατή
θυσία δὲν τρομάζω.

'Αφήγω μάννα κι ἀδερφές·
καὶ στῶν βουνῶν τὶς κορυφές
ὑψώνω τὴ σημαία.
Καὶ μὲ τὸ βλέμμα χαρωπὸ
γιὰ τὴν Πατρίδα μου χτυπῶ
καὶ πολεμῶ γενναῖα.

'Εδῶ εἶν' ἀνδρεῖα τὰ παιδιά
κι ἔχουνε σίδερο καρδιά
κι ἀκούραστη λεπίδα.
Καθένα στὴ γραμμὴ πετῷ
κι ἔχθροὺς θερίζει δυνατά,
γιὰ τὴ γλυκειὰ Πατρίδα !

Γεώργιος Βιζυηνός

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Ό καλὸς Θεός. (<i>Ποίημα</i>), Γεωργίου Βιζυηνοῦ	Σελ.	7
2. Τὸ ὄργωμα, Σπύρου Μελᾶ	»	8
3. Ό τρύγος, Ἡλία Π. Βουτιερίδη	»	11
4. Τὸ ἀμπέλι, (<i>Ποίημα</i>), Δημοτικό	»	17
5. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν, Γ. Καλαματιανοῦ	»	18
6. Στούς ἑλαιῶνες καὶ στὰ νυχτέρια τοῦ χωριοῦ	»	22
7. Ἡ ἑλιά. (<i>Ποίημα</i>) Κωστῆ Παλαμᾶ	»	26
8. Τὸ πρωτοβρόχι (<i>Ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	»	28
9. Προσπάθησε πάλι, Γ. Μέγα	»	30
10. Τὸ γενναῖο ναυτόπουλο, Γ. Μέγα	»	33
11. Ό νέος ναύτης (<i>Ποίημα</i>), Γ. Βιζυηνοῦ	»	36
12. Ἡ Σημαία (<i>Ποίημα</i>), Ἰωάννου Πολέμη	»	38
13. Τὶ θὰ εἰπῇ σκλαβιά, Παύλου Νιρβάνα	»	40
14. Ό γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.	»	42
15. Τὸ παράπονο τοῦ Εὔζώνου, Χρ. Κολιάτσου	»	49
16. Ἔνας γέρος ἔνα σύμβολο, Κ. Ρωμαίου	»	52
17. Δυὸς γράμματα, Σύλβιος	»	55
18. Ἡ Νίκη. (<i>Ποίημα</i>), Κωστῆ Παλαμᾶ	»	58
19. Ό ήρωϊκὸς ἡμίονηγός. Χρ. Κολιάτσου	»	59
20. Τῆς δάφνης τὰ κλωνάρια (<i>Ποίημα</i>), Σπ. Παναγιωτοπούλου .	»	61
21. Οἱ Κρητικοπούλες, Γ. Καλαματιανοῦ	»	62
22. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Καλαματιανοῦ	»	66
23. Πατρίδα καὶ Θρησκεία (<i>Ποίημα</i>), Σπ. Ματσούκα	»	70
24. Γενναῖο παλληκάρι (<i>Ποίημα</i>) Τέλλου Ἀγρα.	»	71
25. Ἔνα Ἑλληνόπουλο, Τέλλου Ἀγρα	»	72
26. Φῶς ἡλίου, φῶς Κυρίου (<i>Ποίημα</i>), Γ. Βιζυηνοῦ	»	75
27. Λελέκι καὶ σκουλήκι, Γ. Μέγα	»	76
28. Ἔνα εὐεργετικὸς ζῶο, Θ. Μακροπούλου.	»	80
29. Τὸ μύδι καὶ δὲ ποντικός, Θ. Ποταμιανοῦ	»	84
30. Τὸ πυροφάνι. (<i>Ποίημα</i>), Γ. Δροσίνη	»	87
31. Ἡ Βελανιδιὸς διηγεῖται τὴν ἱστορία της, Ἀ. Κουρτίδου . . .	»	88
32. Ό πεῦκος (<i>Ποίημα</i>), Ζαχαρίου Παπαντωνίου	»	92
33. Χειμῶνας (<i>Ποίημα</i>) Ἀλ. Φωτιάδου	»	93
34. Τὸ χιόνι.	»	94
35. Στὰ κρύα καὶ στὰ χιόνια, Γ. Μέγα	»	96

36. Χειμωνιά (Ποίημα) Μιχ. Στασινοπούλου	Σελ. 99
37. Και Ἐπὶ γῆς Εἰρήνη, Π. Παπαχριστοδούλου	» 100
38. Ὁ Χριστούλης	» 103
39. Τὰ Χριστούγεννα τῶν δρφανῶν	» 105
40. Ἡ Γέννησι Τοῦ Χριστοῦ (Ποίημα), Κωστή Παλαμᾶ	» 111
41. Ὁ στῦλος τῆς γῆς	» 112
42. Ἀγιος Βασίλης (Ποίημα), Στέλιος Σπεράντζα	» 114
43. Φουρτουνιασμένη θάλασσα, Γερ. Ἀννινου	» 115
44. Τὸ ρῖζιμο τοῦ Καραβιοῦ Ἀν. Καρκαβίτσα	» 118
45. Τὸ Εὐλογημένο καράβι (Ποίημα) Ζαχ. Παπαυτωνίου	» 121
46. Ἡ δικαιοισύνη τῆς θάλασσας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	» 122
47. Ἔνας μικρὸς βιοπαλαιοιστής	» 127
48. Ἐλεημοσύνη (Ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	» 132
49. Ἐργασία (Ποίημα), Γερ. Μαρκορᾶ	» 133
50. Οι Σπαρτιάτισσες στὴν ὥρα τοῦ κινδύνου, Χρ. Παπαμάρκου	» 134
51. Ὑμνος τῶν προγόνων (Ποίημα), ...	» 137
52. Γοργόνα Στρ. Μυριβήλη	» 138
53. Ἡ Ἀθηνᾶ στὴν Ἀθήνα (Ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	» 142
54. Ἡ προγονικὴ ἐπιγραφή, Θ. Μακροπούλου	» 143
55. Στὴ θάλασσα τῆς Σαλαμίνας, (Ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	» 147
56. Ἡ θυσία τῆς Ἰφιγενείας, Ἀνδρέα Καρκαβίτσα	» 149
57. Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (Ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	» 155
58. Ἐπάνοδος στὸ πάτριον ἔδαφος, Μιχ. Ροδᾶ	» 157
59. Τὸ μόνο «καλῶς ὠρισεῖς» (Ποίημα), Ἡ. Πολέμη	» 160
60. Μιὰ θαυμαστὴ Κοινωνία, Ν. Κοντοπούλου	» 161
61. Ἔνας λαδὸς καὶ ἔνας βασιλιάς, Παύλου Νιρβάνα	» 170
62. Ἡλθε πάλιν ὅνοιξις (Ποίημα), Ἀγγέλου Βλάχου	» 172
63. Ἀληθινὸς παραμύθι, Ν. Κοντοπούλου	» 173
64. Στ' ἀλώνια (Ποίημα), Γ. Δροσίνη	» 181
65. Ὁ Κορυδαλλὸς (Ποίημα), Γ. Δροσίνη	» 182
66. Οἱ Ἐλληνικοὶ Ὀριζῶνες, Γ. Καλαματιανοῦ.	» 184
67. Μὲ τὴ συρτή, Ἐμ. Λυκούδη	» 191
68. Ὁ σπάρος, Θέμου Ποταμιάνου	» 198
69. Ἡ Ἀραπίτσα, Γ. Ἀθάνα	» 201
70. Τὰ Μετέωρα, Χρ. Χριστοβασίλη	» 209
71. Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαΐς, Θ. Γιαννοπούλου	» 215
72. Τὸ χωριό (Ποίημα), Ἡ. Πολέμη	» 220
73. Πάσχα στὰ Πέλαγα, Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.	» 221
74. Ἡ Ἀνάστασις, Ἀνδρέα Καρκαβίτσα	» 224
75. Πάσχα στὸ χωριό (Ποίημα), Ν. Χατζηδάκη.	» 227
76. Τὸ Ἱερὸ Κειμήλιο, Στεφ. Δάφνη	» 228
77. Πολεμικὸ Τραγοῦδι (Ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	» 233
78. Τὸ μικρὸ μας περιβόλι, Γ. Δροσίνη	» 234

79. Δροσιές (<i>Ποίημα</i>), Συλβίας Ρόδη	» 236
80. Ροδιά καὶ πεύκος, Γιάννη Βλαχογιάννη	» 237
81. Ὁ Φαντασμένος καπνὸς (<i>Ποίημα</i>), Ἰ. Πολέμη	» 240
82. Τὸ καλοκαίρι (<i>Ποίημα</i>), Κ. Παλαμᾶ	» 241
83. Στὴ Ρόδο, Κ. Ούρανη	» 242
84. Τὸ τραγούδι τοῦ ἥλιου (<i>Ποίημα</i>), Ζαχ. Παπαντωνίου	» 245
85. Ἡ Δῆλος, Παύλου Νιρβάνα	» 246
86. Τὰ Γρεβενά, Δημ. Κοντογιάννη	» 250
87. Ἡ Κέρκυρα, Λαύρα	» 254
88. Ἀπὸ τὸν γύρο τῆς Πελοπονήσου, Ν. Μαρτίνη	» 257
89. Δόξα (<i>Ποίημα</i>), Ἀρ. Προβελεγγίου	» 262
90. Ἡ πέρδικα Στεφ. Γρανίτσα	» 263
91. Τὸ καλοκαίρι (<i>Ποίημα</i>), Γ. Βιζυηνοῦ	» 266
92. Γιὰ τὴ γλυκειὰ πατρίδα (<i>Ποίημα</i>), Γ. Βιζυηνοῦ	» 267

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

0020555601

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

"Εκδοσις Ι', 1971 (VII)-'Αντίτυπα: 220.000 - Σύμβασις: 2082/26-3-71
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ: Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Α.Ε.

1
8
2
1

1
9
7
1

Αθανάσιος Λιάκος. Ἐθνικὸν Ἰστορικὸν Μουσεῖον